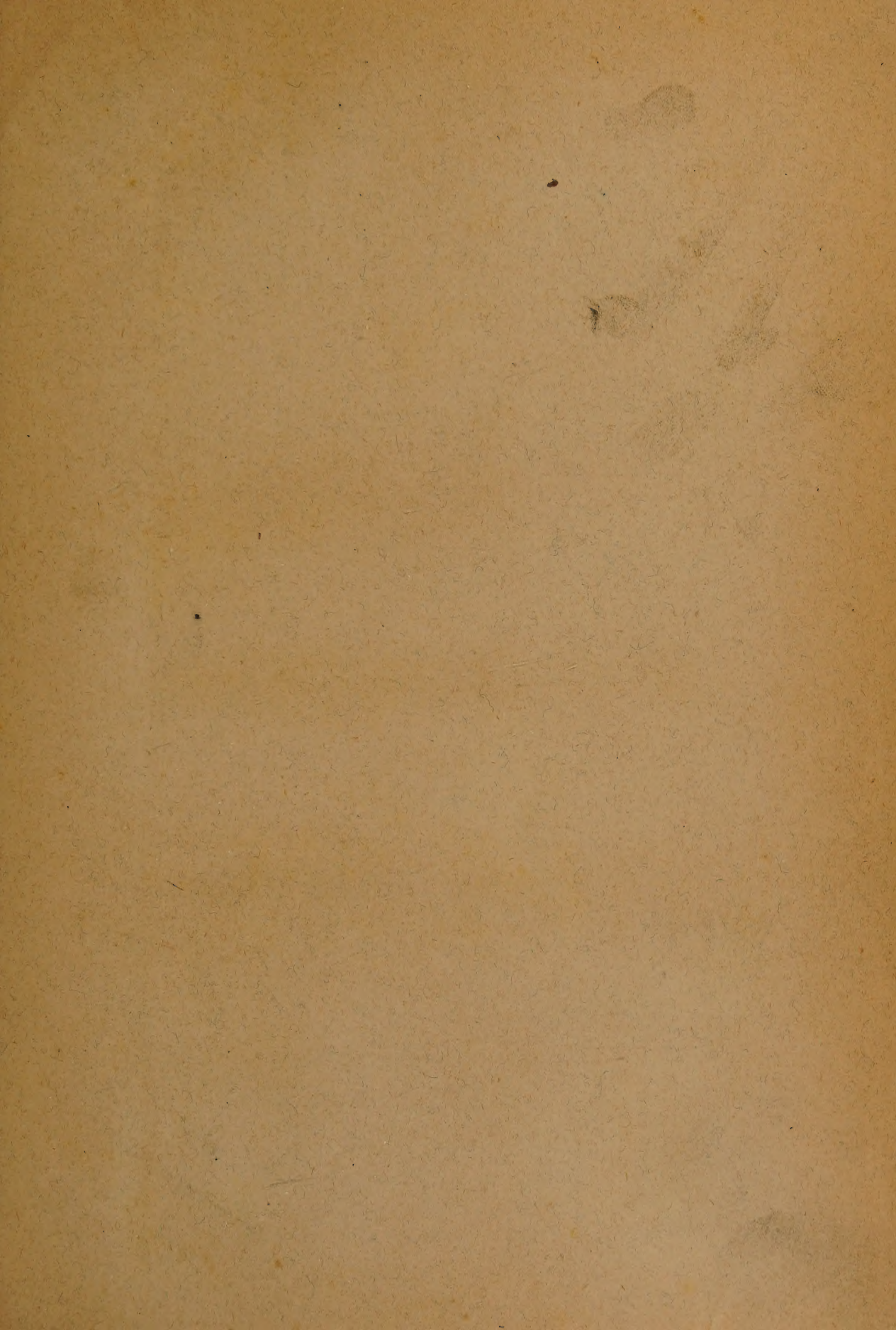

4 B22v
6m
320-

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

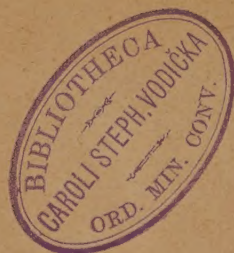
při

Akademii křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor

FERDINAND J. LEHNER.

XI. ROČNÍK.

V PRAZE 1885.

Knihtiskárna «Politiky» v Praze. — Nákladem vydavatelovým.

Obsah XL. ročníku „METHODA“.

I. Články.

- Rok Svato-Methodějský. F. J. Lehner (Str. 1.)
Chrám Páně u sv. Petra a Pavla na Vyšehradě.
Václav Štulc. (Str. 4. 13. 29. 41.)
Přednáška F. J. Lehnera při výstavě církevně-umě-
lecké v Brně. (8. 18.)
Památník jubilejní v Karlíně. F. J. Lehner. (Str. 38.)
Děkanský kostel sv. Mikuláše v Lounech. (F. J.
Lehner. (Str. 64. 86.)
Basilika sv. Václava na Smíchově. Adolf Duchoň.
(Str. 97.)
Děkanský chrám Nanebevzetí Marie Panny v Blatné.
F. J. Lehner. (Str. 101. 117.)
Staré obrazy oltární ve chrámě Matky Boží na Ná-
měti v Hoře Kutné. Braniš. (Str. 104.)
Kostel Chraštický a malby v něm objevené. Dr. J.
Kalousek. (Str. 121.)
Chrám Matky Boží na Náměti v Hoře Kutné. Jiří
Zach. (Str. 125. 135.)

Zodpovídáné otázky archaeologické: č. 153 — 166.

Čechy:

- Filiální kostel sv. Václava v Přibyslavicích. (Str. 52.)
— Filiální kostel sv. Gottharda v Potěbách. (Str. 53.)
— Filiální kostel sv. Bartoloměje v Radonově.
(Str. 54.) — Filiální kostel sv. Václava v Dobro-
vitově. (Str. 55. 62.) — Hřbitovní kostel sv. Mar-
kěty v Golčovu Jeníkově. (Str. 51.) — Kostel
Nanebevzetí blah. Marie Panny ve Starkoči. (Str.
17.) — Zrušený chrám v Bojmanech. (Str. 16.)
Josef Nechvíle.
Kostel sv. Marka v Markovicích. (Str. 26.) —
Kliment Čermák.
O některých památkách velechrámu sv. Víta v Praze.
(Str. 49. 109.) — Moric Lüssner.
Starý Rožmitál. (Strana 63. 73. 87.) — Hvoždany.
(Str. 111.) — Březnice. (Str. 115. 133.) — J. V.
Truhlář.

Zprávy o bývalých plebáních a jejich osadách. Bubny (Str. 18.) — Pněvice. (Str. 100.)

II. Akademie křesťanská.

- Valná hromada. (Str. 44.) — Výroční zpráva odboru
uměleckého. (Str. 46.)
Zprávy měsíční. (Str. 22. 35. 47. 59. 71. 83. 95.
107. 119. 131. 139.)

III. Feuilleton.

- Raffael Santi. F. J. Lehner. (Str. 33.) (Stanza
d' Eliodoro. (Str. 33.) — Madonna di Foligno.
(Str. 43.) — Madonna s rybou, Sv. Cecilie, Madonna
della Sedia (Str. 56.) — Podobizny. Isaiáš, Sibilly.
Čalouny. (Str. 67. 75. 92.)

IV. Literatura.

- Barvo- a světlotiskové obrazy sv. Cyrilla a Methoda.
(Str. 71.) — Kunstgewerbliche Objekte der Ausstel-
lung kirchlicher Kleinkunst im mährischen Gewerbe-
Museum 1884. (Str. 70.) — Velehradské album
jubilejní. (Str. 78)

V. Různé zprávy.

- Arcibiskup František hrabě Schönborn. (61. 85.) —
Cena obrazů. (Str. 11.) — † Kardinál Schwarzenberg.
(Str. 26.) Karlínská jednota. (Str. 70.) — Matej-
kův obraz na Velehradě. (Str. 130.) — Umění
sníženo. (Str. 130.) — Výroční zprávu »Včely Čá-
slavské«. (Str. 81.) — Výroční zpráva Sv. Vítské
Jednoty. (Str. 68. 79.) — Zakládání nového presby-
teria chrámu svatého Petra a Pavla na Vyšehradě.
(Str. 69.)

VI. Vyobrazení.

- Kostel sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. Púdorys
(Str. 5.) — Průčelí (Str. 6.) — Chor. (Str. 14.)
— Pohled podélný. (Str. 15.) — Průsek podélný.
(Str. 30.) — Průsek příční. (Str. 31. 42.) Architekt
Josef Mocker.
Děkanský chrám sv. Mikuláše v Lounech. Púdorys.
(Str. 65.) — Pohled podélný. (Str. 66.) — Průčelí.
(Str. 86.) — Architekt Josef Mocker.
Děkanský chrám Nanebevzetí Panny Marie v Blatné.
Púdorys. (Str. 102.) — Průsek podélný. (Str. 103.)
Průsek příční. Chor. (Str. 117.) — Pohled podélný.
(Str. 118.) — K. Fiala.
Chrám Matky Boží na Náměti v Hoře Kutné.
Púdorys. (Str. 126.) — Průsek podélný. (Str. 127.)
Průsek příční. (Str. 136.) Piliř. (Str. 137.) Ředitel
Jiří Zach.
Kamenování sv. Pavla. (Str. 76.) — Madonna della
Sedia. (Str. 58.) — Sv. Pavla na víru obrácení.
(Str. 77.) — Rafaelova Madonna s rybou. (Str. 57.)
Ornamenty v kostele Chraštickém. (Str. 123.)

VII. Příspěvky na votivní obrazy

- v karlínském chrámu Páně k oslavě jubilea sv. Methoda.
(Str. 11. 24. 36. 48. 59. 71. 84. 96. 107. 120. 131.)

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo I.

V Praze, dne 30. ledna 1885.

Ročník XI.

OBSAH: Rok Svato-Methodějský. — Chrám Páně svatého Petra a Pavla na Vyšehradě. — Přednáška F. J. Lehnery při výstavě církevně-umělecké v Brně. — Mosaika. — Příspěvky na votivní obrazy v karlínském chrámu Páně k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda. — Odvod k »Methodu.«

Rok Svato-Methodějský.

Napsal F. J. Lehner.

»Method« nastupuje druhé desetiletí rokem Svato-Methodějským. Jest příznivým znamením a dobrou věštbou listu na jméno světce pokřtěného. Jak požehnaně rozproudil se ruch cyrillo-methodějský za nemnohých let! Ze zrna hořčičného vyrostl strom.

Vraťme se k počátkům.

Bylo to v den Hodu Božího Svatodušního roku 1847, když kněz Václav Štulc vydal první číslo »Blahověsta.« Na vigneté listu spatříš nakreslený program. Kristus Pán na břehu mořském podává klečícímu učenníku »blahověstný« list levicí, pravicí ukazuje na ozářenou církev na skále u prostřed rozbouřeného moře. Nápis dí: »Nebe a země pomínou, slova má nepomínou.« Na levé straně obrazu stojí sv. Cyrill s otevřenou knihou a perem; berlou jest mu kříž; noha jeho šlape po modle pohanské. V pozadí jest arcibiskupský dóm Olomoucký; pod obrazem moravský znak — Orlice. Na pravé straně stojí sv. Method s obrazem. V pozadí jest velechrám sv. Víťský; pod obrazem český lev. Myšlénku udal redaktor »Blahověsta«, obraz nakreslil Josef Manes a náklad na dřevorytinu zapravil hrabě Silva Tarucca.

Vignetta jasně vysvětluje program »Blahověsta.« Obraz sám výmluvně doložen jest článkem:

Dobrodincevé národu našeho.

Sv. CYRILL a METHOD,

apoštolové národů slovanských.

U všech národů požívají ti svatí mužové, ježto je byli přivedli k poznání a přijetí víry křesťanské, obzvláštní vážnosti a veliké poctivosti. Tak ctějí hrdinští katolíci v Irsku sv. Patrika co svého předního dobrodince. Podobně váží si katolíci Angličané sv. Augustina, prvního biskupa Kanterburského, kterýž byv na to vyslán od sv. Řehoře, drahé símě víry křesťanské do srdcí anglosaského národu s velikým prospěchem rozsíval, a bojovný tento národ Kristu získal. U Němců, našich sousedů, slaví se sv. Bonifác, který přišed z Angličan přes moře, v pustých krajinách německých u prostřed národu divokého, ve vzmužilé horlivosti vytrval, až pak obrátiv mnohé hrajiny na víru, zřídív několikrát biskupství, založiv kláštery a opatřiv obrácené krajiny potřebným kněžstvem i náležitou správou církevní, smrtí mučednickou dosáhl koruny slávy věčné. Kdo zná, jakou cenu má do sebe křesťanství, jaký jest původ a jaký úkol jeho; kdo to ví, jaké zásluhy ono již si získalo o rozšíření pravé osvěty a vzdělanosti, cnosti a blaženosti lidské, jaké blahé proměny způsobilo na zemi při jednotlivých osobách, celých rodinách a obcích, kterých

strastí, pohrom a béd zbavilo již člověčenstvo a jakou budoucnost připravuje našemu pokolení lidskému, již zde na zemi: uzná zajisté, žeť jest křesťanství jedním z nej přednějších darů Božích, jedním z nejskvělejších důkazů lásky Otce nebeského. Slušné tedy váží sobě svrchu dotčení i jiní národové těch svatých mužů, kteříž je byli přivedli k poznání křesťanské pravdy, přivtělivše je do církve Boží. A této povinné vážnosti, této úcty, vděčnosti a lásky nezasloužil sobě u všech národů slovanských nikdo v té míře, jako svatí bratři Cyrill a Method. Byliť jsou to mužové právě apoštolští, hvězdy obzvláštní světlosti a velikosti, ježto z osoblivé milosti Boží nade všechny hlasatele slova Páně onoho i potomního věku daleko vynikli. Jejich život, jejich působení jest výjevem a úkazem, s jakýmž se jen zřídka kdy setkáváme. Jejich zásluhy o národ náš jsou tak veliké, že, ač není slovanské krajiny, v kteréž by nebyla ctěna památka jejich, předce po tu dobu ani dost poznány, ani všestranně oceněny nejsou. Myslím, že se nemůžeme lépe zavděčiti čtenářům tohoto časopisu našeho, leč když hned na počátku krátkou sice, ale pokud možná důkladnou zprávu o životě a působení velkých těchto dobrodinců našich položíme.

Po úvodních těchto slovech následuje životopis sv. Cyrilla a Methoda sepsaný Václavem Štuncem, který se táhne celým prvním ročníkem a napotom v rozšířené úpravě vyšel co první kniha dědictví Cyrillo-Methodějského na Moravě zřízeného.

Símě hořčičné se ujalo a klíčilo. Stromeček utěšeně vzrůstal.

Po osmi letech, r. 1855, slavili katolíci v Němcích ve Fuldě a v Mohuči stoletou památku smrti velikého, Bohem vzbuzeného dobrodince svého, sv. Bonifacia, kterýž před 11 sty lety dne 5. června mezi Frisy dosáhl koruny a slávy mučnické. Obšírnou zprávu o obou slavnostech končí týž redaktor, jak následuje:

»Radost a vděčnost, ku které vůbec podněcuje upomínka na slavnosti Fuldenské a Mohučské má však pro nás Čechy, Moravany a Slováky ještě jednu důležitou stránku. I nám se blíží doba veliké, svaté památky. Než mine 10 let, národ náš českoslovanský slaviti bude první tisícileté, veliké jubileum božího synovství svého v Kristu Ježíši. Roku 1863 bude tomu zajisté tisíce rokův, co zavítali Cyrill a Method do našich vlastí. Není-li na čase, záhy strojiti, chystati se na svaté jubileum toto? Hle, bratři naši kato-

ličí německého jazyka dobrý dali nám příklad. Šetřme — následujme ho! Fuldu a Mohuč naši — posvátný Velehrad — rozkotali nám sice polodivé hordy hned na počátku 10. století: nebeské poklady ale, jež byli předkům našim donesli poslové Páně: víra — milost — láska Boží — ty nám zůstaly, a v srdcích našich zůstala, roste, rozmáhá se vděčnost k velikým dobrodincům našeho národu. Nuže, chystejme, připravujme se záhy k nastávajícím hodům Páně! U Prahy v Karlíně počal se stavěti chrám, vyznačený jmenem sv. apoštolův našich: přičiňme se všemožně, skládejme, sbírejme oběti, aby stanula do té doby svatyně, poněkud aspoň důstojná zásluh jejich o nás, o předky a potomky naše. — Než Praha, Čechy nemohou oné doby památné býti středem a ohniskem příštích, žádoucích oněch slavností. Úkol ten připadá patrným soudem Prozřetelnosti boží — družné Moravě. Na té milé Moravě bývala naše Mohuč i Fulda; na moravském Velehradě byl hrob našeho Bonifacia, sv. Methodia; na Moravě uchovala se v živé, vděčné paměti po vše věky čest a sláva sv. bratří apoštolských. A jaký utěšený život katolický rozkvítá na té bohumilé Moravě! Tam se rozvíjí pod ochranou dvou předústojných nástupcův Methodioových bratrstvo a dědictví, honosící se jmenem Cyrilla i Methodia; tam se usiluje o náležité, slušné zvelebení chrámu Páně na Velehradě; tam snažnou péčí stará se sám prvostolník, dědic to Methodiův, Bedřich, aby měl věrný, katolický národ moravský posvátný hrob aspoň jednoho ze svých patronův; celá země prosí tam Boha, by blahoslaviti ráčil tomuto snažení věhlasného arcipastýře v Olomuci! Nemáme, že by třeba bylo připomínati Moravanům, co a kterak strojiti náleží. Než neškodilo by vůbec, záhy pomysleti na to. Jsouť věci a vady, jest hloží a koukol, jež sluší odkliditi; jsou nedostatky, z nichž sobě náleží pomoci; jsou potřeby, kterým by mělo se vyhověti. Nám se nedostává ovšem církevní i národní uvědomělosti a jednoty, o níž Boha na smrtelném loži prosil Cyrill, ku které, rozžehnavaje se s milými syny svými, povzbuzoval Method. Pomýšlejme a snažme se, ať do roka 1863 rádný učiníme pokrok ve všelikém ohledu. — Němci u hrobu sv. Bonifacia pamatovali na bratry své, protestantismem odtržené od Církve; nade hrobem Bonifaciovým jednali o zřízení ústavů misijnářských příčinou rozšiřování víry mezi bratry. A kde k tomu rozsáhlejší pole, kde povinnosti větší než u nás? Ach,

50 milionův národu našeho zachváčeno jest neblahou roztržkou řeckou! Není-li si přát, a usilovati o to modlitbami a skutky, aby ovšem i ti, kdož s námi zároveň slavivají paměť sv. Cyrilla i Methodia, s námi též ctili zřízení jednoty u víře, hlásili se k též hlavě sv. Církve? Jak utěšená byla by to věc, jak pěkné ovoce lásky katolické bylo by bratrstvo sv. Cyrilla i Methodia, rozšířené po všech končinách katolických jazyka našeho; bylo by jedno — druhé semenisko k vychovávání missionářů katolických mezi Slovany! Toť byly by skutky, svědčící zároveň o vděčnosti a lásce naší! — Máme za jisté, že bohda po nemnohých letech, až slaviti se bude naše tisícileté jubileum, na družné Moravě sejdou se, bohda, všickni vrchní správcové církevní Čechův, Moravanův, Slovákův. — Ze tehdáž nebude na Velehradě poutníkův méně než jich bylo v Mohuči, bylo ve Fuldě: za to nám předkem ručí zbožná povaha lidu našeho se třemi metropolitami svými, slavná řada nejednostojnějších pp. biskupův národu našeho. — Ale jak by plesala Církev, kdybychom uvítati tam též mohli mnohé bratry navrátilé z roztržky do lůna jedině pravé máteře spásy naší! — Nic nemožného není to u Boha. Modleme se, pracujme, doufejme!»

Těmi nadšenými slovy horoval bohumilý pěvec před 28 roky pro Velehrad a kult Cyrillo-Methodějský ve vlastech našich. Výsledek ukázal, že směr napadlo na skálu, nýbrž do půdy úrodné.

Co za těch nemnohých let se vykonalo!

Tisícileté jubileum Velehradské r. 1863 velkolepostí rovnalo se vděku národu československého. Velebný chrám Karlínský vyznačený jmenem sv. apoštolův našich téhož roku vysvěcený lepostí slohu a velikostí stavby řadí se k prvním chrámům stověžaté Prahy, jsa největší a nejkrásnější svatyní Cyrillo-Methodějskou celého světa. Chrám Velehradský oděl se nejskvostnějším rouchem a stkví se nádherou obnovy důstojné. Poslední výjev nově povzbuzeného ruchu cyrillo-methodějského odehrál se ve Vatikánu u Lva XIII., který památku našich apoštolů učinil svátkem celého světa křesťanského, vyznamenav onoho kněze, který se stal původcem a křisitelem oživeného kultu cyrillo-methodějského.

Stojíme na prahu nového jubilea. Tisíciletá ročnice blahoslavené smrti sv. Methoda vybízí nás k novým hodům.

Tisícileté jubileum Velehradské r. 1885 velkolepostí musí předčítí jubi-

leum r. 1863. Velebný chrám Karlínský musí se zastkvíti sourodnou vnitřní ozdobou, odpovídající vznešené architektuře, aby pomník byl celý a dokonalý. Co při prvním jubileu se počalo, na památku druhého jubileum dlužno dokončiti. A celé dějství dokončiti dlužno v Římě před trůnem Lva XIII.

S radostí a důvěrou nastupuje tedy »Method« druhé desetiletí putování svého pod ochranou sv. Methoda ve významném a věčně památném roce Svato-Methodějském. Svatý Method platí za patrona umění Církvi sloužícího, jehož úkolem jest s veškerým stvořením hlásati slávu Boží. Když viditelné stvoření následkem hlubokého pádu hlavy člověčenstva od Hospodina pozbylo původní krásy a kouzelného souladu, Pán Bůh ve své milosti duše zvláště vyvolené nadal tajuplným jeuncem a tvůrčí mohutností, aby ve troskách přírody zachovala se alespoň upomínka na ztracenou velebu a zašlou krásu. Uměním dostalo se vznešeného povolání, aby mírnily kletbu spravedlivosti Božské a chránily duše před hlubokým pádem do propasti hmoty. Nebo hmota stala se hrobem cnosti, pravdy a krásy, — a tudy hrobem umění. Tato trojice jest duší a životem umění, nikoli příroda. Stvoření jest zboženinou zašlé harmonie a tyto trosky přírodní nemožou býti vzorem umění. Pravzorem pravdy, cnosti a krásy jest Bůh. Na jeho prsou dýše a žije umění. V umění zasnuhuje se příroda s ideou. Idea jest myšlénkou Boží ověcech. Tyto myšlénky Božské uskutečnily se ve stvoření před pádem jejím. O onom stvoření platí slovo písma svatého: »Viděl Bůh, že to bylo dobré.« Duší nadšeného umělce vládne Bůh tak, že ve věcech stvořených spatřuje a poznává myšlénky božské a věčné. Jedině tímto uměním lze ducha lidského povznášeti, šlechtiti a mravně vychovávat. Právě umění posílá nebe na zemi, abychom všickni získali, šlechtetněji smýšleli, ryzeji cítili, výše se nesli. Umění jest vznešeným kazatelem Božím, který káže velebnou řečí krásy, čerpaje pravdu a ušlechtilost ctnosti s pokladu zjevení Božského. Proto jest umění poslancem, jehož Bůh k člověku vysílá, aby jej ušlechtil a zdokonalil. Není tudy umění sobě samo účelem. »Vše ku cti a slávě Boží!« Toť ona osa, kolem níž svět se otáčí. Zbytečné, pochybené a marné jest vše bez šetření této nauky. Má cenu věčně nepomíjitelnou jen to, co člověk podniká v živém spojení s Bohem a s úmyslem, aby Hospodinu sloužil. Jest věčně, nevadne a nehynie, co ukládáme do lůna Božího.

Umění musí účinněji zasahovati do života veřejného. Nesmí býti obmezováno na musea a obrazárny, na příbytky boháčů a na nádherné síně zámků. Umění jest pomůckou obecně vzdělavatelnou. Každý kostel uměním svým musí vzdělávati. Od 1800 let jedná Církev dle této zásady. Církev položala umění do služby víry, ku mravní podpoře, ku poučení lidu.

Apoštolové víry před tisíci lety k nám zavítavši přišli zároveň co poslancové umění. Ctihodných otců vděční synové cti proto ve svatém Cyrillu patrona zpěvu posvátného, a ve svatém Methodu patrona umění výtvarného. Dvě hlavní větve jsou na jednom kmenu. Obě pečlivě pěstovati jest svatou povinností, kterou víra ukládá.

»Cyrill« poroučí se ochraně Tvé, svatý Cyrille! Chvála tvá zní již nyní tisícerými hlasy jednoty Tvým jménem se honosící, rozprostírající se po veškerých diecesích role Tebou vzdělané. Jednota Cyrillská buď velkolepým, živým pomníkem, který po staletích hlásati bude vděčnost lidu oddaného za zlatý poklad víry zděděné. Nechať není chrámu farního bez

Tvé jednoty! Kolik věží k nebi ukazuje, tolik sborů cyrillských pějí chválu Hospodinu, vznášející se vzhůru k stánkům slávy nehybnoucí.

»Method« patří Tobě, svatý Methode! Nechať každý chrám výstavnosti i úpravou svědčí, že jsi patronem posvátného umění. Chrám jest zrcadlem osady. Zbožný lid nestrpí ve středu svém svato-stánku chudobného. Na tisíciletou oslavu blahoslavené smrti Tvé vyzdobí vděk velebnou svatyni Tobě i svatému bratru Cyrillu zasvěcenou. Co na tisíciletou památku požehnaného příchodu Vašeho k nám bylo započato, na památku smrti Tvé — svatý metropolito — buď dokonáno skvostně, důstojně, velebně. Společnou obětí budiž chrám Karlínský proměněn v klenotnici důstojnou takových patronů!

Přijmětež milostivě obojí obět za obě desítiletí služby chrámu Vašemu věnované!

Svato - Methodějským rokem zahajuje »Method« druhé desítiletí skromné činnosti své. Budiž mu rok tento požehnaným jakož i veškerá další pouť na klopnotné dráze života!

Otče Methode! Svě neopouštěj! Žehnej! Pomáhej!

Svatý Methode!

Kyrie eleison!

Chrám Páně sv. Petra a Pavla na Vyšehradě.

Napsal Václav Štulc.*)

Jednou do roka putuje Praha na Vyšehrad. — O sv. Petře a Pavle totiž vodívá — volává ji tam Církev. Praha naše máť zajisté dva chrámy Páně, vyznačené jmeny předních mezi apoštoly: jeden na Novém městě blíž bývalé poříčské brány — druhý stojí co pomník na hrobě, na rumech bývalého sídla nejedněch vévodův a králův našich — na Vyšehradě. Pouť při prvním nevadí druhému: Praha liduhlučná posavád tisíci věrných, zbožných katolíkův, Vyšehrad — památný Vyšehrad, nepozbyl po dnešní den svého kouzla.

Vyšehrad starší bezpochyby než Praha, pokud pravdivé jest podání o založení jejím za Libuše, má zvláštní svou historii. Veleslavné sídlo tolikerých vévodův a knížat velebí se v nejdávnějších pamá-

tkách jazyka českého nad jiná místa po celé zemi. Jej nazýval pěvec: »zlatým, ba svatým sídlem,« jinému zase jest jako »slunce naše — tento Vyšehrad tvrd — směle a hrdě — stojící na skále¹⁾. — Praha během několika století rostla, rozkládala se po nábřežích vltavských: Vyšehrad, obmezený povrchem skalnaté výšiny, nemohl sice rozkládati se, ovšem ale zveleboval se věk po věku až do té nešťastné doby, kdežto slavnou tuto královskou tvrz rozkotali sami Čechové, zaslepení vášněmi bludův husitských.

Než nejedná se nám tu o vypisování rozmanitých osudův obecných samého

¹⁾ Někteří letopisci čeští mněli, že Vyšehrad teprve za Přemysla, za časův »divčí války« vystaven jest. Ze starobylé české básně (Libušin soud) ale nabylo se jistoty o vyšším stáří jeho, Vyšehrad zajisté slove tam: »Libušino otna zlato sídlo«.

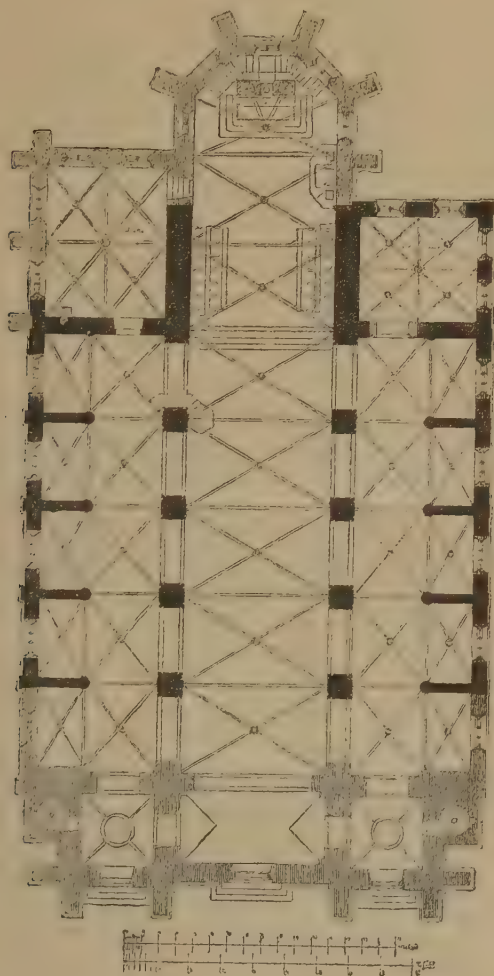
*) Blahověst z r. 1855 st. 180.

hradu, ač by to po našem zdání byla nemálo zajímavá nýbrž i užitečná práce. O to postaráno se již jinde.

Nač bychom tedy obírali se prací, která již jest vykonána lépe — všestranněji a důkladněji — než by dovolila nám obmezenost místa i úkol náš?

Avšak Vyšehrad, přední toto sídlo vévodův a králův českých, vynikal hned

za nejdávnějších časův jinou ještě stránkou, ježto nás přirozenou měrou obzvláště zajímá. Jestli to stanovisko jeho v ohledu náboženském. Pokud věřiti sluší dřevním podáním, i v ohledu tom si mohl Vyšehrad ovšem již za pohanských časův osobiti ne-
poslední místo. Dávnověká báseň nazývá Vyšehrad sídlem »svatým.« Sotva že pak vznikatí počalo ve vlasti učení Kristovo,

Obr. 1. Půdorys. Kreslil architekt Josef Mocker.

povstaly též na Vyšehradě »svatém« první svatyně křesťanské; po památném prvním chrámcí sv. Klementa na Levém Hradci pod Prahou podobný stánek vzdělán jest i na Vyšehradě. A první svatyně tato vyšehradská nezůstala jedinou: během dvou století, od Bořivoje a Vratislava I. do časův panování Vratislava II., vystavělo se tam víc kaplic a bez pochyby ovšem i pro-

strannější chrám. Podle dávného podání v památní legendě o sv. Prokopu²⁾

²⁾ Na Vyšehradě, tvrdí se v dotčené legendě, »slavné učenie bieše, v slovenském jazyku ktvéše.« — Co se dotýče chrámu a společného života kanonického, dokládá se v též legendě: »Počechu se kanovníci (vidouce totiž ctnosti Prokopovy) diviti a řkúc: Co chcemy učiniti? — Vidímy člověka dobrého, a ke všej čsti podobného. Přitovaryšmy ho k sobě! — Byvše všickni v tej radě v kapitole

kvetl zajisté na Vyšehradě sbor kněží, řádně spojených pravidly kanonického života, prozpěvujících dnem i nocí chvály Boží. S kanonickým samostanem (monasterium) spojena byla tolikéž i škola, slynoucí učením bedlivých mistrův, škola,

v kteréžto chován jest a jejíž ozdobou stal se později sv. Prokop. Nejstarší letopisec český Kosmas o tom ovšem nezmínil se sice ani slovem. Avšak týž ctihodný jinak letopisec mlčí tolikéž o založení slavného chrámu, o nadání památné kapitoly na témž

Obr. 2. Průčelí. Kreslil architekt Josef Mocker.

na Vyšehradě zvolichu jej služebníkem, a svatého Petra kanovníkem.« — A něco níže: »Tehdy všichni kanovníci, děkan, probošt i tředníci svatého Prokopa povýšichu, knězem jej učinichu.« — Legendy té rukopis pochází ovšem z první polovice XIV. věku: skládání samo však patrně mnohem jest dávnější. — Co se dotýče kanovníkův: — živobyti kněžstva společné — kanonické, bylo tehdy více méně obecné po městech větších — lidnatějších.

Vyšehradě za krále Vratislava II., ač se to vše dělo již téměř za jeho paměti a utvrzeno jest listinami a nepochybnými svědky historickými. Vadila mu bez pochyby náklonnost ku kapitole při stoličném chrámu Páně, kteréž náležel sám, a jež, jak se zdá, s nechuťí se dívala na výsady, zjednané králem nové oblíbené kapitole vyšehradské.

Nová kapitola s novým, výstavným chrámem slušně se pokládá za dílo důstojné vévody a potomního krále Vratislava. Arcibiskup Mohučský, tehdaž metropolita české země, činil v tom s počátku zbožnému vévodovi nejedny těžkosti. Avšak slavný papež Řehoř VII. schválil záměry Vratislavovy, připověděl horlivému vévodovi ochranu, výsady a ostatky žádané³⁾. Nad to pak sám vybidl jej k dokonání počatého díla. Základy velebné svatyně a důstojné kapitoly položily se prve již za papeže Alexandra II. (r. 1070). Zbožný Vratislav sám prý tu dvanácte kusův kamene na ramenou svých donesl první na základy tyto. Tak počala se stavěti pravá basilika, jakové po onu dobu nebylo v Praze, a 18 let trvalo stavení nákladné, prve než se přivedlo k žádoucímu konci⁴⁾. Zatím umřel Řehoř VII. († 1385). Vratislavu dopřál Bůh žádoucí této radosti a nad to pak i té milosti, že prve ještě smířil se s Církví, a obnovil řádnému papeži poslušensství, od kteréhož jej byl Jindřich IV. odvrátil. Stalo se to bez pochyby přičiněním sv. Benna, biskupa Mišenského za papeže Urbana II. A té blahé doby vysvěcen jest památný kostel vyšehradský, vzdělaný nákladem a vynikající důstojnou nádherou, že mu nebylo na ten čas rovného v Čechách. A jakové to výsady přirčeny jsou kapitole od papežův; jak hojné důchody vykázaný jsou jí od krále, od biskupa, i od jiných pánův českých! Nic nepochybujeme, že se jí tehdaž v tom i onom ohledu široko daleko žádá

kapitola kollegiatní nemohla vyrovnati. Ostatně kdo by byl chrám onen památný r. 1088 vysvětil, o tom z příčin svrchu již naznačených mlčí Kosmas a pozdější letopiscové naši. Co se však dotýče slávy důstojné při té slavnosti, snadno jest se domyslit, že byla královská. V novém chrámu na Vyšehradě měl a chtěl král i královna jednou míti svůj hrob: a sám kostel byl uskutečněním svaté myšlenky, vyplněním mnoholeté snahy jeho. Následoval-li zbožný král Konstantina při zakládání, není-li sobě mysliti, že se řídil podle příkladu Šalamouna při vysvěcení velebného stánku Hospodinova?⁵⁾

Od té doby zmáhala se památná kapitola sv. Petrská na Vyšehradě i zvelebovala se ustavičně. Nadána od krále hojnými důchody, a opatřena výsadami od papežův, zaujímala pak po mnohé věky znamenité stanovisko v církvi české. Přízeň a láska, kterouž byl Vratislav přilnul ku kostelu sv. Petra, nevymřela na trůně Přemyslovcův. Tak Soběslav I. rozšířil a ozdobil velebné dílo otce svého. Jeho péčí země vydlážena jest hlazeným kamenem, stěny ozdobeny jsou malováním, on zavěsil bohatou zlatou korunu v řečeném kostele; on vystavěl ochozí, on vzdělal nové dvě věže, a svatyni i samostan novým, pěkným opatřil krovem. I nezapomněl na kanovníky, ovšem ale rozmnožil důchody a zboží kapitolské. Podobně se dělo za Soběslava II., za Bedřicha (r. 1187), za Přemysla Otokara I. (r. 1212, 1215, 1219), za Přemysla Otokara II. (r. 1251,

³⁾ Quapropter, carissime fili in Christo, bona, quae Deo inspirante mens et devotio tua proposuit, ad effectum perfectionis extendere stude: quatenus apostolica benevolentia nulla tibi labefacta significatione pro meritis tuis ampliori semper te dilectione comprehendat. De reliquis et privilegio, unde nos rogasti, cum nuntius tuus tuis, finita et perfecta ecclesia consecrationis, consilium a nobis quae-sievit, voluntati tuae benigne procurabimus. (Viz Reg. Greg. VII. lib. I. cp. 61. — Reg. dipl. nec non ep. Bohemiae et Moraviae. Pars I. Opera C. Erben, Praegae 1855).

⁴⁾ Vratislaus (Vyšegradense monasterium) aedificavit pro anima sua et uxoris suae proliscae suae colaudante et autoritate gloriosissimi Papae Alexandri atd. (Pokračování kroniky Kosmovy.) A něco jasněji, více méně těmiž slovy, o tom vypravuje letopisec Sázavský: Dux Vratislaus — inspiratione divina communiter monasterium in metropoli Bohemiae urbe Vyšegrad vocata, quae omnium terrae illius civitatum quasi mater et domina est, Deo juvante construendum pia mente proposuit. Ad cuius consilii efficientiam . . . dignum duxit, quatenus monasterium, quod gratia Dei cooperante conficiendum devote promiserat, sanctae Romanae Ecclesiae Pontifici regendum simul cum canonicis ejusdem ecclesiae commendaret. — Za tou příčinou vyslán do Říma Petr, probošt kostela sv.

Jirského, a ten zjednal u papeže Alexandra II., že k žádosti Vratislavově ochotně svoleno, a papežem na sněmě záležejícím z 72 biskupův řádně všecko to ztvrzeno jest.

Výsady, ježto byl hned Alexander II. přiřknul kostelu vyšehradskému, nalézáme vyznačené v listině, ježto se čte v kronice Sázavské. Nejprve připomenuv nadání, dokládá v řečené listině papež: »Hujus vero conditionis gratia cunctis celsior in eadem regione ut videretur ecclesiis, quacunque apparamento septem cardinales altari s. Petri ministrare student, mitra, sandaliis, simili modo ipsius ecclesiae praepositum, presbyterum, diaconum, subdiaconum incidere permittimus. Laudes, quas sub diademate statutis diebus proclamare solemus, solummodo in ista ecclesia astante dux summa diligentia Christum collaudare permittimus, Chrisma baptisandi, consecrationem clericorum, Episcopus loci illius abnegare si praesumerit, nostri decreti iudicio apud quemlibet episcopum inveniat et accipiat.« — Viz: Script. rer. Bohemic. Tom. I. pag. 150.

⁵⁾ Důvěra, přízeň a moc, které na dvoře krále Vratislava došel sv. Benno, biskup Mišenský, uvodí nás na ten domysl, že právě tento sv. biskup na Vyšehradě našem posvětil novou basiliku, pokud by se byl zdráhal biskup Jaromír, žijící v nevoli s králem, bratrem svým Vratislavem,

1252, 1253, 1261). Nadání tato, činěná štědrou rukou, posléze tak se zmohla, že k vyšehradské kapitole celé téměř okolí a nejedny osady, nejedny chrámy v Čechách příslušely⁶⁾. Za panování Přemysla Otokara II. nad to poznova se utvrdily výsady, jimiž kapitola sprostěna byla poslušenství pražského biskupa, podřízena jsouc bezprostředně sv. stolici římské.⁷⁾ Nezašlo pak dotčenému

chrámu sv. Petra slunce přízně královské ani vymřením Přemyslovcův, z nichž nejedni kosti své byli složili ve hrobce vyšehradské. Karel IV., zvelebiv Prahu a postarav se o povýšení pražské stolice biskupské na metropolitní arcibiskupskou, nemínil ztenčiti slávy, moci a výsad památného kostela kollegiatního na Vyšehradě, nýbrž potvrdil je listinou pod zlatou pečeti r. 1352.

(Pokračování.)

Přednáška F. J. Lehnery při výstavě církevně-umělecké v Brně.

(Pokračování.)

Tak významně vznáší se velebná budova s vysokou lodí hlavní a křížovou, s nízkými lodmi bočními, s vystupující apsidou a jinými přístavky nad všednost života, plujíc bezpečně po vlnách světa co novozákonní archa Noemova.

Veškerá krása a nádhera její uvnitř jest soustředěna.

Dříve však, než do vnitřku vkročiti se odvažíme, jest vzpomenouti si na starokřesťanský řád, stanovený kolem polovice 3. století pro kajícíky a katechumeny.

Kajícím tehdy bylo podstupovati čtvery stupeň pokání. Nejprve vřadění jsou mezi plačící (flentes), nápotom stali se slyšícími (audientes), odtud postoupili ku klečícím (substrati) a posléze přidružení jsou k stojícím (consistentes). Církev tehdy vládla přísnou kázní, proti které nynější mírný řád jest hračkou.

Katechumenáť pak měl tři stupňů. Na prvním byli slyšící (audientes), na druhém klečící (genuflentes), na třetím prosebníci (competentes).

Odbočení toho jest nám třeba, dříve než vstoupíme do vnitř basiliky, jelikož ka-

jícíkům a katechumenům vykázána jsou zvláštní místa.

Nemožno však vkročiti hned do basiliky samé, proto že před průčelím v celé šířce jest dvůr vysokou zdí ve výši bočních lodí odevšad obehnáný. Vchází se do něho pouze jedněmi dveřmi, uprostřed zdi průčelní otevřenými, před kterými jest malé loubí či předsínka na sloupech stříškou krytá, *n a r t h e x e v n i t ř n í*. Překročivše práh dveří stojíme na počátku prostranného dvoru, na všech stranách loubením obklopeného. Jest to vlastní předsín basiliky (*a t r i u m*, *area*, *αὐλή*). Řada štíhlých sloupů spojených kladím neb oblouky obkličuje otevřený dvůr, v jehož středu stojí mramorová k a š n a (*cantharus*, *labrum*, *nymphaeum*, *phiale*), do níž křišťalový pramen vody se proudí, kde přicházející křesťané ruce i obličeje si umývají, dříve než do svatyně Hospodinovy vstoupiti se odvažují. Řečené abluce jsou původem svěcené vody při vchodu našich chrámů. *Cantharus* starých basilik jest nahrazen kropenkou, upravenou buď ve zdi nebo postavenou při pilíři u vchodu chrámového.

V krytých chodbách se stropem kasetovaným, nízkou mřížkou od otevřeného dvoru oddělených smutně stojí kajícíci prvního stupně — plačící. Do svatyně vstoupiti jest jim zabráněno. Jen zde jsou trpění, když uvnitř basiliky tajemná bohoslužba se konala. Skroušené stojíce se sklopeným zrakem, sepjatýma rukama úpěnlivě prosí kolemjdoucích věřících, aby ve chrámu při nejsvětější oběti jich pamětlivi byli a u biskupa i kněží za zkrácení zasloužené pokuty se přimlouvali.

Pokorou jejich k slzám pohnuti kráčíme dále ku příčnému ramenu chodby křížové, která o průčelí kostela se opírá. Celá stěna pokryta jest bohatým a důmyslným cyklem obrazů.

⁶⁾ Z listin zachovaných seznati lze, že k Vyšehradské kapitole náleželo všecko okolí pod Vyšehradem, Psary, obec Vyšehradská, Větrník až po Nusle, Krč, Braník, Podskali, Košíř, Hlubočepy, se všemi důchody a majetky — *cum omnibus possessionibus*, videlicet *hortis*, *lupuletis*, *agris*, *vineis*, *pratis*, *pascuis*. — Co se dotýče kostelův odevzdaných pod správu kapitoly shledává se, že ji případly poznamenáha všecky kaple na Vyšehradě a pod Vyšehradem; a tolikéž kaple bl. Panny Marie před Týnem, se špitálem, kaple sv. Vavřince na Petříně, kaple sv. Štěpána na Slychově, chrám sv. Petra i Pavla na Budči.

⁷⁾ V listině Otokarově dokládá se výslovně: *honorablem Vysegradensem ecclesiam, capellam nostram specialem, nullo medio in spiritualibus Ecclesiae Romanae subjectam . . et nobilibus munitam privilegiis*.

Spatřujeme zde na stěně obraz pádu prvních rodičů, tam zase Jobovu trpělivost, životopis Tobiašův, Judithy a Esthery; mnohdy i výjevy z nového zákona anebo z životopisu sv. mučovníků. Důmyslně pokřtili křesťané prostorů názvem: paradisus. Živě jim připomíná ráj, který pokolení lidské hříchem prarodičův ztratilo. Zde jest místo kajících druhého, katechumenů prvního stupně, jakož i málomocných a posedlých. Slyšícím kázání stěny pokání a víru. Slyšícím kajícím, kteří šťastně prošli prvním stupněm pokání, jakož i slyšícím katechumenům, vyslovivším již úmysl, že chtějí stát se křesťany, kteří při vzkládání rukou kněžských přijali na čelo znamení kříže, — těm i oněm již dovoleno jest účastnit se čtení a výkladu písem svatých. Kající směřují zase k slyšení slova Božího vejíti do chrámu Páně a katechumeni bývají vyučováni základním pravdám víry a mravů. Od obětí nejsvětější jsou však ještě vyloučeni, dříve zase ve svém »ráji« pozemském, který se jim stane rájem nebeským. Jest to předsíň, narthex vnitřní.

Atrium tedy, co předsíň, či první část basiliky jest prostorou, v níž v době služeb Božích shromažďovali se ti, jimž zákon církevní zapovídal míti obcování s věřícími. Byli vyloučeni z veškerých částek bohoslužby, kromě kázání.

Šestým stoletím počínaje dostávalo se v narthexu místa křtitelně, která až dosud bývala pod širým nebem.

Atrium a narthex nemávaly všude těchže relativních poměrů při všech basilikách. Velikost jejich bývala podmínována prostorou ku stavbě určenou. Mnohdy jich bylo zcela opomináno.

Z »ráje« vchází se do basiliky třemi vchody, středním a dvěma bočními. Dvěma středními, — porta regia, pulchra, speciosa — vchází se do střední lodi a rovnou cestou do choru, pročez dvě tyto též kněžskými slovy; bočními dveřmi do bočních lodí; pravými vcházejí muži, levými pohlaví ženské. Trojí vchod připomíná jim tajemství nejsvětější Trojice Boží, zjevené Kristem Pánem, který jest branou, již vchází se do Církve. Vrata jsou užší než širší, nazývá dvojkrídelná a kulatým obloukem zakončená. V tympanonu vítají věřícího obrazy buď malované, buď vypuklé, anebo přiměřené nápisy.

Vstupme hlavními dveřmi.

Duch se nám tají, když se otevřely. Velebou okouzlení zůstáváme tu v udivení státi. Tak úchvatně vnitřek dojmá. Jest to sen či skutečnost, co zraku našemu se

objevuje? Zjevení ráje nebeského či přelud obrazotvornosti?

Celý les lesklých sloupů vyrůstá zde z podlahy jakoby pestrým kobercem pokryté. Větší a menší desky mramorové měnivých a různých barev střídají a pojí se zde v rozmanité tvary geometrické — opus Alexandrinum; — anebo přeroknánská mosaika — opus musivum — s drobných barevných kamének mramorových oživuje podlahu tu pestrým listím, tu květinami, tam zase v podobě rozmanitých zvířat.

A z té pohádkové půdy v pravo a v levo vyrůstají celé řady stepilých monolithů. Jaké to bohatství! Jaká krása materialu! Krajiny před- i zámořské zanesly sem nejvzácnější poklady: purpurový porfýr, zlatožlutý červenavě žilkovaný mramor numidský, thessalský mramor se skvrnami tmavě zelenými, šeděsvětlými, černými a bílými; rosso di Levante, porto venere, porto doro — mramor černý s žilami zlatě žlutými a bělavými a p. — Jaká to rozmanitost tvarů! Zastoupeny jsou veškeré antické řady stavební, sloup dorský a jonský, korintský a composita. Staří bohové byli přemoženi. Chrám jejich jsou opuštěny; spustly a rozpadávaly se. Sloupy, sloužící druhdy modloslužbě jako vítězné trofeje přenášeny jsou nyní na ozdobu chrámů křesťanských, aby za hříchy se kály a sloužily na oslavu Boha živého. Staly se základními kameny nového Jerusalema. Ti sloupové, to jsou apoštolé z židů na víru obrácení! Ti sloupové, to jsou světcí Církve, z pohanů křtem obrození! Uhelním kamenem jest však Kristus. Podpírají budovu Církve. Nesou loď na ramenou. — Sloup se sloupem v jedno těleso se pojí buď bohatě ozdobeným kladím, anebo profilovanými oblouky, které ze sloupu na sloup se klenou a lehceji nesou těžké břímě vysoké stěny na ně dopadající, výhodněji oživující celek a v jednotu pojíce loď s obloukem vítězným i absidou. A tak tím obloukem nové umění křesťanské nové zárodky plodí onoho vývinu stavitelství křesťanského, z nichž později zrodily se slohové tvary nové.

A řady lesklých, ušlechtilých sloupů na hlavicích nesou stěny střední lodě, která do dvojnásobné výše vznášej se nad lodě boční. A jakoby stěny vysoké lodě zavoditi chtěly s pestrostí podlahy a leskem vzácných sloupů odívají se deskami mramorovými, malbou a mosaikami, výjevy z písma svatého anebo ze života svatých mučovníků.

Kázání v Církvi nikdy neumlklo. A nemluví-li živým slovem, písmem svatým, úkonem posvátným, káže odevšad ze stěn slovy nepomíjelnými, všem srozumitelnými — posvátnými obrazy. Suchopárné prázdné stěny v budovách bohoslužebných zdály by se jí býti tím, čím jest němý kazatel. Stěny kostelní bez posvátných obrazů jsou kazatelnou bez kazatele. Proto tak miluje nástěnné obrazy, zejména se zálibou proti sobě stavíc výjevy starého a nového zákona. Uspořádání obrazů jest v souhlasu s živým slovem a liturgickým čtením církevním. A proto vždy určitěji tvoří a stálostí nabývá tradice jak v západní, tak ve východní Církvi.

O velkých slavnostech ověšuje se nad to celý kostel skvostnými čalouny.

Že pak k té nádhře třeba jest jasného osvětlení, hojnými okny polokulatě klenutými, nejprve dosti velkými, později menšími a úžšími, s ostěním rovnouhelně zděným, proudí sem přivalové světla lodí hlavní a křížovou, průčelím a lodmi bočními. Jsou zastřena buď tenkými a průsvitnými deskami mramorovými s otvory pravidelně vzorkovanými, anebo barevnými oponami. Zde a onde již záhy užívá se i skla malých rozměrů do rámců dřevěných neb kamenných zasazeného.

Vysoké stěny nesou plochý strop dřevěný, mezi trámy silně pozlacenými rozpjatý a pěkně kasetovaný. Stíhlé sloupy snadno nesou kolmý tlak vrchních stěn na nich spočívajících; neunesly by ale klenbu tlakem svým od kolmice odstřeďující.

Slavnostně zakončuje nádherný strop velebnou prostoru přímo oslňující.

Tak čarokrásný jest ten vnitřek křesťanské basiliky. Krásou oslněni zůstali jsme u vchodu státi. Velebná loď jest výmluvným symbolem Církve Kristovy, jejíž základními sloupy jsou apoštolé a náměstkové jejích. Jak výmluvně zde každý kámen svědectví vydává o tom, jenž archu tu zbudoval, která tak bezpečně před potopou chrání, kdož v ní útočiště hledají.

Tři lodě má ta archa a plna jest těch, kdož do ní se utekli.

Spamatovavše se z radostného opojení, kterým nás okouzli vnitřek tak velebné svatyně, rozhlédneme se blíže po těch, kdož sem se utekli, jakož i po vnitřní úpravě její.

Přímopřed námi hned u hlavního vchodu střední loď klečí kajicníci třetího stupně a catechumeni druhého stupně, jež klečícími slovy, Mlčky koří se v prachu Beránkovi, který již brzy je na milost přijme. Jim, jakož i catechumenům klečícím bylo dovoleno,

zůstatí v basilice kromě kázání též při první části modliteb liturgických. Jim platilo vyzvání, které jáhen mezi obětí prohlásoval slovy: »Orate catechumeni!« a napotom! »Quicumque catechumeni discedite!«, kteří na to znamení vycházeli z chrámu zároveň s kajicníky.

Před »klečícími« měli místa v hlavní lodi kajicníci čtvrtého stupně, — stojící, consistentes, — kteří směli v chrámu zůstatí po celé služby Boží, jsouce však dosud vyloučení od přijímání těla Páně.

Před kajicníky pak v lodi střední a v lodích bočních byli shromážděni věřící, dle pohlaví oddělení v ten způsob, že muže na straně jižní a ženy na straně severní dělila prázdná chodba, kterou byl vchod ku oltáři volný. Byla-li basilika prostranná, zůstávaly dle požadavků liturgických též podél stěn bočních podobné, avšak užší chodby volné. Tak byla loď po délce roztržena na tři nebo na pět oddělení.

Pokročíme-li v hlavní lodi dále, stojíme před prostraným obdélníkem, odděleným odevšad mramorovou masivně vykládanou mřížkou. Ohrazená prostora nazývá se spodním chorem, který jest určen pro zpěváky a nižší duchovenstvo. Na uměle zhotoveném pulpitu u prostřed choru jest vyloženo antifonarium, z něhož precentor s berlou v ruce, sborem církevních kantorů obklopený, propěvuje nápěvy chorálu, již v katakombách zrozeného, zde však v jasné basilice za bohatého vývinu veškeré liturgie zázračně rozkvětlého.

Ctihodný sbor pěvců církevních osadě shromážděné zbožně interpretuje jednotlivé výjevy cyklu obětního, brzy odpovídaje, brzy pokračuje, brzy samostatně propěvuje. Zní pak ten chorál tu prostý, tu melismaticky bohatě ozdobený velebně a zbožně, dojímaje přítomné až do útrob duše. Stkví se touže nadpřirozenou krásou vnitřní, která z celé vnitřní úpravy basiliky tak úchvatně k srdci mluví.

S obou boků mramorové mřížky, která spodní chór od ostatní lodi střední odevšad dělí, vystupují v pravo a v levo ambony, na které po několika schodech se vystupuje. Jsou rovněž ze vzácného mramoru musivně ozdobované. Ambona na levé straně od oltáře počítaje pro čtení epístoly určená jest menší a jednodušší, ambona na pravé straně po čtení evangelia jest prostrannější a nádhernější. Mnohdy bývala v kostele jen jediná ambona (βήμα) spočívající na podstavci, v levo a v pravo vedou k ní schody průčelím celku kryté. Část vystupující jest buď kulatá, anebo vícestranná. S pulitu na

amboně postaveném zpívá jáhen evangelium, podjáhen u něho níže stojící a k oltáři obrácený epištolu, ještě nížeji čítá lektor lekce. Častěji na ni vystupuje i biskup ku kázání, když s kathedry mu pro vzdálenost není rozuměti. Jeli ambona dřevěná, okrášluje se stříbrnými figurálními deskami v ohni pozlacenými, slonovinou a drahokamy. Je-li méně nádherná, pokrývá se na svátky drahocennými tkaninami a výšivkami. Odtud též kázávali kněží a jáhnové slovo Boží a ohlašovali věřícím zákony církevní.

Bliže ambon jest místo pro nižší duchovenstvo, před nímž mnozí poustevníci a dítky stávali. Před těmi pak v odděleném křídle lodí bočních jest senatorium, prostora vyhrazená senátorům

a osobám slovutným, jemuž na protější straně pro pohlaví ženské odpovídá matroneum.

Prošli jsme oběma prostorami, předšíní a lodí — a zbývá nám zbožně prohlédnouti též třetí část basiliky, svatyni svatých, kam všeho čelí, kam ruce i srdce všech stále se obracejí, k místu nejsvětějšímu a nejctihodnějšímu, kam laiku není dovoleno vniknouti. Sanctuarium — svatyně — pro velebnost svou jest o několik stupňů vyvýšena nad loď chrámovou, pročez i vysokým chorem slove. Mřížka či ballustráda mramorová kovová neb dřevěná dělí vysoký chor od lodě věřícím vykázané.

(Pokračování.)

Mosaika.

Cena obrazů. Národní obrazárna v Londýně vydala za nově koupené obrazy roku minulého summy, jak následují: Signorelli-ho Narození Páně 1200 liber, Rid.-Ghirlandajo-vo Nešení kříže 1200 lib., Castagno-vo Kristus na kříži 137 lib., Soddoma-ova Maria se Svatými 1600 lib., Mantegna-ův grisaille Samson a Dalila 2362 lib., Marco d' Oggione-ova

Madonna s Ježíškem 150 lib., Mart. Piazza-ův Jan Kř. na poušti 270 lib., Ant. da Messina-ova mužská podobizna 1040 lib., obě vyobrazení z legendy o spravedlivosti Trojanově ze školy Benátské z 15. stol. 240 lib., konečně Isaak van Ostade-ova podobizna hochy 840 lib. — Porovnávání jest dovoleno.

Lehner.

Příspěvky na votivní obrazy

v karlinském chrámu P. k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

Votivní obraz řádů řeholních.

	zl. kr.
Přeneseno . . .	512 —
Dp. P. Albert Chlumecký, kvardián v Třebíči . . .	1 —
Úhrnem . zl.	513 —
Do 2000 schází 1487 zl.	

Votivní obraz český.

Přeneseno . .	183 50
Duchovenstvo střídnictví Česko-Brodského sbírkou zavedenou vdp. kanovníkem F. Jandou, vikářem, k níž přispěli: vdp. Fr. Janda, vikář v Přistoupímí 10 zl. 50 kr. — dp. M. Bláha, farář na Hradešíně a vdp. Karel Starosta, farář v Štolmíři po 5 zl.; — dp. Fr. Suttner, farář ve Lstiboři, vdp. Matěj Kur, farář na Škrumníku, dp. Voj. Polanecký, farář ve Viticích po 2 zl.; — vdp. Jan Gürke, děkan v Česk. Brodě, dp. Jos. Vejchar, farář v Slušticích, dp. Václ. Jünger, farář v Tuklatech, dp. Jos. Dyškant, farář ve Výšerovicích po 1 zl. 50 kr.; — vdp. Petr Matiak, farář v Bříství, dp. Fr. Títil, farář v Kounicích, vp. Jan Šlegr, kaplan v Přistoupímí po 1 zl.; — dp. Kar. Grossmann, admin. v Poříčanech, dp. Karel Lauda, farář v Přerově po 50 kr. Úhrnem 37 —	
Vp. Antonín Herrman, koop. v Bubenči . . .	1 —
Dp. Jan Počta, farář v Loučkách . . .	1 —
Dp. Jos. Mrštík, katecheta na Vinohradech . .	1 —
Dp. Fr. Šmat, spirituál v Horažďovicích . .	1 —

Dp. Ant. Pruša, farář v Panenském Týnci . .	2 —
Dp. Jos. Kašpar, farář v Telecim . . .	3 —
Vp. Jos. Zbejval, koop. ve Zbraslavi . . .	3 —
Bp. A. V. Barvitijs, architekt v Praze . . .	5 —
Bp. Františka Barvitiiová, choť architekta . .	5 —
Dp. Dr. Jos. Rydvan, beneficiát v Lysé . . .	50
Vdp. Jan Švéda, vikář v Prachaticích . . .	1 —
Vdp. Josef Klein, b. notář v Oboře . . .	5 45
Vdp. Fr. Soukup, farář u sv. Havla v Praze . .	3 —
Dp. Jos. Hejna, farář v Drahově . . .	1 —
Úhrnem . zl.	253 45

Do 2000 schází 1746 zl. 95 kr.

Votivní obraz moravský.

Přeneseno . .	194 35
Redakce »Hlasu«: Nejmenovaný kněz a dp. Dr. Fr. Hodr, prof. bohosloví v Brně po 3 zl.; — vp. Jan Břečka, kaplan ve Frenštátě 2 zl.; — dp. Kar. Papoušek, zám. farář v Třebíči 1 zl. 20 kr.; — dp. Leop. Derka, farář v Milonicích, vp. Jan Kaláb, koop. v Miloticích, prof. F. Bláha ve Vidni, vdp. Jan Soukup, k. rada a farář v Doubravici, vp. Al. Štasta, koop. v Třešti, Údové III. řádu sv. Františka v Třešti, vdp. Fr. Komárek, děkan v Třešti, dp. Daniel Deutscha, farář v Kokorách, vp. Jan Kepšek, koop. v Kokorách, vp. Ant. Konečný, koop. v Hustopeči, vp. Ig. Zavřel, koop. v Přerově, vp. Fr. Studený, kaplan v Dědicích, dp. Jan Koudela,	

farář v Jemnici, dp. Karel Bilčík, farář v	zl. kr.
Roketnici, dp. Fr. Malota, farář v Majetíně	
po 1 zl.; — dp. J. Koktavý, farář v Huníně	
80 kr., úhrnem	24 —
Vdp. Fr. Zeibert, kanovník v Brně	5 —
Dp. Václ. Bezděk, farář v Jamách	1 —
Bp. Fr. Ceněk, učitel v Ždánicích	— 50
Dp. Jos. Kubiček, kn. a. ceremoniář v Olomouci	2 —
Vp. Jan Kubiček, adj. fakulty bohosl. v Olomouci	2 —
Dp. Jan Fáborský, farář v Pohodlicích	3 —
Vp. Ant. Kubiček, kaplan ve Slavkově	1 —
Dp. Jan Kadláček, farář v Moravičanech	2 —
Vp. Jos. Vychodil, kaplan v Kornicích	1 —
Vp. Jos. Vlček, katecheta v Třebíči	1 —
B. sl. Emerentia Rothová v Brně	5 —
Dp. Fr. Michálek, duch. správce v Předíně	1 —

Úhrnem . . . 242 85

Do 2000 schází 1757 zl. 15 kr.

Votivní obraz bohoslovců Česko-moravských.

Cpp. bohoslovci semináře brněnského (první splátka)	20 —
--	------

Do 2000 schází 1980 zl.

Vděčnost mě pobádá, abych jeduotlivým dárčům písemně díky vzdal za takové dary na »votivní obrazy.« Při nejlepší vůli však čas nestačí, abych vykonal, co srdce káže. Budiž tedy touto cestou vysloveno upřímné: »Zaplať Pán Bůh!« Velebné duchovenstvo střídnictví Česko-Brodského šlechtným a dojemným příkladem ukázalo, kterak bylo by lze nejkratší cestou potřebný náklad na »votivní obrazy« sehnati. Vyplnila se v jednom vikariátě nejtajnější tužba, kterou redaktor na dně duše skrýval. Vysoce důstojnému panu kanovníku a vikáři, Františku Jandovi, za vzácný list a příspěvek, jakož i veškerému velebnému duchovenstvu vzorného střídnictví Česko-Brodského buďtež tímto vysloveny hluboké a srdečné díky. Po tak skvělém příkladě odvažuje se redaktor prositi vdpp. vikáře v Čechách a děkany na Moravě, aby ráčili podobné sbírky po svých vikariátech a dekanátech laskavě zaříditi na pomník oslavy posvátného roku Svato-Methodějského, který i po staletích nepřestane hlásati pokolení příštím, že nevyhynula láska v prsou duchovenstva i věřících, jimž Pán Bůh dal dočkati se tisícileté památky na blahoslavenou smrt svatého otce Methoda.

Lehner.

Odvod k „Methodu.“

V lednu předplatitelů:

Země	Diecése	U bylo	Přibýlo	
Čechy	Pražská		Bohoslovci pražsk. semináře k dosavadním 25 výtiskům dalších	10
			Jan Roškot, farář v Nechvalicích	1
			Fr. Řivnáč, kněhkupec v Praze	1
	Litoměřická	V. Beran, kaplan ve Vysoké	Bohoslovci semináře litoměřického k dosavadním 19 výtiskům nový	1
			Ant. Buchta, kooperátor v Mělníku	1
	Králové-Hrad.	Václav Král, katecheta ve Vysokém Mýtě	Frant. Jenček, zám. kaplan v Žehušicích	1
	Budějovická		Knihovna bohoslovců v Budějovicích	1
			Julius Spiess, kníž. Schwarzenberský stavitel v Libějicích	1
Morava	Olomoucká		Ignác Künstler, kooperátor v Hradisku	1
			Jos. Krátký, kooper. v Těšeticích	1
	Brněnská		P. Albert Chlumecký, správce fary a kvardián v Třebíči	1
			Jos. Kubín, kooper. v Telči	1
Slezsko	Vratislavská	Karel Findinský, arcikněz ve Frýdku		1
Amerika			Jos. Molitor, farář u sv. Václava v Chicago	1
		Úhrnem	Úhrnem	22

Všech předplatitelů . . 492

Posvátný rok Svato-Methodějský bohdá! rozmnoží počet předplatitelů.

Lehner.

➡ Veškeré dřívější ročníky „Methoda“ má na skladě redakce „Methoda“ v Karlině č. 234. ➡

„Method“ vychází vždy 30. každého měsíce. Předplatné, jež činí poštovní zásilkou na celý rok 2 zl., na půl leta 1 zl., přijímá pouze na jednu z těchto dvou dob *administrace* v Karlině, číslo 234. Jen frankované listy se přijímají. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. *Dopisy*, týkající se redakce, buďtež zasílány **F. J. Lehnerovi** franco, v Karlině, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice: **Akademie křesťanská** v Praze, Řetězová ulice číslo 223.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘEŠŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 2.

V Praze, dne 28. února 1885.

Ročník XI.

OBSAH: Chrám Páně svat. Petra a Pavla na Vyšehradě. — Zodpovídané otázky archaeologické: Bojmany, Starkoč. — Zprávy o starých plebáních: Bubna. — Přednáška F. J. Lehnery při výstavě církevně-umělecké v Brně. — Z Akademie křesťanské: Zpráva za měsíc leden a únor. — Příspěvky na votivní obrazy v karlínském chrámu Páně k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda. — Odvod k »Methodu«.

Chrám Páně sv. Petra a Pavla na Vyšehradě.

Napsal Václav Štule. (Pokračování.)

Takto zmáhal se a zveleben jest během tří set roků kostel sv. Petra na staroslavném Vyšehradě. A jaká to řada výtečných mužův po všechny ty časy skvěla se ve sboru tamější kapitoly! Mimo to bývali dotčení proboštové její, počavše prvním Benešem, důvěrníkem to Vratislavovým († 1107), z většího dílu rádci a kancléři králův, zastávajice úřady podobné ministerským za našich časův. A to bývala cesta k jiným vyšším důstojnostem. Z Vyšehradu odcházeli jsou proboštové tito z většího dílu na stolice biskupské, arcibiskupské. Nejednen z nich stal se patriarchou v Akvileji, dva (Siegfrid z Eppensteinu a Jan z Prahy) dokona kardinály! Projdeme-li jména proboštův těchto postupem časův, potkáme se tu s potomky předních rodin, se syny samých králův. Povšimneme-li sobě, kde končí život svůj, bezděky nám zvolati bude: Hle, tu štěpnice biskupův! A co proboštové radou, písmem, jízdami a jednáním všelikým platné služby konali králům a vlasti u věcech obecných: děkan s kanovníky dle závazků svých pěli chválu Boží, vedli duchovní péci a ošetřovali špitálníky své, až pak nastaly bouře nešťastné na počátku XV. století, kterýmiž na zkažení přivedena jest země naše česká.

Jak vědomo, krvavých bourek a hrozné války husitské počátek stal se r. 1419. Král Václav IV. zemřel dne 16. srpna 1419, a

Sigismund, bratr jeho, zdvihl válku proti Čechům, nechtějícím se odříci bludův husitských. Vyšehrad, osazený válečným lidem královským, dlouho vzdoroval útokům vítězných Husitův, až pak po hrozné porážce vojska Sigismundova na výšinách před Vyšehradem podle smlouvy vzdáti se musil Pražanům. Stalo se to na den všech Svatých r. 1420. A tu počalo hrozné dílo zkázy. Po poledni téhož dne, píše p. Palacký, vedrala se chátka pražská násilím do hradu i počala hned se hřmotem tepati v kostelích obrazy, oltáře, varhany a ozdoby všeliké; na zejtrí pak 2. listopadu hrnulo se tam celé téměř obyvatelstvo pražské a jalo se bořiti netoliko zdi hradní k Novému městu čelící, ale i kostely samy i domy kanovníkův, ba i palác královský, tak že staroslavný ten hrad, někdy kolébka monarchie české, ztratil od té doby až po dnes všecku někdejší nádheru a slávu svou. Věci, na něm nalezené, nošeny jsou hluchně do Prahy; i byl při tom dav lidu vstupujícího a scházejícího tak veliký, jakový býval prý někdy ve dnech ukazování svátostí říšských. — Taková změna žalostná nastala tehdaž ve vlasti. Co byla horlivost zbožných vévodův a králův během věkův několika slavně vzdělala na oslavu jména Páně: to ve dvou dnech rozkotal lid rozlícený vztekem a zaslepený vášněmi bludův husitských. Poklady a okrasy domu Hospodina, po tři století snášené a skládané

předky katolickými, dílem zničila, dílem rozchvátala chatra s povykem divošské radosti.

Po té osudné, žalostné, hrozné pohromě zůstal Vyšehrad hromadou rumův a kamení. Síně královské i stánky Hospodinovy obráceny jsou v zříceniny a z 14 chrámův a kaplí nezůstaly leč holé zdi; neušetřeno

hrobův knížecích a tím méně proboštských a kněžských. — A tak osířel, zpustnul staroslavný, liduhlučný Sion český; nejbližší sousedé zpronevěřili se mu, učinění jsou mu nepřátely; brány jeho všechny vyvráceny jsou, sláva jeho povržena jest do prachu. V rozkotaných svatyních přestaly radostné

Obr. 3. Chor. Kreslil architekt Josef Mocker.

druhdy slavnosti, ohlasy chval božích oněměly — vymřely. Kněží — čítalo se jich do té doby 23 kanovníků mimo děkana, probošta, střídáky, jiné kněze a žakovstvo — slzíce, rozprchli se na různě, pokud zachováti chtěli život a zbytečky toho, což bývalo. Proboštem byl onoho času M. Albík,

a ten se uchýlil před bouří nejprve do Vratislavi a posléze do Uher, kdež r. 1427 dokončil život svůj. Děkan tehdejší Jakob z Prahy tolikéž vyvázl šťastně ovšem i s archivem kapitoly, a ukryl vzácné památky dílem na Krumlově, dílem v klášteře Mellickém a posléze v Ostrihomě. A podobně

rozukrývali se kněží jedni po hradech katolických pánův českých, druzí v cizině. Že pak zádušní, kostelní zboží, kde bylo lze, rozebráno — rozchvátáno, netřeba pohříchu dokládati. Tak dělo se více méně vůbec.

Po takové hrozné katastrofě zdálo se, že zničena jest na celo sláva chrámu sv.

Petra: svatyně v rumech, kapitola rozptýlena, protivníci jejich vítězi panujícími. Po božím souzení ale měl se památný tento Sion na novo pozdvihnouti a přečkati věky. — Počátky nového života byly chatrné. K žádosti rozptýlené kapitoly hleděl císař Sigismund obzvláštním listem r. 1422 ohra-

Obr. 4. Kreslil architekt Josef Mocker.

dití práva záduší a statky její proti rozebrání. Nedbáno sice v Čechách tehdáž hrubě toho, což velel císař; ale záповěď ona císařská byla prospěšnou na budoucí časy obranou. Něco později potvrdil král Jiří z Poděbrad kapitole právo úplné, vykupovati statky odcizené před třicíti lety. Ná-

stupce Jiřího Vladislav obnovil dávné výsady její a navrátil jí Vyšehrad.*) To

*) Vladislav II. (Jagelovec) přirůnul kapitole na »žádost tehdejšího děkana Jetřicha z Tondorfu lidi okolo hory Vyšehradské s obou stran i pod horou přebývající, jmenovitě řeku až do Mostu Botického u špitála a od mostu až do brány po silnici a

byly jako základy žádoucí obnovy. Nemale, patrné služby prokázal opuštěnému tomuto Sionu poslední probošt jeho za časův dávné slávy, M. Albík. Jak již řečeno, probošt ten ustraniv se nejprve do Vratislavi, r. 1425 odebral se do Uher, kdež i umřel (1427). Maje umříti, pamatoval na kapitolu a kostel kapitolní vyšehradský, odevzdav na vystavení jeho všecko jmění své kanovníku počestnému knězi Mikuláši. — Na onen čas ale nebylo lze pomyslet o stavení: proboštové Jan V. z Prahy († 1430) a Konrad ze Zvolé († 1434), oba zároveň biskupové Olomoucti, zemřeli prve, než nastala mož-

nost, ohledati zříceniny bývalých síní a stánek Páně. Poštěstilo se v tom ohledu z části alespoň zbožnému dobročinnému Pavlovi z Miličina, zároveň proboštu kapitoly u sv. Víta na hradě pražském a biskupu Olomuckému. Smířením Čechův s Církví počal se do vlasti vraceti jakýsi řád, a katolíci mohli směleji pozdvihnouti hlavy. I užil doby té příznivější řečený probošt Pavel z Miličina. Jeho péčí a snahou navráceno něco málo z toho, což byli Husité odcizili kostelu, a kostelíček sv. Jana na tolik se opravil, že se v něm konati mohly služby boží. (Pokračování.)

Zodpovídáné „otázky archaeologické.“

Píše Jos. Nechvíle, farář v Dašicích,

155.

Zrušený chrám P. v Bojmanech.

Bojmany ves nad říčkou Doubravkou, $\frac{3}{4}$ hod. jihovýchod. od Žehušic vzdálená, měla též chrám vlastním plebánem v 14. století opatřený, který byl původně dřevěný a ve válkách husitských nebo švédských zbořený. Plebán Bojmannský platil papežského desátku r. 1367 a 1399 po 18 gr. ostatní léta až do r. 1405 po 9 gr. (Tomek rejstříky 56). R. 1364 Jindřich Kal z Texan od Temlína měšťana z Hory Kutné ke kostelu Bojmannskému ustanoven; místo zemřelého plebána Jana uváděl jej plebán v Zbislavi (Lib. I. Conf. až 1364, E. II.). Tento ale zemřel r. 1372 načež od téhož patrona byl dosazen za plebána Petr, kněz z Hory Kutné (Lib. II. Conf. až 1372 F, VI.). Tento plebán Petr změnil si ale místo s Janem plebánem v Nové Vsi s povolením výše jmenovaného patrona (E. lib. III. et IV. C. 165). Tento zase si změnil místo r. 1379 18. srpna s Jaroslavem plebánem v Markvarticích, Míšenské diecése (tamtéž III.). Plebán Jaroslav zemřel 1390 na to Petr řečený Simam, měšťan z Hory Kutné, poručník sirotků Václava Temlína, měšťana z Hory Kutné, dosadil Mikuláše klerika z Herrendorfu Pražské diecése za plebána (Lib. V. Conf. ai 1390

pag. 221). Dle farní památní knihy Chotusické, kam Bojmany patří farou, dřevěný kostelík ten byl později znovu zbudován ke cti Navštívení Bl. P. Marie, ale r. 1823 zase pro schátralost zbořen, zvony a náhrobky dány do kostela v Žehušicích. — Zde bývala tvrz stávající na gruntech č. 8 a 9. Zbytek její jest kopeček na levém břehu Doubravy, kde ještě kuzeiovité náspy a příkopy lze viděti; Doubrava je v rozdělném ramenu obteká a zase se za zámkem spojuje. Dosud se ten kopeček »na zámku« jmenuje. — R. 1275 Sulislav a Bohuslav z Bojman jsou podepsáni na listině Smila I. z Lichtemburka. R. 1424 zapsal Friduš Horník z Hory Kutné jistý dluh na Bojmanech Janu Chotúnovi z Nestějova (A. C. II. 55). Václav Tomel, měšťan z Hory Kutné, dlužen jsa 100 kop gr. Vernskaufovi z Hory Kutné zapsal jemu ten dluh na dědictví v Bojmanech a z nich 10 kop gr. platu ročního má platiti r. 1420 (A. C. III., 186). Ale již r. 1547 patřily Bojmany ku panství Žehušickému nebo na nich dal Karel ze Žerotína zapsati jisté věno manželce své Veronice z Lípy (D. Z. VI., A., 28). R. 1505 uvádí ještě Zikmunda z Bojman (A. C. VI., 320). Pověst dí, že poslední majitel Bojman byl evangeliik, proto prý musel do Uher utéci. V Švédské válce hledal prý jeden švédský důstojník vesnici Bojmany a když do kostela přišel a náhrobky Purkrabí z Donína užířel, zlíbal jejich znak a řekl: »Zde jest kolébka rodu mého!«

cestu starodávný počítajíc — kteréžto lidi slovutný Bohuslav z Újezdu, purkhrabě Vyšehradský, držel. Odevzdání pak jsou tito lidé v poddanost svrchu psanému děkanovi a kapitole se všemi a všelijakými jejich užitky, důchody a příslušnostmi, a y jich tak a tím vším způsobem, jak jsou jich předkové jejich, k témuž kostelu od starodávna měli, drželi, užívali.« List ddo. v Budině dne 6. února 1505.

Nanebevzetí Bl. P. Marie ve Starkoči.

Starkoč, vesnice půl druhé hodiny od Žehušic na malém potoce u rybníka v pahorkatině, má na kopečku stojící filiální kostel Nanebevzetí Bl. P. Marie, který v 14. stol. byl obsazen vlastním plebánem, platícím desátku papežského r. 1367, 1369, 1384, 1385, 1405 po 30 gr. r. 1399 ale 1 kopu (Tomek rejstříky 55). R. 1359 Petr syn Markvarta z Lipničky, klerik od Svatobora z Bousovny ku kostelu Starkočskému po smrti posledního plebána Jana za plebána byl dosazen (Lib. I. Conf. ai. 1359 B., IX.). R. 1363 ale tentýž patron dosadil plebána Havla ze Světlé, an dřívější plebán v roce nepřijal vyšší svěcení (Lib. I. Conf. ai. 1363 E. VI.). Tento plebán Havel ale r. 1398 vzdal se plebánie, na to Petr panoš z Vicemilic jménem bratří svých dosadil Leonarda kněze z Velešina za plebána do Starkoče (Lib. V. Conf. ai. 1398 R. XI.). Chrám tento byl stále farním až do r. 1717, v kterém roce, ano následkem tolerančního patentu císaře Josefa II. mnoho katolíků k evangelickému vyznání z této osady a ze Semteše se přidalo, fara i škola byla do Zbišlavi přeložena. — Nynější budova kostela byla zbudovaná v slohu copovém obyčejném r. 1738 nákladem hraběnky Josefy z Thunu rozené z Oettingen-Wallersteina. Hlavní oltář má krásný obraz Nanebevzetí Bl. Rodičky Boží Marie Panny upomínající na štetec Brandla; jsou tu též dva postranní oltáře sv. Jana Nep. a Rodiny Páně. Posledně byl kostel ten opravován r. 1876 nákladem hraběte Osvalda z Thunu a osadníků příkostelných. Na zvonici v průčelí kostela visí 2 zvony; větší z nich nese nápis v gotických minuskulích: »per magistrum andream dictum ptacek hec campana fusa est anno domini mcccclxxvi. veni jesu rex glorie presta pacem ecclesie.« — Druhý menší novější nese nápis: »Slit od Karla Paula léta Páně 1859.«

Památné jsou náhrobní kameny ve zdi kolem kostela zasazené z rodiny Chotouchovských z Nebovid s nápisy těmito:

1. (v levo při západním vchodu do hřbitova s podobou paní): »Leta Panie 1582 we cztwrtek przed pamatkau sw. Martina umrzela gest urozena pani Gohanka Chotauchowska z Nebovid manželka urozeného p. Gindrzicha Chotauchowskeho z Nebowid a na Žlebích a tuto telo gegi odpocziwa oczek: den przissti Syna Božího.«

2. (u východního vchodu v levo kámen s podobou mladého rytíře): »Leta Panie 1597 w nedielu Cantate Pan Gindrzych Mladssi Chotauchowsky z Nebowid syn urozeného a stateczneho rytirze Jana Gindrzicha starssioho dokonal bieh žiwota a tuto tielo gehu pchowano gest oczekawagicz budaucziho wzkrzissenie.«

3. (v jižní zdi kostela na pravo): »Leta 1599 we cztwrtek na patek po sw. Frantissku dokonal gest život urozeny a statečný rytirz pan Gindrích starssi Chotauchowsky z Nebowid a na Žlebích a tuto tielo gehu odpocziwa oczekawage budaucziho wkrissenie slawy wieczne.«

4. (Na západní zdi): »Leta Panie 1601 w nedielu po sw. Prokopu mezi 9. a 10. hodinou pan Bůh raczil urozenau Pani Annu Chotauchowskau z Nebowid a na Hostaczowie manželku urozeného Pana Gana Chotauchowskeho z Nebowid a na Hostaczowie k swe wieczne slawie prostrzedkem smrti czasne z toho swieta pojiti.«

5. (A na vedlejším): »Leta Panie 1605 we strzedu po pamatcze swaty panny Katerziny mezi osmnacztu a dewatenacztu hodinou urozena panni .. Chotauchowska z Nebowid a na Hostaczowie pani manželka urozeného rytirze pana Gana Chotauchowskeho z Nebowid a na Hostaczowie mage wieku sweho 24 leta w manželstwi przes pul pata leta zustawala život swug gest w Panu dokonala gegižo tielo tuto odpocziwa oczekawa slawného wzkrissenie a przissti Syna Božího k saudu.«

6. (V pravo od východních dvéří kostelních): »Leta Panie 1616 dne 23. Miesycze Srpna umrzel urozeny a stateczny rytirz Pan Gan Chotauchowsky z Nebowid a na Hostaczowie a tuto tielo gehu odpocziwa oczekawage blahoslawene wzkrzissenie.«

Starkoč jest původním sídlem pánů ze Starkoče, z kterých se uvádí r. 1422. Mareš ze Starkoče co svědek zápisu Friduše Horníka z Hory Kutné (A. C. II, 55), a tentýž s Valdšteinem ze Starkoče ku zápisu míru Časlavského (A. C. I, 257); Aleš ze Starkoče svědek v prodeji Krchleb r. 1472 (D. Z. III, F. 25) a v rozepři o dědictví Vicemilické (DDXVI, 280). Petr a Jiří bratři ze Starkoče na Starkoči prodali dědictví své ve Vicemilicích dvory kmetci

s popl., na kterých sedí Jan a Vondra s dědinami, lukami, robotami Mikuláši Trčkoví z Lípy za 70 kop gr. pr. r. 1512 (D. Z. 393, F, 20). Roku 1402 měl na Starkoči 5 kop gr. platu ročního Beneš z Urbanic s 2 a půl gr. platu ročního na kmetcím dvoře, na tom a v Hošťalovicích věnoval Anně manželce své 175 kop gr.; ale r. 1407 propustila Anna to věno Mikuláši synovi a Volfardovi z Kunčic (Rel. tab. ter. I., 498). Na to držel plat ten na Starkoči Jan z Urbanic, který zemřel 1411 a po jeho smrti jako i Prokopa a Beneše spadl plat ten na

krále, ten dal jej milcům svým Petru a Janovi z Jeniše. Odpírá tomu Vejkl ze Semtěše a Anna vdova Beneše. Jan Brada z Bříství jménem Mikuláše z Urbanic hájí r. 1411 dědictví po strýci Mikuláši z Urbanic, dokazuje, že k tomu lepší právo má, an Anna vdova Beneše z Urbanic plat onen popustila Mikuláši z Urbanic a Volfardovi z Kunčic (Pam, X. 679). Od polovice 16. stol. patřila ta osada pánům Chotouchovským z Nebovid a Hostačovským; v druhé polovici 17. stol. k statku Zbyslavskému a s ním dostala se k panství Žehušickému.

Zprávy o bývalých plebáníích a jejich osadách.

Píše Jos. Nechvíle, farář v Dašicích.

137. Bubny.

Bubny, zvláštní statek a ves na levém břehu Vltavy $\frac{1}{4}$ hod. sever. od Karlína vzdalené, kfare Ovinečské patřící má starobylý v době nové opravený kostelíček sv. Klimenta, který ke cti toho světce již v 13. stol. byl zasvěcen a stával pod správou Zderazských křížovníků s červeným srdcem. (Tom. děj. Prahy II. 263.) Klášter sám přišel k tomu zboží před r. 1270, maje celou vesnici Bubny se 40 korci polí. (Tom. III. 115.) Poplatek roční 4 slepic byl přirknut kapli svat. Antonína v Praze r. 1359. (Lib. I. Erect. Borový pag. 6.) Roku 1357 vzdal se Herman plebán v Bubnech místa, na to zvolil Petr, představený kláštera křížovníků na Zderaze klášterního bratra Mikuláše za plebána. (Emler lib. I. Conf. pars I. 52.) Roku 1359 vzdal se plebán Michal v Bubnách místa, na to Mikuláš, představený kláštera na Zderaze dosadil sem za plebána klášterníka Michala (tamtéž str. 109). Po smrti plebána Michala v Bubnech dosazen od Jana, představeného kláštera na Zderaze, klášterník Mikuláš 10. září 1380. (Emler lib. III. et IV. Conf. 139.) R. 1392 dosazen byl Martin kněz z Buben do Kundratic za plebána. (Acta judiciaria Tingl. 75.) Desátku papežského platil klášter z té plebánie od

r. 1367 dor. 1405 po 3 gr. (Tomek rejstříky 38.) Osada tato jest prastará, uvádí se již r. 1088 a kostel sv. Klimmenta r. 1234, důkaz to, že sv. Cyrill a Method, kteří byli zvláštními ctiteli sv. toho mučedníka, v Praze působili (Pam. III. 231). Ves tato náležela vlastně ku koruně královské, kde dle listu v diplomatári českého musea uloženého r. 1311. Královna Eliška vládla nějakým statkem a kde r. 1320 král Jan tři dvory a jednoho podsádka, příslušné k pražskému purkrabství s měnou postoupil proboštu pražskému. Ale později patřila tato osada soukromníkům. R. 1407 připomíná se rytíř Heřman z Jeřan sezením v Bubnech (Acta Consist. F. 4) a roku 1419 zeman Frenclín z Buben (Lib. Conf. K. 16). Jen podací kostela ostalo klášteru zderazskému na vždy. (Tomek dějiny Prahy II., 263.) R. 1421 zakusily Bubny také svizelé války vojska královského, uherského a německého (Tomek děje Prahy IV, 80.) R. 1420 pochování zde u Prahy padlí Táborité počtem asi 30 nebo 40 a něco raněných vojinů královských u kostela v Bubnech (tamtéž 66). R. 1421 sebrali Pražané majetek kláštera zderazského pole v Bubnech (tamtéž 171.)

Přednáška F. J. Lehnery při výstavě církevně-umělecké v Brně.

(Dokončení.)

Skvostně pracované cancelli jsou odděleny mřížkou ku přijímání; dvířka její — porta sancta — věřícím jsou zavřena.

Branou svatou vchází a vystupuje jen biskup, kněží a jáhnové.

Proto nad branou svatou klene se

oblouk vítězný — arcus triumphalis. Na rozhraní svatyně a loď klene se stěna loď zakončující vysokým obloukem, zhusta na vlastních sloupech spočívajícím. Nazývá se tak pro podobnost s památníky, které vítězným císařům stavívali. I křesťanům jest vítězným obloukem. Křesťan při pohledu na oblouk vítězný s radostí si připomíná vítězství, které Kristus smrtí svou na zemi vydobyl a jako vítěz do Nejsvětějšího v nebeském Jerusalemě vstoupil.

Tak významná částka stkví se proto nádherou nad všechnu ostatní ozdobu vynikající. Na vyokrášení použito se mozaiky pro nezrušitelnou trvanlivost a důkladnost, na znázornění věčných pravd křesťanských, k nimž ten způsob vyobrazení tak dobře se hodí.

Církev v basilikách umění to velice milovala a dávala mu přednost před pouhou malbou. Ze zlatého pozadí na vítězném oblouku zírá vítěz nad smrtí a peklem v průvodu symbolisovaných čtvero evangelistů. Tak vážným a důstojným rázem vynikají staré tyto mozaiky, že na dlouhý čas určovaly směr výtvarnému umění a staly se církevními typy veškeré nápotomní malby nástěnné i drobnomalby.

A přímo za nádherným obloukem vítězným vystupuje polokruhová apsida co zvláštní přístavek. Uprostřed stěny její stojí vyvýšený trůn — kathedra biskupova — na který po několika stupních se stoupá. Na pravo a na levo táhnou se lavice, o polokruh apsidy opřené, pro duchovenstvo, biskupu při slavné bohoslužbě asistující. Apsida, jsouc vyhrazena kněžstvu, má název presbyteria. Dostalo se jí pojmenování χορός jakož i tvaru uzavřeného, právě uvedeným rozestavením kněžstva kolem biskupa shromážděného. Biskup zde na své kathedře zasedající jedním pohledem přehlédnul celé shromáždění a z přítomných každý zíral v otcovskou jeho tvář — pravý ἐπίσκοπος. Polokuplová klenba nazývána jest pro svůj tvar »concha«, mušle, kterýžto název na celou kupli přecházel. Zde veškerá nádhera, vzácnost materiálu, lesk zlata a krása barev se soustřeďuje. Podlaha a stěny apsidy jsou vykládány nejvzácnějšími druhy mramorů, celý pak svršek conchy pokryt jest obrazy mozaikovitými. Ze zlatého pozadí pohlížeji ctihodné postavy na shromážděnou osadu jako oslavenci ze světa nadhvězdného.

Nádhery podobné bylo třeba. Vždyť zde v srdci svatyně stojí obětní oltář. Trůn Beránkův obklopuje se tím nejdraž-

ším a nejvzácnějším, čeho výtvarný duch člověka umí vymyslet a země na pokladech poskytuje. Ve středišti sanktuaria zvedá se oltář. Oltář jest srdcem chrámu. Kdekoli věk křesťanství trvale se usadilo, oltář pro obět novozákonní byl trvalým znamením nové úmluvy. Jakmile založena byla nová rodina za požehnané ochrany Hospodinem slíbené a zaručené, hned nad pomazaným oltářem zbudován jest nový Bethel, dům Boží; od trvalého oltáře dostalo se teprv chrámu samému titulu, posvěcení a trvání. Tituly kostelů udílány pak jednotlivým kněžím. Proto musil býti oltář kamenný a posvěcený. Do skály vytesaný sarkofag svatého mučeníka, kamenou deskou přikrytý, byl oltářem obětním již v katakombách. Křesťanům tanul při tom na mysli kámen, na kterém v jeskyni hrobové odpočívalo mrtvé tělo Páně; oltář ve Zjevení (6, 9), pod nímž slyšeti jest hlasy těch, kdož pro slovo Boží usmrceni byli; obět Kristova a Svatých jeho, kteří s ním umírají a věčně žijí.

Na rozhraní apsidy, více neb méně k lodi pošunut, stojí oltářní stůl, tumba, o několik stupňů vyvýšený. Stává přímo nad kryptou svatého mučeníka. Mřížka její dělí od věřících. Vzácný materiál důstojnost jeho vyznačoval. Plochy tumby bývaly zdobeny posvátnými výjevy polovypuklými; byla-li tumba prostá, obkládány jsou stěny její nejvzácnějšími deskami mramorovými neb kovovými, drahokamy vykládanými, s obrazy práce tepané neb smaltové; též zlatohlavem, bohatým a uměle vyvedeným vyšívaním zlatem, stříbrem a perlami zářícím. Oltář basilik jest posvátným stolem obětním a to výhradně.

Nad oltářem významně vznáší se na čtyřech sloupech ochranná kaple, ciborium zvaná. Nejdražší stkvost — oltář — byl jednak ciboriem chráněn, jednak věřících významností svou stále poučoval. Křesťan spatřoval v ciboriu odlesk starozákonního stánku jakož i hrobu Páně, ve skále vytesaného; obraz báně nebeské nad zemí se klenoucí, v jejíž středu obět smíření se slaví; předobrazení neviditelného stánku velebnosti Božské, posvátný stůl milostivě zastihující.

Čtvero sloupů, na nichž baldachin spočíval, bylo z mramoru neb kovu; dolů splývalo čtvero vzácných opon, jimiž oltář před zrakem nepovolných se zastíral. Na oltář třemi prostěradly pokrytý ničeho se nekladlo. Se svrchu ciboria visela na řetízích nádoba pro nejsvětější Svátost, nazvíce

v podobě pozlácené holubice. Činívá se též zmínka o stříbrné věži, ve které uzavírala se nádoba pro Nejsvětější, buď ve způsobě holubice anebo v jiné podobě. Připomínala věřícím jeskyni hrobovou, v níž mrtvé tělo Páně odpočívalo, která, jsouc dole čtverhranná, svrchu do ostra vybíhala, nad níž sv. Helena kostelíček na způsob věže zbudovala, uvnitř stříbrem obložený, zvončí soškou vzkříšeného Vykupitele zakončený.

S ciboria a kolem něho viselo množství lamp; před ním bohatý lustr s křížem uprostřed. Veškeré lampy napájeny byly vzácným, libovonným olejem.

Před oltářem a po stranách jeho stojí vysoké svícny dle římských kandelábrů napodobené s dlouhými voskovicemi. Z trojhranné nohy, na zvířecích drápech spočívající, zvedá se ztepilý dřík či stonk s velkou miskou svrchu, v jejímž středu železný trn svíci nese. Zhotovovaly se často z drahého kovu, zlata a stříbra, též z broncu a mědě. Na nich plápolaly svíce, často uměle malované a zlacené, z nejčistšího vosku nezřídka s vonnými látkami smíšeného.

Se stropu basiliky visejí na řetězech neb provazech buď před oltářem anebo i ve spodním choru lampadaria, obruče na způsob korun ze stříbra, zlata aneb jiného kovu, značného objemu, kolkolem lampami poseté; mnohdy několik na způsob věže se zvedajících obručů s lampami. Též svícny, ramena svá rozprostírající brzy v podobě větví květem zakončených, brzy v podobě delfinů svítilny podporujících, anebo mohutné kříže skládané z kovových prutů, v jejichž mezerách lampy visely (u sv. Petra čítal jeden takový lustr 1370 světél); dříve se zmínka také o lampadariích lodím se podobajících.

Když veškerý tento aparát se rozsvítil, hořela celá svatyně záračným osvětlením. To množství světél odráželo se tisícerými paprsky v lesku hlazených a různobarevných sloupech mramorových; třpytilo se jako miliony hvězdiček na zlatém nebi v milionech skelných kamincích, z nichž mosaika na vítězném oblouku, v absidě a po vysokých stěnách se skládala. Paprskové světla rozžatého misili se s lomenými paprsky světla slunečního, padajícího do svatyně lesklými průsvitnými deskami mramorovými a vzorkovitě prolamovanými, jimiž okna zastřena byla. Dvojí toto světlo, spolu stále válčící, vzájemně se pronikající a v mramoru měnivě bez ustání se odrážející, neskonale stupňovalo dojem a oslňovalo okouzující nádheru podlahy a stropu,

sloupů a stěn, oblouku vítězného a absidy jakož i ciboria, leskem a nádherou vše ostatní převyšujícího. A u oltáře pod ciboriem stojí ctihodný kmet, papež stříbrovlasý. Sestoupil s kathedry a obětuje Hospodinu obět nejsvětější; stojí u oltáře v absidě tváří k lidu obrácený. Obětování právě se skončilo. Nyní vyzpíval praefaci. Hlas jeho zbožností se chvil. Svaté nadšení s kůry andělskými jej pojí. Ústa prozpěvují: Cum quibus et nostras voces, ut admitti jubeas, deprecamur, supplicii confessione dicentes. A slova započatá od úst mu bere sbor pěvců církevních, před oltářem ve spodním choru shromážděných. Prostorou basiliky rozléhá se jásavé: »Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth. Pleni sunt coeli et terra majestatis et gloriae tuae. Hosanna in excelsis. Benedictus, qui venit in nomine Domini«. A Požehnaný již se bere ve jménu Páně. Zpěv umlká. Hrobové ticho panuje v chrámě, přerušené zde a onde hlubokým povzdechem bezděčně se prodravším z útroby zbožností rozechvěné. Celá osada jest na kolenou. Tváře všech hluboce k zemi se nachylují. Vůně kadidla smíšená s vůní libovonného oleje lamp naplňuje vzduch. Beránek Boží sestupuje s nebe a záračně se rodí na oltáři v rukou biskupových. Vykupitel ze zlatého pozadí absidy shůry mile žehná své osadě a apoštolové a proroci v průvodě jeho vážně a velebně zírají dolů na to stádo vděčné a věrně oddané.

Není-li křesťanu v prachu se kořícímu ta kouzelná basilika rájem pozemským? obrazem města Božího? předtuchou Jerusalema věčného?

Nespatřuje-li v té velebné svatyni Eden nebeský? Bethel a Betlehem?

Může-li země obětovati nebi obět krásnější? Smrtelník Hospodinu věčnému dar vznešenější?

Basilika jest křesťanu v slzavém údolí rájem, v pozemských strastech nebeským zjevením, na zemi strastiplné nebem slastiplným.

Domaloval jsem obraz.

Dokončil jsem předmět.

Chtěje mluvit o vnitřku katolických chrámů, nad starokřesťanskou basiliku nenaleznul jsem v dějinách církevního umění vzoru výmluvnějšího a krásnějšího. Kdybych byl dle vlastních názorů vyličoval obraz vnitřku kostelního, byl by si mnohý z laskavých posluchačů v duchu as pomyslí, a na zpáteční cestě do příbytku svého sousedu

doprovázejícímu hlasitě pronesl soud: »Slovy se snadno líčí a bujnou obrazotvorností se snadno maluje. Malovalo se barvami vzduchovými; co není, jest pouhým výtvorem obrazotvornosti«. Podobné námitce se předešlo prostým historickým líčením skutečnosti. Basilika mluvila sama za sebe. V basilice Církev sama k duši vytvořila tělo. Spojením těla s duší nastal liturgii život dokonalejší. Vnitřek chrámu oživit tak důmyslně, tak krásně, tak mistrně, tak zářivě, oditi svatostánek rouchem svatebním, to dokázati bylo lze jen nevěstě Kristově.

Proto, co basilikou se vtělilo, jest typem, vzorem, pravidlem všech příštích věků. V basilikách vypěstovala Církev tradici, kterou bez hříchu a beztravně opustiti nelze.

Stopování té posvátné tradice v následujících slozích stavitelských, které na základě basiliky vypučely, bylo by zajímavým předmětem dalších úvah. Shledali bychom, že sloh románský, gotický i prvorenaissanční neopustil zděděnou půdu posvátné tradice, přidržuje se jí v dětině účtivosti a oddanosti.

Teprv pozdní renaissance zřekla se naprosto ctihodné tradice. Nevděčná dcera zapřela vlastní matku. Nedbajíc výstrahy, šla vlastní cestou, až sklesla a hanebně zhrěšila. Stalo se s veškerým uměním výtvarným, co hudbě posvátné se přihodilo. Sesevřely veškeré uměny; přestavše službu Církvi, staly se otrokyněmi světa. Pád jejich byl hluboký.

Mám k vůli kontrastu líčiti plody doby Církvi odcizené? Chrámů Ježíše Krista s tvary vypůjčenými z chrámů Apollona a Venuše? Divadelní a smyslné malby chrámové, závodící s bujností stropů mytologických na stropích dvoran velmožů? Hudbu církevní, zřeknuvši se posvátné tradice konkurující s celým aparátem nástrojním dvorních divadel? Poesii opěvující více Olymp nežli nebe s blaženými obyvateli jeho?

Věku nádhery milovnému a smyslnému ta vnitřní krása basilik se znelíbila a vyměňována za bujnou parádu vnější. V malém i velkém vše se obohacovalo a obnovovalo, zdobilo a převlékalo. Točité sloupy, rozříznuté štíty, lomenice, přerušené římsy, zkroutené voluty, šnekovité krákorce, množství festonů a košů s ovocem, naháčů a znaků, mušlí a kudrlinek všeho druhu, perspektivní skráceniny, malby proplítané plastikou, to vše jest plodem bujného ro-

coca 17. století, jehož bohatstvím, obrazotvorností a technickou dokonalostí oko bývá oslňováno, kdežto rozum a srdce s prázdnotou odchází.

Když pak nerozumného přepychu se nabažili, nastal v druhé polovině 18. století převrat. Bujností a bezuzdností přesyceni, chtěli vrátiti se k ušlechtilosti a jednoduchosti, upadli však v nejapnou jednotvárnost a pedantskou klassicitu. Dostali se ze Scilly do Charibdy, z rococo do copu. Vlastnosti toho slohu jsou: vesměs rovné čáry, vodorovné kladí nad dveřmi a okny, antické římsy, sloupy a pilastry, ve všem suchopár a jednotvárnost. Chrámů toho věku na venek ničím nerozeznávají se od ovčínů. A jde-li o přiměřené pojmenování slohu, navrhuji, aby se nazýval slohem ovčinským.

Že pozdní renaissance zřekla se křesťanské tradice stavební, o tom svědčí již půdorys většiny tehdejších kostelů. Není to onen vzor basiliky, jež liturgie zplodila, řekl bych chrám samostatný, všemi stoletími zachovaný a v umělecký celek vyvinutý. Ve všem spatřuje se snaha po docílení prostoty pokud možno velké, světlé a velkolepé. Odtud povstávají široké chory, ještě širší loď střední s loďmi bočními zcela úzkými, anebo také jen jediná prostorná síň, suchopárnost rozvrhu mocně kontrastující s půdorysem basiliky tak jasně a rozmanitě rozvrženým. Že s uvolněním starokřesťanské přísné kázně »atrium« bezděčně odpadá, na podstatě věci ničeho nemění.

Půdorysu odpovídá nárys.

Na venek bývají podélné stěny jednotvárné a prázdne. Veškerá péče bývá věnována stěně průčelní. Stává se však zcela neodvislou od vnitřku, jsouc se svými sloupy a pilastry, silnými římsami a obrovskými volutami, bez všelike souvislosti s celkem, — nikoliv obraz vnitřku kostela, nýbrž pravá podobizna chlubné povrchnosti tohoto slohu stavitelského.

Největších změn dočkal se však vnitřek. Renaissance vrátila se ke kupli Pantheonu a k valeným klenbám starořímských paláců, které, čím směleji se klenou, tím nepřirozeněji vypadají; čím více se ozdobují, tím větší suchopárnost plodí. Oknům dostalo se neobyčejné šířky, čtverhranného tvaru se zakončením buď rovným, buď ploše oblé, anebo několikrát lomeným. Vyskytují se též okna kulatá, oválná a libovolně tvořená. Všudy rozmnožené hmoty a plochy, oživené ornamentikou vypůjčenou od různých staveb římských, užitou však jen zde a onde bez ladu a skladu, bez všelike sou-

vislosti s celkem. Malba pak konečně ozdobuje vše přepychem a pestrostí barev, odvažujíc se až do vysoké, mohutné klenby.

Spodní chor v lodi docela zmizel a přesídlil se s novým aparátem hudby divadelní na západní kruchtě, jednak, aby mozné zápolení s nástroji hudebními dojem nekazilo, jednak, aby byla větší volnost k děláni ostudy a k odvracování tváří a myslí od oltáře.

Velebná apsida, to centrum basiliky, zcela se odstranila. Snaha po přepychu a zevnější velkoleposti nejhůře však řádila na oltáři. Nejkrásnější tumby oltářní od starých kameníků uměle vyvedené, pracně a nemilosrdně se otesávaly, jen aby se jim dostalo tvaru vykrajovaného a aby bylo lze obložit je vrstvou štukovou. Dostávalo se jim tvaru libovolného a zřídka lepšího materiálu a důkladnějšího provedení. Nejčastěji bývaly nemotorně obkládány prkny, anebo ohazovány mramorovým nebo pozlaceným štukem. Nad tím budovaly se pak ony kolosy pro zarámování jediného obrazu, dosahující až ku samé klenbě a rozprostírající se po celé šířce choru, nevšímající si ani

poměrů prostory, ani jednotlivých architektonických článků, tím obrem zakrytých; po stranách postaveny jsou ohromné sloupy s architrávem, jemuž však žádná funkce není vykázána, jelikož nenese leč přeříznuté štíty, skroucené voluty neb světácké vásy. Přidalo se svrchu a dole několik soch, obrů-velikánů pogypovaných neb pozlacených, živě deklamujících, se šatem vlajícím, s hlavou do týla obrácenou; několik krkolomně tělocvikujících nahých andělů; několik allegorických, mnohdy nesnadno rozluštitelných figur; dřevěných a gypsových festonů, drátem zavěšených a podobná okrasa. Tak se stalo, že posléze vlastní oltář pro samý oltář nebylo lze spatřiti. Význam oltáře jakožto stolu obětního, se zničil. Celek s nepatrným křížkem u prostřed vysokých svícňů, s ostatním různým vyšňořením a kolosální výstavností zrušil naprosto myšlenku nejdůmyslnějšího díla umění křesťanského s obdivuhodnou vnitřní i vnější jednotou provedeného.

Porovnání jest dovoleno.

Applikace jest zřejmá a sama sebou srozumitelná. Výkladu není třeba. Basilika mluví sama za sebe.

Z Akademie křesťanské.

Odbor umělecký. — Zpráva za měsíc leden.

Tisíciletá oslava slovanských apoštolů sv. Cyrilla a Methoda vzbudila v srdcích zbožných křesťanů některých farností bohumilý úmysl, aby na památku této tak řídké slavnosti chrámům Páně skvostné a důstojné dary věnovali. Za tímto účelem objednali u křesťanské Akademie důstojní pánové: Karel Bilčík, farář v Raketnici u Přerova, zlatem vyšívaný pluvial a stříbrné, drahokamy a emailovými obrázky okrášlené ciborium v úhrnné ceně 600 zl., Jan Pavlíček, farář v Mokrolasčích u Opavy, zlatem vyšívanou kasuli za 240 zl. a skvostný koberec na stupně oltářní. Jan Záček, farář ve Hvozdně u Slušovic, bílou zlatem a hedvábím vyšítou kasuli za 130 zl. — značný to zájst obnos pro tak chudé farníky. F. Harna, farář ve Chvalkovcích u Olomouce, ku stříbrné, již dříve dodané monstranci, stříbrnou zář, vyzdobení melchisedechea démanty, nohy pak s emailovými obrazy nákladem 200 zl. Dr. F. Srbecký, děkan ve Valašském Meziříčí na M., křížovou cestu i s rámy za 1000 zl.

I. Vyřízené záležitosti.

Práce kovové. Kalich: pro dp. Jos. Nováka, faráře v Kněžicích. — Oprava a pozlacení kalichů: pro vdp. Václ. Mosteckého, děkana ve Vodňanech; pacifikálu: pro dp. Frant. Pašku, faráře v Domašíně. — Nádobky na svaté oleje: pro slavný kostelní výbor ve Schwaderbachu. — Patenka k nemocným: pro sl. kostelní výbor ve Schwaderbachu. — Kropenka: pro dp. Frant. Paška, faráře

v Domašíně. — Konvička s táckem ke křtu: pro sl. kostelní výbor ve Schwaderbachu. — Mešní konvičky: pro vdp. Ad. Rozsypala, děkana v Miřovicích, pro dp. L. Šprysla, faráře ve Vinohradech a pro blah. p. A. V. Barvitia, architekta v Praze. — Lampa na věčné světlo: pro vysokorod. paní baronku Ringhoffrovou v Č. Kamenici.

Rozličné. Křížová cesta: pro vdp. J. Havlů, č. kanovníka a faráře u svatého Haštala v Praze. — Kříže: pro dp. Šim. Bejvla, faráře ve Víně, pro dp. Fr. Paška, faráře v Domašíně a pro sl. školní radu ve Veselí. — Missaly: pro důst. kapucínský klášter v Praze. — Pultík s pokryvkou: pro J. Milost nejd. pana biskupa Dr. Fr. Bauera. — Obrázky na korouhve: pro blahorod. p. V. Šumberu, statkáře v Něčicích u Zdounek. — Harmonické zvonky: pro vdp. Ad. Rozsypala, děkana v Mirošově, pro dp. Ant. Spálenku, františkána v Dašicích a pro dp. L. Cihláře, faráře v Brazci.

Paramenty. Kasule, dvě černé: pro vysok. rod. pana hraběte Herssenbrocka v Lešanech; červená a fialová: pro dp. Fr. Floriana, faráře v Tasově na Moravě; fialová: pro blahorod. p. Václ. Hellebranda, majitele domu v Žižkově; fialová: pro vdp. Dr. Fr. Srbeckého, děkana ve Valašském Meziříčí; fialová: pro dp. J. Hájka, faráře v Libštátě; fialová: pro dp. Jos. Moce, faráře v Malešicích na Moravě; bílá a červená: pro dp. Karla Vosyku, faráře v Sebranicích; bílá a červená: pro důst. augustiánský konvent v Domažlicích. — Pluviály,

černý: pro dp. V. Čápa, faráře v Liboci; fialový: pro dp. Ant. Špále, faráře v Mirošově; bílý, vyšívaný zlatem: pro vysokorod. pí. hraběnkou Brühlovou v Pfortenu v Sasku. — Vela: pro blahorod. Jos. Černého v Lipniku, pro dp. L. Ludvíka, faráře v Grafenriedu a pro dp. Jos. Dostála, faráře v Koprivnici na Moravě. — Bursy k nemocným: pro dp. Karla Kummra, faráře v Michli, pro vdp. Ad. Rozsypala, děkana v Mirovicích, pro vdp. Dr. Frant. Srbského, děkana ve Val. Meziříčí a pro důst. farní úřad v Stochově. — Korouhve červené s bohatou úpravou: pro vp. J. Daňka, kaplana v Kralicích u Prostějova na Mor. — Rukavičky zla-

tem vyšívané: pro J. Milost' nejdůst. p. biskupa Dr. Fr. Bauera v Brně. — Komže ministrantské: pro dp. Václ. Čápa, faráře v Liboci. — Příkrov: pro dp. Dr. Karla Řeháka, faráře v Podolí.

Kostelní prádlo. Rocheta: pro důst. farní úřad Knovízský a pro nejmenovanou dobrodítelnici. — Pokrývky na oltář: pro Jeho Milost' nejdůst. pana biskupa Dr. Fr. Bauera v Brně. — Cingula: pro vp. Frant. Pavlíčka, kaplana v Mýtě, pro vdp. V. Worla, děkana v Bechyni a pro vdp. Jos. Pekárka, arcikněze v Blatné. — Korporalia a purifikatoria: pro dp. Jana Arnošta, administr. v Červeném Újezdě.

Zpráva za měsíc únor.

I. Vyřízené záležitosti.

Práce kovové. Kalichy: pro blahorodou pí. Karolinu Hančovou na Smíchově; bohatě vyzdobené: pro důstojné duchovenstvo střídnictví Landškrunkského svému velezasloužilému vikáři vdp. Jos. Tupcovi co dar k jeho padesátiletému kněžskému jubileu; hladký: pro vp. Frant. Lindnera, kaplana v Haslově. — Pozlacení a postříbení, monstrance a pacifikálu: pro dp. J. Švédů, faráře v Kunovicích na Moravě; kalichů: pro J. Jasnost vysokorod. paní kněžnu Schwarzenbergovou a pro dp. Boh. Petrů, faráře v Uhřetově na Mor.; ciborii: pro dp. Leop. Jakla, faráře v Březi a pro vdp. Jos. Hampla, děkana v Chlumu. — Pacifikály a relikvíáře: pro dp. Jana Nedomu, faráře v Bytšce a pro dp. Jos. Šildberga, faráře v Břeclavi na Moravě. — Nádobky na sv. oleje: pro dp. Vojt. Mrázka, faráře v Horn. Dunajovicích, pro dp. Jana Nedomu, faráře v Ousové Bytšce, pro filiální kostel ve Žďáru a pro důst. farní úřad v Plzenci; stříbrné; pro chrám P. v Zbejšově a v Oslavanech na Moravě. — Pateňky k nemocným, stříbrné: pro chrám P. v Zbejšově a v Oslavanech na Moravě. — Kropenky: pro dp. Vojt. Mrázka, faráře v Horn. Dunajovicích, pro dp. Jana Nedomu, faráře v Bytšce, pro dp. Loh. Schmidta, sekretáře na Strahově a pro důst. farní úřad v Plzenci. — Kaditelnice: pro vdp. Fr. Richta, děkana v Blšanech, pro dp. A. Plačka, faráře ve Frydlaně na Moravě a pro slavný patron. úřad ve Zlonicích. — Mešní konvičky: pro dp. Frant. Chaloupeckého, faráře v St. Kolině a pro dp. Aug. Plačka, faráře ve Frydlaně na Moravě a pro vp. Jos. Lindnera, kaplana v Haslavě.

Rozličné. Dva votivní oltáře do předsíně v kostele na Smíchově: blah. p. architekt Barvitus jménem dědiců po sl. Barboře Rohlenové. — Sochu P. Marie: vdp. Fr. Komárek, děkan v Třešti na Moravě. — Křtitelnici: dp. Jan Bárta, exposita ve Schwaderbachu. — Kříže: pro dp. V. H. Nigrina, deficianta v Loukově u Semli, pro dp. Jos. Nováka, faráře v Kněžicích a pro dp. L. Schmidta, sekretáře na Strahově. — Kanonické tabulky: pro dp. Bohum. Petruje, faráře v Uhřetově na Mor. — Zvonky harmonické: pro vp. Kašpara Ibla, kaplana v Radnici, pro vp. Jos. Bouše, kaplana v Č. Řečici, pro vp. J. Lekeše, kaplana v Netolicích, pro dp. Václ. Mareše, faráře v Kobyle a pro důst. farní úřad v Skrejšově. — Missaly: pro důst. p. Lohela Schmidta, sekretáře na Strahově a pro dp. Bohumila Petruje, faráře v Uhřetově. — Pultík: pro důstojný farní úřad v Plzenci.

Paramenty. Kasule, bílá: pro důstojný farní úřad v Louce; černá: pro dp. Jana Pávu, faráře v Libni; bílá: pro vysokorod. pí. hraběnkou Thun-

Salmovou v Praze. — Pluvialy, fialové: pro dp. Jana Bárta, expositu ve Schwaderbachu a pro dp. L. Schmidta, sekretáře na Strahově; černý: pro vys. uroz. pí. baronku Dobřanskou v Praze. — Vela: pro vys. uroz. pí. baronku Skal v Třebušíně a pro dp. J. Sládka, faráře ve Svojičích. — Pláštiky na ciborium: dp. Lohel Schmidt, sekretář na Strahově, pro vp. Jos. Bouše, kaplana v Červené Řečici a pro dp. Leopolda Jakla, faráře v Březi. — Bursy k nemocným: pro důst. farní úřad v Hostivicích, pro dp. Jana Bárta, expositu v Schwaderbachu a pro dp. Lohela Schmidta, sekretáře na Strahově. — Stoly, třicet fialových: pro vp. J. Vychodila, kaplana na Velehradě; křestní: pro vp. Ad. Skřivana, kaplana v Plané a pro dp. Lohela Schmidta, sekretáře na Strahově. — Polštáře: pro vdp. Tom. Byčka, děkana v Strakonici. — Birety: pro cti. p. Fr. Kegla, theologa v Litoměřicích.

II. Nová objednání.

Lampy v ohni zlacené: dp. A. Flésar, farář v Přepýších, dp. V. Šrámek, farář v Olešce a dp. Fr. Vondrášek, farář v Batelově. — Konvičky mešní stříbrné: blahorodá pí. Rymlová z Přibora pro Velehrad; s kováním: dp. K. Kaštyl, farář ve Veselí na Moravě; jednoduché: sl. patron. úřad ve Zlonicích. — Svícny oltářní: dp. V. Šrámek, farář v Olešce. — Kříž k průvodům: vp. Jos. Funke, kaplan v Liberci. — Lucerny k průvodům: dp. Jos. Kudrnáč, farář v Lukové.

Paramenty. Kasuli černou a červenou: sl. patronátní úřad ve Zlonicích. — Vela dvě: sl. patronátní úřad ve Zlonicích. — Pláštiky na ciborium: sl. patronátní úřad ve Zlonicích; jeden: dp. Karel Klímkovský, farář ve Velké Polomě. — Nebesa skvostná: J. M. nejdůst. p. biskup brněnský Dr. Fr. Bauer co jubilejní dar pro Velehrad a dp. F. Vondráček, farář v Batelově; jednoduché: dp. J. Bárta, exposita v Schwaderbachu. — Korouhve: důst. farní úřad v Česlicích, dp. Jos. Kudrnáč, farář v Loukově a vp. Bedř. Pabst, kaplan v Holešicích. — Polštáře: sl. patronátní úřad ve Zlonicích. — Komže pro ministranty: vp. Kašp. Ibl, kaplan v Radnicích. — Okrasu na kazatelnu: dp. Jan Nedoma, farář v Bytšce.

Prádlo kostelní. Plachty oltářní: pro dp. Jana Pávu, faráře v Libni; cingula a purifikatoria: pro dp. Fr. Chaloupeckého, faráře v St. Kolině; nitěné krajky: pro blahorodé slečny Annu Adamcovou, učitelku v Kostelci a pro A. Plachtovou, učitelku v Třebíči na Moravě. — Alby, rochetty, korporalia, purifikatoria, ručníky a pulty: pro sl. patronátní úřad ve Zlonicích.

Příspěvky na votivní obrazy v karlinském chrámu P. k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

Votivní obraz řádů řeholních.

	zl. kr.
Přenešeno	513 —
Dp. P. Justin Bauer, sekretář ve Vyšším Brodě	20 —
Dp. P. Gerard Pospíšil, farář v Orlově (ve Slezsku)	2 —
Úhrnem	535 —
Do 2000 schází 1465 zl.	

Votivní obraz český.

Přenešeno	253 45
Duchovenstvo střidnictví Vodňanského sbírkou zavedenou vdp. vikářem Karlem Cisařem, farářem v Protivíně	9 90
Dp. Jos. Bernat, vicerektor v semináři Litoměřickém	2 —
Úhrnem	265 35
Do 2000 schází 1734 zl. 65 kr.	

Votivní obraz moravský.

Přenešeno	242 85
Vysokorodý pan Karel hrabě Seilern	10 —
Vysokorodý pan František hrabě Seilern (obě zasláno od J. Ex. p. Egberta hraběte Belcrediho)	20 —
Dp. Václav Kosmák: od vdp. Fr. Dvořáka, kanovníka v Kroměříži a p. Dr. Helceleta po 2 zl.; — p. J. Gregora, mlynáře ve Vranohradech, p. Dr. Bartoše z Výškova, vdp. A. Šuberta, děkana v Lulči, dp. A. Krále, faráře v Drnovicích, p. patr. repres., jistého kaplana z Čech po 1 zl.; — dp. Jos. Molitor, farář u sv. Václava v Chicagu v Americe, americký tolar	10 —

Dp. Jos. Arnošt, farář v Zahořově	1 —
Dp. Ign. Strouhal, farář v Dolanech	2 —
Dp. Ferd. Harna, farář ve Chvalkovicích	1 —
Dp. Jos. Čech, farář v Hranicích	2 —
Vp. Florián Mrázek, koop. v Hranicích	1 —
Vp. Jos. Prucek, kaplan v Hranicích	1 —
Úhrnem	290 85
americký tolar	
Do 2000 schází 1709 zl. 15 kr.	

Votivní obraz řeholních pannen.

Přenešeno	10 —
J. Ex. paní Adéla hraběnka Nosticová (na památku dne úmrtího † Gabriely hraběnky Swéerts-Sporkové)	100 —
Dp. Fr. Sásínek, duchovní správce v nemocnici milosrdných sester pod Petřínem, s leto-počtem: Beatl Cyrille atqVe MethoDI eXorate pro CVLtorIbVs Vestrls (1. splátka)	10 —
Ctihodné Milosrdné sestry tamže (1. splátka)	11 80
Úhrnem	131 80
Do 2000 schází 1868 zl. 20 kr.	

Votivní obraz bohoslovců Česko-moravských.

Cpp. bohoslovci semináře Budějovického a Litoměřického zahájili pravidelné sbírky.

Všem dárcům: Srdečné »Zaplať Pán Bůh!« Přátel dila jubilejního přibývá a s pomocí Boží přibude. Za další příspěvky prosí
redaktor.

Odvod k „Methodu.“

V únoru předplatitelů:

Země	Diecése	Ubylo	Přibyló	
v Čechách	Pražské	—	Fr. Sásínek, duch. správce v nemocnici milosrdných sester v Praze	1
			F. Schönbeck, ředitel útavny u sv. Anny v Praze	1
			Flor. Scharworth, katecheta u Uršulek v Praze	1
			Knihkupectví Jaroslava Schiebla v Plzni	1
	Litoměřické	—	St. Hladík, kaplan v Č. Dubě	1
	Král.-Hradec.	—	Biskupský seminář kněžský v Král.-Hradci	1
	Budějovické	—	Jos. Lhotský, kaplan v Rožmitále	1
			Jan Buchtele, kaplan ve Vodňanech	1
na Moravě	Brněnské	—	Ladislav Zavadil, kaplan v Jenešově	1
			Úhrnem	9
			Všech předplatitelů	501

Buď Bohu chvála! Páltsicovka jest dosažena. Sv. Method žehná!

Lehner.

Veškeré dřívější ročníky „Methoda“ má na skladě redakce „Methoda“ v Karlíně č. 234.

„Method“ vychází vždy 30. každého měsíce. Předplatné, jež činí poštovní zásilkou na celý rok 2 zl., na půl leta 1 zl., přijímá pouze na jednu z těchto dvou dob *administrace* v Karlíně, číslo 234. Jen frankované listy se přijímají. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. *Dopisy*, týkající se redakce, buďtež zaslány **F. J. Lehnerovi** franco, v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice: **Akademie křesťanská** v Praze, Řetězová ulice číslo 223.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 3.

V Praze, dne 30. března 1885.

Ročník XI.

Praha truchlí. Chudina kvílí. Církev a vlast stojí nad otevřeným hrobem. Nejstarší kardinál svaté římské Církve a primas království Českého odešel.

Jeho Eminenci, Nejdůstojnější Pán,

Arcibiskup Pražský,

Kardinál Bedřich kníže Schwarzenberk

zemřel.

Zemřel v povolání. Kolem něho shromáždil se veškerý episkopát rakouský, jehož hlavou byl. Kolem otce naposled shromáždila se rodina biskupů. Jakmile práci dokonal, složil ruce v klín a uložil se k odpočinku věčnému.

Zemřel v povolání. Smrt v povolání není smrtí; jest životem. Velepastýř Prahu opustil zdrav a mrtvého nám jej přivezou. Odešel, aby zemřel v domě, v němž se narodil. Kolébka a rakev na témž místě stály. Čítal 76 roků věku požehnaného a nebyl kmetem. Ustavičné mládí bylo Jeho podílem. Ctnosti Jeho odměňoval Pán Bůh životem, jemuž věkem síly neubývalo. Mladistvého kmeta povolal Spasitel k sobě do nebe, kde věčné mládí jest domovem. Arcidiecése lká nad náhlým odchodem. Ví, co ztratila. Královské Hradčany osiřely. Za králem dobrotivým a královnou-světicí odešel kníže rodem i srdcem. Moře modliteb chudiny nese Jej ku břehům věčnosti. Je-li každý skutek milosrdný novým drahokamem zasazeným do koruny oslavy, koruna Jeho nebeská září bezčestnými diamanty a rubíny. Na tisíciletou památku blahoslaveného příchodu sv. Cyrilla a Methoda do vlasti našich zbudoval velikolepý chrám Karlínský na jména apoštolů zasvěcený. V jubilejním roce, v němž koná se tisíciletá ročnice blahoslavené smrti sv. Methoda, Hospodin apoštolského náměstka k sobě povolal. Pout Velehradskou zaměnil za pouť do nebe. Milým byl Bohu i lidem. Památka Jeho zůstane požehnaná na věky.

Kostel sv. Marka v Markovicích.

Popisuje *Klim. Čermák.*

Hodinu cesty východně od Časlavi na cestě do Žlebů zvědá se vydmutina amfibolitová, na níž severněji kostelík sv. Marka a jižněji kostelík sv. Anny vzdělán.

Z někdejší osady Markovic zbyl jen poplužní dvůr, bývalá hospoda a cihelna. V této cihelně nalezeny kamenné klíny přibroušené a bronzové předměty, jako památky lidu v pravěku zde osazeného.

Vysokou cenu archaeologickou mají též rovnočárnými ornamenty porýsované nádoby uměle tvořené, jež na západním svahu spolu s kousky jantaru a koňskými zuby objeveny byly. V nich byl uložen též popel nějakého pohana.

Záhy zajisté našli lidé vršek markovický příhodným k založení hřbitova a řečené nádoby jsou toho nezvratným důkazem.

Nyní korunuje severní výšinu štíhlý kostelík sv. Marku zasvěcený, který ale prvotně na jméno sv. Jiří založen byl. Dle památní knihy fary Žlebské byl prý vystavěn roku 982.

Nejstarší zprávy listinné sáhalí o něm až do XIII. věku. Učinil totiž dne 22. října 1282 starostlivý opat kláštera Vilimovského (r. 1120 založeného), Jaroslav, s biskupem pražským Tobiašem z Bechyně výhodnou smlouvu, vzav záměnou za klášterní vzdálenou ves Pulici biskupský statek ve vsi Markovicích i s podacím právem ku tamnějšímu kostelu sv. Jiří. Tím oběma stranám pomůženo. Nad to k žádosti a podací přítel svého opata Jaroslava potvrdil biskup Tobiaš dne 20. listopadu 1284 kněze Čecha za faráře při kostele Markovickém, a opat i konvent Vilimovský postoupili tomuto novému a prvnímu faráři z ctihodného řádu Benediktinův všechny příjmy a desátky ze vsi Zehub, od starodávna klášteru náležející, začez ale on o slavnosti sv. Petra a Pavla čili o pouti Vilimovské měl do kostela ve Vilimově odváděti tři libry vosku. I toto nadání potvrdil milerád biskup Tobiaš. —

Potom sdílel kostel i fara osudy společné se svým matečným kláštelem ve Vilimově, zažil tedy i vydravosti Brandeburků a zase rozkvětl za doby Karla IV. Sem 15. listopadu r. 1366 Martin farář Lučický uveden po smrti faráře Jakuba. Podací měla Anežka, vdova po Hynkovi ze Žleb.

Zejména připomíná se tu zase farář r. 1383*), potom r. 1431, dne 21. dubna ustanoven Mikuláš Vlček, po smrti kněze Karla, patronem tehdy byl Jan z Opočna. (Lib. conf.)

V husitských válkách pak zajisté stihl kostelík i faru osud podobný jako klášter ve Vilimově a tak spustl a fara opuštěna. Během věků zanikla též osada zdejší a pozemky spojeny s rozsáhlým panstvím Žlebským.

Teď je kostelík filiálkou ku farnosti ve Žlebích a na úpravný hřbitov jeho pochovávali z Koudelova, ze Skovic a částečně i z Vinař.

Markovský dvůr patřil ku Žlebům od starodávna.

Roku 1497 měli tu jednoho osedlého člověka, tolikéž r. 1530. Pak r. 1556 připomíná se dvůr Markovice a »louka pod starou vinicí«. V XVI. věku byl tu zeman- ský statek a na něm seděl r. 1589 Zikmund Dobřeňský z Dobřenic. (Tytulář.**))

Budova starobylého kostelíčka v Markovicích zachovala se na naše dny jen z poloviny. Zbytl k východu totiž kůr čili presbyteř, představující půl šestiúhelníku, jehož tři strany 2·5 m. dlouhé uzavírají loď 8·35 m. širokou a 11 m. dlouhou. Západní strana ukončena vysokou novější zdí, do které zasazeny ze staré ubožené stavby dveře ve kamení tesané a nad nimi vidí se okno goticky zakončené; takových oken ještě šest hledí do lodi chrámové a 3 do presbyteře a zasazena v nich barevná skla a začáteční písmena knížete Vincence z Auersperka, za jehož správy kostelík tak pěkně uvnitř obnoven. Z gotické, jednoduché kruzby v oknech a dle pilířů mezi okny vně vyvedenými soudíme, že vystavěn ve XIV. století. Klenba ustoupila nyní stropu. Kamené dveře však půlkruhem zaokrouhleny, řemeslně žlábkovány nahoře do pravého úhlu a pak souběžně s obloukem nade dveřmi. V rozích nahoře vytesány dva jednostrané štítky a mezi nimi nad obloukem nápis dosti nezřetelný, který se čísti může MDXXXI. Pěkný tento renaissanční portá-

*) Libri confirmationum 159.

**) Zprávy sl. p. prof. Aug. Sedláčka.

lek naznačuje zároveň, kdy asi původní kostelík o polovinu zkrácen.

Zde v čele stávala také druhdy věž s dvěma velkými zvony z let 1512 a 1570, které teď visí ve věžkách kostela blízkého u sv. Anny. Předě vchodem stojí stará křtitelnice z pískovce. V kůru postavena stará zděná tumba a na ní vzdělán oltář barokového slohu s obrazem sv. Marka r. 1667 malovaným od Jana Guidho a 1880 obnoveným nešťastně od p. A. Zamazala. Na něm vidí se sv. evangelista s pěkně vytvořeným lvem a v levém rohu zjevuje se sv. evangelistovi do nebe vstupující Vykupitel mezi oblaky.

Nade sloupem pod štítem oltáře namalován na straně evangelní znak pána z Kaisersteinu, totiž štít na čtvero poli rozdělený s lilii ve štítku středním, pak tři šikmá břevna v pravém horním a v levém spodním poli a dva korunovaní lvi sápadící se, k lilii obrácení ve štítku levém v svrchním jeden a druhý v pravém spodním. Nad štítem tři kolčí helmy, levý s polovinou lva v klenotu, střední s péry a pravý s křídly proti sobě otevřenými.

Na sloupku levém vidí se ve štítu bílém černé břevno, náleží tedy manželce pána z Kaisersteinu, jehož část památníku přičiněním slov. řiditele panství Žlebského P. T. pana Jana Holešovského zasazena v lodi chrámové do zdi. Na zlomku tomto v pěkném mramoru načervenalém vytesán Kaisersteinský znak dílem dovedným a lapidarkou slova tato:

» . . AMEN NON PVTA . .

. . . LIBERIS ET ASTRIS VIVIT . . . »

Zlomek týž měří na šíř 80 cm. a znak vytesán ve čtverci 58 cm. širokém.

Jiné starší náhrobníky vezděny do stěny za oltářem.

Nejstarší z roku 1521 jest z pískovce 2 m. vysoký a 1 m. široký a vyobrazuje vrytý do hloubky znak s rozkřídleným ptákem, který též v klenotu nad helmem se opakuje. Nápis se čte v minuskulích:

„Betha Panie 1521 w niedeli po wssch swatych vmrzela gest vrozena Panj Johanka z Wchynicz, manželka Pana Wacława ze Wchynicz. Proste za ni Pana Boha.

Uprostřed za oltářem zazděn malý náhrobník s vytesanou postavou dětskou, která drží v levici knížku a v pravici věnec obímající znak pánů Koudelů ze Žitěnic, totiž zlatou korunu s třemi rolníčkami a nad kolčím helmem křídlo se třemi rolníčkami. V opisu čte se minuskulou:

„Betha Panie MDLXXIII w niedeli po Swatosti vmrzel gest Adam, syn vrozeného Pana Nathanaele Zytientz atd. tuto gest pochován.“

Kámen týž měří na výš 1.29 m. na šíř 67 cm. a jest z bílého mramoru Bludovského.

Třetí mramorový památník vyniká nad ostatní řemeslnou dokonalostí a vyobrazuje paní na podušce hlavou položenou. Na hlavě má čepce, široké okruží pod bradou, obličej pěkný, na těle rubáš s úzkými rukávy při ramenech vystřižený a napřed lemovaný až k zemi. Ruce na sebe složeny a roucho splývá bezvadnými řasy dolů. U spodu na levo spatřuje se šikmo postavený znak pánů z Lhotic, hojně fafrnochy ozdobený. Ve štítu vidí se v pravém poli šachovnice, v levém list a nad helmem hlava kozla v pravo obráceného. Na obvodu čte se minuskulou:

„Betha ze młkxi we sřtwrtek po swatem

Walentinu vmrzela gest vrozena panj

Mandalena z Lhoticz, manželka vrozeného Pana Nathanaela Rudele z Zytientz a tuto gest pochowana.“

Výška náhrobníku 1.95 m., šířka 1.03 m. Za oltářem chová se též část pěkného křídlového oltáře se zdařilou malbou andělů.

Hned za prahem pod dlažbou kostelní sdělána hrobka obdélná 4.45 m. dlouhá a 2.8 m. široká, váleným klenutím uzavřená a dobře maltou omítnutá.

Dne 9. dubna 1884 za dozoru pana komisaře patronátního, řiditele Jana Holešovského, když »Včela Čáslavská« k výzkumu sem zavítala, zdvižena dlažba a ve hloubi asi 80 cm. prolomena stěna sklepení, kudy tam vstupáno. K východní stěně na trámech umístěny tři rakve z dubového dřeva se železnými kruhy v čele a po stranách, a s černě malovaným křížem vně na desce čelní. Tam spočíval silný muž a dvě ženy. Z podušek zbyl černý aksamit a černá roucha aksamitová kryla kosti, při muži nalezena stávková černá nohavice, v rakvi krajní pravé u ženy podešev a dva široké, vysoké podpadky kožené. Z hrobky hledí jen malinké okénko k severu na hřbitov. Vše s uctivostí v dávném stavu zanecháno a zase zazděno.

Vystoupivše opět z černé hrobky ziráme v požehnaný šířý kraj, kde rolníkova ruka úrodné nivy vzdělává. V pozadí na východu černají se Železné hory s šerou Lichnicí, dole staroslavný Ronov a v rozkošném údolí pyšné sídlo Žleby se znamenitým zámkem. Odtud vine se Doubrava pod stráně nad Zehušicemi a zase na levém

břehu vystupuje mohutný Kaňk. Na západě vévodí památná Vysoká a jižní obzor uzavírá pásma lesů okolo Tíši Skály. Zde také nejbližší vidíme souseda sv. Marka, kostelík sv. Anny, r. 1692 od pana z Kaisersteina zbudovaný. V něm zvláště památný řezbou

ozdobené dvéře a zmíněné dva zvony. — Oba kostelíky ozdobují hřbet amfibolitový, který vypíná se nad rovnou okolní krajinu a podobnou asi vyhlídku skytá jako kopeček, na němž třetí soudruh minulosti, kostelíček na Horkách, se bělá.

159. Chrám Páně svatého Václava v Řestokách.

Píše Jos. Nechvíle, farář v Dašicích.

Řestoky, vlastně *Žestoky* a *Žestohy* v starých listinách psané, vesnice nad potokem Dežákem, 1½ hodiny jihovýchodně od Chrudimě vzdálená, bývalé panství Rosice, má na jihozápadním konci svém o samotě v poli stojící chrám filiální sv. Václava mučedníka, který patří ku nejstarším kostelům v Čechách, an r. 1115 dán byl s celým záduším i třemi újezdy klášteru v Kladrubech (Erb. reg. I, 89). Byl farním r. 1350 k biskupství litomyšlskému odstoupený. Roku 1405 připomíná se kněz Pavel, kterému král Václav IV. dal 10 kop ročního platu na dvoře Šintlochu v Čáslavi, ale tento zápis král téhož roku zase odvolal. (Arch. Chrud.). V bouři husitské zanikla fara a kostel ten byl připojen co filiální k Chrastí. V kostele tomto r. 1672 poslední evangelický farář ze Skučce, když nekatolíci z richmburského a rosického panství byli vypovídáni, poslední řeč na rozloučenou přednášel, a od osadníků svých doprovázen, odebral se do Pruska. Kostel sám jest jednolodový, k východu obrácený, z kamena celý zbudovaný, obrácený presbyterii k východu. Presbyteř, opatřena venku dvěma operáčními pilíři, tvoří nepravidelný čtverhran, má klenutí gothické, jednoduché, hrubé, nahoře v trojhran bez erbu sbíhající. Hlavní oltář sv. Václava, zařízený r. 1733, celý dřevěný i s tumbou a s obrázkem na plátně malovaným bez ceny, kanoní tabulky psané, ale chybně. Okna v presbyterii copová, podlouhlá. Na straně epistol, ve zdi, jest staré sanktuarium kamenné, jednoduché, nahoře v kříž jednoduchý končící, s dvířkami železnými mřížovanými. Nad dveřmi jest sakristie, která, jsouc copová, později byla přistavena, visí starý obraz sv. Jana Nepomuckého. V presbyterii v podlaze jsou tři staré náhrobky a sice první s erbem Talackovským (telecí hlava s kulatým kroužkem skrze nozdry provlíknutým) a nápisem:

»Leta Panie 1601 umrzel gest Gindrzhich, syn uroze: a statec: Rytirze Adama Talaczky z Gesstictic: a na Ziestokach bieł ži-

wota sweho dokonat w nediely przed sw. Katerzinau na nocz o 6 godzinach, gehożto tielo tuto pochowano gest.«

Druhý náhrobek má podobu rytíře v životní velikosti s erbem Talackovským a nápisem polovýslapaným:

»Leta 1610 w patek den Maudrosti Boží... v Ziestokach, gehożto tielo w tomto chramu pochowano gt a to poprsi zde... oczekawage blahoslaweného z mrtwych wzkrzissení.«

Třetí náhrobek malý nad předešlým v zemi zasazený, představuje podoby dvou panenek, mezi hlavami jejichmi znak Talackovský, kolem pak nápis poločitelný:

»Léta 1598 Gohanka, dczera... v Ziestokach se narodiwssi jednu noc w patek ten den po sw. Dusse a tuto odpoczíwa».

Presbyteř od lodi jest oddělena tak zvaným arcus triumphalis do ostrého bodu sklenutým. Loď čtverhranná má strop rákosový, dvoje dvéře obyčejné, okna podlouhlá, a dva postranní oltáře, sv. Matěje apoštola s obrázkem malovaným na plátně od Papáčka z Chrudimě, a druhý sv. Alžběty s obrázkem na plátně opraveným od malíře Čermáka z Chrastí. Mimo to jsou tu dva obrazy na stěně, krásné, Neposkvrněného Početí P. Marie, zhotovený od Papáčka z Chrudimi, a sv. Jana Nep., koupený též z Chrudimi. — Kazatelnice visutá, ničím neozdobená, má na příkrývce vnitř holubičku a nahoře anjela s knihou otevřenou; vchází se na ní ze sakristie. — Naproti hlavnímu oltáři jest chor s dřevěným zábradlím, opatřený varhanami se sedmi rejstříky. Z choru toho jdou schody na věž, v průčelí chrámu umístěnou, čtverhrannou střechou jehlancovou, bání a jednoduchým křížem končící. V ní visí 3 zvony, největší a nejmenší bez obrazu a nápisu, prostřední pak nese kolem koruny nápis v stojatém písmu německém:

»Leta Božího tisíczeho cztyrstého dewadesateho drugeho slit gest tento zwon. Amen.« Památná jest též v tom kostele starobylá mosazná gothická monstrance s krásnými

postranními rosetami, uprostřed jehlancem nahoře ozdobeným křížem s Tělem Krista Pána končící; melchisedech její jest stříbrný. Starý missál z r. 1735.

Relace z r. 1677 uvádí jej co filiální do Skutče, a chudý, měl kalich stříbrný I, zvony 3. Připojená vesnice Žestoky I 13 duší ku sv. přijímání čítající. Pověst lidu dí, že

kostel ten co malá kaple od pánů Talacků z Ještětic byl postaven (snad nynější presbyter) a co pohřebiště jejich užíván; že by to bylo možno, to dosvědčují náhrobní kameny v presbyterii se nalézající. — Dějiny osady této i jejich majitele uvedeny v Památkách II, a v Hradech a Zámkách od Sedláčka díl I.

Chrám Páně sv. Petra a Pavla na Vyšehradě.

Napsal Václav Štule. (Pokračování.)

Domy kanovnícké zbořené zůstaly však pusté. Jediné děkanství opět upraveno, aby se v něm mohlo přebývat. Prozatím přebývali kanovníci vyšehradští v Krumlově pod ochranou pánův Rožemburských, nad jiné mocnějších ochránců katolíkův. Slavný toho rodu potomek Jošt byl za osudných těchto časův nejprve děkanem a později až do r. 1457 proboštem na Vyšehradě. — Nástupce jeho Jan z Rabštyna — poslední to kancléř království Českého z kapitoly vyšehradské — muž svého věku nemálo činný, vytrval na proboštví až do r. 1470.

Ztráta důstojenství, po mnohé věky již spojeného s proboštvím kapitoly vyšehradské, ovšem citelná, připadla do časův hrozcích záhubou samé kapitole. Rozkazy králův Sigmunda, Jiříka z Poděbrad pojištěno a ztvrzeno jest jí právo, že sobě koupěmi na novo zjednati mohla pozbytých zboží. Přispěním nemnohých katolických pánův podařilo se skutečně nabýti jednoho druhého. Proboštví a děkanství na Vyšehradě váženo tak vysoce, že z předních rodin panských synové usazováni jsou na ně. Tak po Janu z Rabštyna († 1470) Hanuš z Kolovrat, pán na Zbívově († 1483), Jan z Vartenberka († 1508), rodem, statečností ducha i horlivostí nemálo vynikali. Ale mnoho-li zbývalo ze staré kapitoly? Z posledních kanovníkův před zbořením tratil se jeden po druhém. až vymřeli všickni. Že nestávalo řádného důchodu, opatření a sídla, nebylo lze místa osířelá doplňovati řádnými novými údy. Pomáháno sobě tím, že do počtu kanovníkův přijímáni jsou kněží opatření beneficiemi, aby se takto k příznivějším budoucím časům dochovala kapitola. Kapitola u sv. Víta podávala děkany a probošty; a služby boží na Vyšehradě konaly se knězem, střídníkem, docházejícím tam od sv. Víta, obyčejně jenom v neděli a o svátcích.

V takovém žalostném stavu nacházela se veleslavná druhdy kapitola, déle jak sto let. Byliť to časové těžkých zkoušek a strastí. Ferdinand I. z domu Habsburského, pečuje o povznesení Církve katolické, přál tudíž i Vyšehradu, přál mu i Rudolf II. Avšak podstatné a vydatné pomoci na onen čas zjednati nebylo lze. Kapitola čili probošt a děkan musili sobě pomáhati sami. Za Ferdinanda I. vykoupěno něco statkův proboštem Petrem z Bechyně; památný archiv a nejedny vzácnosti kostelní přivezly se nazpět z ukrytí svého na hradě krumlovském. Něco později za arcibiskupa pražského Zbynka z Dubé a Lípy, druhdy probošta vyšehradského, vzdělo se presbyterium péci a nákladem děkana kapitolního Medka z Altendorfu (1592 a násled.). Konečně pak r. 1607 řádným způsobem obnovena jest i kapitola, způsobem, kterýž jí pojistil a zaručil budoucnost.

Po všechny ty časy, od nešťastného r. 1420 až do počátků XVII. století, jakž praveno, bývalo důstojenství děkana Vyšehradského při některém z kanovníkův u sv. Víta na hradě Pražském. Nuncius papežský na dvoře císaře Rudolfa, biskup Vercellenský, bezpochyby že se mu z Říma dalo pokynutí, seznal dobu příhodnou k obnovení řádnému samostatné kapitoly sv. Petrské. Roku 1607 nastala potřeba, zvoliti nového děkana. Příčiněním řečeného nuncia papežského stal se jím výborný kněz Maternus Knisen z Kobachu, kanovník Vratislavský a dvorský kaplan Rudolfa II. Věhlasnou jeho snahou v krátkém čase nabyly věci Vyšehradské nové tvárnosti. Nový děkan ubytoval se totiž opět na Vyšehradě. Jedva tu byl, ihned obrátil zřetel svůj na kostel, a počal k presbyterium vystavenému stavěti chor. Zároveň ustanovil tu řádného sídelního kanovníka (Vavřince Struggia). Z důchodův, jež po tu dobu drželi sami děkanové, oddělil část na opatření kanovníka sídelního.

a r. 1608 řádně obnovil tolikéž kapitolu, tím že připojil zvolených na to kněží do sboru kanovnického. Pět kněží, jinak již postavených v úřadech a důstojnostech církevních: Pavel Pistorius z Lucka, Kaspar Arsenius z Radbuzy, Šimon Brož Horštynský z Horštýna, Jan Sixt z Lerchenfeldu, Daniel Ungar z Jenčic (děkan Smečenský) složili pak do rukou jeho přísahu, slibující, že nechťi ničehož pohledávati na chudém ko-

stele Vyšehradském. A tak stanula opět kapitola, záležející z mužův, spojených jistým řádem a přejících snažně novému rozkvětu dávnější slávy.

Když pak se byla takovou měrou statečným děkanem obnovila kapitola: vzdal se horlivý tento muž důstojenství svého (1610). Nástupce jeho Petr Linteo Litoměřický z Pilsenburgu zvolen jest již opět po náležitém řádu v samé kapitole d. 20.

Obr. 5. Kreslil architekt Josef Mocker.

dubna 1616. Přísný a zkušený tento horlitel Páně postaral se o nová statuta kapitolní, jimiž zamýšlel povznésti kostel a budoucnost pojistiti kapitole. V témž duchu pracovali následovníci jeho Pavel Pistorius z Lucké (od r. 1618) a Václav Plocar z Růžové.

Tito dva vytčení právě děkanové žili za časův osudné války třicetileté, kdež po

zloprověsném odboji českého panstva r. 1618 a po bitvě na Bílé hoře zlomena jest moc protestantismu. Tehdáž získal probošt Jan Křištof Kilian odcizené druhdy Žitenice, jež drželi p. z Roupova, příčinou odboje proti Ferdinandovi II. propadlí hrdlem i statky ¹⁾.

¹⁾ Za Ferdinanda II. navraceny jsou kapitole vesnice Větrušice, Lhotka, díl Kosoře a Malé Všelisy.

Něco později nabyla kapitola mladičským proboštem svým L. Ben. hr. z Martinic, na čas mohutného zástupce (1635—91). Avšak více zásluh o vnitřní zvelebení její dobyli děkanové Plocar (r. 1630—57) a Jan Benol (1691—1706). Oba pečující všemožně o náležitou okrasu domu Hospodinova i o zvelebení služeb Božích všecko, což měli, čím vládli za živa, po smrti své odkázali — kostelu.

Avšak což byli tito připravovali, dovršil — dokonal nad jiné zasloužilejší ná-

stupce jejich a následovník Jan Václav Ditrich z Lilienthalu.

Výtečný tento kněz, první farář u sv. Štěpána v Praze, po sluvutném Maternovi Knisenu může se slušně za druhého obnovitele památné kapitoly pokládati. Sotva se byl totiž stal děkanem na Vyšehradě (1719), bez odkladu přičinil k tomu i mysl i všelikou pílí, aby se rozšířil, zvýšil a zvelebil chrám. Tak nabyl památný kostel Vyšehradský nynější nové tvářností své. Nabylat ji později též kapitola. Po to dobu nebýval na

Obr. 6. Chor. Kreslil architekt Josef Mocker.

Vyšehradě mimo děkana leč jediný kanovník sídelní, zastáváje zároveň úřad duchovního pastýře. — Šlechtyný a statečný děkan Václav Ditrich nadal ze svého jmění dvě nové prebendy kanovnické, koupil část statku Kosořského, druhdy kapitolního, a odkázal ji na zlepšení dotčených dvou sídelních kanovníkův. Mimo to přičinil se neunavený horlitel o nadání dvou jiných sídel kanovnických z důchodův pokladnice církevní (cassa salis) království Českého. Bůh požehnal jeho úsilí a ustanovením Stolice

papežské vykázáno 20.000 zl. na založení žádoucích dvou nových sídel kanovnických. Výborný muž sice nedočkal se té radosti, kteráž byla by korunou šedin jeho bývala; onť umřel, první než uvedeni jsou čtyři tito noví kanovníci sídelní do kapitoly Vyšehradské. Stalo se to v měsíci říjnu 1748, původce toho všeho zasloužilý děkan odpovídal tehdyž ošem v pokoji, raduje se v radosti Pána svého.

Obětmi a snahou zasloužilého děkana Václava Ditricha povznese se kapitola Vy-

šehradská ovšem na novo něco výše a blíže k účelu svému prvotnímu. K pěti kanovníkům sídelním r. 1757 přibyl pak šestý.²⁾ Ti, na čele majíce děkana připočteného mezi preláty země české, důstojnější mohli opět konati služby Boží a obnoviti velebné zpěvy církevní v pozdviženém stánku Páně. Těšila se tomu Praha katolická, kteráž bez toho kouzlem jakýmsi podivným po vše ty časy táhla se ke chrámu sv. Petra. Vábil ji tam mimo jiné obraz Rodičky Boží³⁾; vábila tolikéž i ta okolnost, že Vyšehrad v jistém ohledu živěji upomínal a poutal na Svato-Peterskou stolici v Římě. Odtud ty hlučné poutě, obzvláště po čas milostivého leta, jakož i jindy, když letní doby dlouho nepršelo. — Avšak radost a sláva Vyšehradu pokalila se na novo, nejprve ztrátou vážné své výsady, vedle které dotčená kapitola s osadou svojí náležela přímo pod poslušnost papeže samého. Během XVIII. století nastaly jsou o to tuhé spory mezi arcibiskupem a dotčenou kapitolou. Konečně zrušila se výsada; kapitola, zbavena starobylého práva, přidružena jest k jiným kollegialním sborům kanovnickým v království Českém. Zůstalo jí tu sice prvenství mezi druhými: probošt a děkan nepřestali se pokládati do počtu předních prelátů země České: kapitola však jedinou svého druhu býti přestala.

Nezotavil se Vyšehrad po těžké pohromě této, a druhá kvapila v zápětí. Duch, který vanul v druhé polovici minulého věku, nepřál hrubě starobylým ústavům církevním. Nejedny takové ústavy zašly i u nás. Jeť vědomo, co klášterův a chrámův zrušeno jest oné doby během desíti let! Než té pohromy uchránila ruka Boží slavnou kapitolu Vyšehradskou. Proboštem onoho času byl po hrabatech Janu Ad. Vratislavu z Mitrovic (1709—1733), Karlu Josefu Martinicovi (1734—1769) a Česlavu Schaffgotschovi, (1769—1781) oblíbený u císaře Josefa II. Ferdinand Kindermann ze Schulsteinu.⁴⁾ Přizeň a důvěra, kteréž byl dosáhl dotčený

probošt u císaře Josefa II., nemálo přispěla k zachování kapitoly. Jeho přičiněním nabyla kapitola jistoty dalšího trvání a zřízení svého. Rozhodlo se to r. 1794, jelikož císař František II. ústavy kapitoly potvrdil, počet kanovníkův sídelních a čestných vyznačil, proboštovi pak a děkanovi neposlední místo mezi preláty království Českého pojistil. — Tak stanula slavná kapitola znova ohrazená štítem slova císařského a patrnou obranou Páně. —

Od té doby, co se byl J. M. C. František II. dekretem svým připojil do počtu dobrodinců Vyšehradských, uběhlo 50 let. A jaké pohnuté, divné byly to časy. Mnoholeté války při konci minulého a na počátku tohoto věku žádaly své oběti; duch věku porušeného neblahým působením filosofie nevěrecké a tudíž nechuti, odporu, ba i nenávisti proti Církvi, Kristu, Bohu, duch tento zavanul i do Prahy a nakažlivou, záhubnou mocí svou pronikal nejednu vrstvu ve společenstvu. Neušel moci té ani náš posvátný Vyšehrad. Hlučné průvody čili procesí — druhy až i 20.000 lidu čítající ty přestaly poněkud, že — musely přestat.⁵⁾ Uhonami časův počet kanovníkův na novo klesl; duch pobožnosti počal se ztráceti, a památný tento Sion truchlel, že řídcí přicházivali k slavnostem. Než díky Bohu, i nové tyto přehánky opět podaly důkaz, jak milostivě bdí oko Páně nad svým stánkem, korunou touto dávného Vyšehradu. A kdo považoval, a byť jenom pozdělejší, podivné osudy této kapitoly, kdo sobě všiml, kterak přečkala těžké bouře stoleté, pozdvihla se z úpadu, zvelebila se na zříceninách; kdo není slepý, kde pravda bezděky takorika v oči bije: může-li jinak leč doufati, že posvátný onen samostan, svědek slávy a pádu, ponížení a povstání, pod ochranou Páně pozdním pokolením připomínati bude pravdy, jež hlásá nám? Nám alespoň připadá památný onen kostel sv. Petra na Vyšehradě, jako prorok němý na pohled, ale výmluvný slovem živoucí pravdy. Nestojí-li, nepozdvihuje-li se k nebesům na rumech a zříceninách? Či by tu byla po Vyšehradě více než holá památka, kdyby Církve nebyla té zasvětila stánkem Páně? — A kdo rozkotal onu slávu starého Vyšehradu? — Nebyla-liž to vašeň, vyrostlá z kořene bludův učení Husova? — A kdo byli nešťastní ti zaslepenci, co rozmetali na staroslavném Vyšehradě tu paláce královské, tam svatyně Všemohoucího? Nebyli to cizinci: byli to

²⁾ Nadání šesté prebendy kanovnické povstalo oběťmi dvou kněží: Jana Fr. Vrby, děkana Voliňského (r. 1729), a Karla Jos. Čížka, faráře Tachlovického (r. 1778).

³⁾ Obraz ten Rodičky Boží (de pluvia) dostal se na Vyšehrad r. 1637 darem Ondřeje Hannevalda, císařského rady, kterýž jej byl obdržel od Rudolfa II.

⁴⁾ Dotčený p. probošt Ferdinand Kindermann ze Schulsteinu stal se biskupem v Litoměřicích. Nebude od místa při tomto posledním výslém z kapitoly Vyšehradské proboštu podotknouti, že z předchůdcův jeho dosáhli z hodností kardinálské, 5 patriarší, 8 arcibiskupské a 19 biskupské.

⁵⁾ Poslední konaly se r. 1794. — Byly hlučné sice, ale odbývaly se bez kněze.

praotcové naši, posedlí vášní, zaslepení bludem, že rozrývali vlastní útroby své, zuřice proti nebi. —

A hle, to vše výmluvným hlasem připomíná Vyšehrad — slavný, pokud panovala v zemi víra katolická; zničený, zmařený, jak mile se od Církve odtrhl národ. Nestojí-li tedy onen chrám Páně, vzdělaný na tvrdé, pevné skále Vyšehradské, skutečně jako prorok — apoštol: hlásající mnoho významné: »Extra Ecclesiam nulla salus?« — Není-li tu

patrné: kdo vzdělává a kdo boří? Nemusí-li tu jasně nahlédnouti každý, kdo má oči k vidění: duch Církve, oddanost a láska k Církvi svaté to že prameny života, moci, slávy a spasení: odpor ale a odboj proti ní, že jest původ vlastní záhuby? — Bohdejž, by tedy putovali na Vyšehrad opět rok po roce z Prahy tisícové, a porozuměli těmto pravdám, v srdce svá ukládající významná, mocná ta slova spasení!

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Raffaël Santi.

Napsal F. J. Lehner.

(STANZA D' ELIODORO.)

Podobná zjevení poslů nebeských spatřují se na stěnách. Když vojevůdce syrský Heliodor jal se loupiti poklad chrámu jerusalemského, byl zahnán od jezdce nebeského. Před svatým Petrem, vznášejícím se po boku papeže Lva Velkého, ustoupil král Hunnů z Itálie. Kněží pochybovači zjevuje se při mši svaté v hostii tělo Páně. Svatého Petra osvobozuje anděl ze žaláře, do kterého od Herodesa uvržen byl. Veškeré obrazy nástěnné mají látku společnou. V rozhodném okamžiku posel Boží přináší pomoc a vysvobození. Osvobození a záchrana Církve z nebezpečí jest předmětem dějství, — což do komnat papežských tak výtečně se hodí.

»Vypuzení Heliodora« vyplňuje první stěnu. Dějství odehrává se ve chrámu jerusalemském, který si umělec představuje jako siň sloupovím okrášlenou a světlem z kuple zářícím osvětlenou, v níž nejvyšší kněz Oniáš u oltáře kleče se modlí. Celá velká prostora před ním musila zůstatí prázdná, aby náhlé objevení se posla nebeského náležitě vyjádřiti se dalo. Svatokrádcům loupež již téměř se zdařila; jsou s ní u samého východu. V tom prst spravedlnosti je zasáhl. Mladistvý jezdec ve zlatém brnění s vlajícím jako plachta pláštěm žene se na náčelníka, svatokrádežného Heliodora. Po boku jezdce letí dva andělé s metlami, země jedva se dotýkajíce. Náhlým přepadením omráčený Heliodor klesá k zemi; z rukou mu padá uloupená zlatá nádoba. Ještě drží v pravici kopí a levicí se podpírá, jakoby vstáti chtěl. Oko ustrašené však vypravuje, že na záchranu již nevěří a očekává, že za chvíli

kopity koňskými bude rozdupán. Smělejší a výraznější postavy Raffaël nikdy nenakreslil. V pohybu vše jest přirozené a hluboce promyšlené.

Podobná pravdivost a síla zírá z Heliodorovy družiny. Nejblíže sahá po meči; ale nebude se brániti; celá postava ukazuje k útěku. Ostatní neznají jiné touhy, než ukrytí kořist, zdají se jim to zdaří, mluví z jejich tahů. Bouřlivý let mstitelů nebeských ochromuje jejich útek. — Jsou ztraceni.

Odlesk zázračné události líčí malíř na protější straně obrazu. Zástup žen se tam shromáždil k pobožnosti a ze zvědavosti. Přední klečí, združující prosby své s modlitbami Oniášovými, když náhle nebeské zjevení a mučitele na útěku spatřují. Zjevení to úchvatně na ně působí. Zraky jejich i posuňky k poslům Hospodinovým se nesou. Mladí mužové v pozadí vystupují na podnoží sloupů, aby lépe viděli. A tak celý pohyb až k oltáři se nese, kde opětně přechází v klidnou, zbožnou náladu.

Obraz dýše neobyčejnou dramatickostí. Umělec zvolil si nejvhodnější okamžik, odkud přehlédnouti lze celé dějství. Tušíme, co předcházelo, jsme svědkové toho, co se děje a nabýváme jistoty o tom, co se stane.

Dramatický dojem roste přidáním skupiny papeže, na jevišti se svou družinou se objevivšího. Julius II. sám osobně přichází, aby měl účastenství na vítězství Církve nad nepřátely. Čtyři mužové vyzvedli papeže na stolci sedícího na svá ramena, aby byl svědkem události. Celá tato skupina jest sice anachronismem, k celku hodí se však výtečně co protiváha na vyrovnání dojmu. Na jedné straně násilná naruživost, na druhé straně klidné pozorování.

Obrazu Heliodorovu odpovídá na protější stěně Attilovo setkání se s papežem Lvem I, Velkým. Raffael přeložil dějství od Mincio k věčnému městu. Vodovod, kolosseum, basilika a jiné budovy římské oživují pozadí, ukazující cíl svěřepých Hunů. Zříceniny a plameny na pravé straně ukazují cestu, kudy se již brali. Divoké vojsko sestoupilo s hor do nížiny. Trubači dávají znamení, aby zástupy se seřadily. Ti, kdož se opozdili, spěchají. V prvních řadách však nastala již tíseň. Hrůza pojala mužstvo, nepokoj zmocnil se koňstva. Náčelník Hunů spatřuje ve vzduchu knížata apoštolská, kteří vytašenými meči mu vyhrožují. Hrůzou se děsí. A jako apoštolé na nebi brání mu v dalším postupování na zemi papež: »Vše jsi přemohl«, praví, »přemož nyní, prosím, sama sebe«. Klidně při těch slovech sedí na svém komoní papež oděn rouchem pontifikálním, obklopen skvostnou družinou kardinálů, komoříků a služebníků. Klid a důstojnost září s obličejů jeho; pravici zvedá k žehnání. Papež vítězil. Vůdce divokého vojska oběma rukama dává znamení ke zpátečnímu pochodu. Rozkazu jeho vše se podrobuje. Zhoubný příval se zastavil. Vlny rozbourené rozrazilily se na skále Petrově.

Na třetí straně oknem přerušené, namaloval Raffael mši Bolsenskou. I zde šlo o líčení skutku zázračného, při kterém malíři jest obmeziti se na to, kterak událost obrazí se ve tvářích a pohybech přítomných účastníkův. Knězi do Říma cestujícímu, o proměňování těla a krve Páně pochýbnostmi zmitanému, objevila se pravda krvácením hostie při mši svaté, kterou v Bolsenu sloužil. Zkroušeně přišel zvěstovati to papežovi. Byla-li v Heliodoru a v Attilovi vyličena ochrana Boží proti zevním nepřítelům Církve, zde mělo oslaveno býti vítězství Církve za pomoci Boží nad nepřátely vnitřními.

Raffael objevil mistrovství své již tím, že nepříznivé místo pro malbu výtečně přizpůsobil úkolu svému. Okno stěny totiž, kterým obraz přerušen jest, není v prostředku stěny, nýbrž jest značně pošinuto na levo. Malované schody, které s obou stran do výše římsy okenní vedou, prodloužil Raffael na pravé straně o tolik, aby souměrnost docílena byla. Takovým způsobem utvořil si pro hlavní výjev vyvýšené místo střední, představující chor kostelní, mřížkou zakončený, přes kterou oko naše zírá do ušlechtilých prostor chrámu renaissančního. U prostřed zvedá se oltářní stůl.

Před ním stojí kněz rouchem mešním oděný zázračným zjevením umilostněný. V postavě jeho vyjádřil umělec jasně umírněný podiv sdružený se zbožnou úctivostí a bázni posvátnou. Nevěra ustupuje zbožné víře. Na straně, na které stojí kněz, sděluje se dojem jako vlny dále až do nejvzdálenějšího kouta. Pro posvátnost místa jeví se poblíž oltáře způsobem mírnějším, než v kruzích vzdálenějších. Nejmenší dojem spatřuje se na akolitovi a třech ceroferářích přímo za knězem klečících. Značné rozechvění panuje však v osadě dole pod schody shromážděné. Mladí a starí, muži a ženy rukama živě pohybují anebo je k modlitbě vroucněji spínají. Vše do popředí se tlačí, aby mělo většího účastenství na zázračném zjevu. Dojem se však zase mírní u matek s dítkami na zemi sedících.

Scenerii na levici dostává se však teprv pravého významu opakem, jaký na pravé straně panuje. Zde klečí papež s výraznými tahy Julia II. Jest očitým svědkem zázračné události. Klečí s rukama sepjatýma. Zrak jeho přímo jest obrácen na kněze nejsvětější obět sloužícího. Ve tváři papežově zračí se jen nepatrné stopy dojmu, jak sluší se na nejvyššího strážce víry. Umělec důmyslně osobu papežovu isoloval. Dole v průvodu papežově jsou dva kardinálové a dva kněží, postavy výtečné a podobou znamenitě kontrastující. V pohybech a posuňcích jeví se dvořaninská umírněnost, — pravý opak pohyblivosti skupeniny lidu na levé straně. Popředí schodů vyplňuje skupina nosičů stolce papežského v malebném obleku. I tito služebníci papežští chovají se klidně a důstojně.

Raffael nespokojil se s pouze mechanickým seřazením skupin, nýbrž šel hlouběji, učiniv okolnost zevnější bohatým pramenem uměleckých účinků. Hlavní dojem mše Bolsenské zakládá se na živé protivě obou skupin v levo a v pravo mistrně spořádaných.

Podobně rozvržena jest protější stěna výjevem trojdílným, na němž vyobrazuje se osvobození sv. Petra ze žaláře (malováno r. 1514). Stáváme se svědky dvojího výjevu velmi obratně rozvrženého do tří prostor, nad oknem a po obou stranách okna.

Vrchní střed obrazu ukazuje žalář, ku kterému s obou stran schody vedou. Mříží díváme se do vnitř žaláře, v němž spoutaný Petr na zemi spí. Dva obrnění strážcové opírají se o zeď v pravo a v levo. Oba usnuli, tak že andělu jasností nebeskou zářícímu lze vysvobození konati nepozorovaně.

Sklání se nad apoštolem probouzí jej z tvrdého spánku. Vysvobození šťastně dokonané spatřujeme na pravé straně. Anděl jasné ozářený vede apoštola za ruku po schodech dolů, na jejichž stupních leží dva spící strážníci. Na opáčné levé straně dějství již pokročilo. Uprchnutí vězně jest zpozorováno. Strážník s lesklou přilbou a brněním běží vzhůru po schodech s hořící pochodní, pravici na žalář ukazuje a s plného hrdla spící žoldnéře ze spaní probouzí. První ze strážníků není dosud s to ze spaní se probírat; druhý náhle probouzený vstává a poděšeně na utíkajícího se dívá, teprve na polo k smyslům přicházejí, třetí pak náhlým světlem pochodně oslepen ramenem očí si zastírá. Měsíc oblakem polo zakrytý rozlévá bledou zář na výjev, což znamenitě kontrastuje s ostrým světlem, kterou pochodně na brnění strážců vrhá.

Celé dějství udržuje pozorovatele v ta-

kovém napnutí, jako by byl svědkem zázračného vysvobození. Neobyčejným kouzlem obrazu jsou různé účinky osvětlení, jichž v monumentální malbě snad po první se užilo. Na středním obrazu vychází světlo od anděla. Postava jeho září kolkolem takovým proudem světla, že vedlejší postava sv. Petra zdá se býti pološerem zahalená. Lesk odráží se o brnění spících žoldnéřů.

Výjev ve své jednoduchosti jest úchvatně pravdivý a magickým osvětlením dojmá podivuhodně. Podobné osvětlení spatřuje se též na pravém obrazu, na kterém anděl světlou aureolou ozářený apoštola udiveného vyvádí ze žaláře. I zde odráží se lesk v brnění strážců. Na třetím obrazu v levo jest výjev osvětlen jednak hořící pochodní, jednak bledou září měsíce. Různým osvětlením objevil Raffael neobyčejnou zručnost koloristickou, jakou vůbec celá »stanza d' Eliodoro« vyniká.

Z Akademie křesťanské.

Desátá řádná valná hromada bude se odbyvati dne 26. dubna.

Odbor umělecký. — Zpráva za měsíc březen.

I. Vyřizené záležitosti.

Práce kovové. Kalichy: pro nejdůst, p. Sigm. Starého, opata na Strahově a pro dp. Al. Wolfa, faráře ve Valči. — Ciborim: pro dp. Jana Švédů, faráře v Kunovicích na Moravě; gotické: pro vp. Ant. Stojana, kaplana v Příboře na Moravě. — Pozlacení a postříbření: monstrance: pro dp. Jana Balcara, faráře v Javornici; monstrance, kalicha a kaditelnice: pro dp. Fr. Vondráška, faráře v Batelově; kalicha pro vdp. Bened. Büchse, děkana v Krásné Lípě; patenky k nemocným: pro dp. Ant. Odrážku, faráře u Chlumu; ciboria: pro dp. Fr. Krausa, faráře ve Váp. Podole; kalicha: pro vdp. Fr. Javůrka, děkana v Heralci a kalicha: pro vdp. Jana Klippala, děkana ve Val. Mezitíči na Moravě. — Pacifikaly: pro dp. Jana Kramra, faráře v Mnišku a pro dp. Karla Bilčíka, faráře v Roketnici u Přerova. — Hostiarius stříbrné: pro vp. J. Vychodila, kaplana na Velehradě. — Nádobky na sv. oleje: pro dp. Jana Balcara, faráře v Javornici; stříbrné: pro dp. A. Brabence, faráře v Netině a pro dp. Ant. Föhrricha, faráře v Rynarci. — Patenka k nemocným: pro vp. J. Chába, kaplana v Hostivaři. — Kropenka: pro dp. Fr. Vlasáka, faráře v Bozejově. — Konvičky mešní: pro dp. Fr. Rosu, faráře v Křehleších. — Svícny oltářní: pro dp. Fr. Rosu, faráře v Křehleších a 14 pro vdp. Karla Hodináře, vikáře v Čern. Kostelci. — Kropáčky: pro sl. kázání v Praze a pro farní kostel v Kladruších. — Kanonické tabulky: pro dp. Fr. Rosu, faráře v Křehleších. — Lucerny k slavnostním průvodům: pro dp. Karla Bilčíka, faráře v Roketnici. — Kříže k průvodům: pro dp. Václ. Čermáka, faráře v Ratajích a pro dp. Dra. Jiřího Lásku, faráře v Jestřábí na Moravě.

Rozličné. Velký kříž: pro vysdp. Jana Havlí, kanovníka a faráře u svatého Haštala v Praze. — Soška Vzkříšení Páně: pro dp. Dra. Jiřího Lásku, faráře v Jestřábí na Moravě. — Polychromie sošek: pro dp. Jos. Hejnu, faráře v Drahově. — Harmonické zvonky: pro dp. Ad. Sommar, faráře ve Vel. Újezdě, pro dp. Fr. Rosu, faráře v Křehleších, pro dp. Jos. Frydrycha, faráře v Mladé, pro dp. Ant. Malce, faráře v Bubenči, pro dp. Fr. Peukera, faráře ve Chvojnově, pro dp. Petra Lubajovského, faráře ve Vel. Slatenicích, pro řed. kázání v Praze a pro blahor. sl. Blankovou v Praze. — Missaly: pro dp. Fr. Vlasáka, faráře v Bozejově, pro farní úřad v Kladruších a pro chrám Páně v Slivenci. — Pulťky pod mešní knihu: 14 pro velesl. chrám Páně na Velehrad, pro vp. Václ. Čermáka, kaplana v Slivčích a pro dp. Jana Kadláčka v Moravičanech na Moravě.

Paramenty. Celý bílý ornát: pro sl. městskou radu v Lounech. — Dálmaticy, červené: pro dp. Fr. Urbáška, faráře v Cítově na Moravě. — Kasule: bohatě vyšitá a bílá: pro dp. Jana Kramra, faráře v Mnišku; bílá: pro vdp. Antonína Kropsbauera, děkana v Děčíně; fialová: pro vys. uroz. paní hraběnkou Filippinu Kinskou ve Chvojce; bílá: pro vys. urozenou paní hraběnkou Chotkovou v Praze; bílá: pro dp. Václ. Špoulu, kaplana v Dol. Cerekvici; červená a černá: pro dp. Fr. Trnku, kaplana v Určicích na Moravě; bílá a červená: pro dp. Al. Lavičku, kaplana v Újezdě a fialová: pro farní chrám Páně v Kladruších. — Pluvialy: černý: pro vdp. Václava Worla, děkana v Bechyni a pro sl. městskou radu v Lounech; černý, fialový a bílý: pro dp. Fr. Vlasáka, faráře v Bozejově; fialový: pro dp. Ferd. Harnu, faráře ve Chvalkovčích na Moravě; černý: pro blahor. Tomáše

Čapka, nadučitele v Cehnicích; bílý: pro dp. Josefa Moce, faráře v Malešovicích na Moravě; bílý: pro chrám Páně v Slivenci a dva bílé: pro dpp. benediktiny v Praze. — Bursy k nemocným: pro dp. Dra. Jiřího Lásku, faráře v Jestřábi; pro blahor. Dra. Bedřicha Sterna v Ořechu a pro blahor. slečnu Augustu Rosenkranzovou v Praze. — Pláštiky na ciboriúm: pro blahor. paní Webrovou v Praze, pro dp. Fr. Krause, faráře ve Váp. Podole, pro dp. Jana Schuha, faráře ve Vildštynu a pro důst. farní úřad v Kladrubech. — Vela: pro dp. Fr. Vlasáka, faráře v Bozejově, pro vdp. Karla Hodináře, kn. arc. vikáře v Černém Kostelci, pro dp. Karla Bezstarosti, faráře v Budišově a pro dp. Ad. Pažouta, faráře ve Velimí. — Vela k zahalení nejsv. Svátosti v B. hrobě: pro blahor. p. Růžičku v Dobříši, pro dp. Chlupáče, faráře v Ohaři, pro Jeho biskupskou Milost p. hraběte Fr. Schönborna a pro dp. Jana Glaubrechta, faráře v Pernarticích. — Stoly: pro dp. Josefa Hejnu, faráře v Drahově, pro dp. Fr. Vlasáka, faráře v Bozejově, pro dp. Fr. Maurera, faráře v Haberspirku, pro dp. Josefa Moce, faráře v Malešovicích, pro vdp. Fr. Javůrka, děkana v Heralci, pro vp. Al. Lavičku, kaplana v Újezdě a pro farní chrám Páně v Kladrubech. — Nebesa: pro dp. Jana Schwabla, faráře ve Wittigu, pro dp. Vojtěcha Truhláře, faráře v Nezdašově, pro farní chrám Páně v Šárce a pro dp. Jos. Frydrycha, faráře v Mladě. — Korouhve: pro dp. Jana Kramra, faráře v Mnišku, pro dp. Jana Pavlika, faráře v Mokrolascích ve Slezsku, pro dp.

Vil. Friedricha, faráře v Chržíně, pro dp. Václava Čermáka, faráře v Ratajích, pro vp. Josefa Kociana, faráře v Bedřichově, skvostné pro blahor. rodinu Lábovou v Král. Vínohradech, pro dp. Fr. Šplichala, faráře v Petrovicích, pro dp. Karla Bezstarosti, faráře v Budišově a pro dp. Josefa Kaštila, expositu ve Vranovicích. — Prapor pro školní mládež a spolkový: pro dp. Ant. Kloboučnicka, faráře ve Zhoří. — Polštáře na oltář: pro dp. Frant. Rosu, faráře v Krchlebieh, tři páry pro dp. Václ. Čermáka, faráře v Ratajích, pro vp. Al. Lavičku, kaplana v Újezdě a pro farní chrám Páně v Slivenci. — Birety: pro vysdp. Karla Hájka, arcikněze a děkana v Domažlicích, pro dp. F. Rosu, faráře v Krchlebieh a pro dp. Fr. Maurera, faráře Haberspirku. — Komže pro kostelníky a ministranty: pro dp. Fr. Lindnera, kaplana v Haslavě, pro dp. Bilčíka, faráře v Roketnici a pro farní úřad v Kladrubech. — Koberce na stupně oltářní: pro dp. Josefa Prospěcha, faráře ve Chvalkovcích a pro dp. V. Oplta, faráře v Tysse.

Prádlo kostelní. Alba, rocheta a čtyry rochetky pro ministranty a 2 pro kostelníky: pro dp. Václava Čermáka, faráře v Ratajích; rocheta: pro ctih. anglické panny v Praze; rocheta: pro dp. Fr. Maurera, faráře v Haberspirku; rozličné: pro dp. Karla Bezstarosti, faráře v Budišově; alba, rochetka a jiné: pro důst. farní úřad v Kladrubech.

Príspevky na votivní obrazy v karlinském chrámu P. k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

Votivní obraz řádů řeholních.

	zl. kr.
Přenešeno	535 —
Residence Jesuitská v Praze 50 zl., z nichž zapláceno	25 —
Vp. P. A. Kozler, kooperátor v Orlové ve Slezsku	1 —
Úhrnem	561 —
Do 2000 schází 1439 zl.	

Votivní obraz český.

Přenešeno	265 35
Důstojné duchovenstvo střídnictví Chrudimského sbírkou zavedenou vdp. vikářem a děkanem v Heřmanově Městci Jos. Fr. Krškou, který přispěl 2 zl, vdp. K. Patočka, Kvěch a Neumann po 1 zl., nejmenovaný 90 kr., úhrnem	5 90
Dp. Václ. Oplt, farář v Tysé	2 —
Dp. Václ. Macek, katecheta v Soběslavi	1 —
Důst. duchovenstvo farní u sv. Jindřicha v Praze: Vdp. farář Karel Navrátil 5 zl.,	

	zl. kr.
vpp. kaplané Fr. Janků, vp. Ant. Nepíl po 2 zl., úhrnem	9 —
Vdp. Fr. Razák, kanovník a farář u sv. Mikuláše v Praze	5 —
Dp. Dr. Josef Doubrava, vicerektor semináře v Praze	5 —
Úhrnem	293 25
Do 2000 schází 1706 zl. 25 kr.	

Votivní obraz moravský.

Přenešeno	290 85
Dp. Karel Bezstarosti, farář v Budišově	1 —
Vp. Fr. Procházka, kaplan ve Val. Meziříčí	1 —
Redakce »Hlasů« od dp. Fr. Chudoby, far. v Cetechovicích a vp. Julia Koubka, koop. v Oslavanech po 1 zl., úhrnem	2 —
Úhrnem	294 85
Do 2000 schází 1705 zl. 85 kr.	
Štědrým dárcům srdečné: »Zaplat Pán Bůh!« Jménem sv. Cyrilla a Methoda za další dary prosí	
redaktor.	

OBSAH: „Zodpovídané otázky archaeologické“. Kostel sv. Marka v Markovicích. Filiální chrám Páně sv. Václava v Řestkách. — Chrám Páně sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. — Feuilleton: Raffael Santi. — Z Akademie křesťanské: Oznámení řádné valné hromady. Odbor umělecký. Zpráva za měsíc březen. — Příspěvky na votivní obrazy.

Veškeré dřívější ročníky „Methoda“ má na skladě redakce „Methoda“ v Karlíně č. 234.

„Method“ vychází vždy 30. každého měsíce. Předplatné, jež činí poštovní zásilkou na celý rok 2 zl., na půl leta 1 zl., přijímá pouze na jednu z těchto dvou dob administrace v Karlíně, číslo 234. Jen frankované listy se přijímají. Rukopisy redakci zaslané nevracují se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány F. J. Lehnerovi franco, v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice: Akademie křesťanská v Praze, Řetězová ulice číslo 223.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 4.

V Praze, dne 30. dubna 1885.

Ročník XI.

OBSAH: Památník jubilejní v Karlíně. — Chrám P. sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. — Raffael Santi. — Z Akademie křesťanské: Valná hromada. Odbor umělecký: Výroční zpráva III. a IV. odboru. Zpráva za měsíc duben. — Příspěvky na votivní obrazy v karlínském chrámu Páně.

Památník jubilejní v Karlíně.

Píše F. J. Lehner.

Dne šestého tohoto měsíce naplnil se tisící rok od úmrtí sv. Methoda. Tisíc let v dějinách národu zasluhuje oslavy a památky. Karlín se slavným chrámem svým sv. Cyrilla a Methodu zasvěceným oslavil konec prvního a počátek druhého tisíciletí způsobem důstojným a památným. V týž slavný den zahájeno jest dílo, které věkům příštím hlásati bude vděčnost a lásku lidu věrného. Myšlénka o slavnosti Cyrillo-Methodějské roku minulého vzniklá v tisící den jubilejní stala se skutkem. Provedení programu uměleckého velepastýřem a původcem chrámu, kardinálem Bedřichem knížetem Schwarzenbergem před třemi čtvrti roku schváleného (Method roč. X. str. 77) zabezpečeno »Jednotou Karlínskou ku okrášlení chrámu sv. Cyrilla a Methoda.« Škoda! Přeskoda! že v radách Božských nebylo souzeno, dočkati se dokonávání veděla tomu, kdož s tak velkou láskou a obětí je zbudoval. Požehnání jeho spočívati bude však na díle s radostí přímo otcovskou od něho přijatém a schváleném. Co stavitel chrámu rozuměl nejlépe, jakým cyklem obrazů má skvíti se svatyně, kterou apoštolům našim zbudoval. Co otec započal, dokonají synové. »Jednota Karlínská« okrášlí chrám osady s pietou a duchem slohu ušlechtilého a monumentálního. Velkolepý chrám žádá velkolepé vnitřní úpravy. Té se mu dostane. V »Jednotě Karlínské« zasedají přední zástupcové města, vlastními

jmény ručice za šťastné dokonání díla čestného. Památník jubilejní v Karlíně musí býti důstojný památky, kterou oslavovati bude. Tisící ročnice blahoslavené smrti sv. Methoda oslavena byla prvním krokem k dokonání díla. Provolání dále uvedené, jest důkazem, že rok přípravný bez užitku neodešel. Zní, jak následuje.

*

Když roku 1863 na tisíciletou památku požehnaného příchodu svatých bratří Cyrilla a Methoda Karlínský chrám byl posvěcen, královská Praha — na stavitelské pomníky tak přebohatá — okrášlena jest novou perlou monumentálního umění stavitelského. Stověžaté máti měst přibýlo dvě nových věží na úpatí mohutné stráně Žižkovské. Rozměry svými stal se kostel Karlínský největším ze všech svatyní Pražských; rozkošnými poměry, ryzostí slohovou, jakož i lepostí tvarů řadí se k nejpřednějším chrámům v zemích koruny Svato-Václavské; zasvěcením svým na jméno sv. věrozvěstů a apoštolů slovanských jest nejslavnějším chrámem sv. Cyrilla a Methoda celého světa křesťanského.

Dvaadvacet let minulo. Nastal nový rok jubilejní. Celý svět slovanský s plesáním slaví tisíciletou ročnici blahoslavené smrti sv. Methoda. A český Velehrad dosud není dokončen.

Vnitřek velebné svatyně jest napolo

pustý a prázdný. Pyšná klenba postrádá pylochromie, jaké sloh románský vyžaduje. Stěny volají po obrazech, okna po nádhře barev, celý kostel po doplnění úpravy.

Chloubá Karlína skvost Prahy, perla země České, přední chrám sv. Cyrilla a Methoda světa křesťanského chce býti dokončen. Velebný kostel na tisíciletou pámatku požehnaného příchodu apoštolů slovanských zbudovaný žádá v jubilejním roce tisícileté ročníce úmrtí sv. Methoda za své dokončení. A to vším právem! Láska k vlasti, k umění a k víře za splnění prosby vřele se přimlouvá.

Budiž především uvedeno, čeho k souladné celistvosti kostela dosud se nedostává.

Kostel bez náboženských obrazů jest kazatelnou bez kazatele. Mrtvé stěny nemluví. Chrám obrazů prostý nerozhřeje ani mysl, ani srdce. Dosud vymalována jest pouze apsida a stěny dvou bočních oltářů. První malbami na obmítce opatřil M. Trenkwald, tehdejší ředitel malířské akademie v Praze, nákladem jednoty krasoumné. Stěny oltářů bočních maloval † Petr Maixner rovněž na obmítce a sice oltář Mariánský nákladem vdp. Adolfa Würfela, probošta metropolitní kapitoly pražské, oltář pak sv. Václavský nákladem paní Marie Riegrové. Život bl. Panny Marie a sv. Václava vyličený jsou na každé s obou stěn v sedmi obrazech. V apsidě za hlavním oltářem vyobrazen jest Vykupitel sborem andělů obklopený, pod nímž spatřuje se Rodička Boží se svatými patrony chrámu, Cyrilem a Methodem, v pravo a vlevo klečícími.

Jako polokulatým výklenkem oltářním celý kostel se zakončuje, jest i malba zde provedená zakončením toho, co na stěnách kostelních má předcházeti. Každý návštěvovatel chrámu spatřuje rád na stěnách chrámových životopis Pána Ježíše, který mu živě na mysl uvádí obraz celého roku církevního: vánoce s narozením Páně, velkonoce s tím, co předcházelo a následovalo, a letnice se sesláním Ducha Svat. Veškerý cyklus těchto obrazů má krásou barev zářiti s osmero prostorných polí vlysu nad oblouky hlavní loď po délce kostela se táhnoucího. Osmero obrazů ze života Páně odpovídati bude tolikéž výjevů starozákonních, typicky předobrazujících, co v zákoně novém skutkem se stalo. Takovým způsobem dějiny zjevení Božího na stěnách štetcem a barvou napsány budou tím písmem, které od učeního i neumělého rádo čítáno bývá, a to od stvoření světa až do Nanebevstoupení

Páně. Pán Ježíš v slávě nebeské jest již ve výklenku nad hlavním oltářem vymalován. Malba v apsidě provedená takto významu a zakončení dojde.

Nad trůnicím Vykupitelem v apsidě spatřují se hned za vítězným obloukem obrazy starozákonních patriarchů a proroků, pod ním pak sbor apoštolský. Přírozený chod myšlenkový žádá toho, aby v započaté řadě světců bylo pokračováno a to určitým pořádkem v litaních ku Všem Svatým uvedeným. Za sborem patriarchů a apoštolů mají následovati ještě 4 skupeniny světců a světic a to: četní zástupcové mučenníků, učitelů církevních, zakladatelů řádů řeholních, jakož i sv. panen a vdov. Uvedenému požadavku výtečně odpovídá čtvero klenbových čtverců, v jejichž šestnácti polích do velkých medailionů ornamentálně obklopených vymalovati lze poprsí světců a světic veškerých čtvero skupenin a to pořádkem svrchu uvedeným.

Aby pak v řadě světců na duchovní obloze nescházeli ti, kteří rodem a působením nám nejbližší jsou, — svatí patronové naši —, jest pro celé, velké postavy jejich místa velice příhodného na vysokých stěnách mezi jednotlivými okny hlavní loď. Vždyt dvěma předním z nich, sv. Cyrilla a Methodu, jest chrám zasvěcen. Proto životopis obou světců ve čtvero lunetách presbytáře vymalován býti má. Odpouští se pro obrazy čtvero důležitých výjevů: »Příchod sv. Cyrilla a Methoda na Moravu; — Křest Bořivojův; — Loučení se sv. Cyrilla s Methodem v Římě; — Poslední požehnání sv. Methoda.«

Je-li vysoká klenba chrámová obrazem klenby nebeské, se které září jasné hvězdy »Církve vítězné«, dolejšek chrámu jest sídlem osady, která jest dosud částkou »Církve bojující« na zemi. Ta nejvýznamněji jest znázorněna obrazy sv. patronů a patronek, jejichž jmény jednotliví osadníci a osadnice se honosí. Proto okna bočních lodí stkvějí se malbami ve skle, s obrazy sv. patronů a patronek zastupujících jednotlivé rodiny osady, které malovanými okny farní chrám svůj vyzdobily.

Kostel jest osadě ustavičným kazatelem příštího vzkříšení a života věčného. Dva obrazy v lunetách nad oběma vnitřními schody budou odcházejícím osadníkům karlínským hlásati obě tyto pravdy.

Takovým způsobem malby velebného chrámu sv. Cyrilla a Methoda kázati budou celé »Věřím v Boha«: stvoření, vykoupení,

posvěcení, učení o Církvi, obcování Svatých, těla vzkříšení a život věčný. Velikolepým cyklem obrazů uvedených promění se svatyně karlínská v galerii, již ve vlasti dosud rovné není.

S provedením polychromie, obrazů nástěnných a malovaných ve skle oken souvisí rovněž zjednáni jiných věcí, kterých se vnitřku kostela dosud nedostává, jakož jsou: dokončení a vyzdobení hlavního oltáře, kamená cesta křížová, 12 plynových kandelábrů, rozmnožení lavic kostelních, nová příští ozdobě přiměřená podlaha, snížení kruchty na docilení akustiky a zasklení vnitřních tří vchodů; z venčí na průčelí 11 kamených soch do jedenácti prázdných kapliček nad hlavní portál kostelní.

Až vše tuto uvedené dokonáno bude, zastkví se kostel v celé své kráse a dokonalosti. Mistrné architektuře románské dostane se sourodného zakončení malbou a plastikou. Program umělecký tím bude vyčerpán.

Veškeren náklad rozpočten jest na 60.000 zl.

Nastává důležitá otázka: »Kterak lze uhraditi tak značný náklad?« Odpověď zní: »Zásadou, která za doby přítomné světem hýbe a divy tvoří — spolkováním se; Karlín obětovností po vlasti slynoucí tím heslem větší věci již vykonal. Spojenými silami také toto čestné dílo vykoná. Přesvědčení uvedené vedlo ku zřízení »Jednoty Karlínské pro okrášení chrámu sv. Cyrilla a Methoda«, která počátkem tohoto roku v život vstoupila. »Jednota Karlínská« doufá jednak v pomoc slavné obce, Občanské záložny, jakož i jiných spolků, jednak v obětovnost veškerého obyvatelstva Karlínského. Přispěje-li každý hřívnou svou dle možnosti, zdar díla jest zabezpečen. Od třídy zámožné jest oprávněno nadíti se darů větších. Proto dle stanov jsou tři třídy členů, kteří k účelu naznačenému jednou pro vždy 500 zl., 250 zl. a 125 zl., anebo v pěti ročních lhůtách po 100 zl., 50 zl. a 25 zl. odvádějí. Aby však i méně zámožným a chudým bylo lze dle možnosti na dílo tak velikolepé přispívati, radí se do čtvrté třídy členů všickni, jejichž výroční příspěvek mezi 10 zl. a 52 kr. se pohybuje. Ku pravidelnému odvádění příspěvků jest třeba, aby každý dům měl svého sběratele, který by ve lhůtách buď týdenních, buď měsíčních, anebo jiných od jednotlivých přispívatelů stanovených vybíral. Za tou příčinou utvořil se v »Jednotě

Karlínské« zvláštní sbor sběratelský dle čtvrtí města roztríděný, který organizaci sběratelů po jednotlivých domech provésti, příspěvky jejich sbírat i pokladníku jednoty odváděti hodlá. Sbor sběratelský dále uvedený prosí za laskavou podporu všech, jimž záleží na provedení díla, které zůstane chloubou města našeho v době přítomné i budoucí.

Že naděje na vydatnou pomoc občanstva bezpodstatnou není, ukázalo se již před zřízením »Jednoty Karlínské« příkladnou obětovností jednotlivých rodin a osob, věnovavších kostelu farnímu malovaná ve skle okna figurální, jejichž náklad převyšuje i největší pravidelný příspěvek členů jednoty. Malovaná okna věnovali p. t.: speditour Josef Srnec s chotí Aloisii, majitel domu Ferdinand Schüller s chotí Leopoldinou, rodina Maisnerova, továrník Karel Müller, mistr pekařský Jan Šleis s chotí Marií, majitel domu Antonín Choděra s chotí Josefou a majitelka domu Barbora Veselá, farář Bedřich Hingst a kooperator Ferdinand Lehner, majitelky domu Anna Teisingrová a Anna Berntová, obchodník a majitel domu Jan Kundrát s chotí Kateřinou a majitel domu Jan Langer s chotí Josefou, majitel domu Eduard Brože s chotí Emilií a majitelka domu Alžběta Křížová. Uváží-li se, že každé okno státi bude 800 zl., obdivuhodná obětovnost prvních dárců věští dalšímu podniku skvělý výsledek. Nákres okna komponoval a kreslil architekt a stavitel velechrámu sv. Vítského. Josef Mocker, a věnoval ho co svůj dar »Jednotě Karlínské«. Nižepsaný jednatel, k jehož rukoum ještě před zřízením »Jednoty Karlínské« věnovaných darů se dostalo, svěřil vyhotovení figurálních kartonů malíři Františku Ženíškovi a budou veškerá okna tohoto roku posloupně zasazována. Nelze pochybovati, že i pro poslední dvě scházející okna v lodích, jakož i obě okna po stranách hlavního oltáře přihlášejí se zvláštní dobrodyncové.

Kromě oken malovaných dostalo se chrámu Páně i jiných značných darů: p. t. továrník Karel Máša opatřil kapli křestní nádhernou podlahou vykládanou, mistr truhlářský Matěj Bacík zhotovil nákladné víko na křtitelnu a továrník Václav Svíták vyložil křtitelnu měděným plechem, čímž velebné baptisterium celistvě dohotoveno jest, jakožto první slohově dokončené dílo celého chrámu. Na slavný a velepamátný den tisící ročníce bl. smrti sv. Methoda dne

6. dubna uděloval pak jednatel jednoty v baptisteriu sv. Cyrilla a Methoda poprvé svátost křtu svatého a zahájeno takto křtem druhé tisíciletí v nejslavnějším chrámě sv. apoštolů, kteří před tisíci lety křtem národ náš obrodili.

Za jmenovanými dárci dostalo se »Jednotě Karlinské« prvního daru od slavné »Občanské záložny« v Karlíně. Poslední valná hromada věnovala totiž »k vyzdobení chrámu zdejšího příspěvek 500 zl., spolu splnomocnivší výbor správní, aby příští valné hromadě učinil přiměřený návrh, jaký dar, v jakých částkách a lhůtách by se k zmíněnému účelu jednotě měl věnovati.« Vřelý příspěk, jímž »Jednotě« toto usnešení se sděluje a započatému důstojnému dílu hojného zdaru se přeje, jest rukojemstvím, že »Občanská záložna« bude mocnou patronkou díla monumentálního. Že rovně »zastupitelstvo obce Karlinské«, které o rozkvět města tak vzorně pečuje, nejslavnější pomník svůj bez vydatné pomoci nenechá, netřeba ani dokládati se. Karlín svým povinností vždy čestně dostál, Karlín jím i na dále čestně dostojí. Obětovnost Karlinská stala se po vlastní české pořekadlem.

Karlínský chrám sv. Cyrilla a Methoda není však pouze farním chrámem osady Karlinské, založením svým jest významu mnohem širšího. Zbudovaný na tisíciletou památku sv. apoštolů slovanských Cyrilla a Methoda jest pomníkem vděku širší rodiny. Světodějný moment tento dlužno v chrámu samém názorně vyjádřiti. Nejvhodněji toho dosíci lze votivními obrazy od jednotlivých skupenin veškerenstva věnovanými, které by dedikačními nápisy svými i příštím věkům oznamovaly, na jakou památku velebný chrám sv. Cyrilla a Methoda zbudován a dokonán byl. Votivní obrazy jednotlivých zemí, stavů a řádů budou tolikerými pomníky vděku a lásky. Tisíciletá ročnice blahoslašené smrti sv. Methoda zasluhuje toho, aby zvěčněna byla od celé rodiny. Žádoucnou a spravedlivou, aby jednak nejbližší členové rodiny národů: Čechové, Moravané, Poláci, Chorvaté a soukmenovci Američtí, jednak i jednotlivé stavy: šlechta, řády duchovní mužské a ženské, jakož i veškeré semináře měli své památníky v nejslavnějším chrámu na jméno sv. apoštolů slovanských zasvěceném. Jednatel níže uvedený vyslovil ku konci roku minulého myšlénku tuto v uměleckém listu svém, »Methodu« a z výsledků shledal, že se ujala. Od čtenářstva sešlo se do konce března

t. r. v redakci »Methoda« na votivní obraz český 293 zl. 25 kr., na votivní obraz moravský 294 zl. 85 kr., na votivní obraz řádů řeholních 561 zl., na votivní obraz řeholních panen 131 zl. 80 kr., atd. Jelikož honorář za jednotlivý obraz votivní určen jest na 2000 zl., odvedené příspěvky na některé z votivních obrazů jsou dosud jen skromnými počátky, z nichž však bezpečně souditi lze na obecné účastenství, jest-li že velké listy politické věci si všimnou a sbírky zavedou. Dosud tak učinil moravský »Hlas«, zaslav redaktoru »Methoda« 63 zl. 65 kr. na votivní obraz moravský po Moravě sebraných a časopis »Politik« uveřejněním a vřelým doporučením celé záležitosti. Ujme-li se věci žurnalistika v Čechách, na Moravě, v Polsku a v Chorvatsku a zahájí-li sama subskribci na jednotlivé votivní obrazy, náklad poměrně skromný v brzké době bude uhrazen. »Jednota Karlinská« pomocí jejich srdečně se dovolává, jsouc přesvědčena, že prosba taková oslyšána nebude.

Obětovný Karlín na tisíciletou památku sv. Methoděskou dojista vykoná čestný úkol svůj. Jest-li že i širší rodina — jak pevně doufáme — votivními obrazy postaví své památníky vděku, celé monumentální dílo za pět roků bohdá! bude dovršeno.

Rukojemstvím, že práci umělecké věnována bude péče nejsvědomitější, jsou jména umělců, jímž provedení a řízení svěřeno jest. Veškeré malby figurální pracovatí bude malíř František Ženíšek. Do uměleckého odboru dožádání jsou ku prosbě výboru »Jednoty Karlinské pro okrášení chrámu sv. Cyrilla a Methoda« architekt a stavitel velechrámu sv. Vitského Josef Mocker a malíř Emausský P. Gabriel Wueger, což oba umělci laskavě připověděli. Odbor umělecký doplňuje se jednatelem, jemuž dle stanov přidělena jest iniciativa ve věcech uměleckých za souhlasu výboru.

Orná půda jest připravena. Nuže! budiž pracováno!

Kdo jsi ctitelem Cyrillo-Methodějským, kdo jsi upřímným vlastimilem, kdo miluješ a vysoko ceníš umění, — ten výkvět pravdy, dobra a krásy —, přilož ruku k dílu! Přispěj darem svým! Kdo máš mnoho, dej mnoho! Kdo máš málo, dej z mála, ale ze srdce upřímného! Z halíře dělníkova pozeňhnání roste. Peníz mozolně vydělaný záračně se množí.

Na věčnou památku tisícileté ročnice blahoslavené smrti sv. Methoda společným úsilím slavně dokonán bud pomník slávy, — pýcha Karlína,

— skvost Prahy, — perla vlasti České, — nejslavnější chrám apoštolů slovanských sv. Cyrilla a Methoda.

V Karlíně, dne tisící ročnice blaženého úmrtí sv. Methoda 6. dubna 1885.

F. J. Lehner,
jednatel,
Em. Malferttheiner,
zapisovatel.

Ant. Choděra,
pokladník.
M. Knapp,
kontrolor.

Josef Srnec,
předseda,
Dr. Edm. Kaizl,
místopředseda.

Členové výboru :

Beran František, majitel domu. Hingst Bedřich, farář. Kneidl Frant., učitel. Lokay Václav, purkmistr. Nekvasil Václav, stavitel a městský rada. Dr. Svátek Vavř., advokát, zemský poslanec a městský rada. Sviták Václav, továrník a městský rada. Schüller Ferd., majitel domů. Topinka Jan, náměstek purkmistrův, Dr. Verich Frant., lékař.

Revisoři účtů :

Pok František, tajemník záložny. Dr. Roušal Ant., učitel měšť. škol.

Sbor sběratelský :

- I. čtvrt : Od bývalé brány Poříčské až k viaduktu : *Enders Josef, Havlíček Václav, Krupička Josef, Srnec Josef, Tužil Jan, Vorlíček Karel.*
- II. čtvrt : Od viaduktu až k ulici Vítkově : *Adamec Vojtěch, Doležal Frant., Kremlička Frant., Malý Josef, Martini Jakub, Picko Václav.*
- III. čtvrt : Od ulice Vítkovy až k náměstí Jungmannovu : *Enders Frant., Hejtmánek Antonín, Nejedlý Stan., Sviták Václav, Štěrba Frant. Válek Alois.*
- IV. čtvrt : Od náměstí Jungmannova k ulici Karlově : *Beran František, Hlad Josef, Jilovský Jos., Kneidl Frant., Novák Jan, Pošmourný Jan, Permann Petr.*
- V. čtvrt : Od ulice Karlovy k ulici Poděbradově : *Gebler Josef, Horník František, Choděra Ant., Lokay Ad., Pánek V., Dr. Roušal Ant., Šípek Josef.*

Chrám Páně sv. Petra a Pavla na Vyšehradě.

Píše F. J. Lehner. (Dokončení.)

Část architektonická.

Kolegiátní kostel Vyšehradský jest gotická budova trojlodní s vysokou lodí hlavní a nižšími lodmi bočními, k nimž přidružují se na způsob kaplí úzké obdélníky mezi opěracími pilíři zbudované.

Obě lodě boční s přilehajícími k nim kaplemi mají dosud původní křížovou klenbu gotickou, kdežto hlavní loď překlenuta jest nepravidelnými kaplemi a třeba tudý vrátiti jí klenbu původní. Jak z půdorysu (obr. 1. str. 5.) černě vyznačeného se spatřuje, nemá nynější chrám patřičné délky a dlužno tedy při slohové rekonstrukci prostoru v pravý poměr uvéstí jednak prodloužením presbyteria z nynější budovy vystupujícího, jednak přidáním nového čtverce klenbového a kruchty mezi oběma novými věžmi na západní straně kostelní. Ku choru

na straně epištolní přiléhá kaple, na straně evangelní prostranná sakristie. Hlavní loď spočívá na čtverhranných pilířích, v rozích kulatými sloupky opatřených a lomeným obloukem překlenutých (obr. 5. str. 30), nad nimiž vysoká stěna hlavní lodě se vypíná. S krákorce nad každým pilířem vybíhají budou žebra příští klenby křížové, která pravidelně pokračovati bude v choru, v jehož závěrku státi bude nový oltář křídlový (obr. 6. str. 31) a gotická stalla pro kanovníky (obr. 5). Podlaha v choru přiměřeně se zvýší. V bočních lodích jsou opěrací pilíře kulaté zakončeny a žebra klenby vybíhají z nich přímo bez hlavic. Na straně západní jest sklenuta kruchta (obr. 7.) se zábradlím kameným. Veškerým oknům nyní scopařeným vrácen bude ráz gotický.

Příští průčelí (obr. 2, str. 6) má dvě věže dole čtverhranné, svrchu v osmihran přecházející s osmihranným jehlancem, o které štít hlavní lodě kulatým oknem opatřený se opírá. Do chrámu vchází se třemi portály, nad nimiž tři gotická okna se klenou. Po boku obou věží jsou schodiště,

(obr. 4. str. 15), jimiž na kruchtě a na věž se vystupuje. Kolmé střechy oživeny jsou vykříž. Na hřebenu východní střechy sedí sanktusník, chor kostelní (obr. 3. str. 14) na venek významně naznačující.

Veškeré nákresy zhotovil stavitel velechrámu Svato-Vítského, architekt Josef

Obr. 7. Chor. Kreslil architekt Josef Mocker.

Mocker, a celé dílo provede se ve dvou dobách stavebních. V první době zbudován bude nový chor s veškerou jeho vnitřní úpravou a započne se hned po letošní pouti sv. Petra a Pavla. Stavba bude dokonána během dvou let stavebních. Klenba hlavní lodě bude sejmuta a prozatímně prostým

stropem dřevěným nahrazena. V druhé době stavební dokončí se západní strana kostela i s věžmi a dostane se hlavní lodi klenby odpovídající klenbě nového choru.

Náklad povede staroslavná kapitola Vyšehradská a rozpočten jest pro první dobu stavební na 39.130 zl. 6 kr. a bude

uhrazen obětavostí Msgra. vdp. probošta Václava Štulce a kapitoly.

Bude tedy i na posvátném Vyšehradě vypínati se důstojný pomník na jubilejní

rok Svato-Methodějský, který i příštím věkům zvěstovati bude obětavost a věhlas kolegiální kapitoly. Dějiny zaznamenají dobu tuto zlatou literou.

FEUILLETON.

Raffaël Santi.

Napsal *F. J. Lehner.*

(MADONA DI FOLIGNO.)

Druhá stanze ukazuje znamenitý pokrok Raffaélův v rázu dramatickém a malířském tónu líčení. Nutila k tomu látka sama. Mocná vášeň, která dějstvím se vyjádřuje, vyžadovala v komnatě Heliodorově silnějšího koloritu. Svěžím leskem stkví se mše Bolsenská; překvapuje však i malba Heliodorova, jakož i skupenina papežská na obrazu Attilově dokonalostí barevnou. Již základní tón jest hlubší a vřelejší, Raffaël rozšířil stupnici barev, účinkuje protivou rovněž jako volnými přechody a užívá tónů polovičních. Jednotlivé postavy bývají vřadovány do větších skupin netoliko liniemi a kresbou, držením těla a pohybem, nýbrž rovněž i barvou; skupeniny pak hromadné se uzavírají též dojmem barevným. Obrazy Raffaellovy oživeny jsou krajinkami s dalekými rozhledy, úpravnými kroji, spanilými dětmi, krásnými ženami, silnými muži, pyšnými vojáky, ohnivými komoni. Umí malovati všecko, brnění a svit měsíce, šperk ženských vlasů a zuřící bouří. Obdiv budí zejména pravdivost podobizen a umění barvitosti, kterou postavy brzy v dále mizí, brzy mocné a plasticky z pozadí vystupují.

Kterak dospěl Raffaël k této změně prostředků uměleckých? Mezi tím, co na první komnatě maloval, pracovali tři vynikající muži ve ville bohatého peněženíka Agostina Chigi, které později dostalo se názvu Farnesiny: Baldassare Peruzzi, Bazzi il Sodoma a Sebastiano Veneziano, později po úradě sán Sebastiano del Piombo zvaný. Peruzzi a Sodoma čítají se ku škole Sienské; oba pak zejména poslednější neodolali vlivům lombardským, čímž technické pomůcky jejich rozšířeny jsou, koloritu pak přibýlo vřelosti a postavám spanilosti. Raffaël znal fresky obou těchto malířů ve Farnesině, když pouštěl se do malby druhé stanze a známost tato přispěla snad nemálo ku změně slohu jeho, ovšem že duch tak bohatě nadaný a všestranný, jakým Raffaël byl, samostatněji vše pojímal a přirozeně vždy dokonaleji se vyvíjel.

Ještě bližší byl styk Raffaélův s třetím malířem Farnesiny, Sebastianem del Piombo. Byl s Raffaelem skoro stejného věku a v Benátkách pracoval s Giorgionem. Přišel do Říma brzy po Rafaelovi, hledaje zde štěstí svého. První práce jeho r. 1511 vzniklé spatřují se ve Farnesině, kde maloval výjevy mythologické, částečně z metamorfos Ovidových vyňaté. Do této doby padá Raffaélův blízký poměr k Sebastianovi, k němuž nejvřeleji přilnul. Práteleký poměr zvrátil se ovšem v nepřátelství, které nebylo smířeno ani smrtí Raffaelovou, jehož i po smrti zlomyslně pomlouval. Není známo, co bylo příčinou tak příkrého odcizení se. Jisto jest však, že za prvních let Sebastianových v Římě mezi oběma umělci panoval vzájemný poměr umělecký. Sebastianem v té době malované obrazy dlouho jménem Raffaellovým se honosily, jako na př. tak zvaná Fornarina či Beatrice v Tribuně, kdežto na vzájem ve freskách druhé stanze a v současných tabulových obrazech Raffaellových jeví se vliv mistra benátského. Při průzračné, jasné a souladné povaze Raffaellově nesmí se ovšem mysliti na mechanické napodobování. Obrazotvornost jeho přetvořila cizí tvar vlastním způsobem.

Nejlépe se ukazuje obrat ten v umění Raffaelově na dvou madonách, které Raffaël za posledních let Julia II. maloval. Jest to madonna di Foligno v galerii vaticánské a Madonna s rybou v Madridě.

Pro komořího Julia II., Sigismunda Conti-ho z Foligno pocházejícího, maloval Raffaël votivní obraz, který se stkvěl na hlavním oltáři chrámu Araceli na Capitolu, později (1565) do kostela řeholnic ve Foligno přenesen jest a odtud název Madonna di Foligno má. Později sdílel osud většiny Raffaellových obrazů tabulových v Italii. Za revoluce francouzské byl do Paříže odvečen, zde s prkna na plátno přenesen, obnoven a po uzavřeném míru Italii vrácen.

Madonna di Foligno pohybuje se zevně v kolejích starých obrazů votivních. Dona-

tor klečí před Madonnou. V pozadí krajiny letí meteor anebo koule a duha naznačuje dráhu letu. Jest tím vyznačena příčina, která donátora k díkům a ku prosbě zavazovala. Madonna trůní na oblacích ve zlaté aureole obklopené rozkošným zástupem andělským. Levicí drží pod ramenem Ježíška, jednou nohou na oblaku, druhou pak skřivenou na noze matky stojícího, jako by pod závojem jejím úkrytu hledal. Spodní skupina skládá se s donátora a sv. patronů souměrně rozestavených a v hlubokou nábožnost pohroužených. Na levě straně klečí s hlavou vztýčenou sv. František. V levici drží křížek, pravici jakoby k objetí rozpiná. Za ním stojí sv. Jan Kř. koží zvířecí zahalený s plameným okem a vlajícími vlasy; zírá s obrazu a pozdvíženou rukou na Madonnu ukazuje. Na straně protější sv. Hieronymus zbožně vzhůru pohlížející požeňání svolává na svěřence svého, papežského komořího, na jehož hlavu ruku svou ochrannou

položil, který vedle něho s rukama sepjatýma klečí. Mezi oběma skupinami přímo v prostředku obrazu stojí nahý andílek, oběma rukama držící desku votivní, jako se na benátských obrazech často spatřuje. Bez onoho rozkošného andílka tak vroucně vzhůru hledícího a úřad svůj věrně konajícího nebyl by obraz zakončený. Byla by patrná mezera v komposici. Bez něho ani soulad barev nebyl by dokonalý. Jako ve vrchní polovici obrazu množství jasného lesku výtečné přerušeno jest modrým rouchem Madonny, jest i dole třeba pomůcky prostředné mezi převládající červení ve skupině pravé a šeděhnědými tóny strany opáčné. Toho docíleno jest živou carnací anděla, čímž bohatý dojem celkovitý se zakončil. Úchvatnou mocí, živou pravdivostí podobizen, hloubkou a jemností tónů barevných Madonna di Foligno dalece předčila veškeré dřívější Raffaelovy obrazy tabulové.

Z Akademie křesťanské.

Valná hromada.

Dne 26. dubna konána byla valná hromada Akademie křesťanské za předsednictví A. V. Barvitia. Předseda především zželel ztráty zvěčnělého kardinála Bedřicha knížete Schwarzenberga, vřelého podporovatele Akademie křesťanské a vyzval shromážděné, aby povstáním vzdána byla čest památce nezapomenutelného velepastýře.

Výroční zpráva za r. 1884 zní :

Roku 1884 čítala Akademie křesťanská 1306 členů a sice 33 zakládajících, 118 činných a 1155 přispívajících.

Dle stanov vystoupili z ředitelstva p. t. pp.: Dr. Klement Borový, metropolitní kanovník, Jan Havlů, farář a kanovník, František Sequens, akademický malíř, Ludvík Šimek, sochař. Poněvadž místopředseda Monsignor hrabě František ze Schönbornů, byv zvolen za biskupa budějovického, vzdal se svého místa, stala se nutnou volba místopředsedy a mimo jmenované členy vystoupilé ještě volba jednoho člena ředitelstva. Za místopředsedu zvolen v řádné valné hromadě dne 27. dubna 1884 konané Dr. Klement Borový, metropolitní kanovník a konsistorní rada, do ředitelstva zvoleni jsou p. t. pánové výše jmenovaní a Vinc. Mottl, ředitel kníž. arcib. semináře.

V ředitelstvu Akademie křesťanské zasedali následující pánové :

Architekt A. V. Barvitijs, jako předseda; metrop. kanovník Dr. Klement Borový, jako místopředseda; prof. J. Drozd; Jos. Förster, ředitel kůru u sv. Vojtěcha; prof. Dr. Václ. Frind; Jan Havlů, kanovník a farář u sv. Haštala; metrop. kanovník Dr. Frant.

Krás!; Ferd. Lehner, redaktor; Jos. Mocker, architekt; kanov. prof. Dr. Ant. Reinwarth; Frant. Sequens, akad. malíř; Jos. Slánský, farář u Panny Marie Vítězné; Dr. Rup. Smolík, prof. theol.; J. A. Starý, ředitel kůru u sv. Ducha; Ludv. Šimek, sochař; Dr. Lev Schneedorfer, universitní professor a Vincenc Mottl, ředitel kníž. arcib. semináře, jako členové ředitelstva.

Kanovník prof. Dr. Ant. Reinwarth zastupoval v ředitelstvu odbor vědecký, J. A. Starý odbor hudební a Jos. Mocker, architekt, odbor pro výtvarná umění.

Ve schůzi dne 23. června 1884 zvolen prof. Drozd za jednatele, prof. dr. Frind za pokladníka a Dr. Fr. Krás! za zapisovatele.

Takto sestavené ředitelstvo scházívало se pravidelně každého měsíce; ve schůzích těchto přijímalo nové členy a vyřizovalo všechny záležitosti spolkové v obor činnosti ředitelstva spadající.

Ředitelstvo Akademie křesťanské vzalo v důkladnou úvahu, co by bylo jemu činiti, by získalo pro ústav ten žádoucího účastenství. K tomu cíli usneseno podati k nejvdůstojnějším Ordinariátům v Čechách a na Moravě účtivou žádost na podporu vědeckých a uměleckých snah Akademie křesťanské a doporučení její velebnému duchovenstvu všech zemí koruny české. Až posud vyhověno této žádosti dvěma Ordinariáty: kníž. arcib. Ordinariátem v Praze a biskupským Ordinariátem v Budějovicích. Oboje pro Akademii křesťanskou velmi čestné doporučení podáváme na konci této zprávy ředitelstva.

Vedle toho uveřejňuje ředitelstvo Akademie křesťanské zvláštní provolání ku všem přátelům křesťanského umění, vybízějíc k hojnému účasti se v činnosti tohoto ústavu v počátcích svých tak velice slibného.

Sv. Václavská záložna v Praze přejíc ústavu našemu a rozvoji jeho, postoupila dvě místnosti, až potud pěveckou školou užívané, knihovně a sbírkám Akademie křesťanské a spolu vykazala větší místnost pro pěveckou školu sborovou Cyrillské jednoty. Přihlížejíce k tomu, že i ostatních místností v domě Sv. Václavské záložny dosti prostranných užívá Akademie křesťanská za náhradu nepatrnou, uznati musíme, že záložna neustala v horlivém podporování toho ústavu, k jehož založení z lůna jejího první dán byl podnět.

Návrh jednoho horlivého člena ústavu našeho, dříve také člena ředitelstva, archiváře hrabat Thunů, faráře Edmunda Langra, aby spolek náš pokusil se o vydávání vědeckých pojednání na vyvrácení historických lží, křesťanství a církvi škodlivých, nemohl býti pro nedostatek hmotných prostředků uskutečněn.

Právě v době té, kdy konány byly přípravy k výroční valné hromadě, bylo nám opět zaznamenati velmi citelnou, ano nenahraditelnou ztrátu, kterou Akademie křesťanská utrpěla úmrtím nejdůstojnějšího arcipastýře provincie české, primasa kardinála-arcibiskupa Pražského Bedřicha ze Schwarzenbergů. Ním ztratil ústav nejen zakládajícího člena, ale i velelaskavého příznivce, jakýmž se v Pánu zesnulý doporučováním Akademie křesťanské a působení jejího vždy býti osvědčil.

Ředitelstvo požádalo i tentokrát jako minulá léta slavný výbor Dědictví sv. Prokopa, aby náklad na pět archů Časopisu pro katol. duchovenstvo laskavě uhradil — čemuž slavný výbor ochotně vyhověl. Ředitelstvo Akademie pak samo přispělo řečenému časopisu tím, že náklad na tři archy z jmění Akademie zapravilo a se uvolilo, že časopisu tomu, jakož i časopisu Methodu a Christliche Akademie podpory poskytne jako za let minulých, a že časopisy ty v levnějších cenách členům svým přenechá.

Během roku přihlásilo se a přijato bylo více členů přispívajících, nového zakládajícího člena v tomto roce nečítá žádného.

Akademii dostalo se i roku 1884 více značných darů a příspěvků a sice: od Jeho Veličenstva císaře Františka Josefa 100 zl.; od Sv.-Václavské záložny 200 zl.; od J. M. nejdůst. pana biskupa brněnského Dr. Fr. Bauera 107 zl.; od vysokorodého pana hraběte Egb. Belcrediho 50 zl.; od české spořitelny 100 zl. Kéž příklady tyto hojných našly následovníků.

Mimo dary tyto peněžitě obohacena i knihovna i sbírky archaeologické a umělecké několika dary značnějšími.

Všem těmto dobrodincům a dárcům, jakož i všem, kdož snahy Akademie jakýmkoli způsobem podporovali, zejména pak p. t. pp. vikářům, resp. děkanům, kteří opět ochotně příspěvky od členů Akademie vybírali a zasýlali — jakož i redakcím listů, které ochotně zprávy Akademie uveřejňovaly, vzdává ředitelstvo po-

vinné díky nejsrdečnější. O činnosti jednotlivých odborů Akademie křesťanské vydávají svědectví zprávy těchto odborů.

Za výroční zprávou uvádějí se výnosy konsistoře pražské a budějovické, jimiž vřele se odporoučí přízni duchovenstva Akademie křesťanské.

Křesťanská Akademie v Praze.

S potěšením pohlížíme na desetiletou činnost v ryze církevním duchu působícího ústavu tohoto. Jeho heslem stala se slova žalmisty Páně: »Horlivost domu tvého strávila mne« (žalm 68, 10.), jakož i důtklivé přání apoštolo, aby vše ku větší cti a slávě Boží se podnikalo a konalo. Pomocí akademie povznesen četnými Cyrillskými jednotami zpěv a hudba chrámová, kterou se neposkvrněný Beránek při nejsvětější oběti důstojně oslavuje. Byla-li naše vlast jednou kolébkou věd a umění všech, tož rádi uznáváme snahy křesťanské akademie v Praze, aby se tyto časy zase vrátily. Kolik chrámů ve všech diecésích českých a moravských bylo dle návodu akademií daného již přiměřeně obnovoeno a uměle provedenými malbami i obrazy opatřeno.

Malby a obrazy hlásají stále a výmluvně slávu Trojjediného Boha, znázorňují věřícímu lidu sv. tajemství, rozněcují jej, aby příkladu svatých a světic Božích v životě následoval a podobnými ctnostmi v životě svém hleděl vynikati, jakými oni se skvěli. Císař a král Karel IV. právem posuzoval lid dle jeho chrámů, nebo kdo z Boha jest, miluje svůj chrám a okrasy jeho bedlivě dbá. Svým přičiněním o okrasu stánek Božích hledí křesťanská akademie vyšší směr a sice po těch věcech, které s hůry jsou, kde Kristus jest, sedě na pravici Boží, v lidu roznítiti, upevniti a rozhojnit. Není se jí nikterak báti, že by snad od jiných podobných ústavů byla v umění předstihnuta, nýbrž směle již po dlouhou dobu osvědčeným ústavům staví se po boku. Ano vyznati nám jest, že jmenovitě v zhotovování církevních rouch a bohoslužebných nádob na jiné vynikla. Předměty ty byly zaslány na rozličné výstavy a ejhle, všady dostalo se jim od znalců chvály a obdivu. To zase bylo příčinou, že i z cizích zemí jako až z daleké Ameriky objednávky u křesťanské akademie činěny byly.

Akademie během desítiletí nejen o umění ale i o vědu bohosloveckou získala si ne nepatrné zásluhy, nebo jejím orgánem jest »Časopis katolického duchovenstva«, který svými články a pojednáními v čele našich bohovědných časopisů stojí.

Za těmito příčinami vybízíme důstojné duchovenstvo, aby k akademii hojnější měrou než dosud se přihlásilo a dle nejlepších sil svých ji podporovalo. Památný sněm provinciální v Praze r. 1860 naznačil hlavní rysy ku rozkvětu církve katolické v našich vlastech; akademie alespoň z části bedlivě je provádí a v každém směru přání církevních Velepastýřů českých se podrobuje.

Knižecí arcibiskupská konsistoř v Praze, dne 21. ledna 1885. Čís. konsist. 469.

Nejdůstojnější biskupská konsistoř ráčila vydati v »Ordinariátním listě budějovické diecése« následující prohlášení:

Křesťanská Akademie v Praze.

Důležitý tento spolek velebnému duchovenstvu naší diecése ovšem dobře známý, jenž za úkol sobě vytknul: v duchu katolické církve pěstovati vědu a umění a pečovati o zušlechtnění hudby církevní a zachování křesťanských starožitností, bez mála již deset let horlivě a zdárně za tímto svým cílem se snaží. Výroční zprávy každým rokem vydávané výmluvně svědčí o velmi užitečném působení Akademie křesťanské. Zejména pomocí jednot Cyrillských, jichž rozvětvení po celé diecési velmi jest si přáti, již mnoho prospěšného vykonáno ku povznesení církevního zpěvu a hudby chrámové. Rovněž tak četné chrámy ve všech diecéších Čech a Moravy ozdobou svých stěn a oltářův i liturgickým rázem církevních rouch a bohoslužebného náčiní velmi čestně vydávají svědectví o působení Akademie v každém oboru křesťanského umění.

Aby však Akademie křesťanská utěšenou svoji činnost přístě tím zdárněji mohla rozvíjeti, aby jednotlivé její odbory jako větve jednoho stromu zmáhaly se a hojně ovoce přinášely, jest ji nezbytně potřebí ještě hojnějších hmotných prostředků a vydatnější podpory všech kruhů katolických. Znova tedy zájmy tohoto spolku na paměť uvádějice katolickému obyvatelstvu vůbec a vel. duchovenstvu zvláště, co nejchvalněji Akademii křesťanskou doporučujeme, a diecéšní duchovenstvo snažně vybízíme, aby k Akademii se přihlásilo a dle nejlepších sil svých snahy její podporovalo. Zejména důstojní pp. vikáři zavděčí se dobré věci, budou-li příspěvky od členův Akademie opět ochotně sbírat i zasílati, jak na mnoze s horlivostí chvalitebnou dosud činili. —

Následující zprávy čtvero odborů. Jelikož v rukou přítomných tištěná zpráva byla, upuštěno cd čtení a přikročeno k volbě členů z ředitelstva vystupujících, načež zase zvoleni jsou pp.: Jan Drozd, profesor, Dr. Václav Frind, profesor bohosloví, Vinc. Mottl, rektor semináře a Dr. Rupert Smolik, profesor bohosloví.

Odbor umělecký.

Výroční zpráva III. a IV. odboru pro výtvarná umění a archaeologii.

Úhrnný výsledek činnosti třetího odboru převyšil, buď Bohu chvála! a skoro můžeme říci, neočekávaně, když i ne značnou měrou, výsledek předešlého roku 1883.

Poněvadž jubilejní slavnost Jeho Eminence roku 1883 nejen veškerou činnost ale i výsledek v porovnání s dřívějšími lety značně zvýšila, očekávalo se ochabnutí a to tím více, jelikož počátkem roku všeobecná hospodářská tíseň objevovati se počala.

Porovnáme-li úhrnný obchod v obnosu zl. 42,626 z roku 1883 s obnosem zl. 43,144 z roku 1884, spatřujeme v tom důkaz vzrůstající k našemu ústavu důvěry, která slavnostním způsobem v milostivém dopisu nejdůst. kníž. arcib. konsistoře pražské a nejdůst. biskupské konsistoře budějovické, o němž se zpráva obšírněji zmiňuje, uznána byla,

V řadě dárců jsou jmenováni:

Cipín Vojtěch, missionář v Ahnapee v Americe, velmi vzácná díla: »Greek and Roman Sculpture, the Renaissance of art in Italy les arts au Moyen vege la renaissance par Paul Lacroix, le Beffroi arts heral-dique archeologie« a »Leben Mariens in 28 Kontur-Zeichnungen von Jos. Ritter von Führich, — Pro sborovou školu: »Palestrina's Werke« 19 svazků.

Hejna J., farář v Drahově, starou bibli z r. 1488, bronzový tesák, 23 stříbrných a 3 měděné peníze.

Kaufhold Arn., soukromník v Praze, 2 výtisky »Märzveilchen«.

Nejmenovaný 53 vzácných děl v 92 svazcích s pěknou vazbou.

Polanecký Vojtěch, farář ve Viticích, stříbrnou minci, raženou na památku korunování císařovny Anny za královnu českou.

Schönborn Frant., hrabě, biskup v Budějovicích, vzácné ocelorytiny a Rafaelovu bibli.

Sirůček Jos., farář v Lidicích, 5 starých památních medailonků.

Skal-Puteani, baronka v Třebošíně (Triebtsch), velký stříbrný památní peníz a 2 staré obrazy.

Slánský Jos., farář u P. M. Vítězné v Praze, sošku Pražského Jezulátka.

Ve zprávě účetní uvádí se příjem 3727 zl. 54 kr.

vydání 2675 » 50 »

Zbývá pro rok 1885 1052 zl. 04 kr.

Obě následující přednášky platily památce zvěčného kardinála arcibiskupa. Vdp. kanovník Dr. Kl. Borový vyličil důmyslně vznešenou osobnost jeho, případně porovnává jej s nejslavnějšími předchůdci na prestolu pražském a dospěl k výroku, že kardinála Schwarzenberga sluší vřaditi mezi nejslavnější arcibiskupy pražské. Vp. kaplan Frant. Eckert mluvil o zásluhách zvěčného, jakých o umění křesťanské byl sobě získal, což v plném lesku se osvědčilo stavbou chrámu Karlínského, Svato-Vitského a Smíchovského. Obě vřelé přednášky byly z duše každého s přítomných mluveny a došly živého ohlasu v srdcích veškerých účastníkův.

Během roku 1884 dodal třetí odbor:

Výkres na oltář pro Vápenný Podol a na tabernakl pro chrám Páně v Hroznětíně; výkres na zevnitřní úpravu kostela v Hor. Újezdě na Moravě; 3 křtitelnice, z nich jednu zvláště skvostnou z kararského mramoru i s nádherným zábradlím pro posvátný Velehrad, obě nákladem cti. pp. bohoslovců olomouckých z roku 1869 do 1885 a vdp. děkana a kaplana Velehradského. 3 Boží hroby, 16 osob, mezi nimi velké sousoší sv. Cyrilla a Methoda pro Třebíč, 4 křížové cesty, 8 oltářních obrazů, 5 monstrancí, 4 ciboria, 29 kalichů, 14 paten k nemocným, 27 nádob na sv. oleje, 5 nářadí pro zaopatřování nemocných, 4 nádoby ku sv. křtu, 11 pacifikalů a relikviářů, 8 oltářních lamp, 13 kaditelnic, 9 kropenek s kropáčky, 8 kropáček, 41 párů mešních konviček, některé mezi nimi

krásného tvaru z křišťalového skla, 23 missálů, 21 pulníků pod mešní knihy, 126 oltářních sviců, 3 lustry, 108 harmonických zvonků, 7 přístrojů na pečení hostií, 35 křížů školních: 2 kříže k průvodům, 6 svítilen k průvodům, 16 garnitur kanovníckých tabulek a mimo to množství oprav, pozlacení a postříbení rozličných bohoslužebných nádob.

Uhraný obnos za všechny tuto vypočtené věci mimo křtitelnicí Velehradskou a sousoší Třebíčské obnáší zl. 14.740.

Činnost paramentního ústavu byla větší předšlých let. Ačkoliv tentokrát se jí tak mnoho velmi uměleckých úloh nedostalo jako loňského roku, přece docíleno u provedení obyčejných prací větší dokonalosti a krásy, jak se příkladně pozorovati mohlo u vela, zlatem bohatě vyšívaného, které odbor třetí s obětavým přičiněním řídící a jiných vyšívaček paramentního ústavu svatyni Velehradské k tisíciletému jubileu věnoval.

Dodáno bylo v roce 1884:

Celé dva ornáty, 114 kasulí, 52 pluvialů, 10 dalmatik, 1 mitru, 2 páry bisk. rukaviček, 2 páry bisk. stěviců, 36 vel, 40 pláštů na ciborium, 49 štol, 31 burs k nemocným, 10 nebes se žerděmi, 17 antependií, 35 polštářů, 14 koberec na stupně oltáře, 68 korouhví, 10 praporů, mezi nimi 2 drahocenné pro Ameriku, 58 komží pro ministranty a kostelníky, 5 okras na kazatelny, 59 břitů, 7 příkrovů, 28 alb-58 rochet, mnoho jiného kostelního prádla, cingul, oprav a paramentů v úhrnném obnosu zl. 28.404.

Pohlédneme-li zpět na působení od prvopočátku okolo roku 1876, kdy činnost našeho ústavu paramentního pod vedením velečinného člena důst. p. Edm. Langra a za pomoci půjček ochotně a velkomyšlně nám poskytnutých, musíme je vděčně za velmi pozhnané uznati, tak že již nyní spojeným přičiněním členů výborových a spolkového tajemníka více než dvě třetiny a dá Pán Bůh ukončením desítiletého

trvání celý závodní kapitál za vlastní majetek pokládati nám bude možno.

Výboru sekce naskytla se často příležitost, jednotlivým příznivcům za jejich dobrovitě působení zvláštní dík vzdáti, tak jmenovitě důst. panu faráři Molitorovi v Chicagu v Americe, který se všemožně a vždy přičiňoval a přičiňuje, zájmy Akademie křesťanské podporovati a činnost její i inseráty v tamnějších listech a kalendářích odporučovati. S radostí používá výbor naskytnuté příležitosti výboru sv. Václavské záložny nejvícejší díky vysloviti za velmi levné propůjčení spolkových místností pro knihovnu, čím upravení a užívání spolkové knihovny se umožní.

Rozmnožení bibliotéky obou odborů stalo se nejvíce pokračováním vycházejících uměleckých děl.

Spolkovému časopisu »Method« poskytl se i v minulém roce podpora 200 zl., jehož odebrání a pořizování již vyšlých ročníků se vřele odporučiti může, poněvadž mezi jiným celou řadu velmi vzácných archaeologických monografií obsahuje. Během roku 1884 vzrostl počet abonentů z 486 na 549*) stálým přibýváním jich se snad v brzkou doplní číslice plného tisíce.

Sbírký starých mincí a rozličných starožitností se menšími dárky rozmnožily.

Stará se všemožně o to, aby i čtvrtý odbor, méně činný, na takové základy postaven byl, které by mu větší a obšírnější činnosti poskytnouti mohly.

Předsedou výboru obou sekcí jest architekt A. V. Barvitijs, jeho náměstem stavitel velehradů svato-Vitského Jos. Mocker, ostatní členové výboru jsou: kooperator Ferd. Lehner, prof. Fr. Sequens, histor. malíř a Ludv. Šimek, akadem. sochař.

V PRAZE, 28. února 1885.

A. V. Barvitijs, t. č. starosta III. a IV. odboru.

*) Chyba tisku. Časopis čítá dosud pouze 501 předplatitelů.

Zpráva za měsíc duben.

I. Vyřízené záležitosti.

Křtitelna Velehradská.

Již r. 1869 pojalo několik alumnů semináře Olomouckého úmysl označiti místo, kde Bořivoj pokřtěn byl a kde za několik málo let měla se odvíjeti slavnost ku počtě věrozvěstů slovanských sv. Cyrilla a Methoděje, a to významným a důstojným pomníkem; a byla to věru šťastná myšlénka zříditi za tím účelem v chrámě Velehradském skvostnou křtitelnicí z výnosů sbírek, pořádaných od r. 1869 až do letoška. Křesťanská akademie v Praze, kterouž alumnové požádali za obstarání skvostné a umělecké cenné práce, svěřila provedení návrhu ke křtitelnici předsedovi svému, architektu p. A. V. Barvitijs, kterýž ochotně v úkol ten se uvázal a mimo to ku provádění dohlížel. Křtitelnice zhotovena byla v dílně p. Cianiho. Mimo to vzácnou obětavostí vdp. děkana velehradského a pp. kooperatorů pořízeno drahocenné mramorové zábradlí kolem křtitelnice. Na tmavošedé, mramorové dlažbě zvedá se vása, z bílého kararského mramoru provedená, 4' široká a 4' 3" vysoká, bohatě ozdobená lehce zclacenými reliéfovými okrasami. Hlavy andělíčků střídají se s perlovými šňůrami. Vása, která spočívá na znamenitě pracovaných konsolkách, kryta je kopulovitým víkem 2' 3" vysokým, které jest zrobeno ze dřeva, uvnitř oloveným plechm pobito, zvenčí pozlaceno a ozdobeno malbami profesora Sequensa. Spatřujeme tu symboly sv. evangelistů, pak poprsí svat. Cyrilla, Methoděje, Jana Nepomuckého a aJna Sark. Socha svat. Jana Křtitele i' 6" vysoká zdobí vrchol víka. Nepochybujeme, že umělecké dílo,

jakým křtitelnice právě popsaná bez odporu jest, setká se z uznáním dárcův a chválou všech, kdož navštíví Velehradský chrám. Bohoslovci Olomoučtí postavili sobě pomník nehynoucí a oslavili způsobem slavným a dojemným tisící ročníci blahoslavené smrti svatého Methoda. Sláva jim! Zbožná Morava s chloubou pohlíží na zbožné syny své.

Práce kovové. Pozlacení: dvou kalichů: pro vdp. Karla. Hodináře, vikáře v Černém Kostelci; patenky k nemocným: pro dp. Jana Svědu, faráře v Kunovicích u Uher, Hradiště a pro dp. Al. Floriána, faráře v Tasově; monstrance: pro dp. Jana Šrámka, faráře v Nebeské Rybné; ciboria: pro dp. F. Rosu, faráře v Krchlebích. — Patenky k nemocným: pro dp. Josefa Kopečného, zám. kaplana ve Vršovcích a pro vysokorod, pí. baronku Stillfriedovou v Praze. — Nádobky na svěcené oleje: pro vp. Hynka Heynu, kaplana v Mirastavě; pro dp. Karla Dr. Běháka, faráře v Podole a pro lbahorod, pí. baronku Stillfriedovou v Praze. — Křtitelnici: pro dp. M. Hostreitra, faráře v Koutě, pro dp. Jos. Šildberga, faráře v Břeclavi, pro dp. J. Svědu, faráře v Kunovicích u Uh. Hradiště, pro důst. farní úřad v Brništi a dvě pro blahorod, pí. baronku Stillfriedovou v Praze. — Pacifikály: pro dp. F. Vinteru, kaplana v Žehuni a pro dp. A. Kloboučnicka, faráře ve Zhoři. — Kropenka: pro vysokor, pí. baronku Stillfriedovou v Praze. — Kropáček: pro důst. farní úřad v Rychnově. — Svícny oltářní: pro vp. Čenka Mrštika, katechetu v Náchodě. — Lampa: pro sl. stavební úřad na Vorlíku. — Kanonické tabulky: pro vdp. Karla. Hodináře,

vikáře v Černém Kostelci. — Konvičky ke křtu: pro dp. Václ. Čermáka, faráře v Ratajích. — Umývadlo: pro dp. Ant. Führicha, faráře v Rynarci. — Mešní konvičky: pro vp. Fr. Lindnera, kaplana v Haslavě. — Kříž k slavnostním průvodům: pro dp. Tom. Polácha, faráře v Drahoněch. — Křtitelnice mramorová: pro sl. stavební úřad na Vorlíku.

Rozličné. Soška sv. Jana Nep.: pro vdp. Jos. Kuchyňku, děkana v Rakovníku. — Oltářní obrazy: pro dp. H. Kuhna, faráře v Chotovicích, pro dp. T. Augustina, administr. v Drahaněch a pro dp. Karla Matouše, zám. kaplana v Dobřejovicích. — Křížek jubilejní: pro vdp. Jos. Pekárka, arciděkana v Blatné. — Missale: pro vdp. Frant. Komárka, děkana v Třebí na Moravě. — Pultík pod mešní knihu: pro vp. Ant. Altmanna, kaplana v Mnich. Hradišti. — Kříže školní: devět pro dp. Karla Kummra, faráře v Michli a pro dp. Em. Košateckého, faráře v Kadlině. — Harmonický zvonek: pro dp. Jos. Kopečného, zám. kaplana ve Vršovicích. — Věnce a kytky: pro dp. J. Kopečného, zám. kaplana ve Vršovicích.

Paramenty. Kasule: bílá pro dp. Frant. Jirečka, faráře v Č. Heřmanicích a pro vys. uroz. pí. baronku Mladotu v Teplicích. — Pluvialy: bílý pro blah. p. Jos. Pistoriusa, velkostatkáře v Praze a černý pro dp. Tomáše Podlahu, faráře v Běle. — Pláštík na ciborium: pro ctih. klášter Srdce Pána Ježíše. — Vela: pro bl. sl. Hulíkovu v Praze, pro dp. Václ. Kotrchu, admin. v Saifenhách, pro dp. Jos. Šildberga, faráře v Břeclavi, pro blahor. p. Jos. Pistoriusa, velkostatkáře v Praze a pro dp. Fr. Pražáka, děkana v Červ. Řečici. — Bursy k nemocným: pro vdp. Hynka Seidlicha, děkana v Č. Lípě a pro dp. J. Kopečného, zám. kaplana ve Vršovicích. — Stoly: pro J. J. vysokor. pí. kněžnu Schwarzenbergovou, pro vdp. Hynka Seidlicha v Č. Lípě a pro dp. Konr. Beránka, provisoru na Strahově. — Polštáře na oltář: pro dp. Fd. Glatze, faráře v Liboticích, pro dp. Ludvíka Šprysla, faráře ve Vinohradech, pro sl. stavební úřad na Vorlíku a pro dp. Jos. Kopečného, zám. kaplana ve Vršovicích u Loun. —

Birety: pro ctih. p. Fr. Regla, bohoslovce v Litoměřicích a pro vp. Jana Lekeše, kaplana v Netolicích. — Koberce na stupně oltářní: dva pro vdp. Vinc. Mottla, rektora kn. arc. semináře v Praze. — Přikrovy: pro dp. M. Maretha, faráře v Kinsbergu a pro sl. ob. úřad v Rovni. — Korouhev: pro blah. p. Václ. Neřáda v Bystřici.

Prádlo kostelní. Korporalia a pally: pro dp. Frant. Vlasáka, faráře v Božejově. — Plachty oltářní: pro dp. Jos. Kopečného, zám. kaplana ve Vršovicích a pro dp. V. Čermáka, faráře v Ratajích. — Alby čtyři a rochetky dvě: pro vdp. Vinc. Mottla, rektora kn. arc. semináře v Praze.

II. Nová objednání.

Práce kovové. Monstranci: dp. M. Hostreiter, farář v Koutě. — Ciboria: dp. Fr. Fučík, farář v Měrovicích na Moravě a vysokorod. pí. baronka Stillfriedová v Praze. — Patenky k nemocným stříbrné: dp. Fr. Zineker, farář v Benedicích a vp. Frant. Endler, katecheta v Liberci. — Nádobku na sv. oloj stříbrnou: dp. Fr. Zineker, farář v Benedicích a vp. Fr. Ender, katech. v Liberci.

Paramenty. Pluvialy: bílý a fialový J. J. vysokorod. pí. kněžna Schwarzenbergová; bílý a černý dp. Josef Krch, farář v Zdeboveš; červený dp. Frant. Pašek, exposita v Domašíně; červený dp. Frant. Vohnout, farář v Dymokurech. — Antipendia: sl. stavební úřad na Vorlíku a dp. Fr. Zineker, farář v Benedicích. — Polštáře vyšíváné: blahor. p. F. Böhm, knihtiskář v Novém Městě nad Met. — Korouhev: dp. Vojtěch Podobský, farář v Lysé n. L., dp. J. Hejtmánek, farář v Korouhvi, škvo stnou: dp. Jos. Molitor jménem amerických Čechů v Chicagu co jubilejní dar na Velehrad. — Prapory pro školní mládež: dp. Jan Soukup, farář v Doubravicích a vp. F. Dokoupil, kaplan v Holici u Olomouce. — Spolkový prapor bohatě zlatem vyšíváný: blahorod. pí. A. Brabec v Allegheny Cita v Americe. — Pentle zlatem vyšité: vys. uroz. pí. hraběnka Černínová v Dymokurech.

Lehner.

Příspěvky na votivní obrazy v karlínském chrámu P. k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

Votivní obraz řádů řeholních.

	zl. kr.
Přenešeno	561 —
Řád Augustiánský: a) Konvent u sv. Tomáše v Praze	20 —
Úhrnem . zl. 581 —	
Do 2000 schází 1419 zl.	

Votivní obraz moravský.

Přenešeno	294 85
Vp. Jos. Lenhaart, k. rada a farář ve Svitavce	2 —
Úhrnem . zl. 296 85	
Do 2000 schází 1703 zl. 15 kr.	

Votivní obraz řeholních panen.

Přenešeno	131 80
Ct. kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského: b) Karlínský klášter	50 —
(Celkem dosud: 61 zl. 80 kr.)	
Úhrnem 181 80	
Do 2000 schází 1818 zl. 20 kr.	

Votivní obraz český.

	zl. kr.
Přenešeno	293 25
Nejmenovaná	100 —
Dp. Václav Uhlíř, farář v Jesenicích s poznámkou: »Příspěvek takový pošlu každoročně dokud obnos nebude kryt«	1 —
Vp. Fr. Ekrť, kaplan u sv. Vojtěcha	3 —
Dp. Dr. Ant. Višek, kaplan u sv. Trojice	2 —
Vp. Fr. Dusil, kooperátor u sv. Ducha	1 —
Vp. Ant. Šindelář, kooperátor u sv. Havla	2 —
Úhrnem	402 25
Do 2000 schází 1597 zl. 75 kr.	

Votivní obraz bohoslovců Česko-moravských.

Přenešeno 20 —	
Cpp. bohoslovci semináře Brněnského: Druhá letošní splátka	25 —
(Celkem dosud 45 zl.)	Úhrnem 45 —
Do 2000 schází 1955 zl.	

»Zaplat Pán Bůh!« Na památník jubilejní za další dary pro sv. Cyrilla a Methoda prosí *redaktor.*

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydávatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 5.

V Praze, dne 30. května 1885.

Ročník XI.

OBSAH: »Zodpovípané otázky archaeologické«: O některých památkách velechrámu sv. Víta. - Sv. Marketa v Golčovu Jenihově. - Sv. Václav v Příbyslavicích. - Sv. Gotthard v Potěhách. - Sv. Bartoloměj Apoštol v Radonově. - Sv. Václav v Dobrovitově. — Raffael Santi. — Z Akademie křesťanské, Odbor umělecký. Zpráva za měsíc květen. — Příspěvky na votivní obrazy. — Odvod k »Methodu« za minulé tři měsíce.

Zodpovídané „otázky archaeologické.“

160.

O některých památkách velechrámu sv. Víta v Praze.

Napsal Moric Lüssner, c. k. místodržitelský rada m. s.

O velechrámu sv. Víta a o jeho památkách přechetných a na nejvš důležitých bylo již tolik a tak důkladně psáno, že by se zdála každá další zmínka o věci té býti zbytečnou. Však při pracích s dostavěním chrámu spojených, zvláště pak při kopání nových základů, přišlo více dosti zajímavých pomníků na jevo, o nichž ovšem před tím psáno býti nemohlo, protože stáletým rumem pokryty byly, o kterých však nyní zmíniti se považoval jsem za povinnost ctitelce vlasteneckých starožitností. První místo zde zasluhuje:

1. Zbytek mramorového pomníku Zbyňka Zajíce z Hasenburku, arcibiskupa pražského, vykopaný v kapli hasenburské ve věži chrámové. Jest to deska z červeného mramoru, z které nyní více než polovice původní velikosti schází, na 1'7 m. vysoká a 81 cm. široká, po dvou stranách neporušeně pěkně profilovaná, tak že se zdá, jakoby pocházela z tumby. Kolem neporušených stran čte se gotickou minuskulí vyrytý, ovšem velice neúplný nápis:

»(hasen)burg. huius sancte p(ragen)sis (eccl)ie
archiepūs nŕ & apl'ice ŕ Se(di) legatus«

To jest ovšem málo, ale stačí to k ustanovení pomníku, an nápis, jak jej zde před sebou máme, dá se lehce doplniti, jak se

to částečně v závorkách stalo. Při tom budiž podotknuto, že Zbyňek I. Zajíc byl arcibiskupem šestým (od r. 1403—1411) a že tedy znamení *nŕ* nemůže se táhnouti ku slovu »archiepiscopus,« ale spíše k následujícímu »apostolice sedis legatus natus,«; neb první arcibiskup Arnošt I. z Pardubic ještě nebyl legátem, předchůdce však Zbyňka, totiž Mikuláš Puchník, zemřel než obdržel svěcení biskupské, mohl se tedy Zbyňek považovati za čtvrtého legáta papežského z arcibiskupů pražských. Co znamenají písmena *nŕ* mezi slovy »apostolice« a »sedis« to rozluštit se mně nepovedlo. Popsaný zbytek pomníku, který ostatně na své zbylé ploše jest úplně hladký, leží nyní před dílnou kamenickou na náměstí svatojiřském, očekáváje postavení na místě důstojném, jak by toho památka arcibiskupa Zbyňka I. ovšem zasluhovala. (Viz Ekert Posv. místa, díl I. str. 42, 43.)

2. Jiný při stavbě nalezený pomník pozůstává z mohutné desky mramorové, která nese gotickou minuskulí krátký nápis:

Philippus . de . zeletaw
canonicus pragen.

V »Dějepis Prahy« od V. Tomka V. str. 129 čteme mezi kanovníky kostela pražského:

»Filipp Oldřichův ze Želetavy, kanovník brněnský a farář v Bozkovicích v diecési olomucké, kaplan Jošta, markrabí morav. od r. 1384«

3. Hrobový kámen z červeného mramoru, na němž vytesána podoba paní. Nápis kolem jest sem tam maltou kryt, tak že se zdá, jakoby kamene toho již kdesi bylo bývalo použito co staviva. Začátek jest poněkud porouchán:

»Letha - - nie M. D. r r (r r) ten patek
przed Bozim narozeni vmrela Vroze pani
pā Markyta z Frymburku mazelka Vrozene
pa pa Waclawa zmrzlika zwoissī na
lnářich Proste za ni pa Boha.«

Znaku zde není. Hrad Frimburk, odkud původ svůj vzali rytíři z Frimburka, leží v zříceninách jižně od Horažďovic. Václav Zmrzlik ze Svojšína prodal Lnáře r. 1564 Zděnkovi ze Sternberka na Blatné. Téhož otec, též Václav, již seděl na Lnářích, kteréhožto dědictví on neb jeho syn Václav r. 1541 v obnovené desky zemské vepsati dal. Po r. 1564 rod Zmrzlikův v listinách nepřipomíná se více. (Viz Slov. nauč. pak Orth a Sládek.)

4. Polovice mramorového pomníku s částečným nápisem:

»Nach Christy vnseres Seligmachers gebvrt
Im 1567 Jar den 10 tag february ist - -
- - - - ech dem Gotth undt uns genedig
sein wolle.«

Z erbu v prostředku zachovala se pouze hořejší část s přílbou, z níž vychází dvě rozpjatých křidel orličích, mezi nimiž se nachází strom košatý, na křidlech pak ležejí dva štítky erbovní. Na pravém spatřujeme v poli hořejším bůvola, v dolejší tré špicí neb trojhranů, na levém však opět strom košatý. Kámen ten leží nyní na severní straně kostela.

5. Pomník z pískovce, na němž latinskou lapidárkou:

»Annae dilectae conjugii
charisq. filiabvs sabinae
ac catharinae pie in dño
defvntis. Dominicus de
Marchetis serenissimi
archidvcis Ferdinandi
Janitor. Moestissime
posvit. Die XX. Septembris
Anno Christi
nati MDLXIII.

Pod nápisem znak: Štít oblý, v jehož hořejší polovici krácející lev křídlatý, v dolejší pak břevno příční, nad přílbici sedící lev.

6. Menší kámen hrobový, na němž postava v krátkém řasnatém kabátě, držící v levici znak již otlučený až na přílbu, na níž dva rypáky slonové, mezi nimiž lev vzpřímený. —

Z nápisu zachovala se slova:

» . . felden eliche son
genant Vlrich Reich-
en selen an«.

Pomníky 5. a 6. ležejí nyní za presbyterium.

7. Mramorový pomník na kusy rozbitý bez nápisu s erbem Tuněchodských z Pobeřovic, totiž klobouk se dvěma šnůrami z něho vycházejícími a uprostřed v uzlu svázanými.

8. K hrobovým pomníkům také připočítá dlužno krásnou bronzovou desku před západním průčelím kostela vykopanou. Zdobila někdy asi kámen hrobový a pozůstává z čtverlistu gotického zaokrouhleného, v němž známý erb p. Vchynských s nápisem kolem: »Leta bozieho MDXXI ten cztvrtek prvny ve postie vmrzl gest vrozeny vладыka Pan Jan Dlask ze wchinicz poproste za nieho boha«.

Litina tato velmi dobře provedená, jest 78 1/2 cm. vysoká a 68 cm. široká.

O Janu Dlaskovi ze Vchynic a z Razic činí se zmínka r. 1454. příležitostně postoupení dědiny v Žlunicích a Hlušicích.

Nyní pomník ten visí v předsíni domu někdy proboštského, kde nyní jest kancelář stavební.

Tam visí také deska dřevěná erbovní, o níž jsem v topografiích a popisech kostela, z kteréhož pochází, ničehož nenašel. Ve štítu erbovním viděti tré psů černých, běžících, nad sebou v poli zlatém, z přílby pak vychází půl psa s jazykem vyplazeným. Kolem se čte:

»Der Hundeggen Schilt Wappen und Gedechtnus«.

V »Dějínách konfiskací« od Bílka činí se zmínka mezi emigranty nového města pražského, kteří dle zprávy rychtáře novoměstského dne 18. září 1627. se ohlásili, že pro náboženství ze země odejdou: »Hundekovští sirotci, v Pasově zůstávající, zanechali dům na Hrobci řečený proti mostu vyšehradskému, který ještě r. 1640 od cís. rychtáře byl spravován a činže z něho Kapucínům se odvozovala«.

Podaným popisem pomníků, neb při stavbě nalezených, aneb na ten čas ještě

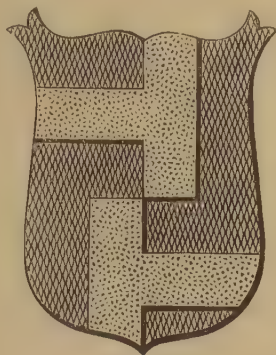

neznámých věc tato ovšem vyčerpána a ukončena není, neb v obvodu chrámu, zvlášť pak v kapli nejsv. Trojice mezi věží a posavadním chrámem leží množství hrobových kamenů, nyní pro své uložení úplně nepřístupných, o kterých teprv tenkrátě zpráv podati možno bude, až časem svým jimi hnuto bude. Jak se proslýchá, mají veškeré podobné staré pomníky do některé z nových kaplí, zvlášť účelu tomu věnované, přenešeny a postaveny býti.

Zvláštní pozornosti také zasluhují veliké balvany nebroušených polodrahokamů, kterých leží sem tam vedle chrámu, zvlášť pak při dílně kamenické na sv. Jirském náměstí a které se rovnají těm, jimiž po patřičném upravení a leštění okrášlena byla kaple sv.-Václavská a které také asi skutečně jsou zbytky zásob Karlem IV. k účelu řečenému ustanovených. Vidíme tu n. p. balván ametystový na 36 cm vysoký, pak asi 9 podobných větších balvanů jaspisových atd. Byly prý před tím uloženy v zámku.

Konečně budiž zde ještě učiněna zmínka o nepovšimnutých na ten čas znacích, které spatřiti lze v bývalé místnosti archivu kapitolského, přiléhající k straně západní věže chrámové. Jsou to dva erby malované na zeď věže, z nichž první zvláštní pozornosti zasluhuje. Jest to totiž štít černý, v němž se spatřují žlutá břevna na způsob dvou ležících písmen T seřaděná a sice tak, jak to výkres vedle stojící vyazuje. Nad ští-

tem mitra, berle a kříž, pod štítem v tabulce čtverhranné pak nápis: „

»Sbinko Berka Dei et A
postolicae sedis gratia Ar
chiepiscopus pragensis
legatus natus«.

Z uvedeného vidíme, že arcibiskup Zbyněk II. Berka nehledě k znaku svému rodinému, sobě sestavil erb arcibiskupský, upomínající na znak kapitoly, který i zde vedle jest vymalován a pod kterým též v tabulce čtverhranné čteme:

»Insignia Capituli
Ecclesie metropolitane
pragensis
1593.

Zbyněk II. stal se arcibiskupem r. 1592; pocházejí tedy znaky ty z roku po povýšení jeho.

161. Hřbitovní chrám Páně

sv. Markety v Golčovu Jeníkově.

Píše Jos. Nechvíle, farář v Dašicích.

Asi čtvrt hodiny za městem Golčův Jeníkov stojí v poli na malém návrší hřbitovní kostel městský sv. Markety, zbudovaný v slohu copovém jednolodový, k východu obrácený, v době neznámé postavený. Má jen jediný vchod a sice po levé straně v lodi gotický z pískovce hrubozrného zhotovený. Hlavní a jediný oltář v celém tomto kostele nese neúhledný obraz sv. Markety, stěny lode jsou bez ozdob a obrazů. Na věži, která jest nad sakristií, jest toliko jediný zvonek, přelitý v době novější od zvonaře Karla Paula v Hradci Králové, druhý zvon vzat byl ve válkách francouzských na děla. Zajímavé jsou v tom kostele náhrobní kameny dílem u oltáře, dílem za presbyteriem a ve zdi zasazené, počtem 9, s nápisy těmito:

1. »Leta Panie 1586 we strzedu prwni w postie zemzel gest urozeny Pan Gindrzich z Waldssteyna a na Stuparowiczich a tuto pochowan gest. Pan Buoh racz se nad dussi gehu smilowati a w poczet wywolenych swych geg przigmauti.«

2. »Leta Panie 1596 usnula w Panu Alžbieta w sobotu po sw. Filippu a Jakubu leta Panie 1597 usnula gest w Panu w patele den Nanebewzeti Panny Marie w noci na sobotu . . . obie dwie dczery urozenego a statecznego rytirze Pana Wratislawu Libeniczkeho z Wrchowisist a na Jenikowie. Tuto tiela gegich odpocziwagi oczekawagicze przissti saudu.«

3. »Leta Panie 1598 w druhau nedielu w postie reminiscere urozeny a stateczny rytirz

Pan Wratislaw Libeniczy z Wrchowisst a na Jenikowie w miestie Benessowie mezi 22. a 23. hodinou cestau smrti život swug dokonat a w tomto hrobie pochowano gest tielo gehu mrtwe gehožto dussi Pan Buh racz milostiw byti.«

4. »Leta Panie 1600 w patek den swate Doroty život swug dokonat Gan syn urozeneho a stateczneho rytirze Pana Girzika Rabenhaupta ze Suche a na nowych Wohancziczich a tuto tielo gehu w gisté nadięi z mrtwych wzkrzisseni oczekawa.«

5. »Leta Panie 1601 zabít gest od Zdislawa Dobrzenskeho w utery masopustni urozeny Pan Pan Herzan z Rżiczán a na Jenikowie syn urozeneho Pana Šebestiana z Rżiczán a na Popowiczich gehožto tielo mrtwe gest pohrzbeno w Jenikowie w kostele sw. Markety gehožto dussi Pan Buh buď milostiw.«

6. »Leta Panie 1602 w sobotu den przed swatym Hawlem dokonala w Panu život swug urozena Panna Anna Libeniczka z Wrchowisst na Okrzesanczi gegižto mrtwe tielo tuto odpocziwa w nadięi giste budaucziho wzkrzisseni a slawy oczekawa.«

7. »Leta Panie 1606 w sobotu po sw. Ondręgi umrzel gest syn Pana Girzika Rabenhaupta ze Suche a na nowych Wohancziczich gmenem Wratislaw.«

8. Leta Panie 1612 dokonat život swug dne 12. miesycze Czerwna Gan Rabenhaupt, syn

Urozeneho Pana Girzika Rabenhaupta ze Suche a na nowych Wohancziczich a tuto odpocziwa.«

9. »Leta Panie 1624 20. Prosyncze dokonala život swug w Panu urozena Panna Magdalena Lidmila Hrobiczka z Hrobcze magic wieku sweho 12 nediel.«

U tohoto kostela bývala původně plebánie pro město Jeníkov v 14. stol. R. 1359 Oldřich, kněz z Řičan, od Ješka Kalafuse z Řičan podán byl za plebána ke kostelu v Jeníkově po smrti plebána Petra, uváděl jej plebán Časlavský (Lib. I. Conf. a. 1359. A, IX). Tento Petr plebán zemřel 1360, na to sem dosadil Jan z Řičan Svatoslava plebána z Lubného. (Lib. I. Conf. a. 1360. C. IX.). R. 1369 zemřel Slavibor, plebán v Jeníkově; výše uvedený patron dosadil sem s matkou svou Alžbětou Ondřeje, kněze z Řičan (Lib. II. Conf. a. 1369. C. III.). Tento plebán Ondřej změnil si ale r. 1376 místo s Mikulášem, plebánem z Řičan, s povolením tohotéž patrona. (Lib. III. et IV. Conf. od Emlera str. 51). Plebán Jeníkovský býval v r. 1390, 92, 93, 94 děkanem dekanátu Časlavského a platil desátku papežského od r. 1367 do r. 1405 dílem 24 gr., dílem 48 gr. Později byl ten kostel filiálním, dílem od Habrů, dílem od Vilímova. Fara stála na místě bytu nynějšího hrobaře; až dosud se zde kamení ze zdí základních vykopávají.

162. Filiální chrám Páně

sv. Václava v Přibyslavicích.

Píše Jos. Nechvíle, farář v Dašicích.

Přibyslavice, vesnice dvě hodiny jižně od Časlavi vzdálená, patřila k panství žlebskému a jest přifařena ke Golčovu Jeníkovu. Uprostřed té vesnice stojí filiální chrám sv. Václava, obehnaný dokola hřbitovem, na který se mrtvoly z Přibyslavic, Kozohlod a Podmok pochovávají. Jest zbudován v slohu copovém z kamene, jednolodový, obrácený presbyteři ku severu. Na hlavním oltáři jest místo obrazu kostelního patrona toho chrámu jen velký, krásně řezaný kříž s anjely. Bývalá socha sv. Václava jest nyní v kostnici, ale velmi sešlá. Ostatně jest hlavní oltář celý dřevěný, kolem něho se může choditi. Klenutí presbyteře jest valené, v lodi ale obyčejné; strop rákosový. Kazatelnice jest visutá, dřevěná, ke zdi přistavěná, ozdobená na poprsníku i nahoře na pokrývce jenom sv. křížem. Zpovědnice jest jedna stará,

dřevěná. Postranní oltáře jsou v lodi dva, jeden Panny Marie a druhý sv. Jana Nepomuckého, oba dřevěné s obrazy na plátně krásně malovanými od neznámého malíře z doby novější. Naproti hlavnímu oltáři jest chor hudebnický se dřevěným zábradlím a varhanami se 6 rejstříky. Sakristie jest za oltářem obyčejná, misál z r. 1863. Z choru jde se po schodech na kamennou, v průčelí nad hlavním vchodem se nalézající zvonici, která lucernovitou bání končí. V ní visí dva zvony s nápisy těmito:

1. »Obecz Przibislawiczka udielati dala ke czti a chwale Boží a chwale swatego Waczlawa A. D. 1659.«

2. »Gegossen von Karl Paul in Königgrätz 1830. Heil. Maria bitte für uns« (s obrazem Bl. P. Marie a sv. Norberta).

Chrám ten, který má veliké záduší, pozůstávající v lesích (a bohužel není s to ani obraz sv. patrona na hlavní oltář si zříditi) byl v 14. stol. stálým plebánem obsazen, kterého ustanovoval představený komendy klášterníků křížovníků německých v Drobovicích. R. 1363 Jan klerik z Klatov ustanoven byl za plebána do Přibyslavic po smrti plebána Konráda. (Lib. I. Conf. E., VII.). Tento plebán Jan dostal ale faru v Kamení (in Lapide), na to 18. listop. 1363 dosazen sem byl Albert z Prahy za plebána (Lib. I. Conf. F. III.), který ale opět r. 1364 fary se vzdal, a po něm nastoupil Bartoloměj, kněz ze Žačky. (Lib. I. Conf. F. X.). R. 1394 změnil si Přibek plebán zdejší místo s Bedřichem plebánem z Dolan, uváděl toho nového plebána plebán v Bračicích (Tingl lib. V. Conf. ai 1393—1399 pg. 195). Tento Bedřich změnil si zase r. 1394 s Václavem plebánem z Veletova (tamtéž 250); a tento Václav zase r. 1396 s Janem ze Zišova (tamtéž 251). R. 1407 vzdal se Mikuláš plebán Přibyslavický místa, místo něj byl dosazen Peter plebán v Kališti od Oldřicha, komendatora řádu Německých křížovníků (Emler lib. VI. Conf. 226).

Petr vzdal se místa r. 1409, na to provinciál Oldřich z Ústí dosadil sem Šimona plebána u sv. Václava na předměstí žateckém (tamtéž 277). V seznamu desátků papežských uvádí se ta plebánie co chudá (pauper).

Tato osada patří k nejstarším v Čechách, neboť Jan, syn Zbislava, dal mezi jinými též ves Přibyslavici řádu křížovníků německých 7. července 1242 (dle Palackého 1252. Erben Regesta 504. Palacký Dějiny I., oddíl II. 474). Komu později tato osada patřila, nemohl jsem nalézt. R. 1624 měl ji Jan Trčka z Lípy (Památky X. 828.) R. 1540 koupil se statkem Tupadelským Přibyslavice Kuneš Bohdánec z Hodkova od Bernarta Žehušíckého z Nestájova (D. Z. I. F. 4). Janu Trčkovu z Lípy byla ta ves konfiskována pro účastenství v povstání a dána za věrné služby jenerálovi Martinu Maxmiliánu svob. pánu z Golců na Jeníkově od císaře Ferdinanda II. (D. Z. II. tělný N. 29). Později byla ta ves s Podmokly blízkými co zvláštní statek v deskách zemských až do r. 1736 zapsaná. (D. Z. S. V. 41).

163. Filiální chrám P.

sv. Gottharda v Potěhách.

Píše Jos. Nechvíle, farář v Dašicích.

Potěhy (Potěchy, a v starých listech Potězy) vesnice asi $\frac{5}{4}$ hod. od Žlebu vzdálená, bývalé panství Žleby, má uprostřed vesnice stojící farní kostel sv. Gottharda, biskupa, který byl v 14. stol. vlastním plebánem obsazený platícím papežského desátku až do r. 1405 po 9 gr. Dříve nežli r. 1405 nenalézáme v knihách konfirmačních jméno žádného plebána té fary, ač často jiné plebány na blízku uváděl, teprv r. 1405 5. října čteme, že Mikuláš ze Štítného, kněz, za plebána do Potěh byl dosazen od Oldřicha provinciála bratří německých křížovníků (Emler lib. VI. Conf. pg. 158). Tento Mikuláš ale změnil si r. 1406 místo s Albertem plebánem v Hrádku čili Chlistovicích s povolením Oldřicha z Ústí, provinciála řádu křížovníků německých (tamtéž 187). Farář zde ostal až do doby nejnovější, ač o tom další zprávy chybí. Chrám samý byl dle knihy farní od svob. p. de Suys r. 1642 znovu postaven, fara pak r. 1676 od Pražského arcibiskupa Jana Bedřicha hraběte z Valdštiny zase potvrzena r. 1676. R. 1807 dne 24. srpna shořela vesnice; ohněm byl po-

škozen kostel i fara spálena, ale oboje bylo od knížete Karla z Auersperků zase zbudováno a opraveno. — R. 1856 obnoven byl kostel, taktéž r. 1873, kdy presbyteř na gothicko byla sklenutá, taktéž okna byla udělaná gothická s kružbami, ale klenutí lodě ostalo rovné, venku pak byly dány operací pilíře. — Vnitřní zařízení kostela jest obyčejné copové. Hlavní oltář má obraz sv. Gottharda biskupa od akademického malíře Jana Herrmanna z Prahy v neznámém roce malovaný, setlelý, s krásnou renesanční řezbou. Na zvonici jehlancovitě, až do vrchu z kamene vyzdéné, visí 3 zvony s nápisy těmito:

1. »In honorem Sancti Rochi, Sancti Sebastiani, Sanctae Rosaliae Panormitanae I. Junii«, a pod tím dole A. D. 1659 (z Bračic prý sem daný);

2. Haec campana sub Patronatu (zde jest obraz sv. Jana Nepomuckého) celsissimi Principis Caroli de Auersperk et Parocho Honorio Antonio Schulz ad expensas prae-nobilis Do: Francisci Kubesch Directoris Žlebensis, Praenobi: Do: Wenceslai Schön-

bach Directoris Tupadlensis R. D. Honorii Antonii Schulz Curati Potiechen: Praenobi: Do: Josephi Doležal Quaes: Žleb: Praen: D. Antonii Tesař Purkgrav: Tupadl: facta est.»

a dole pod tím:

»A. D. 1808« a obraz ruky ukazující.

Na obrubě čteme:

Per Franciscum . . . campanarium Časlaviae (jméno zvonáře zamazané mazadlem nečitelné).

Na druhé straně jest uprostřed obraz biskupa a pod ním nápis:

»S. Gotthard«.

3. Poledník má obraz sv. Václav a pod ním nápis:

»S. Wenceslaus« a pisma F. I.

Dějiny Potěh. Osada ta jest starobylá, již v 13. stol. jmenovaná. Pověst dí, že to bylo místo potěchy čili zábavy pro

měšťany Čáslavské, a předměstím od Čáslavě. R. 1242 Jan syn Zbislava poručil po smrti manželky své nebo kdyby podruhé se vdal Potěchy s Tupadly a polovici vesnice Vinař řádu rytířů německých křížovníků v Drobovicích (Erb. reg. str. 504). Jak dlouho řád ten statky ty měl, není známo, bezpochyby, jak bude při popisu kláštera Drobovického udáno, vzaty jemu ve válkách husitských. R. 1540 koupil Potěchy s Bračicemi a jinými statky od Bernarda Žehušíckého z Nestájova Kuneš Bohdanecký z Hodkova. (D. Z. I. F. 4). Po Kuneši zdědil je jeho syn Heřman, který r. 1558 dne 3. máje Potěhy vesnici s lidmi usedlými a podacím kostela, krčmou a s příslušenstvím, které jde od cesty Bračické k cestě Tupadelské, prodal městu Čáslavi za 2090 kop gr. čes. (D. Z. 53, F. 16 a 13 F. 6). Od té doby, ano město Čáslav dříve blízký statek Tupadelský koupilo, byly Potěhy s ním spojeny a s ním k panství Žlebskému se dostaly.

164. Filiální chrám P.

sv. Bartoloměje Apoštola v Radonově.

Píše Josef Nechvíle, farář v Dašicích.

Asi $\frac{5}{4}$ hod. od Golčova Jeníkova jest vesnice Chrtnice se samotou Okrouhlík a druhou samotou zvanou Radoňov, sestávající z filiálního chrámu Páně sv. Bartoloměje apoštola, dvoru poplužního a mlýna. Tento chrám Páně byl v 14. stol. zvláštním plebánem opatřený. R. 1359 dne 8. února Havel syn Hodislava z Říčan za plebána do Radoňova byl dosazen po smrti plebána tamního nejmenovaného (Emler lib. I. Conf. pars I. 84). Tento plebán Havel ale vzdal se r. 1360 místa svého a Petr z Kostelce za plebána sem byl dosazen od Viléma a bratří jeho z Radoňova (tamtéž 135). Plebán Petr zemřel ale r. 1363; na to Diviš a bratří jeho panoši z Chlumu dosadili sem za plebána kněze Jakuba z Rečic (Emler lib. I. Conf. pars II. 1.). Jakub plebán zemřel 1371, na to tentýž rok 1. prosince dosadil Diviš panoš z Chlumu Zdeňka kněze ze Zruče (Lib. II. Conf. E. IX). Plebán Zdeněk zemřel 1388, na to 4. listop. 1388 určil Mstislav Diviš a Slavata, bratří z Chlumu, do Radoňova za plebána Mikuláše kněze z Jeníkova (Emler lib. III. et IV. Conf. 203). Tento Mikuláš plebán ale změnil si místo r. 1392 se Šimonem plebánem v Dobrovítově s povolením výše jmenovaných patronů (Libri quinti Conf. ai. 1391 et 1392 G. IV). Plebán v Radoňově platil papež-

ského desátku ze začátku 8 gr., později ale 4 gr.

Chrám tento na malém návrší stojící, hřbitovem obklíčený, jednolodový, hledí presbyteří k jihozápadu; jest z kamene zbudovaný v slohu copovém s malou předsíňkou, presbyteř tvoří čtverhran, má strop dřevěný, okenko za oltářem, kde i místo k strojení se kněze nalézá, jest podlouhlé gotické. Oltář hlavní, jediný v tomto kostele se nalézající, má na plátně malovaný obraz sv. Bartoloměje, novější tumba jeho jest dřevěná, svícny mosazné, altare portatile novější. Loď podlouhlá, okna segmentová, na stěně obrazy Pána Ježíše, trojí Panny Marie, sv. Jana Nep., sv. Anny, sv. Barbory, Terezie a sv. Josefa bez ceny. Kalich a bohoslužebná roucha nosí se z Habrů, kam ta osada jest přiřažená, ano zde náramně vlhne a zdi zelenou plesnivinou jsou potaženy. Missale jedno z r. 1735 a druhé nové z r. 1874 od Pusteta. Na chorjde se po schodech z vnitř kostela jako na pavlač; nejsou zde žádné varhany. Z choru možno jíti přes vazbu celého kostela k malé věžičce nad presbyteří se nalézající, v které visí jeden zvonek s nápisem:

»anno domini mccccxxx hec campana fusa est ad radoniow«.

V tomto kostele jsou služby Boží dva-

kráte do roka o pouti a o slavnosti posvěcení chrámu Páně.

Ves sama byla bezpochyby buď ve válkách husitských nebo v třicetiletém boji zbořena, patřila i s tvrzí, které poloha jest neznámá (snad stála místo nynějšího popluž-

ního dvora a byla s kostelem chodbou spojena) ku hradu Chlumu jako i blízké Chrtyně a dostala se r. 1417 i s jinými osadami za dědictví Janovi z Chlumu (Rel. tab. ter. II. 133). Později byla ta osada připojena ku panství Jeníkovskému.

165. Filiální chrám P.

sv. Václava v Dobrovítově.

Píše Josef Nechvíle, farář v Dašicích.

Dobrovítov, vesnice 3½ hod. jihozápadně od Žlebů vzdálená, fara Zbýšov, škola, dvůr poplužní, myslivna, a u prostřed vesnice na malém pahorku filiální chrám Páně sv. Václava, který v 14. století vlastním plebánem byl opatřen, platícím papežského desátku 9 gr. R. 1355 18. srpna Václav, kněz Vicemila ze Lhoty, po smrti plebána Matěje do Dobrovítova za plebána byl dosazen od Dobrovíta, Časlava, Jaroslava, Radislava a Konráda bratří a Petry vdovy Alberta z Dobrovítova (Emler lib. I. Conf. pars I. pg. 55). Ale Vicemil r. 1358 vzdal se toho místa, na to Dobrovít z Dředic, Soběhrd a Soběslav z Dobrovítova dosadili za plebána k tomu kostelu Mikuláše klerika (tamtéž str. 133). Tento si ale změnil místo se Zachariášem, knězem ze Želechova s povolením patronů Diviše z Chlumu, Dobrohosta, Soběhrda a Časlava bratří z Dobrovítova r. 1361. (Tamtéž 164.) R. 1392 vzdal se plebán Jan v Dobrovítově místa, na to ustanoven sem plebán Simon z Michalovic od Václava, Hrocha a Soběslava, panošů z Dobrovítova (Tingl lib. V. Conf. ai. 1391 et 1392 pag. 109). Ten si ale změnil místo téhož leta 13. srpna s Mikulášem, plebánem v Radonově, s povolením panošů výše jmenovaných (tamtéž 134). R. 1404 tento plebán Mikuláš změnil si místo s Markem, plebánem v Oskobřích s povolením Jana ze Chlumu, Václava a Jana z Dobrovítova a sirotek Soběhrda z Dobrovítova (Emler lib. VI. Conf. 113). Ale téhož leta změnil si tento plebán Marek místo s Janem, oltářníkem v Liticích, s povolením Jana z Chlumu a sirotek Soběhrda z Dobrovítova (tamtéž 139). Farní stavení stálo podle kostela, bylo proměněno v pole, kterému dosud se říká »na farském«, a často se zde kamení a cihly vyorávají. Kostel v Dobrovítově jest jednolodový, zbudovaný z kamene, k východu obrácený. Presbyterium jest sice čtverhranné, ale má klenbu gotickou její žebra dole nesou dvě z hrubého pískovce zhotovené tváře lidské. —

Oltář hlavní dřevěný má obraz sv. Václava mučedníka, z dílny malířské Lehmana v Praze zakoupený, s řezbou sice copovou, ale výtečnou, z růží a květin zhotovenou. Za oltářem jest jedno okénko gotické zazděné, ostatní okna jsou segmentová copová. Ve zdi po straně evangelia jest též kamené sanctuarium zazděné, gotické, jednoduché s mřížkami obyčejnými, na zdi pak obrázek sv. Antonína. Kazatelnice čtverhranná, ničím neozdobená na podstavci z kamene pískového stojící, s hlavicemi korintskými. Missály v sakristii za oltářem se nalezají z r. 1690, 1845 a 1865. Loď podlouhlá copová s jedním toliko oknem čtverhranným, má na zdi obrazy Sedmibolestné P. Marie, sv. Jana Nep., Nejsvětější Trojice Boží, sv. Anny, sv. Josefa umírajícího, Zvěstování Bl. P. Marie, bez valné ceny, novější. V lodi na zemi u zdi jest částečně zastavený stolicemi náhrobek mramorový, na kterém lze toliko čísti:

»Leta Panie 1559 w autery den swateho Matausse umrzel Frydrych syn urozenego Pana Hanusse ze SSaraticz a na Orzechowie.«

Po levé ruce v lodi jest hlavní vchod kostelní gotický žlábkovaný z hrubého pískovce, u něj stojí kalichovitá kropenka z pískovce, snad křtitelnice z časů evangelických. Za vchodem tím jest předsíňka, ale copová, v její zdi jest zazděno pět kamenů náhrobních a sice: 1. s erbem: bývolí rohy nad štítem, v štítu pak samém uhel tupý, na něm ležící kamzik nebo zajíc, nápis pak smazaný lze jenom čísti:

»Hanuss ze SSaraticz.«

3. »Leta Panie 1613 27. Septembris nebo jinak na den sw. Kozmy a Damiana zemrzel pocztivy mladenecz Daniel Nymba syn ctihodneho knieze Girzyka Nimby toho czasu fararze w Dobrowitowie a tuto w Panu odpocziwa Jez. XI....« ostatní nečitelné až na slova: »Veni Jesu Christe.«

(náhrobek ten dokazuje, že při tom kostele byli až do bitvy Bělohorské faráři evangelisti ženatí; tak v památní knize děkanství Kolínského uvádí se, Chiliadesius Jiří, který byl do roku 1616. farářem v Dobrovítově, ale téhož roku se svou manželkou Zuzannou do Kolína v měsíci září na děkanství odešel).

4. Náhrobek s křížem a nápisem setřelým; byly v něm zkameněliny a lastury, z kterých lze ještě některé dosud na něm zřítí.
5. S osobou paní a nápisem setřelým:

»Leta Panie MCCCCC... urozena Paní...«

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Raffaël Santi.

Napsal F. J. Lehner.

(MADONNA S RYBOU. — SV. CECILIE. — MADONNA DELLA SEDIA.)

Na tomže stanovisku stojí skoro současný obraz, Madonna s rybou. Milostný obraz byl darem votivním za šťastné vyhojení zraku, čemuž svědčí mladý Tobiáš s rybou zde vyobrazený. Obraz pro dominikánský klášter v Neapoli malovaný přešel v majetnictví místokrále Španělského, nápotom dostal se do Madridu (1644). Veškerou úpravou přidržuje se obraz ještě těsněji podání, než Madonna di Foligno.

Rodička Boží sedí na trůnu jen o několik stupňů vyvýšeném nad svatým Hieronymem a archandělem Raffaelem s Tobiášem, kteří se po obou stranách trůnu postavili. Bohorodičkou podpíraný Ježíšek na polo vztýčený položil levici na listy otevřené knihy, kterou sv. Hieronymus drží a žehnající pravici po mladém Tobiášovi zdvihá. Nesměle a bezděčně koleno skláněje blíží se k Ježíškovi. Průvodčí jeho, archanděl Raffael za ruku jej vede, myslí mu dodáváje. V péči o svého svěřence zvedá tvář k Ježíškovi, pln důvěry prose za milost Syna Božího. Podivuhodná vroucnost výrazu v této skupenině žádným jiným malířem ba ani Raffaelem samým nikdy nebyla dostížena. Též dokonalý soulad barev poutá neodolatelně. Červenému rouchu sv. Hieronyma odpovídá temně žlutý oděv Tobiášův. Tak jako červeň na sv. Hieronymovi doplňuje se žlutě hnědou barvou lva u jeho nohou ležícího, sousedí se žlutou barvou na Tobiášovi červenavý oděv archandělův. Žár barev mírněn jest modrým pláštěm Madonny, který zase zvýšen jest vřelou karnací Ježíška.

Rovněž si počínal, když mu kardinál di Santi Quattro, Lorenzo Pucci, svěřil 1513. vyvedení obrazu oltářního pro kostel S. Giovanni v Monte u Bologny. Na obrazu, který jest předním pokladem Boloňské

obrazárny, spatřuje se sv. Cecilie obklopená 4 světci.

Mladistvě krásná patronka hudby posvátné dokonala právě hru u přítomnosti přátel. V tom zaznívá ozvěna s nebe. Sbor šesti andělů na oblacích sedících nápev zachytil a ve zpěvu pokračuje. Účinek této hudby nebeské líčí Raffael na obrazu. Při zpěvu andělském světci na zemi umlkuli. Sv. Cecilie drží v ruce varhany převrácené u vytržení naslouchajíc zpěvu s hlavou a očima vzhůru obrácenýma. Zcela jinak jeví se účinek v levo na sv. Pavlu. Podpírá pravou ruku na levici, kterou drží rukověť meče, jsa s hlavou skloněnou zabrán v hluboké přemítání. Oba jsou unešení, sv. Cecilie citem vzhůru se nese, sv. Pavel zadumán sám do sebe. V líbezném opaku k oběma postavám vyjadřuje sv. Magdalena s nádobou alabastrovou po pravé straně sv. Cecilie zřejmou radost nad požitkem. Klidně zírá s obrazu v prosté kráse své, velkým, tmavým okem, nedopouštějíc, aby její klid duševní vyrušován byl. Dále stojí sv. Jan Evg. asv. Petronius s tvářemi k sobě obrácenými, v nichž zrcadlí se hluboké pohnutí. Podivuhodná jest zde stupnice citů jemně článkovaná. Sv. Pavel a sv. Jan, sv. Petronius a sv. Magdalena s obou stran na vzájem spolu kontrastují. Korunou jest souladné skupení barev. Nejsilnějším a nejvydatnějším tónem jest žlutá, zlatem ozdobená tunika sv. Cecilie; v postavě sv. Pavla převládá červená barva pláště na zeleném rouchu spodním vynikající; oděv sv. Maří Magdaleny jest modře fialový. Základní tyto tóny jsou zjemněny a zprostředkovány oběma světci v pozadí stojícími, kteří koloritem téhož významu jsou, jako výrazem a povahou.

Sv. Cecilie u vytržení naslouchajíc zpěvům andělským, Madonna di Foligno a Madonna s rybou, obrazy to současně vzniklé

dýši jednou myšlénkou, — viděním, které Raffael viditelnými tvary znázornil.

Žádný z obrazů není tak oblíbený v kruzích nejširších, žádné dílo novějšího umění není tak obecně známo, jako Madonna della Sedia vyjadřující nejněžnější poměr pospolného života matky s dítětem,

jaký Raffael znázornil v tak četných Madonnách florentských. V Madonně della Sedia přeložil umělec tvary florentské na římské. Bohorodička sedí na stoličce (sedia či soggiola), držíc oběma rukama dítě objaté, které k ní těsně se vine, hlavinkou svou ku tváři její něžně se tulíc. Oba zírají s obrazu,

Obr. 1. Madonna s rybou.

matka klidně blažená, dítko veselé, v měkkém náručí mateřském bezpečně ukryté. Ke skupenině vroucně spojené přidružuje se svatý Jan Křtitel s křížkem, Má ruce sepnuté s laskavou nábožností vzhůru pohlížeje. — Úprava všech postav do rámce kruhového jest nenucená. V tazích, výrazu

a těle Madonny zračí se typ Římanky, což jeví i кроj: pruhovaný šátek na hlavě, tkaný vzorek šátku náprsního s trásnými ramena zahalující.

Také držení Ježíška s tou hravě obrácenou pravou nožičkou jest něžné a pravdivé. Barva na obrazu jest lehce nanešena, jed-

notlivé tóny prostě bez dalšího spojení vedle sebe postaveny, tvary namnoze jen několika tahy štětce naznačeny. Malbou na obitce nabyl umělec zručnosti, že uměl tvořiti tóny pevně a trvale. Veškerou zkušenost za pobytu římského získanou vynaložil, aby florentský vzor Madonny blažené štěstí mateřské klidně požívající, v němž si oblíbil, ještě jednou barvami znázornil a proměnil užitím velkolepých pomůcek uměleckých.

Bylo to naposled, co Raffael v dílech

svých vrátil se k vlastní minulosti umělecké, jako by se s ní chtěl rozoučiti. Od té chvíle nevyskytuje se žádná další upomínka v obrazech jeho na doby florentské. Skoro současně s obratem tímto nastal obrat i v životě jeho. Papež Julius II. zemřel 20. února 1513.

Panování jeho stalo se v pravdě mezníkem v umělecké činnosti Raffaelově i Michel Angelově. Pracemi od něho jim svěřenými objevila se plná síla a povaha obou velikánů.

Obr. 2. *Madonna della Sedia.*

Porovnávající práce Michel Angelovy za prvního pobytu římského (1496—1501) s pracemi vyvedenými za panování Julia II., shledáváme, že sice i skulptury doby starší prozrazují umělecké mistrovství jeho. Avšak pravého ducha jeho ukazují přece teprve fresky jeho v kapli Sixtinské. A což dokonce z Raffaela učinila leta v Římě zrávená za Julia II.! Bylo mu lze vyvinouti veškeré vlohy, kterými byl obdařen, bez nebezpečí, že stane se jednostranným, beze

strachu, že by přepínal. Že se tak stalo, má vedle přirozených schopností co děkovati všestranným úkolům, které mu uloženy byly.

Doba od r. 1508 do 1513, v níž Bramante na kostele sv. Petřském stavěl, Michel Angelo strop Sixtinské kaple maloval a Raffael první dvě stance obrazy svými okrašloval, nepozbude nikdy důležitosti v dějinách umění.

Z Akademie křesťanské.

Zpráva za měsíc květen.

I. Vyřízené záležitosti.

Práce kovové. Kalichy: pro dp. Sever, Kováře, faráře v Nedvědicích, pro vysokorodou pí. baronku Stillfriedovou na Hradčanech, pro dp. Ant. Müllera, faráře v Branné a pro dp. Ant. Kindermanna, faráře v Pustých Žibřidovicích. — **Pozlacení:** kalicha pro sl. obec v Oponěšicích a pro důst. farní úřad v Nelahozevsi; ciboria: pro dp. Ferd. Rüllu, faráře v Halsu a pro dp. Jana Chorého, kaplana ve Stříbře. — **Kaditelnice:** pro dp. Edm. Langra, bibliotékaře v Děčíně a pro vdp. Tomáše Podlahu, děkana v Dol. Cerekvici. — **Kropěnka:** pro dp. Edm. Langra, bibliotékaře v Děčíně. — **Lampy na věčné světlo:** pro dp. Jana Corka, faráře ve Skořenicích a pro dp. Fr. Malotu, faráře v Majetíně. — **Konvičky mešní skleněné montované:** pro vysokor. pí. hraběnkou Ledeburovou, pro dp. Tob. Novotného, koop. v Stoupíní a pro dp. Jos. Funke, kaplana v Liberci. — **Nástroj na pečení hostií:** pro dp. Ant. Herouta, faráře v Skuhrově.

Rozličné. Soška a P. Marie: pro blahor. pí. Frant. Dolákovou ve Stráži. — **Obraz sv. Anny:** pro blahor. p. M. Navrátila, rolníka v Drahaněch. — **Missale:** pro dp. Ad. Toberného, katechetu v Soběslavi a pro dp. Hip. Filipa, sekretáře řádu františkánského v Praze. — **Pultíky pod missál:** pro dp. Jana Kadličku, faráře v Moravičanech na Moravě, pro vysokor. pí. hraběnkou Ledeburovou v Praze, pro dp. Ant. Černovického, faráře v Křinci a pro dp. Arnošta Schmausse, faráře v Hradišti u Znojma. — **Kříže:** pro vd. děkanství v Budyni, pro dp. Ant. Černovického, faráře v Křinci, pro dp. dra Václava Horáka, sekretáře řádu křižovníckého a pro dp. Ant. Kindermanna, faráře v Pustých Žibřidovicích. — **Harmónické zvonky:** pro vp. Vojt. Truhláře, faráře v Nezdašově, pro vysokor. pí. hraběnkou Ledeburovou v Praze, pro dp. Jana Sedláka, faráře ve Velk. Popovicích, pro J. Jasnost pí. kněžnu Ottingenovou, pro dp. Fr. Militkého, faráře v Obislavicích, pro dp. Fr. Czakerta, faráře v Mimoni a pro vdp. Jos. Němečka, vikáře a děkana v Loukově. — **Kanonické tabulky:** pro dp. Drahotína Haldu, faráře v Dolním Újezdě u Lipníka.

Paramenty. Mitru zlatou, tunicely, pontifikální stěviče a rukavičky: pro emaušský klášter v Praze. — **Kasule:** červená: pro dp. Jos. Trappa, faráře v Haslavě; bílá: pro blahor. paní Šlechtovou v Lázních Sedmihorských; bílá: pro vysokor. pana barona Korba z Weidenheimů v Kundraticích; červená: pro J. Jasnost vysokor. pí. kněžnu z Ottingenů v Praze. — **Pluvialy:** fialový: pro dp. Jos. Žíku, faráře v Chlumu; červený: pro dp. Fr. Malotu, faráře v Majetíně a pro dp. Dra Karla Řeháka, faráře v Podole; černý: pro vysokor. paní baronku Schaffrovou; červený: pro důst. farní úřad v Bezdědicích. — **Stoly:** bohatě vyšíty: pro vysokor. paní hraběnkou Lažanskou v Manetíně; tři pro dp. Antonína Špále, faráře v Mirošově; šest fialových: pro vysokor. paní baronku Stillfriedovou na Hradčanech a fialová: pro dp. Bruna Saura, kaplana v Jihlavě. — **Plášťík na ciborium:** pro vdp. Jos. Němečka, vikáře a děkana v Loukově. — **Bursy k nemocným:** pro dp. Ant. Špále, faráře v Mi-

rošově, pro vysokor. pí. hraběnkou Chotkovou v Praze, pro vysokor. paní baronku Stillfriedovou na Hradčanech a pro vdp. Josefa Němečka, děkana a vikáře v Loukově. — **Velum humerale:** pro důst. p. Jos. Klapálka, koop. v Nové Vsi, pro dp. Fr. Kubína, faráře ve Veltrubech, pro blahor. paní Šebkovou v Praze, pro p. Kolářika na Provodově na Moravě a pro dp. Antonína Herouta, faráře v Skuhrově. — **Antipendia:** pro dp. Gerh. Kordule, admstr. v Sedleci, pro blahor. p. Al Göbla, sekretáře knížete Rohana v Praze, pro blahor. paní Annu Vopálkovou v Jilovém, pro blahor. paní Morávkovou na Král. Vinohradech a pro blahor. pana dra Jana Maška, statkáře v Kuňovicích. — **Birety:** pro vdp. Ant. Černovického, faráře v Křinci, pro vysokor. paní baronku Schaffrovou, pro dp. Tom. Zettla, faráře v Cetvině a pro blahor. pana Martince v Chotětově. — **Korouhve kostelní:** červené a fialové: pro dp. Fr. Chudobu, faráře v Cetechovicích; červené: pro důst. farní úřad v Nelahozevsi, pro dp. dra Karla Řeháka, faráře v Podole, pro dp. Fr. Kunstmüllera, faráře v Novém Městě, Morava, pro blahor. paní Magdalenu Hausmannovou v Pardubicích, pro vys. důstojn. Msgr. Václava Štulce, probošta na Vyšehradě, pro důstojn. pana Kováře, kooperatora v Boskovicích, na Moravě. — **Prapory a) spolkové:** pro dp. Jana Hruběše, faráře ve Zbejšově u Brna a pro vdp. Jana Klippla, děkana ve Velkém Meziříčí na Moravě. — **Nebesa:** pro dp. dra Karla Řeháka, faráře v Podole a pro sl. patronátní úřad v Černém Kostelci. — **Příkrovy:** pro dp. Jos. Trappa, faráře v Haslavě a pro sl. spolek krejčovský v Mníšku. — **Komže:** pro vysokor. pí. baronku Schaffrovou. — **Polštáře na oltář:** pro blahor. pana Al. Göbla, sekretáře knížete Rohana v Praze a vyšíváné pro blahor. pí. Šebkovou v Praze.

Kostelní prádlo. b) Alby dvě a oltářní plachty čtyry: pro vysokor. pí. hraběnkou Chotkovou v Praze; alba: pro farní kostel v Mnichovicích; rochet: pro blahor. pí. Morávkovou na Vinohradech; cingula: pro vdp. Laur. Schmidta, děkana v Radoušově a pro vdp. Václ. Vorla, děkana v Bechyni.

II. Nová objednání.

Nádobky stříbrné na sv. oleje důst. p. Drahotín Halda, farář v Dol. Újezdě u Lipníka na Moravě. — **Kropenku:** sl. městská rada v Kutné Hoře. — **Svícny oltářní:** 12 kusů dp. Drahotín Halda, farář v Dol. Újezdě u Lipníka na Moravě; 2 kusy vysokor. pí. hraběnkou Ledeburovou v Praze. —

Paramenty. Celé bílé ornáty: kasule, 2 dalmatiky a pluvial: bohatě vyšíty a se skvostnou úpravou dp. Jos. Molitor, farář v Chicagu v Americe co dar svatyni Velehradské k tisíciletému jubileu od Čechů v Chicagu žijících a dp. Jos. Hessoun, farář v Ahnapee. — **Kasule:** tři bohatě vyšíty bílé: blahor. paní Šebková v Praze; bílou: blahor. p. Králinec, představený v Sulislavi; — červenou a černou: sl. městská rada v Kutné Hoře. — **Korouhve kostelní:** dp. Al Malec, koop. v Žeroticích, sl. patronátní úřad v Černém Kostelci a dp. Fr. Beránek, farář v Zástavce. —

Příspěvky na votivní obrazy v karlinském chrámu P. k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

Votivní obraz český.	zl. kr.
Přenešeno	402 25
Msgr. Václav Štulc, probošt Vyšehradský	100 —
Dp. P. Jan Vodka S. J., od nejmenovaného 10 zl., od Mikuláše Hrocha amanželky jeho Anny 10 zl., úhrnem	20 —
Dr. J. Kalousek, c. k. universitní profesor	5 —
Dp. Vendelín Zbonek, farář ve Štěkně	1 —
Úhrnem	528 25
Do 2000 schází 1471 zl. 75 kr.	

Votivní obraz moravský.	zl. kr.
Přenešeno	296 85
J. Exc. p. Egbert hrabě Belcredi od vys. uroz. p. landhraběte Fürstenberka 20 zl., od vysoce uroz. p. hraběte Spiegla 10 zl., úhrnem	30 —
Poutník Svatojanský A. Loun, kovář v Břesích	1 —
Úhrnem	327 85
Do 2000 schází 1672 zl. 15 kr.	

Votivní obraz řádů řeholních.	zl. kr.
Přenešeno	581 —
Řád Augustiánský v Čechách (k dosavadním 20 zl.) b) dp. P. Eustach Dušek, převor v Domažlicích	10 —
Premonst. kanonie Strahovské (k dosavadním 41 zl.) sbírkou dp. Lohela Schmidta od dp. P. Bap. Lidického, faráře v Ouhonicích	10 —
Úhrnem	601 —
Do 2000 schází 1399 zl.	

Votivní obraz řeholních panen.	zl. kr.
Přenešeno	181 80
Dp. Fr. Sasínek, duch. správce v nemocnici milosrdných sester v Praze (k dosavadním 10 zl.) dalších	5 —
Úhrnem 186 80	
Do 2000 schází 1813 zl. 20 kr.	

Votivní obr. boh. Česko-moravských.	zl. kr.
Přenešeno	45 —
Cpp. bohoslovci semináře Pražského (první splátka)	20 —
Do 2000 schází 1935 zl.	Úhrnem . . . . . 65 —

Votivní obraz americký.	zl. kr.
Přenešeno	10 50
Dp. Vojtěch Cipín, kněz v Ahnapee	25 —
Do 2000 schází 1964 zl.	Úhrnem 35 50

Příspěvky na jednotlivé votivní obrazy rostou. Buď Bohu chvála! Dokonání svatyně Karlinské nalézá nových a nových přátel. Na prostřední svátek Svatodušní kázal dp. P. Jan Vodka S. J. u svat. Ignáce o Karlinském chrámu Páně sv. Cyrilla a Methoda a výsledek ukázal, že povbuzení bez užítu nebylo. Jest to šťastný počátek sbírky, kterou nadšený ctitel sv. patronů českých zahajuje. Na Moravě ujal se věci J. Exc. Egbert hrabě Belcredi, který redaktoru již pátý značný příspěvek zaslati ráčil od moravské šlechty na »votivní obraz moravský«. Zlatí Pán Bůh!

Za další příspěvky prosí

redaktor.

Odvod k „Methodu.“

Za minulé tři měsíce předplatitelů:

Země	Diecése	U bylo	Při bylo
v Čechách	Pražské	† J. Em. kardinál Bedřich kníže Schwarzenberg	Karel Vodička, klerik v Praze 1
		† František Razák, farář v Praze	1
		Jan Rajský, bývalý farář ve Svojsicích	1
		P. Stanislav Škarda, farář v M. Lázních	1
		Antonín Kačerovský, kanovník ve St. Boleslavi	1
		Jan Karel, kaplan v Měnicích	1
		Bohoslovci semináře pražského 8	4
		Jos. Váško, farář v Klášterci	1
		J. Vokál, učitel v Č. Třebové	1
		Jan Sourek, děkan v Chorušicích	1
na Moravě	Král.-Hradeč.	Dr. P. Špelina, kanovník v Budějovicích	1
		† Jan Brejcha, farář ve Stříbr. Horách	1
		Emanuel hrabě Pötting, kapit. probošt v Olomouci	1
		E. Domlavlil, katecheta ve Val. Meziříčí	1
		Bohoslovci semináře olomouckého 32	16
		Bohoslovci semináře brněnského 12	6
		Úhrnem	39
		Ig. Polkowski, kanovník v Krakově	1
		Úhrnem	2

Půltisícovka po tolik let toužebně očekávaná opět zmizela. Počet předplatitelů sklesl s 501 na 464. Přátelům „Methoda“ naskytuje se příležitost, aby starou přízeň laskavě osvědčili novým „odvodem“. Jubilejní rok Sv. Methodějský jest dobou velepříhodnou pro rozšíření „Methoda“.

Lehner.

„Method“ vychází vždy 30. každého měsíce. Předplatné, jež činí poštovní zásilkou na celý rok 2 zl., na půl leta 1 zl., přijímá pouze na jednu z těchto dvou dob administrace v Karlíně, číslo 234. Jen frankované listy se přijímají. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány F. J. Lehnerovi franco, v Karlíně, č. 234. Reklamace zasílány buďtež do expedice: Akademie křesťanská v Praze, Řetězová ulice číslo 223.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 6.

V Praze, dne 30. června 1885.

Ročník XI.

OBSAH: »Zodpovídané otázky archaeologické«: Sv. Václav v Dobrovítově. - Starý Rožmitál. — Děkanský chrám P. sv. Mikuláše v Lounech. — Raffael Santi. — Různé zprávy. — Literatura a publikace. — Z Akademie křesťanské. Odbor umělecký. Zpráva za měsíc červen. — Příspěvky na votivní obrazy v karlínském chrámu P. k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

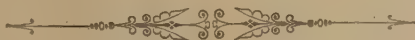
Osiřelá arcidiecése přestala lkáti. Plesá, že má již zase otce. Jeho Milost, nejdůstojnější Pan biskup budějovický,

František de Paula hrabě Schönborn

jmenován jest

knížetem-arcibiskupem Pražským.

Když dne 10. listopadu 1883 s Prahou se loučil, těšil shromáždění s ním se žehnající ujištěním, že srdce jeho s námi zůstane. Zůstalo s námi a nyní nám zase celé navraceno jest. Praha Jej porodila, Praha své si opět nazpět bere. Velepastýř vrací se k nám v tisíciletém roce jubilejním. Zář roku Svato-Methodějského osvětluje návrat jeho k nám. Požehnání roku jubilejního spočine na apoštolování Jeho. Roli prvním apoštolem naším osetou náměstek apoštolský po tisíci letech apoštolsky vzdělávati bude. I umění křesťanskému pod berlou Jeho blaze bude. »Method« radostně vítá vrchního strážce církevního umění přicházejícího ve jménu Páně v roce Svato-Methodějském.

Zodpovídáné „otázky archaeologické.“

165. Filiální chrám P.

sv. Václava v Dobrovítově.

Píše Josef Neechvíle, farář v Dašicích. (Dokončení.)

Chor v tomto kostele naproti hlavnímu oltáři má zděné zábradlí a varhany s 3 rejstříky; s něj vedou dvěře na věž kamennou čtverhrannou jehlancem končící, kurkami krytou, s bání a dvojitým křížem na vrcholu. Věž ta stojí podle presbytere, má dvě gotická okna, a kde jsou zvony, 2 kalichovité otvory buď z dob evangelických, nebo co střílny v dobách válečných. V té věži visí 4 zvony a sice: První největší s nápisem v německém písmu stojatém:

»anno domini MCCCCVJ hec campana fusa est ad honorem dei omnipotentis et beate marie virginis per magistrum ptaczek cuthnis.«

Druhý menší má dole na obrubě nápis:

»J. G. K. 1753. A NVTV ET FERVORE PIETATIS PROSPERI AC FVTVRI PRINCIPIS DE AVERSPERG SACRAE AEDIS DOBROVITENSIS PATRONI.«

Třetí poledník jest bez let a nápisu. Čtvrtý umíráček má nápis v gotických minuskulích, ale na polovic zkažený a nečitelný. — Kolem kostela jest hřbitov s náhrobky novějšími. Služby Boží koná zde p. farář Zbýšovský každou třetí neděli.

Děje Dobrovítova. V Dobrovítově byla u dvora poplužního tvrz, sídlo pánů z Dobrovítova, z kterých někteří co patroni kostela v Dobrovítově svrchu byli uvedeni. R. 1381 Kateřina z Dobrovítova prodala některé pozemky abatysi kláštera sv. Jiří v Praze (Rel. tab. ter. I. 467). R. 1415 Václav Jindřich a Oldřich bratři z Dobrovítova podepsali protest proti upálení Jana Husa (A. Č. III. 188.) R. 1389 měl Arnold Tanner v Dobrovítově 1 lán lesa, po jeho smrti dostalo se to králi co odúmrtí, ale Diviš z Chlumu ve jménu Peslína syna Arnolda tomu dání odpíral a snad dostal ty dědiny za podíl, any se později k hradu Chlumu píšou (Rel. tab. ter. II. 132). Václav z Dobrovítova byl dlužen Augustínu krejčímu z Litomyšle 18 kop, převzala ten dluh abatysa kláštera sv. Jiří, Barbora ze Šellenberka, dala na něj 9 kop gr., ana ale 9 kop gr. ostala dlužna, poháněl ji Augustín r. 1541 dne 9. března k soudu (Rel. tab. ter. I. 261). Jindřich z Dobrovítova místo sebe a Adama a Jana bratří mladších, nedilných

synů Václava z Dobrovítova poháněl r. 1539 Jindřicha Kule z Věřic na Pyšelicích, vině jej, ze pokuty 200 kop gr. z toho, že měl Jindřich Kule pojistiti dle úmluvy Václavu z Dobrovítova, otcí bratři jmenovaných, na statku svém 6½ sta kop gr. rozdílného platu, mimo to jej viní z úroku z té části 1½ sta kop gr. a 22½ kop gr., pak že měl zaplatiti 500 kop gr. Václavu z Dobrovítova a jeho dědicům (Rel. tab. ter. I. 275). Část Dobrovítova měl též r. 1454 Petr z Telnic, který na něm zapsal i na jiném zboží jistý plat Janovi z Horky (Rel. tab. ter. II. 252).

R. 1454. Bohuslav a Vaněk, bratři z Dobrovítova, prodali dědictví v Dobrovítově dvůr kmetci s poplatníkem Březíkem platícím 32 gr. ročně, v Dědicích 2 dvory kmetci s poplatníky Štěrbou půl druhé kopy gr. a Syrůčkem půl kopy gr. platícími, v Dobrovítově polovici práva podacího, v Proseči dvory kmetci pusté s platem Janu z Dobrovítova za 69 kop gr. (Rel. tab. ter. II., 273). Kolem r. 1540 usídlili se na Dobrovítově vladykové z Újezda, kteří se též psali Dobrovítovští z Újezda; tak Jiří Dobrovítovský z Újezda, kterého dcera Eliška byla provdaná za Špetle z Prudic. Tento Jiří odkázal Dobrovítov svému vnukovi Jiřímu Špetle z Prudic, kterého titulár roku 1543. pánem na Dobrovítově uvádí. Roku 1560. tento Jiří prodal Dobrovítov Arnoštovi falckraběti na Rýnu, knížeti Bavorskému, od jehož bratrovce Albrechta dostal se ku české koruně, a propuštěn roku 1571. Hanuši ze Šaratic, který jej odkázal synovi soujmennému, ten jej měl ještě r. 1610, po něm jej zdědila Zuzanna Šalava ze Šaratic, která r. 1629. prodala Dobrovítov, tvrz, ves a dvůr popl. s popl. Svárov, Damírov, Hlohov, Hostkovice, Dědice, Zdeslavice, Leštinu, Vrbku, větším dílem vesnice vypálené, z kterých lidí od vojska vyloupení utekli Majdaleně Trčkové z Lobkovic na Žlebích a Ledči. Po vymření rodu Trčkovského připadl Dobrovítov, Krchleby a Chlum ke koruně, které r. 1651. koupil Ferdinand Rabenhaupt ze Suché a na Lichtemburce, po něm je zdědil r. 1675. z jeho bratra syn Ferdinand Adam Rabenhaupt ze Suché († 1695.), po kterého smrti dostal se Dobrovítov dceři jeho Františce, vdané Obytecké, která jej

r. 1700. prodala Marii Barboře hraběnce z Pöttingu, tato zemřela ku konci r. 1708., ze tří synů jejich dostal po matce Dobrovítov a Tupadla Ferdinand Karel z Pöttingu,

kterému oba statky pro dluhy r. 1739. od soudu veřejnou dražbou byly prodány; koupila je Kateřina kněžna z Aueršperků a sloučila s panstvím Zlebským.

166. Starý Rožmitál, to jest nynější farní vesnice Starý Rožmitál a město Rožmitál.

Píše Jan Václav Truhlář, kaplan v Netolicích.

Asi dvě hodiny k severozápadu od Březnice rozkládá se na okresní silnici, jež k Plzni směřuje, v rozkošném, od severu, západu a jihu lesnatými kopci a vrchy uzavřeném zákoutí bývalý starodávný Rožmitál, nynější Rožmitál město se svým arcibiskupským památným zámkem, a o něco k západu s městem takřka souvisící farní vesnice Starý Rožmitál s dávnověkým farním kostelem Povýšení sv. Kříže. Tuto posledně jmenovanou farní obec zove zdejší lid také často »starým městem«.

Že hrad, farní kostel s vesnicí a město jsou na stáří bohatými, nepochybuje nikdo, a že tu hradu nejdříve o samotě stávalo, jehož držitelé malé půl hodiny vzdálený kostel zbudovali, u něhož se lid usadil a k nynější vesnici podnět dal, to již sám název »Starý Rožmitál« nám hlásá, pozdější vznik podhradí čili městečka, nynějšího města Rožmitála, vyjádříti chtěje.

Pravdě se podobá, že prvními pány v okolí tomto byli páni Zajícové z Valdeka, z nichž jedni prý, obdrževše od krále Jana Iva do znaku, Lvy z Rožmitála se pak zvát počali. Balbín ve své Stemmatographii vypráví, kterak Kaša, Libušina sestra, pojmula za manžela Bivoje, jehož otcové byli přišli do vlasti našich s praotcem Čechem, a dokládá, kterak Bivojův rod znamenitě se rozvětvil v dobách pozdějších, tak že členové jeho na pány z Valdeka a Hazmburka, z Třemšína, z Šelmberka a z Rožmitála, ba též na jiné se dělili.

Roku 1257 uvádí se u Balbína Oldřich, syn Budislavův, a jest prvním, který obral sobě příjímí »z Rožmitála«.*). R. 1347 koupil první arcibiskup pražský Arnošt z Pardubic od Sezemy z Rožmitála polovici hradu a městečka Rožmitála, začez

Sezema přijal biskupské statky v Počedělicích, Oboře, Veltěřích a ves Vtelno v Zatecku pouze ku požívání do života. (Tomek: Dějepis Prahy.). Od té doby přináleželo zboží to skoro po celé století arcibiskupům, až se ho r. 1421 arcibiskup Kunrát z Vechty po svém přestoupení k Husitům sám vzdal. Někdejší polovici arcibiskupskou obdrželi r. 1436 Jan a Václav Zmrzlíci ze Svojšína od krále Zikmunda zápisem. R. 1393 činí se při zřizování oltáře Těla Kristova a Panny Marie v kostele sv. Jakuba v sousední Příbrami, ježž tamější soudce Jan Rubáš pořídil, také zmínka o panu Zdeňkovi z Rožmitála. (Lib. Erect. Vol. IV. P. 4.).

Na počátku 15. století vidíme pány z Rožmitála již seděním na Blatné, kterou r. 1409 Jan z Rožmitála byl obdržel. S tímto pánem se potkáváme k r. 1413, kdy věnoval urozený rytíř Bedřich, zvaný Slepec z Újezda, se svým synem Janem půl třetí kopy grošů ku klášteru Pomuckému. Svědky byli tehdy Vilém ze Zvířetic seděním na Hořovicích, Bavor z Potštýna na Žinkovech, Jan z Rožmitála na Blatné, a Beneš z Třemšína na Hvozďanech (Balbín Tom. 9. O. 12., vše dle pamětní knihy fary Staro-Rožmitálské). Tentýž Jan byl o rok před tím také vedle Soběslava, archidiakona Bechyňského, spolurosudím při narovnání mezi farářem Paštěckým s jedné a Buškem z Buzic s druhé strany uzavřeném. Svědky při tom úkonu byli stateční a urození vladykové Jan zvaný Švihovec, Ondřej z Telčovic, Aleš z Přebudova a Věnko z Blatenky. Drže Blatnou od r. 1409—1416 byl Jan prvním, jenž se psal »z Rožmitála a na Blatné«. Z rodu Rožmitálských byl pan Vilém, dostoupiv r. 1414 důstojnosti kanovníka Vyšehradského.

V staré, dosud na radnici města Rožmitála chované knize pamětí, jež staročestinou psána a z neznámého roku jest, uvádí se k r. 1469 vladařem na hradě Rožmitálském pan Protiva z Rožmitála. Protiva prodal r. 1471 dědiny ve vsi Vševilech (»Wzebil«, na osadě Bubovické) lidem tamějším

*.) Snad slul statečný Oldřich vlastně Jan, neboť tentýž Balbín uvádí v listině biskupa Jana z r. 1263, v níž se činí zmínka o založení kláštera Ostrovského, jinak u sv. Benigny čili sv. Dobrotivé řečeného, a r. 1262 Oldřichem Zajícem z Valdeka založeného, mezi jinými i syna Budislava Jana z Rožmitála. (Histor. B. V. in S. monte a Balbín. A. 1665. pag 70.).

»s svú dobrou vůlí«, aby oni je co své mohli prodati, směniti a dáti, komu by chtěli, a r. 1472 propouští zase jakémusi Janu Miškoví popluží s lukami za 8 kop grošů, z něhož měl dotčený Miška desátek knězi do Rožmitála (totiž Starého) odváděti. Purkrabím Rožmitálským byl v době té Blažek z Cheznovic. R. 1478 byl pánem na Rožmitále pan Lev, který téhož roku prodal »v starém městě« Rožmitale (ve farní obci) mlýn peškovský pod kostelem, »podkostelský« řečený, za 1 kopu grošů »Giržimu Mlinarži«. (Ita liber Civit. fol. 187.) Jsa bratrem královny Johany, choti krále Jiřího, zemřel r. 1480 maje za nástupce syna svého Zdeňka Lva, s jehož svolením hejtman jeho Burian ze Švamberka r. 1486 ševci Šyrůčkovi (Ssyursczkowi) na příkopě proti hradu Rožmitálskému nějaký pozemek odprodal. Zdeňk potvrdil r. 1526, jak z pamětné knihy města dále vysvítá, jakousi záměnu pozemků mezi dvěma měšťany Rožmitálskými. Byv po dlouhý čas nejvyšším purkrabím království Českého, zemřel r. 1535 a zanechal po sobě statky své, nádhery milovností a přepychem strašně zadlužené, synu svému Adamu Lvu z Rožmitála a na Blatné, který stvrzuje r. 1541 svým purkrabím na Rožmitále, vладыkou Jiříkem Močidlanským z Dražovic, učiněný frajmark o dvoriště mezi Bártou Janáčovým a Jakubem, synem Urbancovým, oběma ze vsi Skuhrova.

Adam Lev jest posledním z pánů Lvů z Rožmitála, o němž ještě pamětní kniha města nás obeznamuje. Jak kniha ta dokládá, schudl tento pán velice, tak že již r. 1548 Mikuláš Karýk z Rezna, r. 1549

Jan a Mikuláš, oba Karýci, a Jindřich Prefát z Vlkánova vystupují co částeční držitelé zboží Rožmitálského (str. 195.).

Ale již r. 1552 nastoupila zde jiná rodina, neboť tehdy postoupili synové Mikuláše Karýka právo své na Rožmitál panu Florianu Griespekovi z Griespachu. Florian, jsa pánem spolu na Kačerově a původně z rodiny bavorské pocházející, byl svého času mužem velmi znamenitým, hlavně pak vynikl za krále Ferdinanda I., jehož byl miláčkem. Těše se králově přízni, nenáviděn jest zase od oposice stavovské, od níž mu zrádcovství proti zemi bylo předhazováno, konečně i do Bílé věže byl vsazen, ale brzy na to králem samým ospravedlněn. Po památném sněmu krvavém bylo mu snadno pokoupiti množství statků skonfiskovaných, takže v krátkém čase nacházíme jej v držení nejen samého Rožmitála, ale i Kačerova, Kralovic, Mirešova, Nečtin, Nelahozevsi a jiných statků i zboží nejménovaného. Jsa po nádheře bažitelem budoval mnohé stavby na svých panstvích. Zemřel r. 1588 a pohřben v hrobce Kralovické, kterou byl sám sobě i rodině své zřídil.

V uvedené knize městské činí se k r. 1579 o Florianovi zmínka, kde on co pán zdejší svolení dává k vyplnění dědin sousedům Starorožmitálským Petru Karličkovi, Janu Zemkovi, Jírovi mlynáři Podkosteleckému a Janu Ševci v zádušních lesích, jak se toho oni na ctihodném knězi Janu Třeboňském, toho času faráři (Staro-) Rožmitálském, byli dožádali.

(Pokračování.)

Děkanský chrám sv. Mikuláše v Lounech.

Píše F. J. Lehner.

V době, když sloh renesanční v plném byl již rozkvětu, ve vlasti naší sloh gotický dospěl k netušenému zakončení, jemuž pro zvláštnosti jeho dostalo se v dějinách uměleckých zvláštního pojmenování. Sloh Vladislavský zakončuje veškerou dobu stavitelské gotického a nese se rázem pozdní gotiky, vyniká však u nás neobyčejnou bohatostí tvarů, svědčící o bujně obrazotvornosti. Slávu jeho na nejvyšší stupeň povznesl Beneš Lounský r. 1451 v Lounech narozený. Starší křídlo královského hradu na Hradčanech s Vladislavským sálem a síní zemského soudu (1502), královské oratorium

ve velechrámě Svato-Vítském, loď a vysoké emporie chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře (1511—1520), děkanský chrám v Mostě (1517—1522) a děkanský chrám v rodném jeho městě Lounech, kde se i usadil, — jsou pomníkové ducha jeho neobyčejně nadaného a důmyslného. Když starý kostel Lounský sv. Mikuláše požárem zničen jest, vystavěl Beneš nynější 1520—1528.

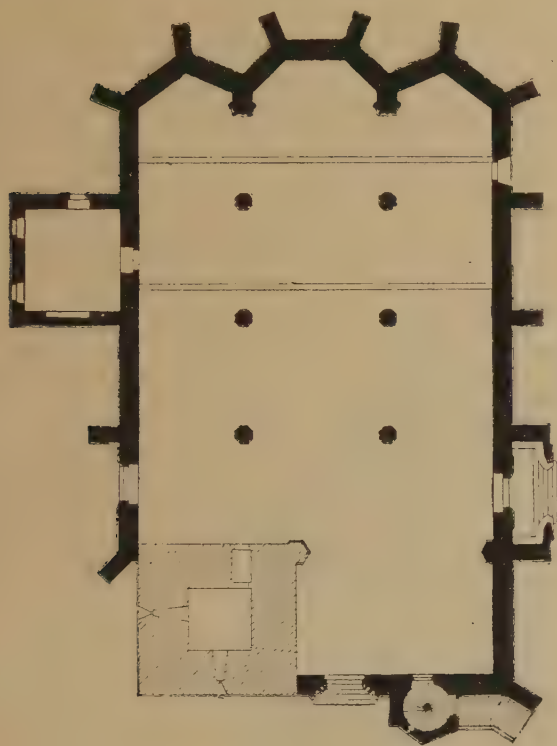
Když slovatný mistr v osmdesáti letech v rodišti svém skonal r. 1531, spoluobčané s nevšední slávou pochovali jej v budově, kterou jim, církvi a vlasti ku chvále vystavěl. Stavitel chrámu byl uložen první do

lůna svatyně, aby své vlastní dílo hlídal a v něm odpočíval, až trouba soudu k životu jej probudí. Spí v kolébce, kterou si sám vzdělal.

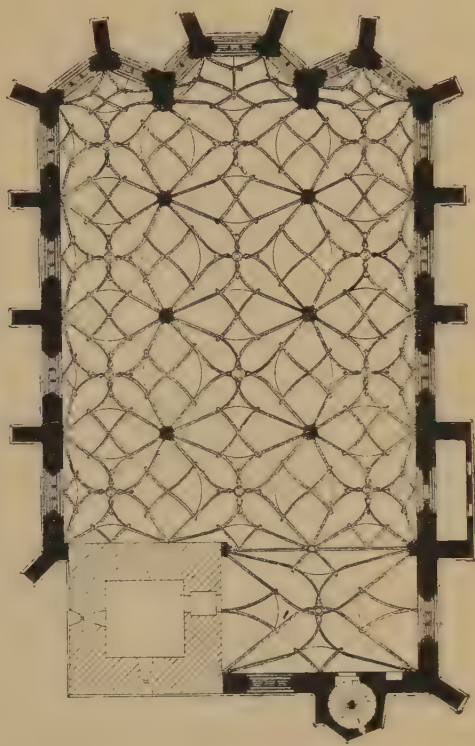
Starý kostel stával na nejvyšším bodu města, jak vůbec bývá obyčejem. Z původní stavby zachovala se pouze věž (viz obr. 1.), která ukazuje, že kostel býval rozměrů menších. Když se stavbou nynějšího chrámu se započalo, zůstala věž co mohutné těleso pro úsporu nákladu státi a založen prostranný chrám o třech stejně vysokých lodích. Na východ zakončena jest loď

střední v osmihranu, lodi boční v šestihranu. Na severozápadní straně rozprostírá se v prvním prostoru věž, která zasahuje částečně i do střední lodi. Na východní, severní a západní straně býval kostel obklopen budovami, jižní však stranou šla hlavní ulice od Žatecké brány na náměstí. Tím se vysvětluje, že hlavní vchod do chrámu byl se strany jižní, před nímž jest upravena pohodlná předsíň. (Srovnej obr. 3.) V ose portálu na severní straně jest druhý vchod, jednoduchými tvary architektonickými provedený. Třetí portál jest

(Obr. 1.)

Kreslil architekt Josef Mockeř.

(Obr. 2.)

v průčelí vedle věže v pozdní gotice bohatě článkovaný.

Vnitřek věže býval původní sakristií; sakristie nynější později přistavěna jest na severní straně.

V průčelí po pravé straně portálku jsou točité schody (šnek), kterými vchází se na kruchtu, na střechy a na věž. Kruchtu na západní straně zabírá půldruhého čtverce klenbového.

Půdorys pilířů jest osmistěn s prohloubenými stranami; jsou důkladně vyvedeny z opukových kvádrů. Z velmi štíhlých pilířů

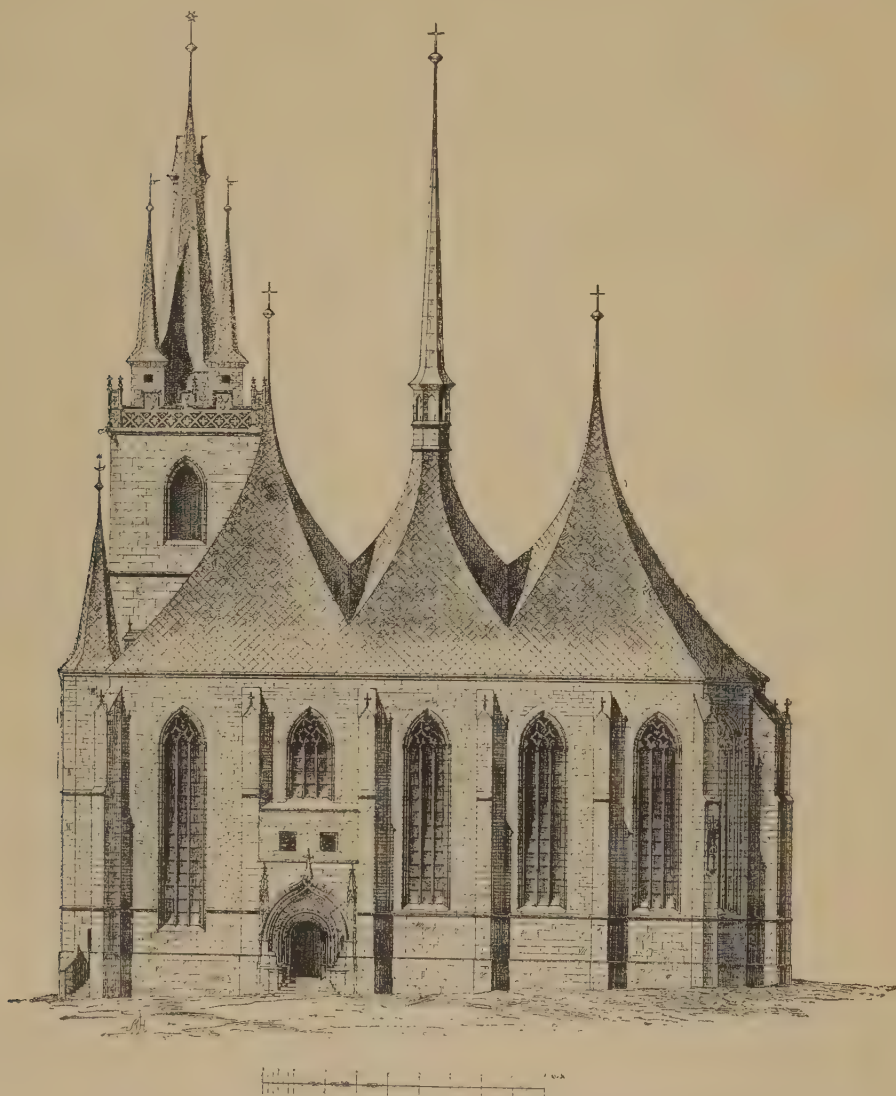
vyvinuje se velice bohatá klenba síťová. (Obr. 2.) Žebra vystupují z nich přímo (bez hlavic) v prostupování se křížující. Při neobyčejné bohatosti jest klenba tak správně provedena, že kromě kostela Mosteckého, od téhož mistra zbudovaného, jest nedovednější klenbou z doby pozdní gotiky v celých Čechách. Tím nabývá chrám přední důležitosti mezi stavitelskými památníky českými.

Podélný pohled na jižní straně (obr. 3.) ukazuje na venek celé vnitřní rozdělení. Pět oken odpovídá pěti klenbovým čtvercům. Okna jsou trojdílná s kružbou

ve tvarech pozdní gotiky. Opěráky mají po jednom ústupku a svrchu štítiky růžicemi zakončené. Nad portálem jest pozdější přístavek; v komůrce uschovávají se hudebniny.

Nejzajímavější rozluštění na zevnějšku ukazuje střecha, ze tří stanů složená. Sta-

viteli bylo rozluštění nesnadný úkol. Tři stejně vysoké lodi pokryti jednou střechou vidělo se mu býti příliš jednotvárné. Rozdělil si ji tedy po délce na tři díly. První a třetí stanovou střechu vyhnal do značné výšky, střední pak opatřil lucernou, nad kterou vypíná se neobyčejně štíhlý a vy-

(Obr. 3.) Kreslil architekt Josef Mocker.

soký jehlanec bání a křížem zakončený. V myšlénce i provedení jeví se neobyčejný důmysl. Střecha Lounského chrámu Páně jest zvláštností. Chrám sv. Barbory v Kutné Hoře mívá podobné tři střechy a farní kostel Litoměřický má je dosud, ale znetvořené a beze všeho organismu. Myšlénka jest tou měrou původní a zvláštní, že nic

podobného se nevyskytuje. Pohled na neobyčejné tyto tři střechy jest překvapující a imposatní.

Vížka s točitými schody kryta jest štíhlou střechou jehlancovou, v jejíž pozadí vystupuje mohutná věž s bohatou kamennou gallerií a střechou důmyslně i zajímavě vytvořenou.

(Dokončení.)

Raffaël Santi.

Napsal F. J. Lehner. (Pokračování.)

(PODOBIZNY. — ISAIÁŠ. — SIBYLLY. — ČALOUNY.)

Za papeže Lva X. spatřujeme ve Vatikánu četné básníky, hudebníky a učence. Také Raffaelovi dostalo se místa v tomto kruhu, v němž cítil se býti šťastným a spokojeným, jak ukazuje list psaný dne 1. července 1514 na strýce Šimona Ciarla. Dařilo se mu dobře; vedle stálého důchodu měl i nemovitosti a dům, což sám páčil na 3000 dukátů. Přátelé a příznivci žádali si mítí podobizny jeho šetřcem provedené. Maloval papeže samého, pak bratra a synovce papežova: Giuliano a Lorenzo Medici, kardinála Bibbiena, hraběte Baldassare Castiglione, přednostu papežské knihovny Tommaso Inghirami, co básníka a zpěváka oblíbeného Antonio Tebaldeo, oba Benáťany Agostino Beazzano a Andrea Navagero. Tři z uvedených podobizen zmizely naprosto, ostatní pak vyskytují se v několika exemplářích, což snadno zavdává podnět k domněnkám. Podobizna Inghirami-ho jest v galerii Pitti, Bibbienova v Madridu, Castiglione-ho v Louvru. Skupenina papeže Lva X. s kardinálem Giulio de' Medici a Ludovico de Rossi vyskytuje se ve dvou exemplářích; jedna zděděná po rodině Medicijské jest ve Florencii (Pitti), druhá z Mantuánské sbírky umělecké stala se majetkem rodiny Farnese a jest hlavní ozdobou musea Neapolského. O originálu vedl se druhdy tuhý spor.

Ku podivu schází mezi římskými podobiznami muž, který po delší dobu s Raffaelem obchoval a umělecké nadání jeho vysoce cenil, — znamenitý penězník Agostino Chigi, v jehož dlužní knize vězeli skoro všechna knížata vlašská. V době přepychu a náhery slavnosti jeho platili za nejskvělejší. Neodcizil se však při tom přece snaze po vážném vzdělání. Nákladem a v domě jeho tiskla se první řecká kniha v Římě, básně Pindarovy. Ryzí ušlechtilost se jeví i v péči, kterou umění věnoval. Na vinici v Lungare, tehdejší ještě za hradbami, dal krajanem svým Baldassarem Peruzzi zbudovati letohrad 1509—1510. Budova ukazuje skromné poměry a prosté tvary. Neužilo se vzácného mramoru, ani zlatých okras. Ozdoba prostor mírné velikosti zůstavena jest malbě. Vůkolí neoslňuje leskem, nýbrž malířskou dekorací. Farnesína chválí vkus zakladatele svého. Vedle papeže zůstavila nám láska jeho k umění řadu monumentálních děl Raffaelových. Jen jedenkrát maloval Raffael obraz nástěnný pro osobu soukromou, pro o-

roka Isaiáše s dvěma anděly v kostele San Agostino, nákladem Jana Goritze z Luxemburga, který v Římě úřad soudcovský zastával a zbožnost svou zřízením mnohých církevních děl uměleckých jevil. Sedící prorok Isaiáš na pilíři hlavní lodi malovaný jest postava, kterou Vasari uvádí za důkaz odvislosti Raffaelovy od Michel Angela. — V kostele Sta Maria della pace dal Chigi nad obloukem, který vede do první boční kaple na pravo, Raffaelem malovati obraz na obmítce. Skládá se ze dvou dílů; vespod po obou stranách arkády jsou čtyřry Sibylly, svrchu čtyři proroci v průvodu andělů. Proroky Raffael neprováděl; byv k jiným pracem odvolán, maloval je starší krajan jeho Timoteo Viti, bezpochyby r. 1519, stěží dle kartonů Raffaelem kreslených, nýbrž pouze dle zběžných náčrtů jeho. Cartoný Sibyl kreslil však sám, byť i při malbě pomoci žáků nepohrdnul. Jako v obrazech stančí upravil i zde Raffael komposici do prostory polokulatého oblouku tak prostě i přirozeně, že ani takměř nepozorujeme umění, jakým skupiny tvořiti znal. I tato látka ukazuje na vliv Michel Angelův. Pojmutí, skupení, charakteristika, způsob kresby jest však výhradním majetkem Raffaelovým, zejména ušlechtilá spanilost ženských postav a veselá ušlechtilost andílků. Kdyby Sibilly a ženy Michel Angelovy sestoupily s klenby Sixtinské dolů, pod jejich kročeji země by se trásla, kdežto Raffaelovy ženy spanilostí okouzluji.

Galatea ve Farnesině ukazuje, jakým duchem předměty mythologické vyobrazoval.

Papež Lev zamýšlel doplniti okrasu Sixtinské kaple novými čalouny, které přikrývaly spodní část stěn. Práví se, že staré čalouny pocházely z Jerusalema a vyobrazovaly utrpení Páně. Vynikaly snad více ctihodným stářím než krásou. Náklad na nové čalouny uhrazovala pokladna chrámu Sv.-Petrského a nákresy svěřeny jsou Raffaelovi. Výtahy z účetních knih Sv.-Petrských udávají dobu, kdy návrhy Raffaelovy povstaly. Část honoráře 300 dukátů obnášející byla mu vyplacena dne 15. června 1515, jiná část 134 dukátů dne 20. prosince 1516. U poslední kvitance jest poznámka: »per pagamento delli cartoni ha fatto per la cappella.« Dle kartonů řízením Raffaelovým vyvedených a kolorovaných tkány jsou čalouny ve Flandersku. Ve Vlaších nazývány jsou takové čalouny Arazzi, dle nejznamenitějš-

šího místa flanderského, kde průmysl čalounický květl. Arras ustoupil však již dávno jiným městům průmyslovým, zejména Bruselu, kde vatikánské čalouny pracovány jsou bezpochyby v dílně Petra z Aelstu, který měl název »tapechiere della Santita di Nostro Signore.« V den sv. Štěpána 1519 krášlily čalouny již stěny Sixtinské kaple a budily všeobecný obdiv. Nezůstaly však zde dlouho. Hned po smrti Lva X. v prosinci 1521 sedm z nich zastaveno jest za 5000 dukátů u Jana Belzera. Když pak šest roků na to vojsko císaře Karla V. Říma dobylo, uloupeno několik čalounů co dobrá kořist od plenitelů a teprv po letech vráceny jsou zase do Říma. Jeden fragment nalezen jest v Lyonu. Dva čalouny zavlečeny jsou přes Benátky až do Cařihradu, kde od connetabla francouzského, Anne de Montmorency, koupeny a 1554 papeži navraceny jsou. Od té doby zůstaly čalouny ve vatikánském paláci a užívalo se jich později o velkých slavnostech církevních ku ozdobě ulic, jimiž se průvod bral, až bouře revoluce francouzské zase je unesla. Po útěku Pia VI. byly s mnohým jiným náčiním vatikánským 1798 při veřejné dražbě prodány a koupeny od pařížských obchodníků, kteří kořist po delší

dobu v Louvru vystavěli, napotom r. 1808 Piu VII. prodali. Tak čalouny zase do Říma se vrátily, nikoli však na původní místo. Jsou částkou papežských sbírek uměleckých.

Zlé osudy čalounů zůstavily na nich zřetelné stopy. Bývalá nádhera jejich namnoze zmizela. Na jednom schází spodní polovice, na ostatních barvy vybledly. Pokud však ještě světla zlatem a stříbrem se stkvěla, polotóny zejména barev na tvářích a na těle nebyly zmizely, nýbrž hloubka a soulad barvitosti neporušeně se jevil, plodily čalouny účinek nad pomyšlení nádherný a znamenitě zvyšovaly lesk kaple Sixtinské. Cyklus obrazů byl jimi zakončen. Obrazy klenbové líčily stvoření, pád a potopu světa, dějiny, které dílo vykupitelské předcházely, touhu a naději po Vykupiteli znázorněnou postavami proroků, Sibyll a skupenin rodiných. Vrchní obrazy nástěnné vypravují vysvobození národu vyvoleného skrze Mojžíše a vykoupení celého pokolení lidského skrze Krista Pána. K zaokrouhlení cyklu scházela ještě církev, dědička moci Kristovy. Úkolu toho dostalo se čalounům. Raffael líčí nám na nich založení první osady, divotvornou moc a vítězství církve nad nepřátely.

(Pokračování.)

Různé zprávy.

Jednatelská zpráva

jednoty pro dostavění hlavního chrámu svatého Vít

na hradě Pražském

od 1. ledna do 31. prosince 1884.

Mohutné oblouky a pilíře ctihodného velechrámu Svatovítského i v minulém roce výše se vypnuly a ředitelstvo jednoty pro dostavění velechrámu sv. Vít o potěšitelném pokroku stavby ve všech částkách jejích prodlením uplynulého roku dosaženém zprávu podati může. Jakmile počasí jen poněkud příznivé nastalo, již se započalo s další stavbou velechrámu, ku kteréž po celou zimu práce přípravné konány byly. Začalof se minulého roku již dne 11. března s pracemi stavebními; leč pro nastalé nepříznivé počasí bylo nutno od 18. března v práci ustati, načež teprv koncem měsíce března se opět pokračovati mohlo.

Práce týkaly se především prostředního hlavního průčelí jakož také východních částí obou věží průčelných; ku konci dubna dospěly práce až k 28. vrstvě kamenů čtvercových. Zdivo staví se nyní na ten způsob, že se uvnitř i zevnitř kamenem čtvercovým obloží, vnitřní zdivo však pouze opukou a obyčejným kamenem se vyplní.

Ku konci června postoupilo se až do 31. vrstvy čtvercových kamenů, taktéž zřízeny dva velké balda-

chyňy nad hlavním průčelím i nad vedlejším obojím průčelím a velká deska kamenná pro vypuklou práci určena. Prodlením měsíce září po straně jižní a západní tak dalece postoupeno, že na veškerých pilířích podporných první vrstva hlavní římsy až do výšky první galerie se zřídila a byly též oba přepasné oblouky ve druhém poschodí věžním sněrem k lodím pobočným jakož i tři okenní oblouky kapli na jih položených uzavřeny. Ku konci občasi stavebního byla v obojím tomto průčelí první vrstva hlavní římsy naskrze a druhá vrstva z větší části dohotovena. Spolu však po celou tuto dobu horlivě se pokračovalo v obtížném podezdívání a částečném vyměňování oblouků přepasných v hlavní věži, kterážto práce již v předešlé výroční zprávě byla za nutnou uznána a prohlášena.

Nejprve se na straně východní i západní staré zdivo v stupňových vrstvách u výše 6" střídavě po obou stranách odebralo a pálenými cihlami pomocí malty cementové po částkách znova podezdílo. Po vykonání této práce byly též na severním a jižním oblouku přepasném po stupních staré části zdiva vybrány a novým pevným zdivem nahrazeny. Po té na severním přepase východní zeď podporná vrtním se zviklala, opěra vyndána, i bylo podezdění přepasu po stupních vykonáno, tato část ihned maltou cementovou podezděna a týmž způsobem dále poznenáhla pokračováno, až byla celá opěra stará vybrána a znova

zřízena. Týmž časem bylo vrtáno též na jižním oblouku přepasné a byla stejným způsobem opěra s východní strany vybourána. V těchto opravných pracích se poměrně dosti rychle pokračovalo, tak sice, že do 15. července vybourání obou přepasných podpěr na straně východní a podchycení jich bylo úplně ukončeno; i může s uspokojením se prohlásiti, že až dosavad nelze pozorovati ani nejmenší stopy, že by zdívo se sázelo.

Jelikož tou měrou výkon oblouku přepasného byl přerušen a tiž nad ním se nalézající na nové zdívo přenesena, mohlo se klidnou myslí přikročiti k opravě a sesílení slabé a požárem silně poškozené dolejší části severovýchodního pilíře věžního. Tažný pilíř na tomto rohu věže byl vybourán a dvéře jakož také nad nimi se nalézající otvor okenní, kterýž ve hraniční zdi kaple nejsv. Trojice byl prolomen, jsou zazděny. Tato zeď záleží ze dvou částí; starší část byla bezpochyby následkem požáru z r. 1541 k vůli ohraničení jižní lodi křížové zřízena; druhá, vnitřní část zdi byla později zbudována za tím účelem, aby pomáhala nésti klenutí kaple nejsv. Trojice a souvisí tato část s přepasem z cihel udělaným, jenž s jedné strany sahá do pilíře věžního, s druhé strany pak se zdi severní při kapli sv. Václavské spojen jest. Východní část pod tímto přepasem byla vybourána, taktéž spodní část severní zdi závěrečné a otvor tudy vzniklý ve výšce vnitřního oblouku přepasem uzavřen.

Teprv po vykonání těchto prací přípravných přikročeno k vykopání a vyzdění základu mezi severním pilířem věžním a pilířem lodi křížové.

Hloubka musila se řídit dle základu hlavní věže; i byly základy o 18" hlouběji položeny a čtvercovými kameny na 6—9" podvlečeny; aby pak všelikému sázení se zdíva se předešlo, bylo toto zdívo vesměs z ležatých kamenů čtvercových pomocí malty cementové upraveno.

Nyní se započalo s vykopáváním země při východním pilíři věžním a odkryty jsou s této strany základy hlavní věže. Také zde jest pouze na 3' půda srostlá; nad tím výše nachází se sypká navážka z výši 4' 6". Zdívo jest dobré, záležející z ohromných kamenův opukových v délce 4—5' a zvýši 2'.

Z oněch trhlín, které v hořejší části čtvercového zdíva se jeví, toliko jediná sahala až dolů k základu, a sice ta, kterouž ve třetí vrstvě znamenatí lze.

Základy hraničné zdi objevily se býti zcela dobré a ponechati se mohly; avšak pro skrovnou hloubku svoji byly na 3' podkopány a čtvercovými kameny na cement podchyceny.

Posléze započítí se mohlo s vybouráním zdíva čtvercového na severozápadním rohu hlavní věže, načež se nové kameny čtvercové zasazovaly a pilíře poměrně sesílily; ač jest to práce velmi zdoluhavá, bylo přece horlivě v ní pokračováno, tak že až k výši desáté vrstvy se dospělo.

Abyste v této práci pokračovati mohlo, bylo nutno, vnitřní část přepasné zdi mezi věží a kaplí sv. Václavskou prolomiti a nad tím zříditi cihlový přepas,

aby se tudy možným učinilo odstranění zdíva opukového pod tímto přepasem jakož také aby lešení u větší výšce zříditi se mohlo.

Správa stavby přičiní se, aby oprava na tomto rohu hlavní věže až ku krákorci volně vyčnívajícimu byla zdárně ukončena; budeť to poslední rovněž obtížná jako i nevďěčná práce přítomného občasí stavebního.

Další sesílení základu hlavní věže bylo též na severozápadním pilíři věžním směrem k lodi pobočné provedeno a dospělo zde vylamování kamene a zasazování nových částí, sesílení zdíva o 16" v to čítaje, prodlením roku minulého až do výšky 23. vrstvy čtvercového kamene, t. j. k výšce 5° 16".

Pokud opravné práce při hlavní věži, jež ode všech autorit odborných o radu v té věci tázaných za velice obtížné uznány byly, již nyní provedeny jsou, vydávají nové svědectví, že správa stavby s velkou horlivostí spojuje též znamenitou opatrnost, kteráž jednotu naší k upřímným díkům zavazuje.

Pomlčeti nesmíme o nemilé příhodě, že při neobyčejně prudké vichřici dne 18. října m. r. na severní straně velechrámu sv. Vitského přeraženy byly vrchní část jehlace (fiála) a tři růže křížové. Část jehlace spadla na střechu kaple Pernštýnské, kdež rozbila několik latí a jednu podkroevnici a do klenby se zaryla. Silným nárazem bylo několik žeber klenbových, jež tuto jenom na slepo byly přidělaný, oťreseno a část jejich dolů na dlažbu kaple se sesula.

K uvarování další nehody byly klenáky jakož i žebra jim poblížká pomocí železných spinadel ku klenutí připevněny a bude letošním rokem klenutí této kaple nově zaklenuto.

V zimních měsících bedlivě pokračováno v pracích kamenických, jež uvnitř v huti se konaly; touž dobou vyrobeny jsou hlavice sloupové ku pilířům o sobě stojícím jakož také pilířům pozedním; listoví hlavic těchto bylo prozatím jen vyznačeno. Mimo to uchystán jest též větší díl postranních oblouků přepasných, kteréž nad hlavicemi těmito začínají, tak že hned z jara veškerý tyto částky k dalšímu upotřebení při stavbě velechrámu posloužití mohou.

Uvnitř ve chrámě samém dokončeno jest polychromování a vyzlacení císařského oratoria a byly tamtéž od akademického sochaře p. Weselého zhotovené a polychromované sochy .blah. Panny Marie s božským dítkem, jakož i sochy sv. Františka Ser. a sv. Alžběty umístěny. (Dokončení.)

Kollegiatní chrám sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. Na den památky sv. Pavla dne 30. června budou církevním řádem a požehnáním zasvěceny základy presbyteria i hlavního oltáře v našem obnoveném a rozšířeném kolegiatním chrámu Páně. Puzení citem úcty a lásky dávající tímto listem věděti o příští památné slavnosti naší s důvěrou pozvání činíme, abyste, pokud možno, ráčili osobním účastenstvím zvýšiti radost a doufání naše, s jakým veliké dílo Boží podnikáme a do modliteb Vašich i všech

věrných zavíráme. Posvátné obřady počnou ráno o 9. hodině. Z král. kollegiatni kapitoly Vyšehradské. Václ. Štulc, probošt, Jan Berkovec, děkan.

Bohumilému dílu, které staroslavná kapitola s tak dojemnou a příkladnou obětovností podniká, hojného zdaru a požehnání Božího z hloubi srdce přeje
redaktor.

Karlínské Jednotě k okrášení chrámu sv. Cyrilla a Methoda dobře se daří. Obecní zastupitelstvo Karlínské věnovalo jí 10,000 zl., které umožňují, že příštím rokem bude lze vykonati značný kus práce. Referentem v městské radě a v obecním zastupitelstvu byl náměstek purkmistrův, J. Topinka, který s vřelostí a nadšením za povolení příspěvku se přimlouval. Návrh jeho přijati v radě městské i v zasedání zastupitelstva jednohlasně. Dar skutečně knížecí byl věnován s mecenášskou ušlechtilostí a Jednotě hned vyplacen. Karlin tímto darem osvědčil starou pověst. Zpráva tato dojísta potěší každého čtenáře. Kromě daru obcí věnovaného dostalo se jednotě i jiných značných darů od jednotlivých občanů. Starosta obce Václav Lokay s chotí svou Marií věnoval první ze šesti obrazů lunnettových a stavitel Gabriel Sponer s chotí Josefou věnovali jedenácté okno figurální. Zdá se, že veškeré důležitější předměty obsazeny budou jednotlivými dárce Karlínskými. Sbor sběratelský dobře zorganizovaný počíná již po domech sbírat pravidelné příspěvky. S pomocí Boží jest tedy podnik pojištěn. V Karlíně panuje pro dokonání díla všeobecné nadšení. Ve světě počíná i sbírkám na »votivní obrazy« dobře se dařiti.

První malované okno jest již zasazeno. Uspokojilo všeobecně jak sekci uměleckou, tak donatora a osadu. Malíř František Ženíšek osvědčil v kompozici hlubokou něžnost citu a vnaďnost koloritu. Představuje sv. Josefa s Ježíškem v náručí a sv. Annu se stojící před ní Pannenkou Marií. Milostné obrazy jsou osadníkům k veliké radosti. Veškerá

část architektonická architektem Josefem Mockrem komponovaná a řízená, drží se v tónech světlých a barvách umírněných při velmi jemném provedení detailu, tak že okno oknem zůstává. Architekta vedla k tomu jednak neupřílišněná velikost oken, jednak i snaha, aby příští osvětlení kostela újmy neutrpělo. Právě pro tyto vlastnosti se okno všeobecně líbí.

Cartony tří následujících oken jsou již v Innsbrucké továrně a pilně se na nich pracuje. Pečlivost, s jakou továrna první okno provedla, zasluhuje všeho uznání.

Znenáhla konají se přípravy umělecké pro rok příští, ve kterém bude vykonati největší kus práce, — polychromii celé klenby a vrchních stěn hlavní loď.

Klášteří chrám OO. Augustinských na Starém Brně, jedna z nejušlechtilejších památek slohu gotického na Moravě, počíná se obnovovati péčí umění milovného a zkušeného opata, P. Anselma Rambouska, který práci svěřil professoru Augustu Prokopovi. Zplna srdce gratulujeme vys. dp. opatovi k podniku tak krásnému, prosíce Pána Boha, aby jej tak dlouho při zdraví zachoval, až dílo šťastně dokoná, nepochybuje, že po nutných opravách stavebních dojde i na polychromii vnitřku a na malování okna. Právě se, že mezi paními brněnskými tvoří se zvláštní komitét, jenž si obíral za úkol, aby zbožnými sbírkami kryl se náklad na malby velekrásného okna nad portálem. Sláva! Při prvním okně to nezůstane. Za prvním přijde druhé, pak třetí atd., až budou všechna. Jen začítí dlužno. K dílu zahájenému »Zdař Bůh!«

Děkanský chrám v Táboře a děk. chrám v Lounech budou se slohově obnovovati. V obou případech dožádán jest architekt Josef Mocker za restaurátora. Do Tábora zaslány jsou již první návrhy, do Loun dobrozdání postup soustavně obnovy udávající. Umění církevní se hýbe. Buď Pán Bůh pochválen!
Lehner.

Literatura a publikace.

Kunstgewerbliche Objecte der Ausstellung kirchlicher Kleinkunst im mährischen Gewerbe-Museum 1884-5.

Minulého roku uspořádalo Moravské Museum průmyslové velepoučnou výstavu, na které zastoupeno bylo především drobné umění církevní většinou moravské. Vystaveno bylo 29 monstrancí, 5 relikviářů tvaru monstrancového a 20 jiných tvarů různých, 43 kalichů starých a nových, 3 pacifikály, 5 ciborií a hostiarií, 1 nádobka na sv. oleje, 2 pektorály, 1 kříž pontifikální, 3 berly biskupské, 13 krucifixů, 7 garnitur mešních konviček, 1 umývadlo s konvicí, 2 misky, mnoho sviců, 3 kadidelnice, asperges, zvon renaissance, zbytky křídlových oltářů, sochy staré a nové, 19 missálů a graduálů dílem psaných, dílem prvotisků,

množství různých látek, vyšívaní zlatem, stříbrem a hedbávím, 14 miter, 10 pluviálů, 103 kasulí, 4 plášťů na ciborím, okna malovaná a cartony a p.

Výstava byla velmi čteně navštěvována; každý mnohemu se tam přiučil a uspokojen vracel se s přáním: »Kéž bych měl vyobrazení těch a oněch předmětů, abych si takto zachoval živou a trvalou památku na tolik věcí, v kterých jsem si zalíbil.« To tajné přání četných navštěvovatelů dojísta zaznívalo i v uších členů ředitelstva, nebo dalo nejznamenitější věci fotografovatí a nyní světlotiskem rozmnožiti. Na 99 listech foliových jsou věrně a jasně vyobrazeny nejdůležitější předměty a člověk probírající se v nich kochá se v krásách umění církevního. Dílu předchází seznam věcí vyobrazených a velepoučná předmluva vysvětlující je. Akademie křesťanská, jejíž předměty pojmutím i pro

vedením nad ostatní souvěké předměty téhož druhu vynikaly, jest i v publikaci pěti listy zastoupena. Monstrance Brněnská, kalich, pluviale a deska missálu, dary to věnované zvěčnělému kardinálu Schwarzenbergovi k jubileu jeho kněžskému, — vesměs pracováno architektem Josefem Mockrem —, a mitra, J. M. nejd. p. biskupovi Baurovi při odchodu z Prahy od uměleckého odboru Akademie křesťanské na památku věnovaná, znázorňují směr, kterým Akademie umění křesťanské pěstuje.

Ředitelstvo o Musea průmyslového zaslalo redaktoru výtisk krásné publikace darem. Má tedy nyní výstavu Brněnskou doma k stále radosti a poučení. Kéž by Praha příkladu Brněnského brzy následovala! Umělci i přátelé umění jsou za vydání publikace vděkem zavázáni.

Barvotiskové obrazy sv. Cyrilla a Methoda. Knihotiskárna benediktinů v Brně vydala právě nyní barvotiskem dva obrazy ss. Cyrilla a Methoda, které přede všemi památkami toho druhu první místo zaujímají. Jest to: 1. obraz podle origin. malby malíře L. Seitze (a Rhodena) v Římě, který i basiliku v Ďakovaru monumentálními obrazy ozdobil. Oba světci jsou co možná historicky věrně malováni jako biskupové s odznaky jim obyčejnými. Oba objímají kmen stromu lípového, daleko svými kořeny sahajícího, z něhož vyrůstá ozdobný kříž, znamení spásy slovanských národů, mají-li tak se rozzelenati, jako ta živá ratolest, jež okolo kříže se vine. Nad míru působné a s největší pílí jsou provedeny malby tváří světců, — opravdu svaté postavy. Velikost $\frac{34}{56}$

ctm. Cena 2 zl., v příslušném ozdobném rámci 5 zl.

2. Barvotisk podle originálu akad. malíře Em. Pírchana v Brně. Docela nová studie sv. apoštolů slovanských: Sv. Cyrill, jako mnich a mudrc, věnuje se studiu, sv. Method, jako metropolita velkomoravský, který celé břímě pastýřského úřadu nesl a pod ním až klesal. Okolí jest okrášleno květy přírody a s nebe kyne světům útěcha anděly dolů se vznášejícími. Velikost $\frac{32}{54}$ ctm. Cena 1 zl. 50 kr., v příslušném rámci 4 zl. 50 kr.

Světlotiskový obraz „smrti sv. Methoda.“ Knihkupec R. Promberger v Olomouci vydal k letošnímu jubileu slušný obraz představující smrt sv. Methoda dle nákresu malíře Rabenalta. Větší obraz ($\frac{48}{32}$ cm.) 50 kr. Malé obrázky po 8 kr.

Paměti statků: Opořanského, Podhořského, Dobronického a Stadleckého. Sepsal Josef Hejna, farář v Drahově. Cena 60 kr.

Zásluhna práce svědčí o veliké pilnosti spisovatelově. Jest si přáti, aby každý vikariát měl podobného sběratele. Přidaný rejstřík míst a rodův ulehčuje hledání. Ve spisu 270 stran čítajícím, snešeno jest množství látky historické, topografické i umělecké.

Farní osada Velké Popovice. Sepsal Jan A. Sedlák, farář. Nákladem vlastním. Stran 68.

Spis nese se směrem knihy dříve uvedené. Dp. spisovatel obmezil se na svou farnost a věnoval ji svým osadníkům. Způsobil práci svou do jista radost jim i nám.

Lehner.

Z Akademie křesťanské.

Zpráva za měsíc červen.

I. Vyřizené záležitosti.

Práce kovové. Kalichy: pro dp. K. Pernícu, faráře ve Svatce a pro blahorp. Jos. Synáčka v Černém Kostelci. — Pozlacení a postříbření: kalicha pro dp. Jana Pópelku, faráře v Březně; monstrance pro vdp. Václ. Mosteckého, děkana ve Vodňanech a pro vysokor. pí. hraběnku Schönbornovu v Lukavcích; kalicha, pacifikálu, lampy, kaditelnice a nádobek na sv. oleje: pro dp. Theod. Weinmanna, faráře v Lanžově; ciboria: pro dp. Ad. Scharfenbergera, faráře v Bystrci; dvou kalichů: pro dp. J. Šmateru, faráře v Křižanově; kalicha, monstrance a pacifikálu pro dp. K. Pernícu, faráře ve Svatce a kalicha pro dp. V. Oppelta, faráře v Tyssi. — Patenky k nemocným: pro důst. farní úřad v Oslavanech, pro vdp. Karla Kmocha, ředitele hluchoněmých ústavu v Praze a pro dp. Ant. Müllera, faráře v Bremě. — Nádobky na sv. oleje: pro důst. farní úřad v Oslavanech na Moravě. — Kaditelnice: pro dp. Ludv. Šprysla, faráře na Král. Vinohradech a pro pana Kaufmanna ve Vysetách. — Kropenky: pro dp. Theod. Weinmanna, faráře v Lanžově, pro dp. Ludv. Šprysla, faráře na Král. Vinohradech a pro pana Kaufmanna ve Vysetách. — Kon-

vičky stříbrné: pro blahorp. Annu Smrčkovou v Praze. — Lampa: pro dp. Jana Srnce, faráře v Čimelicích. — Svícny oltářní: pro dp. Fr. Jiřečka, faráře v Heřmanicích. — Kříž k slavnostním průvodům: pro důst. Daniela Deutsche, faráře v Kokorách. — Lucerny k slavnostním průvodům: pro důst. Daniela Deutsche, faráře v Kokorách.

Rozličné. Oltářní obraz sv. Jiřího: důst. farní úřad v Radhošti. — Kříže: pro dp. Fr. Hoppeho, faráře v Boroticích, pro dp. Ad. Wagnera, konventuala na Strahově. — Missaly: pro dp. J. Šmateru, faráře v Křižanově a pro ctihodp. Karla Škoda, bohoslovce v Král. Hradci. — Kříž, kniha a soška P. Marie na máry: pro ctih. milosrdné sestry v Boskovicích. — Harmonické zvonky: pro dp. Václ. Stocklöwa, faráře ve Velnicích; pro farní úřad v Nehvizdech, pro dp. Fr. Truhláře, admstr. v Netolicích, pro dp. Ferd. Vodičku, faráře v Dukovanech a pro dp. Fr. Holoubka, faráře v Königstoku. — Pultík: pro blahorp. Jana Vaňousa v Praze a pro vys. uroz. pani hraběnku Thunovou v Praze.

Paramenty. Kasule: bílá: pro dp. Antonína Kropsbaura, děkana v Děčíně; fialová: pro ctih. šedivé sestry v Praze; červená: pro vysokoroz. pí. hraběnku Thunovou v Praze; zelená: pro dp. J.

Smateru, faráře v Křižanově na Moravě a bohatě vyššíváná: pro dp. Jana Nepustila, faráře v Karlovicích na Moravě. — Pluvial fialový: pro dp. Fr. Dundáčka, faráře v Ivančicích na Moravě. — Pláštíky na ciborium: pro dp. Ad. Scharfenbergra, faráře v Bystřici, pro blahor. pí. Matějíčkovou v Praze a pro důst. farní úřad v Albrechtici. — Vela: pro dp. Václ. Marka, faráře v Těchonících a pro dp. Jos. Řezníčka, faráře v Česlicích. — Bursy k nemocným: pro blahor. Ad. Böhma, obchodníka v Protivíně, pro dp. J. Smateru, faráře v Křižanově a pro vdp. Karla Kmocha, ředitele hluchoněmých ústavu v Praze. — Štoly: pro vdp. Štěp. Pittnera, vikáře v Libeznicích, pro blahor. Ad. Böhma, obchodníka v Protivíně, pro dp. Václ. Marka, faráře v Těchonících, pro dp. Theod. Weinmanna, faráře v Lanžově, pro dp. Mich. Walderta, kaplana v Duchcově, pro blahor. Kaufmanna ve Vyetách a pro vysokor. pí. hraběnku Lažanskou v Praze. — Nebesa velmi nádherná: pro dp. Daniela Deutsche, faráře v Kozolupech a blahor. Jos. Zidka v Klecanech. — Korouhve: pro dp. Ant. Špále, faráře v Mirošově, pro dp. Jos. Bukovského, faráře v Horce a pro dp. Ant. Kunze, faráře v Stranně. — Polštáře na oltář: pro blahor. Václ. Poláka, obchodníka v Bohdánči. — Příkrov: pro důst. farní úřad v Šárkách. — Šatíčky na sošku P. Marie: pro blahor.

Václ. Buchtu, mlynáře v Přistoupíní a pro blahor. Jana Kuchaře, představeného v Kostelní Lhotě. — Okrasa na kazatelnu: pro dp. Václ. Čermáka, kaplana v Slivicích.

II. Nová objednání.

Kalichy bohatě ozdobené: ct. Kare Škoda, bohoslovec v Král. Hradci a pro důst. farní úřad v Mnišku. — Ciborium: důst. farní úřad v Mnišku. — Nádobku na sv. olej: nejdůst. Sigm. Starý, generální opat na Strahově. — Kříž k slavnostním průvodům: dp. Tom. Polách, farář v Drahanovicích.

Paramenty. Celý černý ornát: důst. farní úřad v Mostu. — Pluvialy dva bílé: nejdůst. Sigm. Starý, gener. opat na Strahově. — Dalmatiky bílé: důst. Františkáni v Chicagu v Americe. — Velum: nejdůst. Sigm. Starý, gener. opat na Strahově. — Bursy k nemocným: nejdůst. Sigm. Starý, gener. opat na Strahově. — Štoly: nejdůst. Sigm. Starý, gener. opat na Strahově. — Nebesa: nejdůst. Sigm. Starý, gener. opat na Strahově. — Antependium vyšíváné: dp. Jos. Molitor, farář v Chicagu v Americe. — Korouhve: nejdůst. Sigm. Starý, gener. opat na Strahově. — Příkrov: ctih. milosrdné sestry v Boskovicích na Moravě. — Baldachin nad křtitelnicí v kostele S míchovském: blahor. pí. Matějíčková v Praze.

Príspevky na votivní obrazy v karlínském chrámu P. k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

Votivní obraz řádů řeholních.

	zl.	kr.
Přenešeno	601	—
Řád Augustinský v Čechách (k dosavadním 30 zl.) od důst. konventu v Ročově	10	—
Premonst. kanonie Strahovská (k dosavadním 51 zl.) sbírkou dp. P. Lohela Schmidta od dp. faráře R.	2	—
Úhrnem . zl.	613	—
Do 2000 schází	1387	zl.

Votivní obraz český.

Přenešeno	528	25
Ovoce kázání dp. P. Votky: Adolf Kafka, továrník v Praze, 10 zl., nejmenovaní 3 zl. 63 kr., úhrnem	13	63
Nejmenovaná	10	—
Úhrnem	551	88
Do 2000 schází	1448	zl. 12 kr.

Votivní obraz moravský.

Přenešeno	327	85
Dp. Dr. K. Wisnar, professor theologie v Olomouci	2	—
Úhrnem . zl.	329	85
Do 2000 schází	1670	zl. 15 kr.

Votivní obraz bohoslovců Česko-moravských.

Přenešeno 65 —	
Cpp. bohoslovci semináře Králové-Hradeckého (první splátka)	12 30
Do 2000 schází 1922 zl. 70 kr. Úhrnem	77 30

Zaslané příspěvky doprovázeny bývají dojemnými poznámkami svědčícími o něžné úctě ku svatým apoštolům našim. Jménem cpp. bohoslovců v Hradci Králové píše cp. Jan Štefánek mezi jiným: »Přijměte prozatím tento malý dárek. Po práznicích dá Pán Bůh, bude nám možno dalším dárkem přispět k podniku důstojnému!« Ctihodní bohoslovci snáší své dárky jako věličky a Pán Bůh ocení tu velkou obět nejchudších, avšak nejochotnějších ctitelů Cyrillo-Methodějských. Na těch darech lípí ryzá, zbožná láska. — Jiný přispívatel píše: »Překrásným kázáním dne 31. května t. r. ctihodného pana P. Votky povzbuzen až k slzám zasílám tímto 10 zl. co příspěvek k okrášení chrámu sv. Cyrilla a Methoda a přeji, aby ono kázání bylo působilo na všechny posluchače tak mocně, jako na mne, čímž by dojista nemalou měrou příspěvků docházelo.« — Zaplať Pán Bůh! —

Nastává nám svátek sv. Cyrilla a Methoda. Kdyby po osadách v Čechách a na Moravě a t. d. na ten den zavedly se krejcarové sbírky, náklad na votivní obrazy byl by pojednou uhrazen. Krejcaru sv. Methodu v tisící den jubilejní nikdo neodepře. Za uspořádání sbírek prosí

redaktor,

„Method“ vychází vždy 30. každého měsíce. Předplatné, jež činí poštovní zásilkou na celý rok 2 zl., na půl leta 1 zl., přijímá pouze na jednu z těchto dvou dob administrace v Karlíně, číslo 234. Jen frankované listy se přijímají. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány F. J. Lehnerovi franco, v Karlíně, č. 234. Reklame zasílány buďtež do expeditce: Akademie křesťanská v Praze, Retězová ulice číslo 223.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 7.

V Praze, dne 30. července 1885.

Ročník XI.

OBSAH: »Zodpovídané otázky archaeologické«: Starý Rožmitál. — Raffael Santi. — Literatura umělecká. — Různé zprávy: Výroční zprávy jedn. sv.-Vitské, archaeolog. sboru »Vocel«, musejního sp. »Včela Čáslavská«. — Z Akademie křesťanské. Odbor umělecký. Zpráva za měsíc červenec. — Příspěvky na votivní obrazy v karlínském chrámu P. k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

Zodpovídané „otázky archaeologické.“

166. Starý Rožmitál,

to jest nynější farní vesnice Starý Rožmitál a město Rožmitál.

Píše Jan Václav Truhlář, kaplan v Netolicích. (Pokračování.)

Floriana z Griespachu, četnou rodinu majícího, přežilo sedm synů, a ti rozdělili se později o četné statky otcovské. R. 1596 uvádí se syn jeho Jan Jiří jako zdejší pán, při čemž dovoluje mlynáři Podkosteleckému, aby dědinu z dědin farských vyplněnou synu svému Matoušovi do Voltuše postoupiti mohl. K r. 1602 vládl zde Ferdinand, r. 1609 Blažej, oba Griespekové. Ale již synovcům posledního, Maxmilianovi a Janu Jaroslavovi, jest Rožmitál r. 1621 pro vzpou-ru proti Ferdinandovi II. odňat, na 63.111 kop gr. odhadnut a r. 1662 Lohelioví arcibiskupu Pražskému králem postoupen, od kteréž doby arcibiskupům stále náleží. O rodině Griespeků dočítáme se poslední zprávy r. 1642, kdy koupil kardinál arcibiskup Harrach od Johanky Griespekové v Rožmitále dům měšťanský.

Z arcibiskupů připomenouti dlužno hr. Ferdinanda z Khünburka, který v městě zdejším kapli sv. Jana Nep. dostavěl a původ k vesnicím Nepomuku, Zalánům a Zaběhlé, na majetku svém založeným, dal, dvě první osadiv obyvatelstvem německým, které jsou nyní úplně české.

Těž arcibiskup Salm udržel se v paměti lidu pro své tu i v blízkých lesích přebývání. Zřídil pro sebe v městské kapli hrob-

ku, v té odpočívati chtěl, ale konečně, byv sem přivezen, přece proti vůli lidu Rožmitálského v Praze pohřben byl. Nynějším pánem na Rožmitále jest kníže arcibiskup František hrabě Schönborn.

Farní vesnice Starý Rožmitál, pro své skoro bezprostřední sousedství s městem a hradem Rožmitálem v obecné mluvě lidu také »staré město« zhusta zvaná, rozkládá se po levé a částečně i pravé straně okresní silnice při velkém rybníku, do něhož potok, skládající se z vod Třemšinských a Nepomuckých, vbíhá. Dle svého názvu, již v 15. století se objevujícího, stávala obec tato dříve než podhradí, čili městečko sousední. Celá obec jest na délku dobrých deset minut dlouhá a skládá se z vlastní obce, mlýna, kostela a fary, které zcela na nejzápadnějším konci, na mírném pvrší nad vesnicí, malebně ze zvedají, a konečně z tak zvaného »Luhu«, domků to za potokem pod kostelem a mlýnem. Čítá skoro ve 100 číslech 647 obyvatelů, z nichž jsou 305 mužů, 342 ženy, všichni až na 3 židy katolíci.

Farní kostel stojí na zmíněném pvrší. Toto, jsouc se strany severozápadní zdí, od východu osamělými byty kaplanů a branou od vesnice, s jihu pak farou a zahradou

farskou ohraženo, jest někdejší starý hřbitov, jenž ve středu svém má chrám, jest pěkně srovnán a stromovím posázen.

Rok jeho založení zůstane asi na vždy neznámým. U lidu udržela se stará pověst, že zde za dávná stávalo kostela pohanského, ač-li nemáte sobě lid dobu správy husitských kněží. R. 1384 objevuje se mezi fary kostely v dek. Božeňském a odváděl tehdy 30 gr. desátku. Již z toho viděti jest, že to bylo obročí značné. Patet enim id in latifundio, quod possidebat, dokládá pamětní kniha farní. Tatáž praví dále, že dle pověsti majetníkem těch pozemků byl původně pan Vilém z Rožmitála, který, stav se pak kanovníkem na Vyšehradě, kostel sv. Kříže dědictvím svým obdařil. Zakladateli kostela jsou zajisté páni Rožmitálští, kteří, založivše hrad, i na zřízení kostela nebo kaple v sousedstvu záhy pomýšleli.

Nejstarším známým farářem zdejším jest kněz Zdeněk. Ten, vzdav se fary, odešel na faru Mirotickou, kterou sobě byl s tamním plebánem Havlem zaměnil. Tuto záměnu obapolnou potvrdili r. 1371 dne 24. září Jan arcibiskup pražský a pan Zdeněk z Rožmitála co patronové sv. Kříže v Starém Rožmitále s jedné, a král Václav IV. jako patron kostela sv. Jiljí v Miroticích se strany druhé (Tingl. Libr. confirm. A. 1369 až 1373). Dne 8. srpna 1418 stalo se narovnání mezi urozeným p. Půtou ze Skály, baronem král. Českého, pánem tvrze a městečka Březnice a mezi farářem Rožmitalským ohledně cla (super teloneo decimi fori oppidi Brzeznice) v městečku Březnici, které k témuž kostelu Starorožmitalskému přináleželo. Podepsali se Půta z Blahuš, Markvart z Těchařovic (de Trechorzevicz), Volknav z Paběnic a Jan z Čechnic. A nová úmluva učiněna posledního května r. 1412 mezi farářem a panem Janem z Rožmitála na Blatné sídlícím, v níž se zavazuje plebán k vydržování dvou vikářů neb kaplanů při témže kostele, začož pan Jan slibuje, čtená anniversaria každoročně jemu vypláceti řádně.

V bouřích husitských osazen kostel kněžstvem pod obojí. Řada napotomních farářů a pozdějších arcibiskupů jako držitelů statku po bitvě Bělohorské nalézá se v matrice křestní od r. 1736. Nynější pamětnou farní knihu založil farář Theofil Stehlík, čerpav mnohé důležité zprávy do ní z dosud chované zde starší knihy pamětí, a začal psáti v latině. Kniha vede se pečlivě česky i na dále.

Novou tuto řadu farářů Starorožmitalských začíná r. 1526 kněz Václav Hájek z Libočan, známý český dějepisec. V

městské Rožmitalské knize (na str. 190) připomíná se, kterak pan Zdeněk z Rožmitála a na Blatné, nejvyšší purkrabí na hradě Pražském, jistý frajmark na dvory ve Věšíně zrušil, při čemž uvádí se mezi svědky urozenými vladyky panem Mikulášem Strejčovským z Režedl jako panem Švihovským ze Švihova i kněz Václav Hájek z Libočan, farář (Starorožmitalský). Hájek stav se později proboštem Staroboleslavským, zemřel r. 1553 a pochován v Praze. Nástupci Hájkovi byli: R. 1527 kněz Jindřich, r. 1534 Stanislav, rodem Polák z Krakova, r. 1541 Kašpar Frembergarus, r. 1552 Křištof, rodilý Polák, r. 1557 Petr Vlček z Klokočina. Za něho robotně a pracně vyplaněna louka a planina nad »velkou ohraženicí a oulehlí« pro opatrného pana Vondru, začož on měl budoucně plat z té louky vypláceti panu faráři při sv. Jakubě. R. 1564 jmenuje se farářem Marek z Horažďovic, a ten dovoluje Simonovi jinak Šlechtovi ve vsi Věšíně, poddanému J. M. urozeného a statečného rytíře p. Floriana Griespeka z Griespachu, aby sobě vzdělal a učinil »kopaninu« na »hůrce«, v gruntech zádušních ležící, za niž by faráři i jeho nástupcům vždy po pěti kopách míš. při sv. Jiří a tolikéž při sv. Havle odváděl a platil.

R. 1571 řídil osadu kněz Jarolím, r. 1579 Jan z Třeboně. Byl ženat a zemřev 1591, zanechal vdovu a dítky: pochován v kostele zdejším. Jeho následoval roku 1596 Bartoloměj Nepomucký, roku 1602 Pavel Konstantin, r. 1623 Bononides Opolský. Ten odstoupil desátek 10 strychů žita ze dvorů Podzámeckého a Vranovického za 12 věrtelů piva vrchnosti.

R. 1630 přichází Řehoř Kolumbánus, zakladatel staré farní knihy pamětné, z níž později někdo neznámý listiny pro faru důležité vytrhl. Kolumbán, přišed sem za kardinála Harracha, byl prvním po reformaci a zde i pohřben.

R. 1636 následoval Jan Jarolím Henselig, křižovník s červenou hvězdou, který stal se potom děkanem v Táboře. Odprodal dvě léta po příchodu sem Matěji Horovi, Kateřině manželce a dědicům jich, chalupu Šmelcírovskou blíž »hutí« v lesích, k záduší sv. Kříže v městě Starém Rožmitále přináležející, za 20 kop míš., r. 1639 chalupu Šmelcírovskou v lesích tamže Mikulášovi a Magdaléně Smidlovým za 4 kopy míš., a hned na to chalupu Topičovskou, také u hutí, Adamu Němečkovi a manželce téhož Dorotě za 5 kop.

R. 1642 nastoupil bratr Anselm Lukáš Pruškovský, karmelitán, rodem Polák. Za

tohoto jest chalupa Topičovská »od soldátův Keczovských« spálena a Němeček s manželkou při tom zabít. Že žádných dědicův nezanechal, prodal farář spáleniště za 17 kop miš. Petru Havlovič z Voltuše.

R. 1648 farářoval zde Tobiáš Fridšer, křížovník s červenou hvězdou. Odešel odtud r. 1650 do Kasejovic, stal se konečně farářem v Bělčicích.

Okolo r. 1655 v červnu vrátil se Anselm Pruškovský, ale sotva tři měsíce zde pobýv, měl za nástupce své dva Poláky. Téhož roku přišel Bartoloměj Petr Eretín a zemřel zde 22. června 1663. Nástupcem jeho byl v roce tomtéž Tobiáš Venceleides Jičínský a zemřel zde r. 1665 v den Nanebevstoupení Páně.

(Pokračování.)

Raffaël Santi.

Napsal F. J. Lehner. (Pokračování.)

(ČALOUNY.)

Čalouny druží se organicky netoliko obsahem ku starším freskovým malbám, nýbrž také prostorně k ostatní okrase kaple. Míry jejich ukazují, že kryly úplně spodní stěny kaple až ku mřížce mramorové. Tři čalouny okrašlovaly stranu oltární; uprostřed nad oltářem korunování Marie Panny pod obrazem Nanebevzetí Rodičky Boží později s omítkou stlučeným, v pravo Petrův lov ryb, v levo sv. Pavla obrácení. Na stěnách podélných viselo po každé straně čtvero čalounů; v pravo nazvice obrazy ze života sv. Petra, v levo skutky sv. Pavla. Přítkané pruhy obrubují hlavní obraz vyplňující mezery (malované pilastry) na stěnách. Pruhy spodní napodobí v barvě bronzové reliefsy a líčí se zde dějiny papežovy. Pruhy tvaru pilastrového jsou ornamentálně vyplněny, v čemž Raffaelův žák, Giovanni da Udine, výtečně se znal.

Umělecká cena jedenácti hlavních obrazů jest veliká. Nejlépe lze sledovati je na cartonech. Nezachovaly se bohužel úplně. Čtyry cartony zmizely beze stopy. Nejvíce želeť jest ztráty cartonu pro čaloun nad oltářem, představující korunování Marie Panny; neboť zde Raffael patrně napnul veškerý um, závodě takřka se všemi dosavadními pracemi. Snažil se dosáti vrcholu dokonalosti. Ztraceny jsou dále tři jiné cartony: kamenování sv. Štěpána, obrácení se sv. Pavla a sv. Petr v žaláři.

Obraz korunování Marie Panny má tři oddělení. Svrchu ve vzduchu vznáší se Bůh Otec čtyřmi cherubíny obklopený, jejichž hlavy pod jeho pažema vyzírají; pozdvíženou pravíci žehná, v levici drží kouli světa. Na vyvýšeném trůnu, jehož opony dva andělé odhrnují, sedí Vykupitel červeným rouchem jako Bůh Otec oděný s bl. Rodičkou svou, která s hlavou sklopenou a rukama sepjatýma přijímá korunu. Vykupitel pravíci zdvíhá korunu, v levici pak drží žezlo. V pro-

střed u paty trůnu jsou dva andělé čtoucí, v pravo a v levo sv. Hieronymus se lvem a sv. Jan Křtitel s křížkem.

Na čalounu kamenování sv. Štěpána (Obr. 1.) představujícím klečí ve středu světec s rukama rozpjatýma, se zrakem vzhůru obráceným. Katané kameny zvedající a ku kamenování se chystající jsou v pravo a v levo stejnou měrou rozestaveni. Svátý prvomučenník sklesl k zemi. Přítel jeho v popředí na pravo klečící rozpíná rámě, aby jej zachytil, kdežto katané po pravé straně na něho dorážejí. V pravo svrchu za oblakem zjevuje se Vykupitel a Bůh Otec, — nebe otevřené.

Prostě velkolepým způsobem pojato jest sv. Pavla na víru obrácení (Obr. 2.). Šavel bleskem zjevujícího se v oblacích Pána zachvácený sklesl s koně a leží na zemi s rukama jakoby se bránícíma, s hlavou k nebeskému zjevení obrácenou. Zděšená družina kupí se v pravo. V popředí jinoch s kopím v rukou a dva jezdci na silných komoních mají jen péči o Šavla. Tělo v před nachýlené, ústa do kořán otevřená, rozpjatá rámě, vše naznačuje hluboké rozechvění a snahu přispěti ku pomoci. Mužům objevila se již i příčina nehody. Rukou oči si zastíraje před oslňující září světla pohlíží jeden z jezdců vzhůru, kde Kristus Pán anděly podpírany a nešený v oblacích se zjevuje. Skupeniny komposice, stěsnaný zástup na pravo, kolem Šavla prázdná prostora, v levém pozadí kůň bez jezdce dvěma sluhý krocený, jakož i rozvrh na jednotlivé skupeniny a osoby, vše prozrazuje ruku mistrnou. Totéž platí o úzkém čalounu, na němž líčí se zemětřesení, kterým zajatý světec z vazby vysvobozen jest. Modlí se v žaláři, kdežto dva pochopové výrazem a pohybem veliké zděšení ukazují. Zemětřesení jest zosobněno poloviční postavou obra v jeskyni, který ramenama klenbu vyzdvihuje.

O osudech cartonů není mnoho známo. Po dokončení vatikánských čalounů zůstaly ve Bruselu, kde znenáhla přišly v zapomnutí. Roku 1630 zakoupil je anglický král Karel I., načež zůstaly ve Whitehallském paláci. R. 1653 přišly s veškerými uměleckými poklady zapuzených Stuartovců do dražby, byly však Cromwellem Anglii zachovány, který je pro stát koupil za 300 L.

Od té doby putovaly po mnohých královských zámcích a půjčeny jsou v 17. století ještě jednou čalouníkoví. Nejdéle zůstaly v Hamptoncourt, až posléze r. 1866 dostalo se jim důstojného místa v museu Kensingtonském. Cartoný na nalepeném papíře jsou malovány barvami klišovými. Zde a onde jsou trhliny a skvrny vlhkem vzniklé, barvy setřené a místa později přemalovaná.

Obr. 1. Kamenování sv. Štěpána.

Jádro však zůstalo neporušené. Ačkoli při provádění patrna jest součinnost žáků, spatruje se přece ve všem ruka mistra řidičho.

Rada cartonů počíná Petrovým zázračným lovem ryb. Dvě lodice rybami naplněné k sobě tak těsně se přiblížily, že ti, kdož v nich jsou, jedinou skupe-

ninu tvoří. Vykupitel jest v levo na kraji jedné z lodic. Ruku pozdvihl k žehnání obraceje tvář k Petrovi před ním klečícímu, z něhož uctivost a vděčnost září, tak že pozorovatel slyší jej pronášeti slova: »Pane, odstup ode mne, neboť jsem člověk hříšný!« Také Ondřej, bratr jeho, následoval by rád příkladu Petrova, aby s ním na kolena padl,

Obt. 2. Sv. Pavla na viru obráćeni.

kdyby toho malá lodice dopouštěla. Hluboce skloněn, s rukama rozpjatýma ukazuje mistru nebeskému neobmezenou oddanost svou. Blíže něho, ale ve druhé lodici stojí kořící se mladistvý svatý Jan. Pozornost jeho poutána jest tím, co se děje v první lodici; jednou rukou pomáhá těžkou síť tahati z vody, druhá spočívá na koleně, ale nemyslí patrně na to, co koná. Za to apoštol v prostřed lodice stojící jest v plné práci. S veškerým úsilím, tak že svaly na rukou se napínají, vyzdvihuje síť; tělo jest shrbeno a hlava nakloněna. Chce, aby bohatý lov jim neušel. Na konci člunu sedí s veslem voustavý kormidelník, pohybem rybářů ohrožovanou lodici bezpečně řídící, aby se nepřekotila. Hlava jeho v levo obrácená přirozeně kontrastuje s Kristem Pánem, čímž celá skupenina výtečně se zakončuje. Skupenina, v níž rozvrh jednání a stupňování povah zvláště poutá, mocně účinkuje i krajinkou, kde dějství se odehrává. Jest jasné, svěží jitro. Vykupitel kázal na protějším pahrbkovitém břehu, kde dosud spatřujeme

shromážděné posluchačstvo. Napotom rozkázal apoštolům, aby odpluli na hlubinu. Vracejí se s přeplněnými sítěmi. Zdvihl se lehký vítr, který oděvem pohybuje a s vlasy si zahrává. Postavy jejich zrcadlí se v jasném jezeře. Na břehu v popředí čekají již ptáci, aby i jim dostalo se podílu z bohatého lovu; s tímže úmyslem krouží v povětří vodní ptactvo. Živý dech přírody nás pozdravuje. Ve vodě obrazy se barevně velké plochy. Na nic není zapomenuto, co ku zřetelnosti a úplnosti vypravování patří. Celé dějství jest jasné před očima. Sledujeme je od počátku všemi stupněmi průběhu a nezbyvá nám žádné pochybnosti o závěrku, — o věrném následování apoštolů. Obzor jest úmyslně vysoký, aby postavy ve člunech čisté a ostře vynikaly z jednobarevného pozadí vody. Krajina a oděvy jsou tak upraveny, že tkadlci bez těžkosti bylo lze sledovati čáry a přece i barevný lesk a bohatství látky platnosti zjednati. Na vše až do podrobností jest pamatováno prozrazujíc velikého mistra.

(Pokračování.)

Literatura umělecká.

Velehradské album jubilejní. Slavnostní výbor Velehradský, jemuž předsedá vysokorodý pan Adam hrabě Potulicki, probošt Kroměřížský, vydal na památku letošního velepamátného roku jubilejního »Velehradské album jubilejní«, které pěknou úpravou a uměleckým provedením zůstane skutečnou, důstojnou a trvalou památkou na pozhnanou tisící ročníci Svato-Methodějskou. Album čítá 15 obrazů světlotiskových formátu velkého folia, k nimž na zvláštních listech přidán jest popis jazykem českým, polským, ruthenským, chorvatským, slovinským, bulharským, srbským, německým a francouzským.

1. »Na cestě k Velehradu« spatřujeme krajinku Velehradskou s průvodem zastavivším se v poli u kamenného kříže.
2. Obraz druhý ukazuje nám »Velehrad od strany východní«, chrám se zachovalými dosud apsidami románskými, gotickou Cyrillkou a budovy někdejšího kláštera.
3. »Cyrillka« zvenčí v perspektivním pohledu s křížem u zdi na silnici.
4. »Vnitřek Cyrillky« nákladem Jeho Eminenci, nejd. p. kardinála Fürstenberga nákladně, rozkošně a slohově upravený s oltářikem skládacím a pěknou polychromií.
5. Relikviář »s ostatky sv. Cyrilla« na způsob malé monstrance dle starých vzorů zhotovený s vyrytými nápisy vysvětlujícími a symboly čtyř evangelistův.

6. Zevnějšek Velehradské svatyně s průčelím renaissančním a sousedicemi s chrámem a budovami, v nichž nyní farní duchovenstvo bydlí.
7. Pohled na chrám a klášter od strany západní.
8. Vnitřní vchod do kostela pod kruchtou s křížem a posledním bočním oltářem na straně epištolní.
9. Pohled vnitřku k hlavnímu oltáři s lavicemi řeholními před kancellemi.
10. Vnitřek s pohledem na kruchtou s malovaným ve skle oknem.
11. Hlavní oltář s karrarského mramoru s bohatou prací musivní a sochařskou.
12. Reliefy z karrarského mramoru na tumbě řeholního oltáře.
13. Barokní kazatelna.
14. Renaissanční lavice chorové s bohatou prací sošnickou a řezbářskou.
15. Sádrové sousoší sv. Cyrilla a Methoda.

Každému, kdož na Velehradě byl, jsou obrazy Velehradského album milou upomínkou, a tomu, kdo tam nebyl, věrně líčí obraz všeho, což ve slovanském Betlémě jest paměti hodného. Chváliti sluší, že provedení světlotiskové světilo se nejlepšímu toho druhu ústavu rakouskému Victora Angerera ve Vídni, rodem

Slováku z Malacek. Úprava jest sličná, papír pěkný. Libo-li komu rozvěsiti si obrazy po stěnách příbytku, budou skutečnou ozdobou všeliké domácnosti. Taková publikace cti výbor slavnostní, který ji vydal. Při pěkné úpravě dlužno podotknouti, že peníz, za který album se prodává, jest skutečně skrovný. V předplacení odvádí se za celé dílo 10 zl., bez předplacení

15 zl. Jednotlivé obrazy jsou po 1 zl. Předplácti lze u Ant. Olivy, knihkupce v Kroměříži a Velehradě, anebo v knihkupectví Cyrillo-Methodějském v Praze. »Velehradské album jubilejní« odporoučí se co nejvšeleji samo sebou. Nechat není lepší domácnosti, která by se jím neobohatila.

Lehner.

Různé zprávy.

Jednatelská zpráva

**jednoty pro dostavění hlavního chrámu svatého Víta
na hradě Pražském**

od 1. ledna do 31. prosince 1884.

(Dokončení.)

Mimo to ukončeno bylo polychromování Lobkovicko-Martinické kaple od profesora Frant. Sequense vyobrazeními, kteráž nákladem knížecích rodin Lobkovických na východní straně této kaple byla provedena, doplněna jest legenda sv. Ondřeje, na oltární straně této kaple započatá.

Staré pažení mramorové při kapli této bylo dokonale opraveno a závěrná mříž odejmuta, aby, jsouc v mnohých částech poškozena, znova vypálena býti mohla.

K vydláždění této kaple byly desky mramorové v zásobě se nalézající znova obroušeny a vyhlazeny a také deska mramorová nad kryptou i s obrubou nově upravena.

Kamenná deska nad kryptou arcibiskupskou, byvši nárazem uraženého jehlance valně poškozena, měla teprv po novém vyklenutí kaple Kinských novou deskou býti nahrazena.

Tehdáž arci nikdo nemohl tušiti, že tato deska za nedlouhou dobu krýti bude tělesné ostatky muže, jehož jsme my všichni bez výminky jakožto zakladatele, největšího příznivce a pravého protektora naší jednoty s hrдостí a nadšením ctili a milovali.

Úradám božským zalíbilo se Jeho Eminenci, kardinála a arcibiskupa Bedřicha knížete ze Schwarzenberga z požehnané činnosti jeho z této vlasti naši odvolati a nyní toliko pozemskou schránku jeho chováme v posvátné budově Svatovítského velechrámu.

Avšak věčně trvati bude památka působnosti jeho i ve středu našem, upomínka na onu laskavou péči, s jakouž pokrok díla našeho řídil a podněcoval; památka jeho bude trvati netoliko mezi námi, jimž popíráno bylo, z jeho vůdcovství se těšiti, nýbrž i pro všechny, kdož po nás díla tohoto vznešeného se účastní, zůstane arcibiskup Bedřich kníže ze Schwarzenberga skvělým vzorem následování hodným.

O jeho živém účastenství, jakéž pro dostavění chrámu Svatovítského choval, svědčí také poslední vůle jeho, jižto jednotě pro dostavění velechrámu toho značný obnos 5000 zl. odkázal.

Od jiných členův a příznivců byly jednotě pro

dostavění chrámu Svatovítského tyto odkazy učiněny: Od P. Antonína Viktorína, kn. arc. vikáře na Křivoklátě 200 zl., od prof. dra Jana Nep. Stárka v Hradci Králové 100 zl., od Antonína Widerkomma v Praze 30 zl., od paní Johany Moravcové roz. Küfferové z Asmansvilla, která, jak známo, celou řadu let jednotě větší obnosy věnovala, značnou částku 10.000 zl., obmezenou však právem užívání paní sestry její, od P. Ant. Vojáčka, děkana a kníže arcib. notáře v Mnichovicích, obnos 5000 zl., obmezený doživotním užíváním paní Marie Plotové, od Kateřiny Hrdinové v Příbrami 500 zl., od p. Václava Rombalda, velkostatkáře ve Vědrovčovicích 400 zl., — také paní Barbora Semšová chtěla jednotě odkázati 200 zl., kterýž legát ale bohužel následkem formelní chyby poslední vůle platnosti pozbyl.

Neméně obmyslena byla jednota v roce 1884 dary; obdrželať značnější dary: od Její Veličenstva bývalé císařovny Marie Anny ještě za živobytí Jejího kníže arcib. konsistori odevzdaný obnos 1000 zl., od Její cis. král. Výsosti nejjasnější paní korunní princezny Štěpánky 300 zl., od družstva sv. Václava za příčinou jubilea Jeho Em. knížete arcibiskupa Bedřicha knížete Schwarzenberga 756 zl., od administrace časopisu »Čech« 450 zl. 8 kr., od české spořitelny 500 zl., od úřdů Sv.-Janského dědictví 437 zl. 42 kr., od paní Johany Moravcové na upamatování na Jejího chotě jako každý rok 200 zl., od Její Excel. hraběnky Černínové roz. hraběnky Paarové, Její Jasnosti kněžny Trauttmansdorffové roz. hrab. Palavicini, pana Karla Ervína hr. Nostice a Její Jasnosti Vilémíny kněžny Schwarzenbergové po 100 zl.; od rodiny Rohlenovy následkem úmrtí paní Karoliny Rohlenové 100 zl., od akciového cukrovaru v Kloboukách, od první obč. záložny po 100 zl.; od obec. jednoty Cyrillské jako výtěžek koncertu 81 zl. 35 kr., od rodiny Procházkovy následkem úmrtí paní Barbory Procházkové, od pana Eugena hraběte Černína po 50 zl.; od okresního výboru v Karlíně a Roudnici, od městské obce Roudnické, od hospodářské záložny a od rolnické záložny v Roudnici, od občanské záložny v Sedlci u Tábora po 50 zl.; od poutníků ke hrobu Sv. Jana Nepom. z hrabství Kladského 70 mark, které Jeho Eminenci odeslány byly, od okresního výboru v Dolních Kralovicích 40 zl., od okresní záložny hospodářské v Mladé Boleslavi, od občanské záložny v Dolním Cetně, od občanské záložny v Karlíně po 25 zl., od okresního

výboru v Nových Hradech, ve Stodech a od p. Jana Bradáče na Smíchově po 20 zl., od p. P. Karla Rudišera, faráře v Tuchlovicích, stříbrné peníze a stříbrný křížek k hodinkám, za něž se stržilo 18 zl. 89 kr., od okresního výboru v Chabařovicích 15 zl., od pana ředitele české obchodní akademie Eman. Tonnera jako sebraná částka při prohlednutí stavby od více pánů zemských poslanců 15 zl., od 17 okresních výborů a čtyř obcí městských po 10 zl. a j. v.

Mimo to zaslal Jednotě Svatovítské pan převor kláštera Augustiniánů ve Lnářích, P. Bernard Kunstar, jakožto dar nejmenovaného příznivce 1300 zl. v c. k. rak. státních úpisech.

Počet členů spolku se rok od roku potěšitelně vzмáhá i čítáme nyní 14 zakládajících, 2 podpůrců spolku, 661 skutečných členů, 236 přispívajících s ročním příspěvkem 5 zl. a 1332 s ročním příspěvkem méně než 5 zl.

Zvláště skutečných členů přibýlo v roce 1884 pětasedmdesát a mezi těmi 6, kteří příspěvek 200 zl. jednou pro vždy složili: Okresní zastupitelstvo v Benátkách, okresní výbor ve Vodňanech, obec Libeň, pan Vilém hrabě Mirbach v Harfu a paní Velémína hraběnka Mirbachová roz. hraběnka Thun-Hohensteinová tamtéž, pan dr. Vinc. Náhlovský, c. k. vládní rada a probošt u všech Svatých, pan P. Stanislav Škarda, farář v Mariánských lázních, oba panem gen. vikářem Ant. Horou.

Jako podpůrci přistoupili, jak již v lonské zprávě slíbeno bylo, okresní výbor v Mladé Boleslavi, pak pan P. Josef Roštlapil, děkan v Opočně.

Sbírky při slavnostech sv. Jana Nepomuckého a sv. Václava konané vynesly konečně jako v předešlém roce 412 zl. 86 kr.

Tyto tak četné velkodušné a nábožné dary a neúmorná horlivost pánů jednatelů a jednatelek učinily možným, že nejen také v roce předešlém ve stavbě co nejlépeji se pokračovalo, ale že vzdor tomu koncem roku zbylo jmění 33.362 zl. 39 kr. v hotovosti a prozatím uloženo a 62.450 zl. v cenných papírech. Jest to zvláště milou povinností spolku za četné snahy všem dámám a p. t. pánům jednatelům, kteří v té příčině zvláště činnými byli, nejvšelejší díky vysloviti.

Stručná zpráva ARCHÆOLOGICKÉHO SBORU »VOCEL« v Kutné Hoře za rok 1884.

Činnost správy stavební začala v měsíci březnu se stavbou velkého lešení k operacím pilířů č. 8. a 9. na jižní straně vysokého kůru. Stavba I. lešení, jež částky 2962 zl. 71 kr. vyžaduje (počítaje v to přenosné lešení k vyměřování jednotlivých opěrných oblouků a pilířů), trvala až do polovice měsíce května.

Mezi tím, co se všim úsilím pracováno na obrovském lešení, bylo lze při mírné pohodě započít práce

nad jiné obtížnější, totiž podchycování opěrných pilířů a obnovování kamenného zdiva nad kvadrovými pasy na půdách nad kaplemi okružními, jichž stálost záplna zabezpečiti nutná potřeba kázala. Tuto obtížnou práci bylo třeba především předsevzíti, poněvadž operaci pilíře v základech svých (na půdách kaplí) nebyly náležitě opevněny, nýbrž na zvětřelém a rozmočeném zdivu spočívaly. Veškery tyto práce konané ve vlastní režii byly u 9ti pilířů presbyteria prodláním tří měsíců nákladem 681 zl. 90 kr. provedeny.

Při té příležitosti byly také ohromné spousty šterků na klenbách kaplí nahromaděné odstraněny.

Nemalá péče věnovala se zabezpečení klenby vysokého kůru, tomuto vzácně krásnému dílu Rejskovu, dříve než rozebráním opěrných oblouků a pilířů se započalo. Nejsou tyto opěry jen pro ozdoby, nýbrž jsou potřebnými články v řetězu stavby, když na operaci pilíře kaplí přenášejí tlak klenby vysokého kůru, pevnost jich tak zvyšující. Aby tudíž klenba vysokého kůru po rozebrání opěrných oblouků pojištěna byla, byly průchody triforii, ve zdivu kůru provedené, úplné zazděny a mimo to na straně vnější silné dřevěné opěry položeny.

V druhé polovici měsíce května svázely se již balvany kamene hoříckého, jež mistři k dílu svému si vyvolili. Výtečný pískovec hořícký hodí se dle výroku znalců k opravám chrámu tolik slavného, poněvadž ani věkem, ani vzduchem na tvrdosti neutrpí. Příchodem kameníků oživla huť vystavěná, v níž ihned započalo se pracovati o 2 opěrných pilířích a obloucích č. 8 a 9 na jižní straně vysokého kůru, k nimž lešení právě bylo dohotoveno.

Vynesením vys. c. k. ministeria kultu a vyučování ze dne 13. listopadu 1882 č. 18225 se stanoví, že oprava na 50.000 zl. propočtená vztahuje se toliko k části konstruktivní, totiž k upravení oblouků opěrných a jich pilířů, a okrasy dekorativní pouze tam že se obnoví, kde tytéž s konstruktivní částí kamenickou přímo souvisí, ostatní pak žádoucí okras oprava že zapravena býti má z příspěvků dobrovolných.

Zástupcové města jakož i sboru našeho prohlásili, že význam řečeného vynesení náležitě uvážili a se rozhodli, seč jsou přispěti k opravě té; a sice slíbilo město 5000 zl. v pěti ročních lhůtách po 1000 zl. z pokladny obecní, 1000 zl. po 200 zl. ročně z důchodů městského špitálu, archaeol. sbor »Vocel« 1000 zl. ročně po 200 zl. ze svých příjmů a veškeré podpory zemské v r. 1884 obnášející 3000 zl. jakož i přebytek z dotace zemské z roku 1883 per 244 zl. 57 kr. výhradně toliko k účelu dekorativnímu a sice k okrasám ornamentálním a figurálním, jež s konstruktivní částí opravy nikterak nesouvisí, kdyby dotace zemská sboru »Vocel« poskytovaná nedostačovala.

Když při rozsáhlém lešení část k opravě určená stala se přístupnou, shledáno, že nejen veškerá část ornamentální jako: fiály, růžice křížové, chrličí, kraby konsoly, baldachyny a kružby hlodavým zubem časovým a nevšimavostí věků dřívějších jsou zničeny, ale že rovnou měrou utrpěla i část konstruktivní.

Když spodní operací oblouk opěráku čís. IX. v 1. polovici července byl úplně novým nahrazen, snesena s opěráku fiala jakož i operací oblouk hořejší. A když dále i nemalé trhlíny zpozorovány v pilíři, z něhož ona fiala vyrůstá, snesen tento u veliké části až ke štítům osmihranného pilíře.

Mezi tím pracovalo 18 kameníků a 7 sochařů v hutí kamenické. S opatrností snímány okrasy dekorativní a byvše doplněny byly odlívány a dle odlišků pracováno, aby naše svatyně co se tvarů týče, nejmenší neutrpěla újmy, aby starobylý a v pravdě umělecký její ráz věkům byl zachován.

V 1. polovici července počalo se s osazováním částí konstruktivní při opěrném pilíři č. IX., kteráž práce plných osm neděl zabrala. Bedlivou rukou byla zde jedna vrstva kamenů z tvrdého pískovce na druhou kladena a olovem zalívána; a když v hutí všechny ostatní okrasy, jež činí chrám náš velice nádherným, k onomu opěrnému pilíři a oblouku, jako fialy, křížové kytice, konsoly, baldachyny, kraby byly vykrouženy a chrličí dodání, osazena pak s největší svědomitostí část dekorativní.

Mimo svůj úkol, tlak vrchní klenby na nejkrasnější pilíře operací přenášeti, má operací oblouk také dešťovou vodu s hořejší galerie odváděti. Z té příčiny opatřen uprostřed žlábkem, který v opěrném pilíři ústí a chrličem končí, tak že vlhko základům budovy škoditi nemohlo. U obnoveného operací oblouku provedeno vše do podrobná, upuštěno toliko od odvádění vody dešťové a to z důvodu velice vážného, že žlábek nejednou se zanese a voda po celém zdivu se rozlévající nemalých spoust na tak monumentálních stavbách působí. Bude tudíž rourami měděnými sváděna s hořejší galerie do dolejší a odtud chrličí kolem celého vysokého kůru se nalézajícími daleko od chrámu chrlena.

Jakmile veškeré práce při opěrném pilíři č. IX. na sklonku měsíce září byly ukončeny, započala ihned činnost stavební snášením opěr a opěráku č. VIII., co do sešlosti jak v konstruktivní tak i v dekorativní věci prvému úplně rovného. I tu nebylo lze ani ze starých operacích oblouků, ani opěrného pilíře po vimperky čeho použiti, ale musilo jako při prvním vše novou práci nahrazeno býti.

Poněvadž však prodlením měsíce září část konstruktivní úplně, část pak dekorativní z většího dílu pro tento opěrný pilíř byly připraveny, zedníci pak s osazováním a kameníci se zvláštnostmi slohovými byli již seznámeni, postupovala práce tak, že za příznivého počasí měsíce října a listopadu znamenali jsme výsledek svrchované potěšitelný, totiž dokončení veškerých prací při opěrném pilíři a oblouku č. VIII. A tak oprava měsíc od měsíce prospívala a rostla.

Aby pak oprava při tak nákladném lešení stala se jednolitou, dokonalou, byla také velice sešlá hořejší galerie mezi oběma opěrnými pilíři z kamene tesaná a okrasami hojně vyzdobená úplně za novou vyměněna. Práce se vším úsilím po celý rok prováděné byly 13. prosince částečnou obnovou okenního

obložení, bohatě profilovaného, jakož i úplným nahrazením krabol a na vrcholu vzácně krásné růžice křížové dokonány.

Veškeré práce tyto byly dne 18., 19. a 20. prosince p. t. p. Antonínem Brandnerem, c. k. místodržitelským stavebním radou, kollaudovány a za korektně, čistě a řádně dle plánů páně Mockrových, jemuž svěčeno řízení artistické, provedené uznány.

Práce spojené s opravou naší svatyně vyžadovaly neobyčejného úsilí všech, kteří ji měli na starosti. Hlavní tíha všech starostí spočívala na včhlasném architektu a staviteli domu svatovítského p. Josefu Mockrovi, jenž úkol převzal vykonával se vzornou bedlivostí a svědomitostí, která jemu v dějinách chrámu sv. Barbory pojišťuje místo velice čestné.

Nákladu vyžadovala oprava 16.261 zl. 40 kr., a sice: ze státní dotace připadá 10.733 zl. 57 kr., z dotace zemské, městské, špitální a sboru Vocela 5527 zl. 83 kr.

Správnímu výboru archaeol. sboru »Vocela« bylo při obnově pilířů a oblouků č. VIII. a IX. a mezi nimi nalézající se galerie hořejší v stavební periodě r. 1884 uhraditi náklad za veškeré části dekorativní, obnášející 3600 zl.

Poněvadž počasí bylo příhodné, neustálo se ani v práci a po vykonané kollaudaci sneseno ve třech nedělích lešení a dne 7. ledna 1885 započato ze stavbou nového lešení na straně půlnoční u opěrných pilířů a oblouků č. III. a IV.

S rovnou svědomitostí pečoval správní výbor o důstojnou chrámu Páně vnitřnou opravu — zvláště o dokončení malby v kapli rodu z Vrchovišť, na nástěnné malby bohaté.

Práci tu dle návrhů páně Maixnerových vykonati slíbil akademický malíř p. Jos. Scheibl.

J. Vorlíček, jednatel.

Výroční zpráva musejního spolku »VČELA ČASLAVSKÁ« za rok 1884—85. (Výtah.)

V celé době trvání »Včely« — dokončili jsme právě 20. ročník působnosti své — není roku, kde vykázati by se mohl spolek takou činností, jako v minulém. Byl utěšený, čilý život v našem úlu, toho nejlepším důkazem hromadný přilet nových včelek ku spolku, což hlavně děkovati četným vycházkám od spolku do vůkolí podniknutých, jimiž probuzen smysl k domácí archaeologii.

Správní rok 1884. počal výborovou schůzí dne 6. července, kde mimo více drobných záležitostí usneseno podniknouti dne 9. července desátou vycházku do Zbislavi a na »Hrádek« u Bilého Podola.

Vycházka ta za příznivého počasí a hojného účastenství na určitý den podniknuta. V Zbislavi uvítal účastníky veledůstojný pan farář H. Kubásek, a zvláštní ochotou upozornil na jednotlivé památky jak chrámu tak i fary.

Kostel Zbislavský zasvěcený nejsv. Trojici již na začátku 14. století stával, byl však ve válkách husitských rozbořen. Teprve v roce 1692, byl od tehdejšího majitele Bernarda svob. pána z Věžník znova zbudován avšak jen co filialka kostela Starkočského, čímž až do roku 1717 zůstal.

Při vchodu do kostela zazděn jest náhrobek dřívějších majitelů tohoto panství, totiž rytíře Adama Jaroslava ze Šaffmanů a jeho choti Polixeny roz. Mitrovské z Nemyšle z roku 1669. V kostele se nacházejí ještě dva náhrobky, které však nečitelné a znaky neznalé jsou. Za to však překvapí nás krásná cínová křtitelnice s českým nápisem, dar to rodiny Šaffmanů. Na stranách hlavního oltáře nacházejí se dva, více než sáh vysoké obrazy — výtečná to malba — pocházející z kláštera Sedleckého. Na věži jsou dva velké zvony s českými nápisy, dar to pánů ze Šaffmanů, kdežto třetí menší s nápisem latinským jest dar Bernarda z Věžník. Nejstarší zvon sv. Václav má tento nápis:

»Tento zvon obnov, ke cti a chva, nerozdi, Trogi — s. — zadu — Zbislav, nákladem uroze, a statecz. † ritirze P. Adama Gorv. Ssařmana z Hemrles a paní Johanny Polex : Ssařmanové rozené Mitrov † † z Nemysole. S: manželky jeho na Zbislavi a Hlízově. Léta Panie 1.6.6.0. †.

Pod nápisem jest na jedné straně krucifix, na druhé sv. Václav. Průměr zvonu jest 97 cm., kdežto zevnější výška 75 cm obnáší.

Ve Zbislavi nacházela se tvrz, rytířské sídlo, z nížto se podnes »na štěpnici« udržely pěkné sklepy, do nichžto prý železné dvře vedou.

Statek tento náležel někdejšímu klášteru Sedleckému; r. 1655. zakoupil jej A. rytíř ze Šaffmanů a r. 1676. Bernard Věžník, který ho r. 1695. hraběti Maximilianu z Thun-Hohenšteinu odprodal, v jehožto rodině až po dnešní den v držení jest.

Těž připomenouti zde dlužno, že se na faře chová více starých podobizen, jejichžto malba umělým štětcem vyniká a nezdá se býti omylem míti tyto obrazy za někdejší majitele tohoto statku.

Tím památností Zbislavské prohlédnuty a zaznamenány a pak nastoupena cesta na as ¼ hodiny od Bílého Podola vzdálený »Hrádek.«

Druhá výborová schůze odbývána dne 31. srpna. Při této vyličil pan jednatel práce poslední dobou na »Hrádku« u Časlavi konané, sdělil výdaje spolkové, což výbor jednomyslně schválil, dále usnešeno zakoupiti obraz miniaturní, práci to Jana Táborského z Klokotské Hory, jenž spolku nabídnut za 14 zl. r. č., též uloženo jednatelem, aby více starých vzácných, spolku též nabídnutých knih zakoupil. S potěšením vzato k vědomostem, že budova musejní utěšeně roste, a usnešeno ohledati místnosti ve stavbě, kam by se více starých náhrobků zazditi dalo.

Dne 2. listopadu odbývána mimořádná valná hromada. Četné shromáždění členové činní prohlíželi s interessem vzácné české tisky a obrazové spisy ze 16. století, jimiž spolek toho roku bohatě obdařen byl,

což tvořilo spolu s koupenými literárními památkami malou výstavu vzácných tisků práce Veleslavinovy, Melantrichovy, Sednického, Kosořského, ba i Elzevirova tiskárna proslulá v Amsterdamě na počátku 17. věku byla zde zastoupena.

Neméně poutaly p. J. Novákem seřaděné příspěvky numismatické, jakož i panem jednatelem předložené nejznamenitější starožitnosti nalezené při výzkumu na »Hrádku« Časlavském. Pan jednatel promluvil o průběhu výzkumu, upozornil na předměty z rozličných dob kulturních a odhalil tak krásný a velice zajímavý obraz našich předků.

Mimořádná valná hromada odbývala se dle usnešení 25. ledna 1885.

Předloženy jsou získané starožitnosti a knihy, pak veliký nález nádob, sošek a formiček z někdejší pece hrnčířské as ze 13. století, též pečetidlo opata Blažeje podlouhlé ze 14. st. poutalo všeobecnou pozornost. Na to zahájena schůze a přečten zápisník minulé schůze od pana jednatele.

Potom přednášel předseda o vycházce do Markovic a ku sv. Kříži u Ronova, které poslednější pojednání ve zprávě vytištěno.

Dle usnešení výboru podnikla »Včela« 10. května 1884 devátou vycházku a sice ke kostelíčku sv. Kříže u Ronova, by zde památností prozkoumala.

Čtvrtý odstavec byla velmi zajímavá přednáška hlavního učitele pana Václ. Kaliny o kancionálu Komenského, tištěném v roce 1659. v Amsterdamě. Řečník z veliké své zásoby známosti o tomto velduchu vyličil snahy jeho jakož i příčinu vydání kancionálu malého. Pravdě budiž dáno svědectví, potkala se přednáška tato se všeobecnou úctou a uznáním. Přáním našim jest, aby pan V. Kalina obsah přednášky své tiskem uveřejnil, jak by zasloužila.

Ku konci učiněn panem ředitelem Kuthanem návrh, aby náhrobíky staré místo v Museum v kostele umístěny byly, což jednomyslně přijato.

Ve valné hromadě dne 12. dubna přečten především panem jednatelem zápisník minulé schůze, na to následovala vzpomínka na památný den úmrtí sv. Methoděje, o němžto pojednal gym. professor pan F. Ruth. Přednáška ta poutala všeobecnou pozornost; neb jak životopis tohoto svatého, tak i jeho zásluhy o křesťanství a rozkvět kulturní zde velmi trefně vyličeny, začež se panu professoru hojného a zaslouženého potlesku dostalo.

Jan Hendrich, jednatel.

*

V tištěné výroční zprávě uveřejněno jest čtvero pojednání a monografií: Panství Filipovské (str. 21-34) Kostelíček sv. Kříže u Ronova (str. 35-38) od J. Hendricha. Starožitné památky kostela sv. Kříže (str. 39-46). Bývalé náhrobní památky děkanského chrámu sv. Petra a Pavla v Časlavi (str. 47-56) od Klim. Čermáka. Ku konci přidán nákras náhrobníku Albr. Rombhapa z Suché a na Lichtenburce a manželky jeho Anny z Lipy v kostele sv. Kříže u Ronova.

Z Akademie křesťanské.

Zpráva za měsíc červenec.

Dne 29. června zemřel veledp. Václ. Mostecký, děkan ve Vodňanech, upřímný a veliký příznivec a přítel Akademie křesťanské, který pamětliv byl tohoto ústavu i v posledních hodinách svého hlahodárného života, odeslav po svém příteli nadučiteli Jos. Svobodovi 20 zl. co poslední dar uměleckému odboru.

I. Vyřizené záležitosti.

Práce kovové. Kalichy: pro dp. Karla Jírotku, faráře v Žebnici. — Ciborium: pro důst. Fr. Sommera, faráře v Křižanech. — Pozlacení a postříbření: kalicha a pacifikálu pro dp. Jana Stuchlika, faráře ve Vyškeři; dvou kalichů pro vdp. Jos. Kneissla, děkana v Údlici; dvou pacifikálů pro dp. Ant. Dvořáka, faráře v Nebovidech; nádobek na sv. oleje pro dp. Ferd. Voříšku, faráře v Dukovanech; kalicha pro dp. Jak. Kubína, admstr. ve Volšanech; ciboria, patenky k nemocným a nádoby na sv. oleje pro dp. Karla Pernicu, faráře ve Svratce a kalicha pro dp. Jana Čizmáře, faráře v Šildberku. — Patenky k nemocným: pro dp. Jana Schmida, faráře v Lubnici; pro sl. správu nemocnice v Nymburku a pro J. Jasnost vysokor. pi. kněžnu ze Schwarzenbergu v Praze. — Nádoby na sv. oleje: pro dp. Jana Schmida, faráře v Lubnici a pro dp. Dr. Jos. Pospíšila, profesora bohosloví v Brně. — Lampy oltářní, v gotickém slohu v ohni zlatené: pro dp. Karla Jírotku, faráře v Žebnici a pro blahor. pana dra. Daška, advokáta v Praze. — Svícny oltářní: pro blahor. Jos. Erlera, správce v Ústí n. Lab. — Mramorová kropenka: pro blp. M. Procházku, statkáře v Tuchonicích. — Kropáčky: pro důst. farní úřad v Ostružně a pro dp. Leop. Jakla, faráře v Bězi. — Konvikty mešní pro blahor. sl. Antonii Magovou v Praze; pro sl. patronátní úřad ve Smečně; pro důst. farní úřad ve Velíši a pro blahor. Václ. Šimona v Nové Cerekvi. — Missale: pro dp. Leop. Jakla, faráře v Bězi.

Rozličné. Obrazy sv. Cyrilla a Methoda pro dp. Fr. Hromádka, faráře u sv. Matěje v Šárce. — Soška P. Marie: pro důst. farní úřad ve Velíši. — Křížová cesta: pro dp. G. Hevera, koop. v Rosicích u Brna. — Harmonické zvonky: pro vdp. Fr. Daneše, děkana na Peruci; pro ctih. školské sestry na Kladně; pro dp. Jana Truhláře, faráře v Netolicích; pro dp. Ludv. Kaschku, faráře v Tuškově; pro dp. Volfg. Seidla, profesora z Nepomuku; pro důst. p. Jana Grilla, profesora náboženství v Č. Krumlově a pro blahor. pi. Ottilii Mikšovou v Právnině. — Pultíky pod mešní knihu: pro vdp. Fr. Daneše, děkana na Peruci; pro dp. Jos. Kučeru, faráře v Bezručicích a pro důst. farní úřad v Ostružně.

Paramenty. Kasule: Černá pro dp. J. Novoveského, faráře v Zámku; zlatem bohatě vyšitá pro blahor. p. Fr. Stejskala, majitele domu na Vinohradech k primicím svého syna, dp. Frant. Stejskala. — Pluvialy, bílé: pro vdp. Fr. Jandu, děkana v Přistoupimí a pro sl. patronátní úřad ve Smečně. — Stoly: bohatě vyšitá pro ctih. bohoslovce v Praze; šest pro dp. Jana Truhláře, faráře v Netolicích; vyšívání pro vys. uroz. paní hraběnkou Hennigovou v Praze; bílá pro blahor. J. Hájka v Praze a pro dp. Dra. Fr. Böhma, faráře ve Stráži. — Vela: pro dp. Fr. Musila, faráře v Žitonicích; pro dp. Jos. Bergmanna, katechetu v Kar. Varech, dvě pro nejdůstojn. p. Sigm. Starého, gener. opata na Strahově a

pro dp. Salesia Dvořáka, gymn. profesora v Plzni. — Bursy k nemocným: pro blahor. pi. Paulinu Blažkovou v Praze, pro blahor. sl. Antonii Hasmankovou v Praze, pro dp. Jana Truhláře, faráře v Netolicích, pro nejdůst. p. Sigm. Starého, gener. opata na Strahově a pro blahor. sl. Boháčovou v Plané. — Pláštíky na ciborium: pro dp. Ant. Přemyslovského, faráře ve Kloboučích a pro dp. Ad. Skřivana, kaplana v Plané. — Korouhve kostelní: pro blahor. Šachu, obec. starostu v Jeteticích, pro dp. Fr. Beránka, faráře v Popovicích a pro dp. Gust. Hevera, koop. v Rosicích u Brna. — Baldachýn nad křtitelnicí v kostele sv. Václava na Smíchově dle nákresu pana architekta Barvitia, pro blahorodou paní Matěgčkovou v Praze, která nejen značný náklad na tuto nádhernou okrasu křtitelnice věnovala, ale též všecku skoro práci s největší pílí a nadšenou vytrvalostí vykonala. Nejedem chrám Páně může se honositi cennými dary, mezi nimi mnohými vlastnoručně vyšitými paramenty této zbožné, šlechetné a obětavé paní. Zajiště skutky velmi chvalitebné a následování hodné. — Birety: pro dp. Fr. Krásu, faráře v Obříství, pro důstojný farní úřad v Ostružně a pro dp. Josefa Slánského, faráře v Praze. — Komže pro ministranty: pro dp. Dr. Fr. Böhma, faráře ve Stráži a pro dp. Ferd. Harnu, faráře v Chvalkovicích u Olomouce. — Pokrývky na lavice: pro důst. farní úřad ve Velíši. — Příkrovy: pro vdp. Fr. Daneše, děkana na Peruci a pro dp. Ferd. Harnu, faráře v Chvalkovicích u Olomouce. — Koberce na stupně oltářní: pro dp. Fr. Pašku, expositu v Domašíně a pro dp. Ant. Přemyslovského, faráře ve Val. Kloboučích na Moravě. — Prádlo kostelní, Cingula: pro dp. Karla Jírotku, faráře v Žebnici, 10 kusů pro vdp. Vinc. Mottla, rektora kn. a semináře v Praze, pro dp. Jos. Novoveského, faráře v Zámku, pro dp. Leop. Jakla, faráře v Bězi a pro dp. dra. Fr. Böhma, faráře ve Stráži. — Rochety: pro dp. Fr. Krásu, faráře v Obříství a pro ctp. Václ. Ševčíka, bohoslovce v Brně. — Alba: pro dp. Jos. Novoveského, faráře v Zámku.

II. Nová objednání.

Práce kovové. Kalichy: dp. Josef Ohmann, kaplan v Ouhošťanech a dp. Fr. Musil, farář v Žitonicích. — Ciborium: dp. Frant. Winkler, farář v Mikulášovicích. — Patenku k nemocným stříbrnou: dp. Kašpar Dunda, farář v Moravci a dp. Ed. Klemť, farář v Einsiedlu.

Paramenty. Kasule: bílou dp. Ant. Keppert, farář v Malkovicích; červenou: dp. Václav Oplť, farář v Tyse u Podmoklí; zelenou: dp. Ed. Klemť, farář v Einsiedlu; dvě bílé: dp. Jan Kadláček, farář v Moravičanech u Mohelnice. — Stoly: křesťní: dp. Ed. Klemť, farář v Einsiedlu; šest: dp. Jan Bernard, farář v Černoušku. — Antependium zlatem vyšitě: dp. Jan Černoň, děkan v Kovářech. — Prapor spolkový: blah. p. A. Raška v Kopřivnici. — Korouhve kostelní: dp. J. Pavlíček, farář v Doubravnicku; dp. J. Polák, farář v Lošanech; dp. Karel Macháček, farář v Semaníně; dp. Karel Vosaý, farář v Sebranicích; dp. Vojtěch Dvořák, farář v Střizově a dp. Jak. Kohout, farář v Bilovicích. — Birety: tři hedvábné, tři sametové a šest kašmírových: dp. Jan Bernard, farář v Černoušku.

Príspevky na votivní obrazy v karlínském chrámu P. k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

Votivní obraz řádů řeholních.

	zl. kr.
Přenešeno	613 —
Ryt. řád Maltánský sbírkou vdp. převora P. Ferd. Wartera: Důstojný konvent v Praze 50 zl., dp. P. Ed. Kolenatý, far. v Ravensburgu (Rakousy) 5 zl. a kaplan Hammer-schmid 2 zl., vdp. P. F. Warter, podpřevor v Praze 3 zl., dp. P. Arnošt Hubka, farář v Meilbergu (Rakou.) 5 zl., vdp. P. Tom. Býček, děkan ve Strakonících 3 zl. a vpp. kaplani Václ. Řičan a Mart. Oliva po 1 zl., dp. P. Josef Rathouský, farář ve Skalici 3 zl., vpp. P. Ondřej Šuster a P. Fr. Ibl, kooper. u P. M. Vítězný v Praze po 2 zl. 50 kr., dp. P. Ant. Götz, farář ve Špitále (Rakousy) a dp. Jan Šebor, farář v Sonne-bergu po 1 zl. Úhrnem	80 —
Ryt. řád křižovnícký (k dosavadním 100 zl.): dp. Fr. Hoppe, farář v Boroticích	3 —
Kanonie řádu premonst. v Želivě: Sbírká dp. P. Viktora Bezděky, od několika dpp. kon-ventuálů Želivských (první dar)	11 —
Řád Augustinský v Čechách (k dosavadním 40 zl.) dp. P. Ant. Aug. Pavlík, převor v Bělé u Bezděže	3 —
Úhrnem	710 —
Do 2000 schází 1290 zl.	

Votivní obraz český.

	Přenešeno	551 88
Nejd. pan Albert Küffer, rytíř z Asmansvilly, děkan kapitolní u sv. Víta v Praze		100 —
Vel. duchovenstvo vikariátu Slánského sbírkou vdp. vikáře Jos. Kandlera: Jos. Kandler, k. a. vikář a děkan ve Slaném 3 zl., Fr. Auerhann, čestný kanovník a děkan v Zlonicích, Václav Kratochvíl, far. ve Vraném po 2 zl., Frant. Hraběta, far. ve Pchérách 1 zl. 50 kr., Jan Černohouz, děkan v Kovárech, Jan Novák, vik. sekretář a farář v Hostouni, Ferd. Liška, far. na Kladně, Jos. Sirůček, far. v Lidicích, Matěj Panský, kaplan v Lidicích, Jiří Matějovic, děkan na Smečném, Alois Piskáček, farář ve Sředoklukách, Matěj Petráš, farář ve Svárově, Klem. Kuffner, kaplan ve Vraném po 1 zl., Jos. Uzel, far. v Klobukách, Jos. Vacarda, admin. v Kolči, Jan Dušek, kapl. ve Pchérách, Aug. Zima, far. v Rapicích, Jan Va-chulka, kaplan ve Slaném, Ferd. Kučera, kaplan na Smečném, Jan Mokač, kaplan na Smečném, Ferd. Lenz, far. v Tuřanech, Heř. Haaser, farář ve Vřetovicích, Vác. Hedvik, kaplan v Zlonicích, Karel Šperl, farář ve Zvoleňovsi po 50 kr. Úhrnem		23 —

zl. kr.

Ústav hluchoněmých v Praze sbírkou vdp. ředitele Karla Kmocha: Vdp. Karel Kmoch 3 zl. 40 kr., Jos. Květoň, učitel, Amalie Kühnlová, učitelka, p. Karel Malý, učitel, Kar. Sobotka, učitel po 1 zl., pí. Karolina Švartlinková, domácí matka, Václav Vlček, učitel s manželkou, Jan Vlk, učitel po 2 zl., někteří hluchoněmi 1 zl. 60 kr. Úhrnem	15 —
Nejmenovaný kněz k dosavadní pětce dalších	5 —
Vdp. Fr. Tyl, archivář na Vorlíku	5 —
Sbírká P. Votky: (k dosavadním 33 zl. 63 kr.) dalších	6 24
Pan Vilém Ott, materialista v Praze	1 —
Vdp. Jos. Buchar, farář v Krutech	1 —
Úhrnem	708 12
Do 2000 schází 1291 zl. 88 kr.	

Votivní obraz moravský.

	Přenešeno	329 85
Vdp. Fr. Pojmon, děkan a farář v Dešně		1 —
Úhrnem		330 85
Do 2000 schází 1669 zl. 15 kr.		

Votivní obraz řeholních panen.

	Přenešeno	186 80
Nejmenovaný ctih. konvent řeholnic, který vše-le ctí svaté patrony české s heslem: «Na oslavu sv. Cyrilla a Methoda!»		100 —
Úhrnem		286 80
Do 2000 schází 1713 zl. 20 kr.		

*

V měsíci Cyrillo-Methodějském vesele poskočily příspěvky na některé z votivních obrazů, zejména stovkami darovanými od šlechtetného dobrodince a štedrého podporovatele všelikých zájmů církevních, nejd. pana kapitolního děkana Alberta Küffera, rytíře z Asmansvilly a ctihodného konventu řeholnic, který nechce býti jmenován a s ochotou právě křesťanskou dar svůj věnoval s upřímným po-litováním, že nelze prozatím obětovati sv. Cyrilla a Methodu více. Do řady přispívatelů vstoupil již čtvrtý vikariát. Vdp. vikáři Josefu Kandlerovi buďtež vysloveny nejvroucnější díky. Dá Pán Bůh, že na přímluvu sv. Cyrilla a Methoda veškeré vikariáty v Čechách a dekanáty na Moravě se přidají, což by se nejlépe zdařilo po osadách sbírkou krejca-rovou. Krejcar sv. Methoda dá každý rád, bude-li o něj požádán. — Veškerým dobrodincům srdečné a vděčné: Zaplat Pán Bůh!

Za další hojně příspěvky prosí

redaktor.

 Veškeré dřívější ročníky „Methoda“ má na skladě redakce „Methoda“ v Karlině č. 234.

„Methoda“ vychází vždy 30. každého měsíce. Předplatné, jež činí poštovní zásilkou na celý rok 2 zl., na půl leta 1 zl., přijímá pouze na jednu z těchto dvou dob *administrace* v Karlině, číslo 234. Jen frankované listy se přijímají. Rukopisy redakci zasláné nevracejí se. *Dopisy*, týkající se redakce, buďtež zaslány **F. J. Lehnerovi** franco, v Karlině, č. 234. Reklamace zaslány buďtež do expedice: **Akademie křesťanská** v Praze, Retězová ulice číslo 223.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 8.

V Praze, dne 30. srpna 1885.

Ročník XI.

Kníže - Arcibiskup Pražský,
František de Paula,
říšský hrabě Schönborn.

V den Nanebevzetí Rodičky Boží, nejbl. Marie Panny, vítala královská Praha radostně arcipastýře přicházejícího, aby dosednul na prestol sv. Vojtěcha. Byl to výroční den prvotin jeho kněžských, a zároveň výroční den, v němž slavný předchůdce touže cestou se bral ku stoličnému chrámu svému. Dvě drahých vzpomínek zprovázelo jasného knížete-arcibiskupa na této cestě vítězné. Ozvěna srdce zněla z úst hned na prahu města, když odpovídaje na vřelé oslovení starosty oznamoval, že v šlépějích nezapomenutelného předchůdce svého kráčetí a příkladu jeho následovati hodlá. Jako veškerý lid věřící po náměstích a ulicích, uvítalo duchovenstvo otce svého ve chrámu sv. Mikulášském, odkud si jej vedlo vzhůru ku svatyni patronů a králů českých. V dojemné zbožnosti kleče líbal zde na prahu chrámu Karlova dřevo kříže Páně do zlata zasazené otcem vlasti, který nového Arnošta v příbytku svém políbením zbožně vítal. A pokloniv se Vykupiteli ve svatostánku sídlícímu zašel k hrobu sv. Vojtěcha, aby biskupování své poručil ochraně a přímlově svatého biskupa-mučeníka. První cesta náměstka Svato-Vojtěšského platila sv. Vojtěchu. V průvodu biskupů-suffragánů bral se nápotom k hlavnímu oltáři, kdež nuntius Jeho Svatosti, papeže Lva XIII., nej-světější obět konal, po které pallium na bedra jeho složil. V té chvíli kříž arcibiskupský před ním se objevil a metropolita městu a provincii církevní od hlavního oltáře po prvé žehnal. První řeč, kterou s prestolu svého konal, objevila veškerou povahu jeho. Platila zvěčnělému předchůdci, který nástupci svému byl druhým otcem, jakož i svatým patronům českým zde odpočívajícím, jejichž ochraně se poroučel. Dojemné kázání jest výmluvným programem panování jeho. Potom dosednuv na prestol arcibiskupský přijímal homagium věrného duchovenstva, které po boku arcipastýře svého bojovati bude statečně pod praporem kříže.

Svatí patronové, jejichž přímlovy se dovolával, svatí apoštolé Cyrill a Method, k nimž hned po dosednutí na Velehrad zbožně putoval, žehnati budou s nebe nástupci a následovníku nezapomenutelného kardinála-arcibiskupa, aby símě svatého apoštolování dozrávalo v žeň požehnanou na věky.

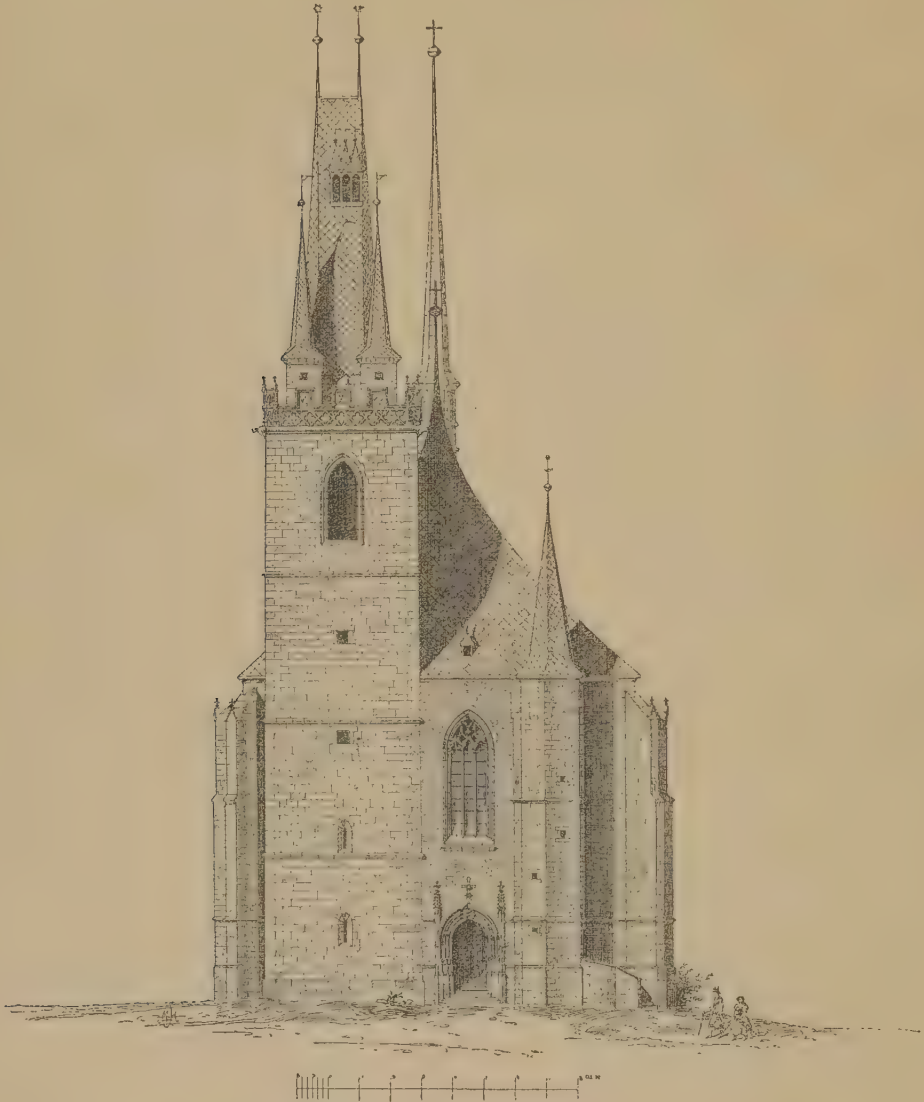

Děkanský chrám sv. Mikuláše v Lounech.

Píše *F. J. Lehner*. (Dokončení.)

Vývin strany průčelní podmíněn byl starou věží. Stavitel upravil ji tím způsobem, že vzdělal portál mezi starou věží a novým šnekem. Portál není v ose hlavní lodi, jelikož věž stávající toho nedopouštěla.

Z té strany vystupuje se do chrámu po pěti schodech. Portál jest bohatě profilován ve tvarech pozdní gotiky. Po obou stranách vystupují fialy. Střední oblouk vykvétá v růžici. Nad portálem jest okno do tří polí

rozdělené s kružbou. Zbudováním schodiště, jakož i harmonickou úpravou portálu a okna v ose stěny mezi šnekem a starou věží dovedl stavitel poutat pozornost tou měrou, že pošunutá osa pohledu průčelnímu krásy neujímá. Mohutná věž zde vším ovládá.

Spodní část podržela původní okna. Ve vrchním patře zvonice jsou velká okna goticky sklenutá. Čtvero říms dělí věž na čtvero pater. S rohů vrchní římsy vyčnívají kamenní chrlicové. Svršek její ověnčen jest spanilou a bohatě pracovanou gallerií ka-

mennou, svrchu cimbuřím opatřenou. Cimbuř na čtvero rozích jest vlnadně okrášleno vyčnívajícími fialami, pole pak znaky království českého a markrabství moravského nad sebou postavenými. Střední cimbuř nese znaky města Loun. Od gallerie počínajíc věž se súžuje a v drobnější články přechází. Kolem jádra usazeno jest čtvero menších víček kamenných štíhlými jehlanci krytých, báními a korouhvičkami zakonče-

ných. Střední těleso věžní nese vysokou střechu stanovou s pěkným vykřem o třech oknech s třemi stříškami, které rovněž báními a korouhvičkami zakončeny jsou. Tyče střechy stanové vysoko vyčnívající mají bání, pozlacenými hvězdami pozdravující zlaté hvězdy bání nebeské.

Chrám sv. Mikuláše v Lounech jest kamennou básní jednoho z nejnadanějších a nejgeniálnějších stavitelů vlasti české.

Zodpovídáné „otázky archaeologické.“

166. Starý Rožmitál, to jest nynější farní vesnice Starý Rožmitál a město Rožmitál.

Píše Jan Václav Truhlář, kaplan v Netolicích. (Pokračování.)

Po něm nastoupil hned Tomáš Krištof Sauermann, zemřel v listopadu r. 1666 a farní kniha o něm poznamenává, že mnoho peněz po sobě zanechal. Následoval r. 1667 Simon Vác. Březovský, rodák Rokycanský. Kněz tento byl z nenávisti jakéhosi kapitána Rožmitálského fary zbaven a žil v podruží ve vsi u Jana Burle, jinak Hrabáčka, po šest až osm let; na rozkaz Rožmitálského kapitána Novopackého donášen mu každodenně oběd, až jej jednou vrátý, oběd zase přinášeje, našel mrtvého na zemi. To stalo se 2. dubna 1682. V době jeho vypuzení z fary řídil osadu od r. 1673 Kašpar Erchard z Dobřan, před tím farář v Mníšku, a zemřel r. 1690. Za jeho zde pobytu vyplnili někteří chalupníci »Hutečti« mnoho zádušních lesů bez jeho i vrchnosti vědomí, mezníky vysekavše a pozemky k chalupám svým přivlastnivše, což, jak kniha pamětí farních dí, »před tím nebývalo«.

Na to nastoupil Václav Vavřinec Hoffmeister, do té doby kaplan Týnský v Praze. Prožil zde 47 roků a velikých o osadu i chrám sobě zásluh získav, zemřel 26. dubna 1737 a pochován v kryptě před oltářem sv. Václava, kterou pro sebe i nástupce své byl zřídil. Jej vystřídal František Střípský, jsa pro horlivost a kárání nestoudné mládeže nenáviděn od magistratu Rožmitálského.

R. 1740 přišel Theofil Stehlík z Plzně, zakladatel nové knihy pamětné, zemřel r. 1743 a pochován v Plzni. Téhož roku následoval ho Václav Cipelius, stav se později děkanem v Týně nad Vltavou.

Nástupce jeho od roku 1748 Antonín Blatnýř pořídil nynější varhany, vyměnil větší monstranci za dosavadní malou a od-

kázav závětí kostelu stříbrný kalich, zemřel roku 1781.

Potomní farář Kašpar Zachar ze Žebráka vystavěl vlastním nákladem po ohni ve farní jídelnu a zemřel r. 1803, máje po sobě Františka Česaného, rodem z Březnice, jenž r. 1827 zemřel. Od toho času farářoval zde farář, později děkan František Šolle, Kasejovičan, a zemřev 25. července 1853 pochován venku v rohu mezi presbytářem a severní lodí křížovou. Posledními faráři a děkany byli Jan Fährich do 28. ledna 1857 a František Boš, který 13. října 1883 zemřel a jako jeho předchůdce již na novém hřbitově odpočívá. Nynějším farářem jest kněz Linhart Pinter, rodák Lhenický, kaplany Josef Lhotský, rodák Božejovský, o zdejší osadu velmi zasloužilý, a Antonín Stulík, rodák Vlkonický.

Za Zachara udeřil r. 1794 okolo jedenácté hodiny v noci mezi 5. a 6. květnem blesk do fary u okna, do zahrady vedoucího, a zapálil, v krátce rozšířil se oheň na stodolu, chlévy, faru i chrám tak že celá střecha kostela i věže shořela, zvony věžní i malý nad hlavním oltářem se rozlily a fara s hospodářskými zásobami za své vzala. Vše zase nákladem tehdejšího patrona arcibiskupa Salma zbudováno. Tehdy žádosti farářově, aby fara, sama sebou málo prostorná, takže do ohně kaplanů na dvoře v dřevěných domkách bydleli byli nuceni, nyní po ohni byla rozšířena, odporem tehdejšího správce statku nevyhověno, a kaplanům upraven z bývalé kostnice, při bráně na hřbitově stojící, domek s jednou pro každého světnicí, což trvá dosud. I dokládá farář tentýž, »že zkušenost naučí faráře i kaplany trpělivosti v nepohodlí, které z toho vzejde.« Tato

někdejší kostnice vystavěna r. 1743 za osm set zlatých, z nichž polovička byla odkazem Theofila Stehlika, faráře a osobního děkana zdejšího.

Kostel, zasvěcený památce Povýšení sv. Kříže, má podobu kříže latinského, jest 33 kroků dlouhý a v lodi 9 kroků široký. Presbytář i loď s křížovými rameny jsou stejně vysoké, valenou klenbou sklenuté a výklenky čili lunetami nad jednotlivými okny opatřené. Okna presbytáře jsou poněkud užší než v lodích hlavní a příční, jsouce zaokrouhlená, a jak to u gotických staveb bývá, do hlubokých výklenků zasazena, za to v lodích spatřují se okna větší v otvorech, jako by ve zdi vykrojených. Hlavní vchod vede věží od západu ke štítu kostelnímu přiléhající skrz dřevěnou před ní předsíň, druhý jižní křížovou lodí od východu, třetí skrz sakristii za presbytářem.

Vnitřek kostela v letech 1729—1731 opravovaného a v nynější podobu, kde i velká věž celá nově vystavěna, uvedeného, rozpadá se na tři části, na presbytář, střed souvislý s lodí příční a na loď hlavní, jež sama polosloupky na dvě pole rozdělena jest. Hudební kůr jest obloukovitě sklenut a vede k němu vchod uvnitř po pravé i levé straně. Za varhanami přichází se dřevěným vchodem do prkenné komory ve věži, kde umístěny jsou rozličné potřeby k Božímu hrobu. Podobně sklenuta malá a nízká sakristie za hlavním oltářem k presbytáři přistavěná.

Oltářů má kostel pět: hlavní Povýšení sv. Kříže v presbytáři, Panny Marie a sv. Františka Xav. v lodi hlavní, sv. Anny v jižním, a sv. Václava v severním rameni lodi příčné. Prvotně stávaly zde ještě oltář sv. Barbory, sv. Rocha a oltář Bolestné Matky Boží.

Na hlavním oltáři, který v době uvedené opravy v století minulém byl nově postaven, mile se vyjímá krásný obraz Povýšení sv. Kříže nám znázorňující. Uprostřed stojí ozářený kříž, ježž drží císař Heraklius, s jedné strany máje po boku velmože říše, s druhé biskupa s jáhny. Před císařem klečí pázata s korunou a hávem císařským, neb mocnár zbožný, oblečený v kajicné roucho, za nehodna se pokládá, aby držel v nádheře knížecí svaté dřevo, které Spása světa pod trnovou korunou bolestně byla nesla. Krásný tento obraz malován věrně dle starého, ve faře zdejší uschovaného obrazu, Bedřichem Kamarýtem, nynějším farářem v Deštné, a pořízen zdejším farářem, bývalým zde kaplanem. Obraz

starší jest z roku 1671 a byl malován od jednoho »malirze wlachy rodem z Mediolano« za 60 zl. Po obou stranách oltáře, svobodně o sobě stojícího, jsou vchody nezastřené, kterými se ze sakristie k němu přistupuje, a nad nimi stojí sochy sv. Petra a Pavla. Altare portatile z roku 1734 posvětil světicí biskup Jan Rudolf hr. Spork v Praze.

Na oltáři sv. Kříže, jinak též Marianském, umístěn obraz sv. Panny, nad ním stojí kříž se Spasitelem a sochami Matky Boží a sv. Jana Evang. Starší a krásnější obraz Panny Marie, někdy zde visící, zavěšen nyní na zdi v křížové příční lodi. Oltář byl po opravě chrámu tenkrát zřízen sbírkami, altare jeho posvětil tentýž biskup r. 1741.

Oltář sv. Františka ozdoben jedinečným starým obrazem téhož svěťce, jak umírá u moře, a má altare z r. 1765, posvěcené biskupem litoměřickým Emanuelem Arnoštem hr. z Valdšteina. Nad oltářem čtlo se na tabulce:

»VeneratlonI saCratIsslMae CrVCIs sanCtI
franCIsCI XaVerII renovata MDCCCXLII.
F. X. Sch.«

t. j. »František Xav. Scholle, farář zdejší.«

Nyní se čte na ní:

»Ke cti sv. Františka Xav. renov. 1877.«

Podobně chudíčkým jest oltář s v. Anny, zřízený v době opravy tehdejší hejtmánem na zámku Rožmitálském, Petrem Pavlem Stumpfem; záleží z jediného obrazu sv. báby, která, sedíc u přítomnosti sv. Jáchyma, učí stojící před nimi dcerušku Marii. Obraz jest nový a malován nedávno v Příbrami. Altare dřívější bylo z r. 1726 od světicího biskupa Daniela Josefa z Mayernu, nynější mramorové, kardinálem Švarcenberkem posvěcené, koupeno r. 1877 v Praze.

Proti tomuto oltáři stojí v příčném rameni severním oltář sv. dědice Václava. Na obraze, pěkně Kamarýtem malovaném, stojí svatý kníže v modrém plášti, důvěrně k nebesům pohlížeje, za ním nad řekou zvedá se kostelík na Levém Hradci, u nohou svěťce leží svalená modla, mezi tím co Hospodin s andělky s nebes dolů shlíží. Po obou stranách oltáře stojí na zdi na dřevěných podstavcích sochy sv. Vavřince a sv. Štěpána v rouše jáhnů. Oltář zřízen farářem někdejší Václavem Vavř. Hofmeisterem, má altare z r. 1765 s porušeným již nápisem. Na bývalých dvou oltářích, současně s ostatními zřízených, bylo jedno

altare z r. 1740 od Sporka, druhé z r. 1741 od Valdšteina. Všecky, až na hlavní, bývaly vyšší a složitější.

Nedaleko oltáře sv. Václava stojí dvě zpovědnice. Nad každou zavěšen pěkný obraz, které provedl akadem. malíř Jan Mos z Příbrami, rodák Domažlický. Na jednom spatřuje se Maria Magdalena, ona u nohou Spasitelových klečíc slzami svými je smáčí a vlasy utírá. S Pánem sedí u stolu tři farizeové, jej stranou posuzující. Pod obrazem čteme:

»Odpouštějít se tobě hříchové. Jdiž v pokoji. Luk. 7, 48, 50«.

Naproti jest na obraze druhém marnotratný syn, an domů se vrací. Otec přijímá jej s náručí otevřenou, syn klečí před ním. V pozadí na levo viděti služebníky, kteří přinášejí bílé roucho, na pravo syna staršího, na hoře radují se andělé nad hříšníkem pokání činícím. Nápis dole zní:

»Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou.«

Oba obrazy, dar to kaplana zdejšího Jos. Lhotského, jsou s rámem 1 m. 46 ctm. vysoké a 1 m. 80 ctm. široké.

Kostel zdobí také krásná křížová cesta, týmže malířem malovaná. Jeden každý obraz spočívá v pěkně řezaném rámcí tmavé barvy, které slepý samouk František Rom ze Zlán zhotovil. Pořízena přičiněním uvedeného kaplana ze sbírek za 380 zl. a posvěcena 9. února 1883. Authentika visí pod třináctým obrazem u kropěnky a zní:

»Já nížepsaný rektor Redemtoristů na sv. Hoře, jsa řádně splnomocněn, posvětil jsem na tomto místě dnes, to jest v pátek po popeleční středě dne 9. února 1883, tuto křížovou cestu, obdařiv ji všemi od papežů římských udělenými milostmi a odpustky, jichžto věřící, tuto sv. křížovou cestu nábožně konajíce, získati mohou. Ve jménu Otce i Syna a Ducha Sv. Amen.« Ve Starém Rožmitále dne 9. února 1883. P. Klement Vlasák, rektor Redemtoristů na sv. Hoře. Frant. Boš, děkan. Josef Lhotský, kaplan.«

Ve výklenku po evangelní straně velkého oltáře, někdejšího to sanctuariu s železnou mřížkou, uloženy jsou nyní sv. oleje křestní, v druhém se strany epistolý stojí za sklem soška Panny Marie, v třetím v lodi hlavní nad stolicemi pro muže jest soška Jezulátka, kteréž obě při průvodu na sv. Horu se nosivají každoročně v den Navštívení Panny Marie.

Slušný skleněný lustr jest dar nyněj-

šího faráře, r. 1878 jím sem věnovaný co farářem Světeckým.

Jedinou památkou ze starší doby jest cínová křtitelnice tvaru okrouhlého, stojící ve výklenku severní zdi v presbytáři. Nádoba sama spočívá na třech bradáčkách s useknutýma rukama; končících nožkami podoby koňské. Jsouc pokryta vypouklým cínovým víkem, má po stranách tyto dva nápisy:

DE BAPTISMO.

NEMLVWNIATKO KRZTEM OBYTE
AČZ BYWA PLENKAV ZAKRYTE
WSSAK PRZED OBLYČEZEGEM PANIE
STKVÍ SE NAD SLUNECZNOST SLAWNIE *
ŸBY PAK Ÿ GEDNU HODŮNY
ZIWO BYLO, WSSAK GEST PANY
MILEGSSI NAD TYRECZSKEHO
CZYSARZE, Y NAD KAZDEHO. *
SE WSSIM SWIETEM, WE WSSEM SWIETIE,
KDOZ NENI W SWE NECZISTOTIE
KRWI KRYSZTOWAY OCZISSTIEN
A WIRAY GEHO OSPRAWEDLNIE.

Druhý nápis:

LETHA PANIE 1596 VDIELANA GEST
TATO KRZTITELNICE K ZADYSSI SO
KRZIZIE DO MIESTA ROZMITALA, SKRZE
MISTRA ONDRZEGE MARZYKA KONWARZE
W NOWEM MIESTIE PRAZSKEM, ZA BYTV
KNIEZE BARTHOLOMIEGE NEPOMYCSKEHO
TOHO CZASY FARARZE ROZMITALSKEHO
A PANA GIRZIKA GREGORA TOHO
CZASU PRIMATORA MIESTA.

Před oltářem sv. Václava jest litou deskou pokrytá hrobka, v které dříve kněžstvo zdejší bylo ukládáno. Hrobku tuto zřídil farář Hofmeister. Uvnitř spočívá více rakví na sebe kladených, k nimž po schůdkách se přijíti může. Deska ulita r. 1759, jak z číslic po jedné v každém rohu vysvítá, a zdobí ji pod umrlčí lebkou následující nápis:

„Bomni Člłowěce na
posledni wěcy
a na wěcy
nežbřešší.
Eccl. 7. v. 40.“

Náhrobků v kostele není, neboť prvotní panstvo pochovávalo v kostele Blatenském, potomní v Kralovicích, arcibiskupové pak v Praze.

Věž, v minulém století v době uvedené opravy zcela od základů vystavěná, pokryta jest velikou cibulovitou prkénkovou bání s dvojitým křížem a přiléhá od západu ku kostelnímu štítu. Visí v ní tři zvony, z těch velký, 3' 5" v průměru široký, vyniká krásným vážným hlasem a má tento chybný nápis po straně:

PŘELITÝ PO OHNĚ 1794 OPĚT PŘELITÝ
R: 1844 KE CTĚ POWÝSSENÍ SW: KŘÍŽE.

POGŃ OCHOTNE! KAM TĘ WODJM,
HLÁSEM MÝM TĚ WOLA BYCH
PAK — KDISŚ W HROB TĚ DOPROWODJM
WZNESE K NEBĚ TWYC SE DVM.

Na druhé straně jeho čteme:

»Přelítý w Praze od Karla Bellmanna, c. kr.
dworského zwonaře.«

Prostřední měří 2' 8" šířky a čte se na něm kolem hlavy v jedné řádce:

»= SKRZ OHEN ROZPUSSTIEN, ZASE
OPRAWEN GBST ZWON TENTO OD
OSWICENEHO KNÍŽETE ARCI: BISKUPA
PRZSKEHO SALMA.«

Na jedné straně spatřuje se znak Salmův a štítek zvonařský se třemi »P« v šikmém břevnu nad sebou, na straně druhé obraz sv. Václava, pod nímž letopočet: 1794. a obraz Panny Marie, pod níž:

KE CTĚ RODICZKI BOZI
se čte.

Menší, jenž zároveň umíráčkem, 2' 3" široký, ozdoben jest obrazem sv. Václava s tímto pod ním nápisem:

LETA PÁNE MDCCCXXVIII. ZA
PANOWANJ WACLAWA LEOPOLDA
KNJZETE ARCYBISKUPA PRAZSKEHO
PŘELIT GSEM BYL A HODLAM DELEGI
LID KV CTĚ BOŽI WOLATI.
REFVSA A GAROLO BELLMANN
PRAGAE 1828.

Nad střechou kostelní, tu kde se tato ve kříž rozbíhá, jest věžička s cibulovitou báníkou a zvonkem mešním. První známé přelítí zvonů padá do doby uvedené již opravy. Tehdy přelít zvon prostřední a malý, oba posvětil biskup hr. Jan Rudolf Spork, první na jméno sv. Vavřince, druhý ku cti sv. Petra z Alkantary. Velký, sancta Crux zvaný, tehdy zůstal. Při požáru vypuknuvším r. 1794 zahynuly zvony všechny a přelítý v témž roce v Plzni, velký ku cti

sv. Kříže v tíži 11 ctů. a 114 lib. českých, prostřední ku cti Matky Boží 6 ctů. 68 lib., malý sv. Jana a Pavla, Florian a Vavřince 3 cty. 30 lib. své váhy. Než r. 1842 pukl velký zvon na novo, a byv delší čas v panské komoře uložen, jest opět r. 1844 v Praze přelít a světicím biskupem Tippmannem posvěcen. Pouze chybný nápis jej hyzdí.

Hned za kostelem a farní stodolou rozkládá se k západu nový, r. 1854 založený, hřbitov na bývalém farním poli. Byl 5. srpna 1855 s velkým uprostřed něho stojícím kovovým křížem, který na mohutném kamenném podstavci spočívá a 200 zl. stál, posvěcen od Jana Dusíka, tehdejšího arcikněze vikáře Blatenského a osobního děkana Kvášňovického. Prvně pochován na něm dne 31. října 1854 otec faráře Fähricha.

Kostel má tři stříbrné kalichy, jednu menší kovovou, druhou větší stříbrnou monstranci, 87½ lotu těžkou, v ohni silně zclacenou, kterou r. 1835 farář Šolle ze svého za 239 zl. 57 kr. byl zřídil. Toho roku koupil týž duchovní správce v Praze pacifikál s ostatkem dřeva sv. Kříže za 21 zl. konv. m. Z původní pískovcové a zajisté s chrámem současně staré křtitelnice zachovala se do našich dob pouze hořejší část v zahradě farské co dávno pohozený kámen.

U brány před příbytkem kaplanů stojí na mohutném podstavci krásná socha sv. Jana Nep. v životní velikosti, kolem stojí čtyry lípy. Jest celá i s podstavcem z jednoho kusu kamene vytesána a má po všech čtyřech stranách tyto do kamene vryté nápisy:

Na straně jižní: Na straně východní:

SANCTE	HONORI
IOANNES	ET
EXAUDI TVOS	DEVOTIONI
ET	SANCTI
A PESTE FAME	IOANNIS
BELLO	NEPOMVCEHI
TVEARIS	PIE
PIOS.	EXARATA.

Na straně severní: Na straně západní:

SANCTE	ANNO
IOANNES	EXOPTATAE
NEPOMVCENE	CANONIZATONIS
PRO TVIS DEVOTIS	DIVI
PIE	IOANNIS
EXORA.	NEPOMVCEHI
	W. H. C. R.

Sochu zřídil v době svatořečení sv. Jana tehdejší farář Václav Hofmeister, jak čtyry

poslední písmena na západním nápisu nasvědčují.

Mimo farní vesnici přiřačeny sem dále následující obce:

Město Rožmitál s uvedeným již hradem a kaplí čili kostelíkem svat. Jana Nepomuckého. Dle základní listiny započala stavba této kaple r. 1727 s povolením arcib. konsistoře za času arcibiskupa Ferdinanda hr. z Khünburka, hejtmána zámku rožmitálského Antonína Kolářika a faráře starorožmitálského Václava Hofmeistra, aby čest a chvála Boží a sv. divotvorce Jana z Nepomuku v téměř městě »se zachovala« a »vyhnána tehdy ze základů dílem až pod okna, dílem vejš i níže.« Že nebylo prostředků dostatečných, podána roku 1728 od města první supplika, a tu k další stavbě dáno z hutí železných arcibiskupských, zde v Rožmitále stávajících, »125 vach železa«, hned potom 400 zl. a rok na to tolikéž, čímž kaple konečně sklenuta a dne 4. října 1729 tehdejším vikářem a píseckým děkanem Václavem Bezděkou posvěcena býti mohla. Po první mši svaté, kterou sloužil farář Hofmeister, konáno kázání bělčickým farářem Jakubem Schollarem, k závěrku odbyvána slavná mše svatá uvedeným světitelem, »při stkvostném musicírování.« Veškerý náklad na stavbu kaple obnášel 1594 zl. 52 kr. a 1/2 denaru.

Právě v tomto čase, co kaple dostavěna a posvěcena, opravován byl kostel Starorožmitálský. I žádáno od obce městské při arcib. konsistoři, aby bohoslužby v nové jich kapli odbyvány býti mohly, čemuž ale arcibiskupem nevyhověno z té příčiny, aby snad, kdy kostel již v opravách dosti pokročil, od něho služby Boží a osadníci nebyli vzdalováni. Při tom ochotně ale svoluje, že v kapli dotčené o všedním dnu mše svatá se může konati, ve svátek sv. Jana Nep. i služby Boží slavné, ač nepadne-li slavnost sama na nedělní den, kde by ve chrámu Páně Starorožmitálském odbyvati se musely. Listina o tom vydána v arcib. kanceláři 29. listop. 1729 a podepsána gen. vikářem Danielelem z Mayernu.

Kaple čili kostelík stojí uprostřed nepravidelného náměstí a majíc v čele dvě vížky směřuje k východu. Jest celá oblokovitě sklenutá, na klenbě modře natřená a dělí se na malý úzký presbytář a na málo širší loď. Celek měří 19 m. a 80 cm. délky a v lodi 8 m. 60 cm. šířky. Po každé straně presbytáře jest oratorium, v lodi po obou stranách úzké kručtíčky u oken. Hlavní vchod vede od západu skrz otevřenou předsiň, která na čtyřech sloupech spočívá a

později vznikla, ač malou jest celku ozdobou, vchod druhý jde od jihu, třetí skrze sakristii po severní straně v tomto století přistavěnou a dosti prostornou.

Uvnitř stojí dva oltáře, celkem chudé, v těch větší sv. Jana Nepom., druhý P. Marie z doby novější. První, úplně ku zdi přiléhající, sestává z dřevěné tumby s jednoduchým svatostánkem, nad tím zavěšen obraz patrona s dvěma soškami andělů po obou stranách. Nad tumbou druhého oltářiku jest ve výklenku socha Panny Marie za sklem. Na kazatelnici vchází se po schodech ze sakristie. Mimo několik nepatrných obrazů, malý posítiv na kručtě a něco málo lavic nic zde není památného. U sakristie visí zvoneček, má kolem hlavy tento nápis:

DARO WANÍ KE CZTÍ SWATÍHO IANA
NEPO MVCZKÍHO 1730.

V severní věžici visí, kromě umíráčku v okně, dva zvony. Jeden z těchto zvonů má 49 cm. šířky a jest zcela bez nápisů a okras. Na druhém spatřuje se po jedné straně obraz svat. Václava, po druhé pak čteme ve třech řádkách:

L. P. 1827 ZA PANOWANJ

WACŁAWA LEOPOLDA

K . A . PRAZSKEHO PŘELIT GSEM BYL.

Umíráček obtočen nápisem ve třech řádkách, z nichž se vine první kolem hlavy, druhá kolem středu a třetí s obrázkem sv. Barbory kolem obruby. Obsah jeho následující:

Valentin Lissak hat mich gekossen.

Sub Capitaneo Petro Paulo Stumpf anno 1738.

Sancta Barbara (zde obraz její) ora pro nobis.

Čtvrtý zvonek zavěšen ve výklenku zděného štítu nad presbytářem.

Až na některé větší svátky bývá tu konána z ochoty duchovní správy Starorožmitálské mše svatá o deváté hodině ve dny nedělní a sváteční, někdy též v obyčejné dny, ačkoli v posledních letech i častěji dvě mše svaté tu konány bývaly, což však za nynější správy, jak toho také duchovní prospěch a blaho tak četné a veliké osady Starorožmitálské nanejvýš žádá, zase bylo odstraněno a dle práva farnímu chrámu vráceno.

Kromě starobylého zámku o dvou poschodích s mohutnou věží, v němž také soukromá mešní kaple sv. Kříže se nalézá, jest zde škola, radnice a železná hutě, které valně zašly. Město celé čítá 2652 oby-

vatelův a častými požáry, hlavně ohromným ohněm dne 7. července 1871, kdy 178 čísel kromě hospodářských stavení popelem lehlo, jakož i klesnutím hutí valně schudlo. Další obce jsou: -

Bezděkov. Buková. Hoděmyšl. Přední Hutě. Zadní Hutě pod blízkým Třemšínem. Nepomuk se školou déle již českou. Piňovice s popluž, dvorem. Sedlice. Skuhrov a část obce Nesvačil. Věšín, velká vesnice se školou. Voltuš. Vranovice se slušnou nemešní kaplí a s dvorem poplužním. Zde stávala někdy tvrz. R. 1408 uvádí se při udělení rybníků kostelu ve Hvozďanech co svědek také Jaroslav z Vranovic. Zalány. Zaběhlá s popluž, dvorem, přes dvě hodiny od farního místa za lesy vzdálená. Zdejší lid nazývá v obecné mluvě vesnici Nepomuk také »Němci« a Zaběhlou »Mozolovem«.

K obci Věšínu připísána také samota Teslíny, myslivna a dva domy v lesích ležící, která nám dochovala dosud jméno bývalého kláštera benediktinského.

Klášter ten založený ku cti sv. Jana Křt., povstal někdy ku konci 11. století, a osazen benediktiny Ostrovskými, byl filiálkou čili proboštvím mateřského. R. 1200 obdržel od krále Přemysla Otakara I. ves Čechlice, ale v bouřích husitských i s vesnicí tou zašel, byv dle mnohých zpráv Žižkou zbořen. Zbořeníště, které okolní lid »kostelíkem« zove, zvedá se dosud nepatrně mezi křovinami a lesem, tu a tam dochovaly se do dnes části zdi severní, základy někdejšího presbytáře; vnitřek kryje propadlé a zřícené kamení, v němž bujná tráva a křoviny rostou. Dle prostory a základů nebyl kostel příliš obsáhlým a prostranným. Sem tam rozmetané kameny v sousedství bývalého kostela jsou snad zbytky klášterních budov. Jediným, nám známým proboštem zdejším jest Franco, který k r. 1393 se objevuje. (Tingl. L. Conf.)

Celá osada Starorožmitálská, čítajíc r. 1857 na 7181 duší, vzrostla nyní na 8820 osadníků, a patříc k vikariatu Blatenskému stojí pod patronátem arcibiskupa Pražského.

FEUILLETON. Raffaël Santi.

Napsal *F. J. Lehner*. (Pokračování.)

(ČALOUNY.)

Na druhém cartonu jest znázorněno slovo Krista Pána: »Pasiž ovce mé!« Vykupitel odevzdává Petrovi klíče království Božího. Výjev odehrává se na břehu jezera genezaretského. Souvislost s obrazem předcházejícím ukazuje v pravém rohu čelo lodky. Vzkríšený Spasitel bílým, zlatými hvězdami posetým pláštěm oděný, stojí sám na levé straně. Jednou rukou ukazuje na ovce, které na blízku se pasou, druhá jest skloněna k Petrovi, jemuž klíče právě odevzdal. Nebeský klid a božská velebnost Vykupitelova mocně kontrastuje s živým dojmem jedenácti apoštolů na protějšku stojících. Sv. Petr u vděčné pokoře padna na kolena tiskne klíče vroucně k prsoum, patře pln úcty vzhůru k Vykupiteli. V celé skupenině apoštolů jeví se hluboké rozechvění. Po boku knížete apoštolského stojí sv. Jan, mladistvá postava s dlouhými kadeřemi; bezděčně sklání koleno, spíná ruce. Učinil by nejraději po příkladu Petrovu a vrhnul by se k nohám Ježíšovým. S obličejem září mu nadšení a radost z povýšení Petrova. S podobným důmyslem vyjádřena jest povaha sv. Ondřeje stojícího vedle miláčka Páně více v pozadí. Duše starostlivá

přemítá, zda-li síla lidská jest s to, aby snesla břímě úřadu tak těžkého a velkého. V obou postavách zračí se dojem opácný, jaký slova Kristova u apoštolů zplodila. Dvojí dojem tento doznívá ve sboru apoštolském a to tím způsobem, že nadšená radost Janova vždy slaběji a Ondřejeva starostlivost vždy silněji duši jednotlivců zachvívá. Skupeniny i barvitosti dobře se dělí od bohatého pozadí krajiny. Nejlibeznější vlnadou přiodíl Raffaël ideální typ Syna Božího. V ušlechtilých údech jeví se vlnadná souměrnost, s tváře pak jeho září dokonalá krása a klidná vznešenost. Bohaté světlé kadeře splývají v lehkých vlnách na ramena obklopující dokonalý oval obličej, v němž zejména kresba úst dýše milostí a láskou.

Zrcadlí-li se v cartonu uvedeném výhradně dojem psychologický, líčí třetí carton dějství i zevně mocně oživené. Raffaël líčí dle vypravování skutků apoštolských uzdravení chromého u brány chrámové, kteráž slove krásná. Apoštolové Petr a Jan stojí v předsíni sloupením okrášlené, v níž žebráci se zdržují. Mezi oběma středními pilíři soustředěna jest hlavní skupenina. Na podlaze schoulen sedí žebrák chromý od

narození, naproti němu svatý Petr, který mrzáka za ruku uchopil a vstáti mu káže; více v pozadí mladistvý, kadeřavý sv. Jan. Mužná důstojnost, libečná spanilost a k milosrdenství vybízející nuznost zde dojemně kontrastují. Nevývinutý útvar hlavy, zapadlé oči, plochý nos, těžký jazyk, který o rty se zaráží mluvení překážejí, jakož i tenké schudlé nohy oznamují bezděčně žebračkovu nemoc. Bída jeho nebudí však ošklivost, nýbrž milosrdenství. Ideální postavy apoštolů vedle něho tím krásněji vynikají. Svatý Petr v profilu postavený promluvil slovo zázračné, sv. Jan laskavě žebračku dává pokynutí, aby vstal. Pokouší se o to, tělo se narevnává, při čemž bezděčně sahá ještě na zem po berli. Byl hoden uzdravení, nikoli však druhý žebrač v pozadí, z jehož tahů více spustlost, než nemoc zírá. V sloupopřadí panuje čilý život. Kolem stojící diváci jeví buď účastenství anebo zvědavost, zejména vousatý stařec a mladistvá matka dítko své k prsoum tulící a hlavu po uzdraveném žebračku obračející. S nelibostí však pohlíží na divotvorného apoštola kněz ze sloupopřadí. Pouze děti bezstarostně vlastními záležitostmi se obírají, plodíce ve vůkolí mrzáka dojem dvojnásobně milý a ladný.

Vzlet ještě dramatictější ukazuje se na čtvrtém cartonu v potrestání Ananiáše. Na vysokém jevišti shromáždilo se devět apoštolů, aby vykonali soud nad Ananiášem, který selhal Duchu Svatému. Orel jest vyrčen. Před stupněm jeviště sklesnul Ananiáš v křečovitém záchvatu vypouštěje ducha. Dojem hrůzného divadla zrcadlí se v nejbližším vůkolí. Jinoch v levo klečící se děsí; dva mužové v pravo úzkostlivě k Ananiáši se sklánějí, mladší pak rukou na apoštoly ukazuje, souvislost výjevu na paměť uváděje. Hlavní osobou jest však sv. Petr. Postoupiv až na kraj jeviště rukou vysoko vztýčenou jeví se býti vykonavatelem soudu božského. K průzračnosti dějství ničeho neschází. Na levé straně jeviště spatřujeme sv. Jana chudým almužnu rozdávajícího. S pravé strany přichází Sapphira ničeho netušící, peníze zatažené v rukou počítající. Obě boční skupeniny nesměly scházeti, jelikož jimi teprve veškerý průběh dramatického výjevu jasné na oči se staví. Jak mocně kontrastuje skupenina diváků s klidnou skupeninou apoštolů jménem Božím soudících! Všim právem považuje se obraz tento za nepřekonatelný vzor komposice.

Následující tři cartony oslavují sv. apoštola Pavla líčíce jej jakožto divotvorce, vypravující, kterak od lidu za boha považován jest a vypisující moc řeči jeho.

Ananiáši sv. Petrem potrestanému odpovídá Elymas sv. Pavlem slepotou raněný. Dramatický výjev vyveden jest s touž mohutností, způsobem však zcela jiným. Ve středu obrazu sedí před výklenkem na vyvýšeném stolci proconsul Sergius, lictory obklopený. V pravém a levém popředí stojí sv. Pavel a Elymas. Boj se již skončil. Vítězem jest sv. Pavel. Vysoko vztýčený pozdvihuje ruku k rozkazu, odvraceje tvář od protivníka. A skutečně! Slovo apoštolovo stalo se skutkem. Elymas raněn jest náhle slepotou. Oči má zavřené, oběma rukama v před tapající, prsty roztažené, nohy nejistě se potácející, hlavu v týl nachýlenou. Děsný stav nelze živěji znázorniti. Nebylo by ani valně třeba postav vedlejších. Hlavní dvě osoby vše výmluvně objasňují. Apoštol s mužnou rázností tváře, Elymas se sprostou chytrostí, která však přece byla zahanbena; tam roucho velebně splývající, zde nepokojné, pomačkané řasy, ze všeho mluví protiva mezi vítězem a přemoženým. Na oči Elymasovy padá nejostřejší světlo, aby ztráta zraku patrně se jevila, u apoštola jest nejjasněji osvětlena pravice, nástroj rozkazu jeho. Sv. Pavel a průvodčí jeho Barnabáš jsou v jemném polosvětle, na Elymasa a vůkolí jeho padá ostré světlo. Výjev podrobněji se doplňuje vedlejšími osobami. Jistý muž blíží se těsně k čarodějníku, pilně skoumaje oči, zda-li skutečně zhaslo světlo jejich. Posuňky, zejména ruce sprásknuté zřejmě praví, že o pravdě se přesvědčil. Za Elymasem ukazuje jiný muž na vlastní oči, aby neštěstí znázornil. Žena pak udivená k sousedům se obračející ukazuje na sv. Pavla, jakožto na původce skutku.

Šestý carton vypravuje oběť v Lystře. Sv. Pavel a Barnabáš kázali slovo Boží v Lystře. Sv. Pavel uzdravil chromého, který uvěřil. Spatřujeme jej na pravé straně v popředí. Odhodil své berly, stojí pevně na nohou, spíná vděčně ruce a patří okem zářícím na apoštola. Sousedé zvědavě pohlíží na nohu uzdravenou. V pozadí jsou dvě ženy, snad matka a sestra chromého, zbožně na apoštola patřice. Uctivost však i jiným způsobem se jevila. »Jupiter a Merkur k nám zavítali«, volá lid. A zástup již se chystá, aby bohům obětoval. Jinoch přivádí obětního býka. V popředí sluhové obětní jsou zaměstnáni, aby u přítomnosti kněze zabili druhého býka. Přivlékli jej již až k oltáři bohatě okrášlenému, za kterým dva hoši stojí, jeden na dvojatou loutnu pískaje, druhý nádobku s kadidlem (acerra) v rukou drže. Jeden ze sluhů obětních kleče

drží pevně skloněnou hlavu býkovu, druhý pak poloobnažený svalovitou rukou napřáhá sekyru. Rána byla by již dopadla, kdyby jinoch ze zástupu se prodravši nebyl zadržel ruku jeho. Zpozoroval totiž rozjitření apoštolovo nad modloslužebností a usiluje, aby lid pověřený zdržel od oběti. Sv. Pavel stojí na místě povýšeném odvrací se od výjevu, v posvátném hněvu roucho své trhaje. Celou komposicí vane rovnováha výtečně odměřená.

Ze života mocně rozproudeného uvádí nás poslední carton do klidného zátíší života duševního, vzbuzeného kázáním sv. Pavla v Athenách. Mohutní chrámové ohraničují místo, na kterém apoštol hlásá Stoi-kům a Epikureům Boha neznámého. Svatý Pavel stojí sám na místě povýšeném, ovládá taktó co hlavní osoba celé shromáždění. V horlivosti řečnické postoupil až k samým schodům, obě ruce vzhůru vztahuje, aby slovům důrazu dodal. I hlava zastíněná ustupuje výrazu mocnému, i tělo klidně držené s tvarem roucha obrací veškerou pozornost na tento pohyb rukou. Dole proti němu vidíme Athénany. V tazích posluchačstva lze stopovati veškeré stupně pozornosti, s jakou řeč sledují, souhlas a odpor, klidně uvažování a pouhou zvědavost. Jeden nevšímá si druhého, obracejíce pozornost k sv. Pavlu. Žádný však z veškerého posluchačstva nepřisvědčil mu úplně, nová pravda u žádného nestala se přesvědčením. Pouze jeden muž a jedna žena v pravém popředí po schodech vystupující uvěřili. Z mužů, který obě ruce po něm rozpíná, mluví radostné nadšení; na ženě pak spatřuje se klidná uctivost a hluboký obdiv. Skutkové apoštolští uvádějí jména jejich: Dionysius Areopagita (člen rady) a žena jménem Damaris. Oběma zástupci lidu věřícího dostalo se teprv obrazu skutečného zakončení.

Cartony čalounů jsou nejzralejšími plody Raffaelova umění. Jsou vzorem komposice. Člověku nepřipadá ani myšlénka, že by mohly býti jinak uspořádány. Zdá se, jako by příroda sama byla je zplodila. Z každého cartonu jasně vyzívá hlavní zásada, dle které umělec tvořil každou skupeninu, každou postavu. Poskytovalo mu ji dějství, jakož i povaha osob hlavních. Jako by se byl vši samostatnosti zříkal, dopouští Raffael volný a souladný vývin předmětu líčeného, jak toho vnitřní podstata jeho vyžadovala. Šetrným uvedením zákona vyvědl vsudy skutečnou organickou jednotu výjevu. A přece, jak podivuhodně rozmanité jsou základní čáry, na kterých komposice se staví! Brzy se pohybuje výjev na čáře vodorovné, brzy

se dá obehnati čárou eliptickou, brzy polokruhem. Hlavní osoba dějství není vždy ve středišti obrazu, nýbrž bývá často na stranu pošinuta. Při tom však nejsme přece nikdy v pochybnosti, kde hlavní osobu hledati dlužno; umělec zná vždy výtečnými rysy platnost ji zjednatí. Staví ji o sobě proti zástupu se tisícím, řídí oči a pohyb všech účastníků na ni. Hlavní osoba vyniká nad ostatní barvou oděvu, převyšuje zástup postavením a většími poměry tělesnými a j.

Cartony svými dospěl Raffael na vrchol osobní zralosti a dobyl si místa veleduležitého v dějinách umění vláského.

Tři mužové tvoří epochu v dějinách malířství vláského: Giotto, Masaccio a Raffael.

Prostředky nedostatečnými, máje však jasně a pevně cíl před očima, vdechl Giotto postavám svým duši a život. Cítily jeho citem, mluvily, co on si myslil. Po dlouhé přestávce spatřujeme v dílech Giottových opět plnou moc umělecké obrazotvornosti a odlesk ducha osobního. V tom a onom mnozí současníci jej předčili. V mnohých věcech sdílí s nimi stejnou chudobu. Není nesnadno na každém z jeho obrazů vynajiti citelné nedostatky, kresbu oka, typ hlav, kresbu rouch, hromadění figur na místo volného skupení, přemrštování výrazu. Přehlídíme-li však úhrnečně činnost jeho, poznáváme, že není ideálu, k němuž s vědomím nebyl by se nesl, a k němuž s výsledkem nebyl by položil základů. Ideál tento zaznívá ve způsobu, jakým výjev vždy pořádá, v jednotné náladě, jakou podržeti se snaží, ve výrazné charakteristice postav a v obdivuhodně pravdivé přirozenosti veškerých pohybů a hnutí, ač na půdu skutečnosti nikdy nevstoupil. Lze míti za to, že Raffaelovi freska Giottova v Sta. Croce, která jsou korunou jeho ducha tvůrčího, nezůstala neznáma.

Že Raffael díla Masacciova dobře znal, dosvědčují cartony samy. Vždyť Masaccio líčil částečně tytéž události. Na vzoru v kapli Brancacci poznal Raffael odměřenou ctihodnost postav apoštolských, mohutný typ hlav, velebné splývání rouch. Zde spatřil umění, kterak dlužno komposici moudře odvažovati, osoby jednající až do podrobnosti živě tvořiti, tak že ani nejmenší částka těla není lhostejna. K dokonalosti bylo pouze třeba stupňování onoho umění, nikolivěk však měnění základů.

Vedle stanzí jsou cartony čalounů nejvelkolepějším dílem, které Raffael v Římě zůstavil. Poutá-li na vatikánských freskách

mohutnost stále rostoucí, byly zde předměty biblické vhodnou rukověti, kterou obrazotvornost umělcova rozpráváda v malířské vypravování. Poskytovaly mu volnosti, aby náladu duševní rozmanitě pořádal a v hloubku jejich vnikal, náruživosti tělem živě přiodí-

val. Byla s tím sdružena i výhoda, že předměty obrazů byly sice známy, přece však opakováním nikolivěk příliš ovšednělé. Cartony čalounů poskytovaly tedy Raffaelovi příležitosti, aby uměleckou povahu jeho plnou měrou odhalily.

Z Akademie křesťanské.

Zpráva za měsíc srpen.

I. Vyřizené záležitosti.

Práce kovové. Kalichy: pro dp. Jan Kutíše, faráře na Křivoklátě a vysokor. p. baron Schüttelsberga v Modleticích. — Pozlacení a postříbření v ohni: kalicha pro dp. Jana Holuba, faráře v Prušankách a pro dp. Jos. Načeradského, far. v Křepici; patenky, k nemocným pro dp. Václava Šimka, faráře v Cimelicích, ciboria pro vdp. Fr. Černohouze, děkana v Dobrovici; kaditelnice pro vdp. Fr. Komárka, děkana v Třešti. — Lunela pro dp. Karla Čermáka, kaplana v Benátkách. — Nádobky tři pohromadě stříbrné: pro dp. Leop. Pátka, faráře ve Vranovicích. — Kropenka mramorová: pro sl. patronátní úřad v Sedleci. — Konvičky mešní: pro dp. Karla Rudišra, far. v Tuchlovicích a pro dp. Jana Kutíše, far. na Křivoklátě. — Missaly: pro dp. Jana Kutíše, faráře na Křivoklátě, pro vdp. Fr. Černohouze v Dobrovici a pro sl. patronátní úřad v Litomyšli. — Lucerny k slavnostním průvodům: pro dp. Jiřího Schöna, faráře v Kostelci.

Rozličné. Soška p. Marie: pro dp. Karla Rudišra, faráře v Tuchlovicích. — Obraz oltářní: pro blahorod. p. Kavoňu v Bližkovicích. — Pultíky pod mešní knihu: vdp. Fr. Komárka, děkana v Třešti na Moravě, pro sl. patronátní úřad v Litomyšli, pro důst. farní úřad v Radnicích a pro vysokor. p. barona Schüttelsberga v Modleticích. — Kříže pro školu: pro dp. Jos. Ruběše, faráře v Lužci. — Harmonické zvonky: pro dp. A. Baselta, far. v Bělé, pro dp. Václava Šrámka, kaplana v Čelakovicích, pro důst. farní úřad v Modřanech, pro sl. patronátní úřad v Litomyšli, pro vysokor. p. barona Schüttelsberga v Modleticích a pro důst. farní úřad v Zbejšově.

Paramenty. Kasule: bílá pro dp. Karla Matouše, faráře v Dobřejovicích; červená pro ctih. šedivé sestry v Praze a pro dp. Ad. Pažouta, faráře ve Velimi; červená, bohatě zlatem a hedvábím vyšíta: pro dp. Jos. Šebora, far. v Suniberku; bílá pro dp. Václava Nyklesa, far. v Praze; bílá pro blahor. p. Fr. Schumaka v Hrobech; červená pro vdp. Fr. Komárka, děk. v Třešti na Moravě. — Pluvial červený: pro dp. Ad. Pažouta, far. ve Velimi. — Dalmatíky: pro dp. Jos. Šebora, far. v Suniberku. — Bursy k nemocným: pro dp. Vlast. Pokorného, faráře v Mukařově a pro dp. Jos. Nesswethu, faráře v Donavicích. — Vela: pro sl. patronátní úřad v Sedleci, pro dp. Jiřího Schöna, far. v Kostelci, pro J. Jasnost pí. kněžnu Oettingenovou v Praze, pro dp. Jos. Načeradského, far. v Křepici na Moravě a pro blahor. p. Stejskala, velkostatkáře ve Zdíbech. — Pláštíky na ciborium: pro dp. Jos. Šebora, far. v Suniberku, pro dp. Jos. Boška, far. v Maxberku, pro dp. Jos. Nesswethu, far. v Donavicích, pro vdp. Fr. Černohouze, děkana v Dobrovici a pro blahor. p. Stejskala, velkostatkáře ve Zdi-

bech. — Štoly: pro dp. Jos. Šebora, faráře v Suniberku, pro dp. Jana Kutíše, faráře na Křivoklátě, pro dp. Štěp. Dvořáka, administr. v Luži, pro vdp. Fr. Komárka, děkana v Třešti na Mor., pro dp. Jos. Načeradského, far. v Křepici a pro dp. Jana Sedláčka, far. ve Špičkách. — Antipendium: pro dp. Jos. Načeradského, far. v Křepici. — Korouhve: pro dp. Fr. Dvořáka, far. v Loučeni. — Komže pro kostelníky a ministranty: pro odp. Fr. Komárka, děkana v Třešti, pro dp. Jana Sedláčka, faráře ve Špičkách a pro blahorod. p. Stejskala, velkostatkáře ve Zdíbech. — Pítkrov: pro dp. Jana Kutíše, far. na Křivoklátě. — Polštáře na oltář: pro J. Jasnost pí. kněžnu Fürstenbergovou v Lánech. — Birety: pro dp. Jos. Nesswethu, faráře v Donavicích, pro vysocedůst. p. Jos. Pekárka, arcikněze v Blatné a pro dp. Jana Šindeláře, kaplana v Domažlicích. — Koberce: pro dp. Jana Kutíše, faráře na Křivoklátě a pro dp. Jiřího Schöna, faráře v Kostelci. — Šňůra k lampě: pro dp. Jos. Načeradského, faráře v Křepici.

Prádlo kostelní. Plachty oltářní: pro sl. patronátní úřad v Sedleci, pro vysokor. p. barona Schüttelsberga v Modleticích, pro blahor. p. Stejskala, velkostatkáře ve Zdíbech a pro dp. Jos. Kučeru, far. v Bezdržicích. — Cingula a pally: pro dp. Jos. Šebora, faráře v Suniberku, pro dp. Jana Sedláčka, faráře ve Špičkách a pro důst. farní úřad ve Zbejšově. — Alby a rochetty: pro dp. Jana Kraupnera, faráře v Knihnicích, pro vysokor. p. barona Schüttelsberga v Modleticích, pro blahor. p. Stejskala, velkostatkáře ve Zdíbech. — Korporalia a humeralia: pro dp. Karla Rudišra, faráře v Tuchlovicích, pro dp. Mat. Nevoralu, administr. v Třebíči na Moravě a pro vysokor. p. barona Schüttelsberga v Modleticích.

II. Nová objednání.

Práce kovové. Kalichy: skvostný stříbrný: dp. Jan Kutíšek, farář na Křivoklátě; s bohatou okrasou: dp. Flor. Eichler, farář v Rosicích u Brna; jednoduchý: vdp. Fr. Komárek, děkan v Třešti na Moravě. — Ciborium gotické: dp. Kašp. Dunda, farář v Moravci. — Pozlacení v ohni: monstrance: dp. Ant. Baselt, farář v Bělé a dp. Kašp. Dunda, farář v Moravci; dvou kalichů a patenky: dp. Josef Nesswetha, farář v Donavicích. — Patenky stříbrné: dp. Jos. Ohmann, kaplan v Ouhošťanech a dp. Jos. Röttig, kaplan v Krásné Lípě. — Nádobku nasv. olej: dp. Jos. Ohmann, kaplan v Ouhošťanech. — Kaditelnici: sl. patronátní úřad v Litomyšli pro fil. kostel v Bučině. — Konvičky mešní: vdp. Fr. Komárek, děkan v Třešti na Moravě a sl. patronátní úřad v Litomyšli. — Lampu oltářní v gotickém slohu: sl. patronátní úřad v Litomyšli a dp. Jan Matějček, farář v Čachrově. — Sví-

cny oltářní: vdp. Fr. Komárek, děkan v Třešti na Moravě, sl. patronátní úřad v Litomyšli, dp. Josef Kudrnáč, farář v Loukově a vysokor, p. baron Schüttelsberg v Modleticích. — Kanonické tabulky: dp. Josef Kudrnáč, farář v Loukově a sl. patronátní úřad v Litomyšli.

Paramenty. Kasule: fialovou: vysokor, pí, hraběnka Kinská ve Chvojce a dp. Jan Kutíš, far. na Křivoklátě; červenou a černou: sl. patronátní úřad v Litomyšli pro filiální chrám P. v Bu-

číně; bílou, červenou a černou: vysokor, p. baron Schüttelsberg v Modleticích a černou dp. Václav Hošťálek, farář v Oseku na Moravě. — Pluvialy: fialový: dp. Jan Kutíš, farář na Křivoklátě a bílý blahor, p. Stejskal, velkostatkář ve Zdi-
bech. — Antipendia: důst. farní úřad v Rosicích u Brna a vysokor, p. baron Schüttelsberg v Modleticích. — Nebesa: dp. pan Kutíš, farář na Křivoklátě. — Prapor pro školní mládež: blahorodý p. L. Pazdírek, řídící školy v Moštěnicích.

Příspěvky na votivní obrazy v karlínském chrámu P. k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

Votivní obraz řádů řeholních.

	zl. kr.
Přenešeno	710 —
Ryt. řád Křižovnícký (k dosavadním 103 zl.): Nejmenovaný	6 —
Kanonie Strahovská (k dosavadním 53 zl.) sbírkou vdp. P. Justina Koblasý, k. a. no- táře, podpřevora a novicmistra od jmeno- vaného vdp. podpřevora (k dosavadním 10 zl.) dalších 10 zl. 20 kr., od dp. P. Da- miana Manžela (k dosavadním 4 zl.) dalších 5 zl. 80 kr., od p. t. Dr. B. M. 1 zl. Úhrnem	17 —
Dp. P. Kristian Kaplan, farář v Mikulovicích na Moravě	5 —
Úhrnem	738 —
Do 2000 schází 1262 zl.	

Votivní obraz český.

Přenešeno	708 12
Bp. J. Kocourek, speditur v Praze	10 —
Sbírka dp. P. Votky (k dosavad. 39 zl. 87 kr.) další	1 —
Sbírka cp. Ant. Podlahy, bohoslovce v Praze: od bp. A. Podlahy, správce úřadu hospo- dářského v Praze a od bp. JUDr. K. Ha- velky, advok. koncipienta v Praze po 1 zl. Úhrnem	2 —
Vp. Jan Truhlář, administrátor v Netolicích	2 —
Úhrnem	723 12
Do 2000 schází 1276 zl. 88 kr.	

Votivní obraz moravský.

	zl. kr.
Přenešeno	330 85
Dp. Jan Křivý, farář v Letonicích	2 —
Redakce »Hlasu« od dp. Th. Kvapila, faráře v Dobroměřicích	2 —
Msgr. Vilém Blažek, kanovník a ředitel semi- náře v Kroměříži	5 —
Msgr. Matěj Procházka, kanovník v Brně	5 —
Bp. A. Matyáš, sekretář Akademie kř. v Praze	5 —
Dp. P. Krist. Kaplan, farář v Mikulovicích	5 —
Úhrnem	354 85
Do 2000 schází 1645 zl. 15 kr.	

Votivní obraz řeholních paňen.

Přenešeno	286 80
Nejmenovaný ctih. konvent řeholnic v Praze s heslem: »Na oslavu svatých patronů!« na 200 zl. první splátka	25 —
Nejmenovaný ctihod. konvent řeholnic: první splátka	10 —
Úhrnem	321 80
Do 2000 schází 1678 zl. 20 kr.	

Obětovnost křesťanská nevymírá. Svatý Cyrill a Method mají četných ctitelů. Dojemná láska opěto-
vanými dary se osvědčuje, jak na př. ukazují sbírky
důstojných konventuálů proslavené kanonie Strahovské,
které již podruhé dary své na oslavu roku jubilejního
skládají. Zaplat Pán Bůh!

Za další příspěvky prosí *redaktor.*

Odvod k „Methodu.“

Za minulé tři měsíce předplatitelů:

Země	Dieceze	Ubylo	Přibylo		
v Čechách	Pražské		Nejd. Pán P. Sigmund Starý, generální opat řádu praemonstrátského v Praze. Dp. František Kořan, představený konviktu v Praze. Bp. Bohumír Martinovský, učitel v St. Boleslavi	1 1 1	
	Král.-Hradeč.	† Dp. Josef Krška, vikář a děkan v Heřm. Městci	1		
	Budějovické	† Dp. Václav Mostecký, vikář a děkan ve Vodňanech	1		
		Úhrnem	2	Úhrnem	3

Method čítá předplatitelů 465.

OBSAH: Kniže-arcib. Pražský František de Paula. — Děkaný chrám sv. Mikuláše v Lounech — »Zodpovídané otázky
archaeologické«. Starý Rožmitál. — Feuilleton: Raffael Santi. — Z Akademie křesťanské. Odbor umělecký. Zpráva
za měsíc srpen. — Příspěvky na votivní obrazy. — Odvod k Methodu za minulé tři měsíce.

❖ Veškeré dřívější ročníky »Methoda« má na skladě redakce »Methoda« v Karlině č. 234. ❖

Nákladem vydavatelovým. — Knihtiskárna Politiky v Praze.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 9.

V Praze, dne 30. září 1885.

Ročník XI.

OBSAH: Bašilika sv. Václava na Smíchově. — Zprávy o starých plebáních: Pněvice u Hory Kutné. — Děkaný chrám Nanebevzetí Marie Panny v Blatné. — Staré obrazy oltární ve chrámě Matky Boží na Náměstí v Hoře Kutné. — Z Akademie křesťanské, Odbor umělecký: Zpráva za měsíc září. — Příspěvky na votivní obrazy v karlínském chrámu P. k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

Basilika sv. Václava na Smíchově.

Napsal *Adolf Duchon*, městský inženýr na Smíchově.

Počátek činnosti, kterou Smíchovu dostati se mělo důstojného chrámu Páně, stal se již r. 1866, když zastupitelstvo obecní sestavilo zvláštní sbor kostelní pro sbírání příspěvků a opatření plánů na rozšíření farního kostela sv. Filipa a Jakuba. Nedostatečnost tohoto projektu byla však záhy na to již v r. 1868 seznána a bylo schváleno postavit nový prostranný chrám, za kterýmž účelem byl kostelní sbor pod protektorátem J. Em. zvěčného kardinála knížete Bedřicha ze Švarcenberků obnoven a značně rozmnožen. Sbor kostelní, jemuž předsedal p. Petr Fišer, neunavně se staral sbíráním příspěvků o získání potřebného fondu stavebního.

Fondu tomu zejména věnovali: Jeho Veličenstvo zvěčný císař a král Ferdinand Dobrotivý se svou vznešenou chotí 30.000 zl., Jeho Veličenstvo nejmilostivější panující císař a král František Josef I. 5000 zl., Jeho cís. Vys. zvěčný arcivévoda František Karel 2000 zl., dary jiných dobrodinců obnášely 29.378 zl. Zvláštní sbor pražských a smíchovských paní pod předsednictvím hraběnky Joh. Nosticové uspořádal věcnou loterii, která vynesla 31.419 zl. 99 kr.

Z náboženského fondu povoleno bylo na stavbu příspěvku 60.000 zl., tak že r. 1880 vykázano bylo veškerých příspěvků i s úroky asi 180.000 zl.

Místo stavební proti radnici zakoupila obec již dříve za 100.000 zl.

Aby opatřily se plány stavební, bylo v r. 1876 vyzváno několik vynikajících architektů k podání návrhu s tou podmínkou, by chrám mimo vnitřní zařízení postaven byl za 180.000 zl.

Ačkoliv nebylo lze pomýšleti na stavbu podobnou jako chrám sv. Cyrilla a Methoděje v Karlíně, který asi čtyřnásobného nákladu vyžadoval, tož přece jednalo se o stavbu rázu monumentálního. Úkol nebyl zajisté snadný.

Z podaných návrhů uznán byl onen p. arch. Ant. Barvitia za nejzpůsobilejší, pročez svěřeno mu bylo vypracování definitivních plánů, jakož i provedení a řízení celé stavby.

Se stavbou bylo 18. dubna r. 1881 počato, základy vysvětil J. Em. zvěčný kardinál kníže Bedřich ze Švarcenberků dne 18. září téhož roku a taktéž zvony dne 27. září r. 1883.

Stavbu, která tedy asi 4 léta trvala, řídil zvláštní stavební odbor, složený z předsedy purkmistra p. K. Dimmera, místopředsedy dp. faráře Vinc. Švehly a ze členů odboru: pp. architekta a stavitele dómu sv. Vítského Jos. Mockra, m. r. Ant. Peluňka, m. r. K. Buriana, civ. ing. Vojt. Hanče, stav. Al. Elhenického, architekta Ant. Barvitia jakožto ředitele stavby a měst. inženýra A. Duchoně, který stavbu prováděl.

Dohled na stavbu měl c. k. vrchní in-

ženýr A. Rosenberg, vyslaný c. k. místodržitelstvím.

Stavba jest provedena dle vzoru starokřesťanských basilik, totiž prvních křesťanských chrámů ze 4. století, hned po katakombách následujících, které jméno i hlavní formu obdržely dle pohanských basilik. V dobách pohanských nazývala se basilikou veřejná tržnice (bazar), s kterou byl soud (tribunal) ve spojení. Tržnice byla obklopena sloupovým ochozem, kdežto soud v půlkruhovém výklenku na vyvýšeném místě zasedal.

Z toho ovšem se značnými změnami vyvinula se stavba křesťanských basilik a sice na místě bazaru vznikly lodí chrámové, sloupřádkem od sebe oddělené, a půlkruhového výklenku užito bylo za místo pro kněžstvo a nazván apsis, mezi nímž a lodí umístěn bývá oltář. Lodi chrámové neměly buď žádného stropu, tak že vazba střechy viditelná byla, aneb byly ukončeny rovným dřevěným stropem kasetovým. Místo rovných architravů byly již tehdy v začátcích umění křesťanského zřizovány pásy spočívající na sloupcích a nesoucí vysokou loď.

Stavby ty vynikaly ohromnými rozměry a nádhernou vnitřní úpravou, jak o tom basiliky jako sv. Pavla v Římě, St. Maria Maggiore a j. svědčí.

Basilika Smíchovská, patronu země České sv. Václavu zasvěcená, jest třílodní, totiž o střední vysoké lodí a dvou lodích pobočných. Délka vysoké lodí obnáší 41·4 m, šířka 11 m a délka lodí postranních 30 m při šířce 5 m, tak že zřízena jest na 2000 osob. Výška lodí obnáší 19 m a výška lodí postranních 11 m. Dvě věže v průčelí se nalézající mají výšku 50 m (až ke křížům). K presbyteriu přiléhá na straně severní kaple křestní a na jižní straně sakristie, k nimž z náměstí zvláštní schody vedou.

Zevnější architektura skládá se ze spodní dorické etáže lodí postranních, z jonické etáže vysoké lodí, pak ze dvou korintských oddělení na věžích a sice nižšího hodinového a vyššího s otvory zvonice.

Ve spodní dorické etáži nalézají se v průčelí tři portály, a sice jeden hlavní ve středním risalitu a dva postranní ve věžích. Hlavní portál ozdoben jest nad vraty půlkruhovým majolikovým reliefem, zhotoveným dle Šimkova modelu v továrně Ginori-ho ve Florenci a znázorňujícím svatého Václava se dvěma klečícími anděly.

Kruhové medailony taktéž majolikové nad postranními portály představují blahosl. Anežku a blahosl. Hroznatu.

Reliefy tyto jsou velice zdařile provedeny a jest jen chváliti, že i tento nový druh umění u nás méně známý nyní důstojně zastoupen jest.

V postranních fačádách postranních lodí střídají se dvojité okna s výklenky, do kterých svého času postaveny budou sochy českých patronů.

V etáži jonické jest v průčelí velké kruhové okno a kolem něho několik polí mosaikových, nejtrvanlivější to způsob polychromie, zhotovené ze samých emailových kousků do malty zasazených. Osamělé tyto obrazy doplní se vzájemně teprve mosaikou, která v pásu pod kruhovým oknem provedena býti má.

Podnoží celého chrámu, portály, veškerá okna a důležité části říms, zhotoveny jsou vesměs z hořického pískovce, rovné plochy mezi pilastry jsou provedeny co řežné zdivo z cihel od V. Mockra z Citolib.

Věže a apsis kryty jsou mědi, vysoká loď francouzskou a anglickou břidlicí a lodí postranní silným černým plechem.

Vstoupíš-li hlavním portálem a předsíní do vnitř chrámu, objeví se ti obraz u nás v kostelích nezvyklé nádhery, známější oněm, jímž popřáno bylo obdivovati se kráse římských basilik.

Osm mohutných sloupů jonických s hlaviciemi a patkami z bílého mramoru kararského a dřikem na způsob červené žuly imitovaným, dělí lodí postranní od lodí vysoké. Hvězdnatý blankyt ve formě křížových kleneb kryje lodí postranní a výše bádající oko stane na bohatě ve dřevě řezaném, polychromovaném a zlaceném stropu vysoké lodí, jejížto okna bledě zeleným světlem chrámovou prostoru příjemně osvětlují.

Ušlechtilé rozměry celkové i jednotlivé ve spojení s bohatou, při tom však klidnou a harmonickou dekorací, dodávají svatyni této oné vznešenosti chrámové, která ještě zvýšena jest provedením veškerých maleb figurálních a zejména mosaiky v kupli nad hlavním oltářem.

Z vnitřního zařízení chrámového vynikají zejména oltáře, vesměs z mramoru zhotovené. Hlavní oltář zasvěcený sv. Václavu, v hlavní apsidě umístěný, představuje sarkofag z bílého kararského mramoru, nad nímž se pne na čtyřech jonických sloupech spočívající dřevěný a pozlacený baldachyn.

Podstavce sloupů, též schody a dlažba kolem jsou ze šedého kararského mramoru, patky a hlavice sloupů z bílého mramoru a dřiky sloupů co monolity ze žlutého mramoru z okolí Veronského.

S architravu baldachynu visí kolem oltáře pozlacené lampy a mezi nimi uprostřed lampa věčná.

Bronzová dvířka tabernaklu jsou ozdobena císelovaným Kristem na kříži a metopy baldachynu malovanými odznaky evangelistů.

Baldachyn ukončen jest ballustradou, v jejížto nárožích stojí dva andělé dle modelů Šimkových ze dřeva řezané.

V apsidě jižní lodi postranní, která černým umělým mramorem jest vyložena, nalézá se oltář sv. Kříže.

Stůl oltární ze sliveneckého mramoru zhotovený, s vložkami ze serpentinu, jest bronzovými věnci a monogramem Kristovým ozdoben.

Na svrchní část oltáře z heřmanoměstského šedého mramoru vypracovanou, bude postaveno sousoší z bílého mramoru Šimkem provedené a Krista na kříži se dvěma po stranách klečícími anděly představující.

V apsidě severní lodi postranní, vyložené imitací červeného mramoru, jest oltář Mariánský z bílého kararského mramoru zhotovený.

Oltární obraz, malovaný Sequensem, jest kopie Madonny, nalézající se v basilice St. Maria Maggiore v Římě, o němž se za to má, že malován jest sv. Lukášem.

Mimo tyto tři hlavní oltáře jsou ještě v předsíni pod kůrem dva menší oltáře ve dvou kapličkách vkusně malovaných. V severní kapličce jest oltář s obrazem sv. Františka, kdežto v jižní kapličce představuje oltární obraz Krista Vykupitele, jakožto kopii obrazu, který otec naší vlasti Karel IV. malovati dal v Římě dle originalu z byzantské školy, nalézajícího se v Lateranu, pro chrám sv. Víta, a který podnes v kapli sv. Šimona a Judy se nalézá.

Kazatelna, zhotovená z kamene Grignano (z okolí Terstu), spočívá na sloupku, před hlavním sloupem severní lodi stojícím. Do kazatelny vedou schody točité, kolem sloupu se vinoucí; kazatelna sama kryta jest dřevěným a zclaceným baldachynem, spočívajícím na čtyřech sloupkách.

Varhany, jakož při zkoušce znalci zjištěno bylo, jsou velmi zdařilým dílem firmy bratří Riegrů z Krnova. Obsahují 32 rejstříků, 2058 píšťal většinou cínových a vynikají mohutným hlasem a čistou intonací.

Zvonů, jež jsou ulity v slévárně Alberta Samassy v Lublani, jest pět. Největší z nich (sv. Václav) váží 27 vid. centů a jest laděn do cis; druhý zvon (sv. Lambert a Crescencia) 12 vid. centů těžký, jest laděn do eis; třetí zvon (sv. Jan Nepomucký) do gis laděný,

váží 8 vid. centů; čtvrtý zvon (P. Marie Boleslavská) váží 3 centy a jest laděn do cis; umíráček do eis laděný, váží 1 1/2 centu.

Křtitelnice, umístěná ve zvláštní křestní kapli, jest zhotovena z bílého mramoru kararského a uzavřena dřevěnou a pozlacenou kuplí, na níž soška svatého Jana Křtitele se nalézá.

Z ostatního zařízení sluší jmenovati skříň v sakristii dle nejnovějšího způsobu zhotovené, ve kterých jsou uschována drahocenná roucha kněžská, kterými obdařen byl kostel z výtěžku bazaru, pořádaného komitétem pražských a smíchovských paní.

Velkou ozdobou chrámu jsou okna s figurálními malbami, provedená dle kartonů Sequensových v továrně Neuhausera v Inomosti. Okna lodí postranních představují 12 apoštolů, dále 2 okna ve věžích sv. Josefa a P. Marii a v kruhovém okně nad kůrem jest Madonna s Ježíškem.

Okna sakristie a křestní kaple obsahují medailony, v nichž zvěstování P. Marie a křest Kristův jsou znázorněny. Malby figurální, provedené prof. Sequensem, jsou ony ve vysoké lodi a sice nad kůrem Mojžíš a David, nad hlavním oltářem andělé nesoucí znaky umučení Krista, a mezi pásy nad sloupy v šedo zelené barvě ve 14 polích dvě sibylly, poprsí proroků, evangelistů a otců církve. V apsidě nad hlavním oltářem představují čtyři obrazy výjevy ze života sv. Václava a v předsíni hlavní znázorněno jest stvoření světa.

Ostatní malby figurální, kterým četná místa jsou vyhrazena, provedou se postupně svým časem. Kuplé hlavní apsidy má obsahovati v sobě dle vzoru starých basilik v mosaice na zlaté půdě uprostřed Krista a z obou stran sv. Petra a Pavla, sv. Václava, sv. Prokopa, sv. Vojtěcha a sv. Ludmilu.

Lodě postranní vyzdobí se obrazy ze života Kristova a P. Marie.

Tím stručně podán vznik i popis nového chrámu sv. Václava na Smíchově, kterým zdařile rozmnožen byl počet památných kostelů pražských o nový druh stavby chrámové, u nás mnohým před tím neznámé.

Jest jenom přání, by pro dokončení veškerých maleb a ostatních scházejících částí, zvláště též soch českých patronů pro zevnější výklenky, našlo se v brzké době hojně dobrodinců umění milovných, aby tato svatyně v brzku se stkvěla v úplném svém provedení, ke cti a slávě Boží i patrona jejího, dědice České země, jakož i k okrase města Smíchova i celé naší stověžaté Prahy.

Náklad na stavbu a úpravu chrámovou:	Hodiny	1.520 zl.
Celkový náklad stavební	Hlavní oltář	10.000 »
Jednotlivé předměty:	Marianský oltář	2.200 »
Majolikové reliéfy nad portály i s modely	Oltář sv. Kříže i s příští figurální skupeninou s bílého mramoru	5.900 »
14 oken hlavní lodě	Varhany	9.400 »
12 oken lodí postranních s figurami apoštolů i s cartony	Kazatelna	5.030 »
Zvony	Křtitelnice	650 »
	Malba dekorativní s veškerým zlacením	18.000 »
	Malby figurální	6.200 »

Zprávy o bývalých plebáních a jejich osadách.

Píše *Josef Nechvíle*, farář v Dašicích.

Bývalá plebánie Pněvice (Pňovice) u Hory Kutné.

V polích zvaných »na Rovinách« na proti Chrámu sv. Panny Barbory byla vesnice Pněvice čili Pňovice, která měla dva chrámy zasvěcené, první ke cti sv. Václava a druhý ke cti sv. Apoštolů Petra a Pavla, jmenované již v stol. 11. a zvláštním plebánem opatřené, ač jeho jméno neznámo. Plebán ten měl též pod svou mocí kostel sv. Jiří, zbudovaný v části Hory Kutné a vedl časté soudy ohledně ostatních kaplí a chrámů Páně v Hoře Kutné. Plebánie Pňovická musela bývatí bohatá, neboť plebán ten platil i kopu 12 gr. desátku papežského. (Tomek rejstříky 54.) Roku 1364 Petr plebán v Slivně změnil si místo s Raynoldem plebánem v Pňovicích s povolením Jakuba řečeného Provod s patrona toho chrámu. Majitelem osady té ale byl v tom čase Petr Rozmthál, měšťan z Hory Kutné, který, ač vzdělával pole v té vesnici, plebánovi desátek dávati nechtěl. Plebán Petr r. 1364 žaloval jej u konsistoře v Praze, načež Rozmthál odpověděl, že platil a skládal desátek tak, jak jej platili a skládali jeho předci, totiž 72 gr. a 4 kor. žita, s kterými vždy každý plebán byl spokojen, a že při prodeji těch polí jmenovaný plebán odpor nekladl, když jemu bylo řečeno, že více desátku se nesloží, leč co bylo uvedeno. An ale svědci uváděli jiné výpovědi, byl Petr Rozmthál odsouzen ku placení celého desátku z polí vzdělaných, dobytka a mlýna, a k náhradě soudních útrat (Emler lib. I. Conf. pars. I. 171). R. 1392 13. března Matěj oltářník sv. Filipa a Jakuba v Praze přiznal se před pražskou konsistoří, že od Ondřeje Ruboše plebána v Pňovicích dostal kalich, který jemu Jiří plebán v Horkách u Časlavi ve 4 kopách gr. pr. zastavil, který kalich ale Matěj oltářník slihuje Ondřeji plebánu ku příštímu sv. Jiří

zase vrátiti. (Tingl Acta judiciaria a. 1392 pg. 27.) Tento Ondřej plebán ale si změnil r. 1394 místo s Martinem z Jihlavi oltářníkem u sv. Silvestra s povolením Václava řečeného Radec kanovníka kostela Pražského (Tingl lib. V. Conf. ai 1393—1399. pg. 197). Ale ještě téhož leta změnil si plebán Martin místo s Martinem oltářníkem oltáře sv. Mikuláše v Praze (tamtéž 205). R. 1395 Martin tento plebán v Pněvicích stal se oltářníkem u oltáře sv. Prokopa v Týně v Praze (tamtéž 211).

Co se týče dějin a osudů osady této, podotknuto již svrchu, že stála dříve než-li Hora Kutná v 11. stol. V 14. stol. patřila k statkům kapitoly Vyšehradské (Tomek, Děje Prahy I. 377). Stálým šířením se Kutné Hory zmíchaly se hranice zboží kláštera Sedleckého a kapitoly Vyšehradské jako i meze farního práva plebána v Malíně a Pněvicích, tak že obojí strana jak klášter Sedlecký tak kapitola Vyšehradská a oba plebáni o vlastnictví své, zvláště urbury a některých tavíren příjmy spolu spor vedli, což celé století trvalo. Opat kláštera Břevnovského byl co rozhodčí a správce rozepře této určen, a rozhodl ji r. 1407 v ten smysl, že příjmy z veškerých dolů, ať již na pozemcích kláštera nebo kapitoly se nalézají, na míli okolí Hory Kutné na 4 leta ve 3 stejné díly mají se dělit, z kterých dva díly klášteru Sedleckému, jeden díl kapitole Pražské má náležeti, po 4 letech ale mají strany k novému narovnání se sejíti. (Archiv kapitoly Pražské). Osada Pněvice byla zbořena r. 1424; když Žižka skrze ní táhl s vojskem ke Kutné Hoře, ani kámen na kameni neostal, a ves ta více se nezdvihla. Jen oba kostely byly opraveny, v kterých kněži Kutno-Horští posluhovali, budovy je-

jich stály do r. 1786, kdy na poručení císaře Josefa II. byly zrušeny a pro c. k. náboženský fond prodány. Kostel sv. Václava

prý ve válkách husitských byl zrušen, později zbudován od zbožných horníků, a sv. Václavu a Michali Archanjelu zasvěcen.

Děkanský chrám Nanebevzetí Marie Panny v Blatné.*)

Píše F. J. Lehner.

V listině zřizovací, kterou Bavor I. ze Strakonice s chotí Bohuslavou r. 1243 zakládá ve Strakonici konvent řádu Johaniťů, jest podepsán svědek »Predocha cum fratribus de Blattna«. Synové Bavora II. ze Strakonice byli: Bavor III. (z Bavorova) 1289—1315; Mikuláš z Blatné 1315; Vilém ze Strakonice 1315—1346. Posledně uvedený byl též pánem na Blatné. Majitelé hradu Blatenského byli: 1335 Wicemirus de Blatná; 1363 Bušek z Blatné; 1374 Vilém z Blatné; 1403 Břetislav ze Strakonice (residens in Blatna). Po několika letech přešla Blatná na pány z Rožmitála. Jan z Rožmitála, který r. 1409 a 1410 vyskytuje se mezi přisedícími českých stavů, jest prvním známým držitelem města, hradu a vřkolu Blatenského, po němž nástupcové přijali jméno »a z Blatné«. Od té doby má město Blatná v pečeti jednoduchý znak Rožmitálský od svrchu dolů na příc rozdělený, v němž svrchu hlava kančí a dole lev přímo stojící se ukazuje.

Sestra Lva z Rožmitála a na Blatné, Johanna, byla zasnoubena s králem českým Jiříkem z Poděbrad. Lev z Rožmitála zemřel roku 1480. Syn jeho Zdeněk Lev z Rožmitála a na Blatné přílišným přepychem zadlužil se tou měrou, že bylo nutno prodati Riesenburg, Skály, Lopatu a j., po smrti pak jeho r. 1535 připadlo věřitelům vše ostatní i s Blatnou. Dítka jeho Jan, Zdeněk Lev, Kateřina a Anna, které mu porodila Kateřina Švihovská z Riesenberka, odstěhovali se napotom z Čech, zakoupivše se na Moravě.

Od věřitelů přešla Blatná na Adama ze Šternberka, pána na Konopišti, Zelené Hoře, Bechyni a Nepomuku. Zemřel r. 1560 zůstaviv tři syny. Prvorozený Vilém dědil kromě Konopiště též Blatnou, kterou odkázal bratru Zdeňkovi. Synové a dědici Zdeňka ze Šternberka prodali hrad a panství Blatnou r. 1575 Janu hraběti z Rozdražova, po němž je dědil syn jeho Václav hrabě z Rozdražova. Byl víře katolické i císaři Ferdinandu II. věrně oddán, nesúčastniv se vzpoury stavů pod obojí a ne-

uznav za krále českého kurfiřta Bedřicha Falckého. S hrabětem za jedno byli podání jeho. I vypravil se tedy proti nim na jaře 1620 ozbrojený zástup z vřkolu, chtě Blatné zmocnit se. Měšťané však rychle povstavše setkali se s ním na popravě a zvítězivše zahnali větší část do rybníku, který od té doby na památku »Topičem« slove.

Václav hrabě z Rozdražova zemřel v Blatné r. 1625, načež vdova jeho Marie Anna, rodem Berková z Dubé, spravovala panství jménem dítek nezletilých. Avšak již s Františkem Ignácem hrabětem z Rozdražova, který r. 1650 zděděných statků se ujal, dne 20. května 1691 pak skonal, vymřela rodina tato po meči. Panství Blatenské připadlo dědictvím hraběti Kolovratu Krakovskému, který je počátkem 18. století prodal Jos. hraběti Sereny-mu de Kis-Sereny, po jehož smrti r. 1742 užívala je choť jeho Marie Alžběta rodem hrab. Waldsteinová. Zbožná paní zemřela 3. dubna 1787 věkem pozeňnaným 88 let, zůstavivši takových důkazů dobročinnosti a zbožnosti, že tehdejší děkan Blatenský Václav Šedivý právem ji nazval »benignissimam matrem pauperum et maximam cultricem ecclesiarum«. Každého měsíce rozdala hraběnka 100 zl. chudým, jimž na vlastní náklad i pohřby strojila, ku třem nadacím špitálnímu od hraběte Václava z Rozdražova zřízeným pět dalších přidala, každý pátek chudině potraviny dávala, podaným po tři roky neúrodou stíženým odvádění povinných dávek odpustila, zapravivši za ně i daně císařské. V děkanském kostele dala zříditi krásný hlavní oltář ku cti Nanebevzetí Marie Panny, oltář bolestné Rodičky Boží uprostřed kostela a 8 oltářů bočních (bratrstva růžencového, sv. Barbory, sv. Patronů zemských, sv. Jana Křtitele, sv. Anny, sv. Jana Nep., sv. Walburgy, a sv. Hieronyma na kruchtě), šest velkých svíců nákladem 2325 zl. 52 kr. pro hlavní oltář, 4 svícny prostřední velikosti (1192 zl. 3 kr.), dva malé svícny (172 zl. 48 kr.), dva kandelábry (100 zl.), pacifikál (68 zl. 10 kr.), velkou lampu (1362 zl. 49 kr.), velkou monstranci se zlatým melchisedechem (1023 zl. 12 kr.), konvičky s miskou (99 zl. 54 kr.), purificatorium (27 zl.), tři koruny pro sochu Mariánskou (585 zl. 14 kr.), 2 další lampy k hlavnímu oltáři (1361 zl. 4 kr.), dva kande-

*) Část historická vyňata jest z díla »Historisch-statistische Beschreibung der Diocese Budweis« od Jana Trajera, 1862.

lábry k oltáři bolestné Rodičky Boží (200 zl.), — vše stříbrné, jakož i kování k missálu (139 zl. 33 kr.). Roku 1775 darovala kostelu paramenty za 864 zl., též mnoho casulí s nejbohatější úpravou dala pro kostel zhotoviti. Vystavěla i školu, založivši školní matici s jistinou 3500 zl.

Po smrti zbožné patronky přešlo panství Blatenské na bratry Josefa, Vincence, Amanda,

Jana Nep. a Ludvíka, kteří je prodali 7. listopadu 1798 Václavu svobodnému pánu Hildprandtovi z Ottenhausenu, po němž na syna Františka přešlo. R. 1827 koupil Blatnou syn jeho Ferdinand, po jehož smrti majitelkou zůstala vdova Karolina rodem hraběnka Nostic-Rhineková, která r. 1848 majetnost synu Robertovi zůstavila.

Krásný hrad Blatenský kolkolem pů-

Kreslil J. Fiala.

vabnými sady obklopený vypíná se na jihozápadu soujmeného města uprostřed jasného jezera. Ostrov, na kterém se rozprostírá, jest tvaru oválového. Náspy na jihozápad, západ a sever z vody vystupující ukazují bývalé opevnění jeho. Právě se, že býval sídlem Templářským. Před šedesáti roky spatřovala se na otevřeném prostranství hradního dvoru ještě zděná chodba a pra-

stará »kaple templářská«. Severní, skoro o sobě stojící křídlo považuje se obecně za nejstarší budovu, bývalou comthurii Templářskou. V druhém patře ukazuje se komnata, kde ještě za minulého století býval velký obraz představující tmavý, skalnatý les, v jehož popředí Templáři pláští zahalení stáli. Před nimi krácel mouřenín tváří k nim se obracející, a ukazoval pra-

vící na balvan jasně osvětlený paprsky lucerny, kterou v levé ruce nesl.

R. 1770 skoumal úředník nedávno sem dosazený stěnu a shledav, že za kamenem osvětleným jest dutina, otevřel ji a druhého dne zmizel i s tím, co našel. Praví se, že dutina ve zdi objevená byla tak velká, že by se do ní bylo vešlo půl míry obilí. Změnami na zámku později podniknutými zmizely stopy této památky, která nyní v pochybnost se bře.

Osada Blatenská patřila ve 14. století k dekanátu Boznenskému a k arcijahenství

Bechyňskému. V libr. Erect. se uvádí, že r. 1382 darovány jsou kostelu Blatenskému dvě kopy grošů. Témuž kostelu věnoval měšťan Albert r. 1409 rovněž dvě kopy gr. V r. 1412 podotýká se tamže: »Concordia inter nobilem Dominum Joannem de Rozmítal in Blatna residentem et inter Plebanum ibidem; plurima recensentur, inter ea, ut Plebanus alat duos Vicarios in eadem Ecclesia, multa de Anniversariis etc., multa quae D. Joannes debeat Plebano, quotannis pendere.« Obroči beneficia zlepšeno jest r. 1614 Václavem hrabětem z Rozdražova,

Kreslil J. Fiala.

jakož i městskou obcí Blatenskou. V seznamu duchodů téhož roku se praví: „Poněwadž gať předešle Diekanowe pro špatne Wyžiwenj gegich na Blatne stale zuřawati nemohli; proczez Geho Mil. Pán prohlídage na budauczy Czasy, aby gať Miesto, tak tolikez Weznicze k Diekanstwj przinależegiczy tím stalegi duchownjm Sprawczem budaucznie opatrzeni byti mohli, k lepšsimu Wychowanj a Wyžiwenj Diekana k prwniejsim Duchodum Diekanškim, gať přezednie Geho Mil. Pán, tak tolikez y Dbecz Blattenška netoliko niektera gina nowa Nadanj a Uwolenj na

Czasy wieczne a budauczy podle Register tiechto se stalo, a k lepšsimu potvrzenj Geho Mil. Pán raczil gest Peczet swau porucziti k tiekto Registerum przitistfnautti, a swau wlastnj rukau se podepsati, ale tolikez y Dbecz Blattenška gegich Uwolenj Peczetj swau potvrzugj.“ A dale: „Pro lepšj wychowanj tehoz Diekana Geho Mil. Pán Wáclaw Hrabě z Rozdražowa raczil gest Vetha 1614 dům slowie Kaplanku spolu y s Warfami dwiema, totižto pšenticznau gednau, a druhau gerznau roczie na czasy wieczne a budauczy k Diekanstwj przipogiti.“

(Dokončení.)

Staré obrazy oltářní ve chrámě Matky Boží na Náměti v Hoře Kutné.

Nevíme, jak mohl prof. Grueber ve svém díle »Die Kunst des Mittelalters in Böhmen« IV. pag. 21. pronésti smělé tvrzení, že prý starších neb z doby Vladislavské pocházejících obrazů v Hoře jest vůbec veliký nedostatek a že snad jesuité všechny středověké malby ze chrámů tmnějších odstranili. Byť mu i nebyly r. 1879. povědomými velkolepé nástěnné malby ve svatyni sv. Barborské právě tehdy objevené, přec mohl za svého v Hoře pobytu shledati po kostelích hezký počet obrazů, jež pocházejí ze starých, bohužel odstraněných oltářů a znalci pěkného mohou poskytnouti poučení, kterak domácí Kutnohorské malířství ode doby Karlovy až do XVII. století se vyvíjelo.

Jmenujeme tu pouze skládací oltář nyní ve Smíškovské kapli chrámu sv. Barborského umístěný, jehož střed ještě z prvních let patnáctého věku pochází, mnohé obrazy v kapli na Vlašském dvoře, staré oltáře ve chrámě Matky Boží, sv. Rodinu tamže, výtečnou »večeři Páně« z predelly bývalé archy ve chrámě sv. Jakubském, a konečně druhý oltář skládací ve svatyni sv. Barborské. Kdybychom k tomu připojili kusy, jež ve sbírkách svých chovají sl. archaeolog. sbor »Vocel«, pan ředitel Zach a pan správce Materka, pak překrásné kancionály, které již v XVII. stol. dostaly se z Hory do Vídně, byla by hotova gallerie, kterou kromě nástěnných maleb škola Kutnohorská jistě velmi důstojně byla by zastoupila.

Hromadné vyličení a náležité srovnání jmenovaných děl pozdější době zůstávajíce chceme zatím, pokud ovšem slabé péro bez slušných výkresů výtvoří umělecké chatrně vyličití může, přátele českého umění seznámiti s tabulovými obrazy dvou starých oltářů, jež do nedávna byly zavěšeny na kruchtě kostela Matky Boží a sice tak vysoko, že nebylo možno jich blíže pozorovati a oceniti. Teprve při nynější obnově chrámu byly sňaty, a pisatel těchto řádků v průvodu p. řed. Zachy, jenž mu v těch věcech vždy ochotným byl rádcem, prohlédl je, a pokud mu posavadní studie a čas dovolují, sdělití může o nich následující.

První, starší fragment tvoří obrazy zavírání oltáře, jenž stával původně v čele některé poboční lodi chrámové. Zachoval se střed i obě křídla. Na prostřední tabuli prohlédá vrchem, jež vyzlacené loubí z obou stran souměrně vyrůstající na způsob záclony

zakrývá, modré nebe, níže jest lavice, jejíž opěradlo kryje hnědý koberec zdobený pěkným vzorcem siné barvy. Na lávce té sedí v pravo Matka Boží tváře ušlechtilé s rozpuštěnými, rusými vlasy, oděna jest jednotným modrým rouchem, na pasu monogramem malíře zdobeném jest nápis »Ave Maria« a visí na něm mošnička. V pravé ruce drží Panna Maria hruštičku, levou chrání Ježíška na klíně jí stojícího. Tento jest lehce přikryt průsvitnou plenkou, má v levé ruce ptáčka, v pravé pak jinou jakous hračku a sklání se proti sv. Anně, která v levo sedíc ruce po něm vztahuje. Jest to ctihodná stařenka, hlavu má plenu ovitou, spodní roucho fialové a přes ně veliký rudý plášť se zelenou podšívku, přidržovaný u krku sponou v podobě lví hlavy. Kolem hlavních osob druží se roztomilí andílkové patrně, aby pohráli si s malým Ježíškem. Jeden, za Mateří Boží stoje, podává mu karafiát, druhý za sv. Annou hrozí; na zemi pak mezi různými plazy batolí se čtvero andílků, jeden sedí a pouští ptáčka, druhý nese melon, třetí, červenou sukénkou oděný, trhá jahody a čtvrtý drží kozí brádku (tragopogon). Ač obraz ten pozdějšími opravami, stářím a nehodami, které chrám potkaly, mnoho utrpěl, přec se zalíbením pozorujeme vnaďnou komposici a živost jevící se v celku; hlavy andílků zdají se provedeny býti dle skutečných dětských hlav, květinčky malovány jsou úzkostlivě věrně, drsnější poněkud jest jen podoba sv. Anny, což přirozeno, neboť malíř snažil se tu znázorniti babičku, která snad přišla na návštěvu do milé domácnosti. Malba květin, plazů a t. d. nejlépe usvědčuje Kutnohorskou školu, která v podobném velice si libovala.

Křídla oltářní rozdělena jsou na lici i rubu vždy ve dvě pole. Na lici pravého shora stojí obnažený Kristus s rozpjatýma rukama a ukazuje své rány. Celkem jest postava ta nápadně podobna pověstné řezbě mistra Jakuba v radnici Kutnohorské, poněvadž pak objevuje se na predelle druhého oltáře, na Vlašském dvoře i v obou kancionálech, bylo asi podobné zobrazování Spasitele v Hoře velmi oblíbeno, význam jeho na Vlašském dvoře vysvětlen i nápisem v rámci: »Aspice mortalís, mihi sit afflictio qualis«. Pozadí tvoří růžový koberec s jednoduchým ale vkusným vzorkem.

V poli dolejším jest sv. Alžběta. Hlava její zavita jest plenou, fialové šaty jsou převázány

pasem s mošničkou, plášť karmínové barvy přitažen rudým provazcem. Světiče drží v pravici konvičku, levou rukou pak talíř, na němž jest chléb a med, a podává jej žebračkovi. Tento máje chodidla uražená belhá se kleče po holeních prkénky chráněných; tělo jeho plno jest vředů, pravici vztahuje po talíři, levou podpírá se na krátkou berličku, vous jest plný, hlava kryta bílou kuklou, ostatním oděvem jest mu rozervaná košile a hnědá, hadrovitá halena.

Na rubu zřime svrchu rozkošnou podobu sv. Anežky. Stíhlé tělo oděno jest modrozelenými šaty, u krku poněkud vystřiženými, pod živůtkem prohlédá červená šněrovačka se zlatou obrubou, na hlavě má zlatý čepceček a ve vlasech závoj do zadu poletující; levá ruka skryta jest pod rudým pláštěm a podporuje knihu, již světiče v pravici drží; na knize sedí beránek s červenobílým, vesele vlajícím praporečkem.

V poli dolejším stojí sv. Markéta, panna vážné, skoro přísné tváře. Kaštanové vlasy volně jí splývají od zlatého, překrásné koruně podobného čepce, hnědý šat silně jest vystřižen, plášť má rudý, oběma rukama drží vysokou, křížem ukončenou berlu a potírá jí draka u nohou se svíjejícího. — Jinak právě tento obraz v partiích roucha sem tam jest poškozen a koberec za ním jakož i za předešlým přemalován.

V horním poli na lici levého křídla stojí en face sv. Barbora a podpírá se pravici o okrouhlou, cimbuřím zdobenou věž, v levé ruce drží knihu. Bílé roucho její slabounce nabíhá do růžova, v pasu jest silně staženo, napřed pak staženo tak, že viděti jest červenou šněrovačku se zlatým lemem; rukávy na loktech stažené mají tamtéž a na okraji červené vyložení, plášť jest temnomodrý, vlasy světiče volně splývají, pozadí tvoří žlutý koberec s bohatým červeným vzorkem.

Dole sv. Jan Křtitel pozdvíženou pravici ukazuje na beránka, sedícího na knize, kterou v levé ruce drží. Vážnou tvář obkličuje hustý hnědý vlas a vous, přes roucho ze srsti velbloudí má ještě červený plášť, beránek drží rudou korouhvičku s bílým křížem, koberec v pozadí jest zelený s jednoduchým, zlatým vzorkem.

Na rubu zřime nejprve sv. Dorotu, pannu prostovlasou v šatech barvy olivové s límcem od hrdla odstávajícím, rozstřiženým živůtkem prohlédá červený kabátec, bílý plášť nabíhá slabě do růžova; v levé ruce drží růží, kterou si právě vybrala z košíka, jež pravici vrací modrozelenou suknici

oděnému pacholeti, obě ruce po koši vztahujícímu.

Sv. Apolena v poli dolejším má na hlavě opět překrásný zlatý čepceček, zelenavé šaty s odstávajícím límcem nejsou vystřiženy, plášť jest žlutý; v pravici drží světiče kleště, levou rukou knihu v rudém sáčku; koberec v pozadí jest později přemalován.

Pojetí všech postav na těchto malých obrázcích jest velmi význačné a důstojné, kresba správná, barvy dobře voleny, úpravná roucha přiléhají i splývají přirozeně a postrádají kostrbatosti, jež charakterisuje soudobé výtvary německé. Pro studium krojů jsou obrazy ty znamenité ceny, neboť každou maličkost zřime tu provedenu velmi svědomitě.

Na původce díla souditi můžeme dle monogramu po dvakráte tu označeného; týž sestává z dvojitého M a připojeného F s označením skratky, což dle našeho mínění znamenati může: Michael magister fecit; neboť probíráme-li se v účtech kostelních, setkáváme se několikráte s Michalem malířem, jenž pro chrám týž pracoval a okolo r. 1530. zemřel. Michal maloval r. 1517. pro kostel Kaňkovský »krucifix na dynchu« a byl dle jiných poznámek, jež jsme o něm shledali, tehdy již muž starý, patrně při smrti aspoň osmdesátník. Obrazy právě popsané shotoveny byly od něho na sklonku XV. století, v registrech kostelních zmínky o nich není, patrně proto, že oltář postaven byl nákladem soukromým, což se v účtech příjmů a vydání nepoznamenávalo.

Z dílny téhož mistra pocházejí i obrazy druhého oltáře, jenž původně hlavním býval a r. 1506. od Filipa, biskupa Sidonského, byl posvěcen. Postaven byl patrně též nákladem nějakého dobrodince, neboť kromě vydání na skoby k upevnění archy, prkna nějaká a pod. není v účtech souvěkých nic o něm poznamenáno. Týž původně byl skládacím, ve druhé polovici XVII. věku byl předělán a přenesen do lodi pobočné, odtud pak v minulém století na zeď nad kruchtou. Že při takovém stěhování kostelníci, tesaři a jiní s ním milosrdně nezacházeli, netřeba podotýkat, přece však zachoval se nám podnes střed a predella, obě křídla podržela toliko obrázky lícni, ruby zmizely. V predelle stojí zmučený Kristus a po stranách jeho andělé, z nichž jeden krev z boku Spasitelova prýstící do kalichu zachycuje.

Znamenitym dílem jest obraz střední, představující Nanebevzetí Panny Marie.

Bohorodička klečí v ozářených oblacích

s rukama pokorně přes prsa složenýma. Rusé vlasy její zahaluje částečně bílá rouška, spodní šat hraje duhovými barvami a jest na prsou drahokamy zdoben, přes něj splývá modrý plášť s podšívkou červenou. Vedle ní sedí Bůh Otec a Bůh Syn na dvojité duze, která se vznáší ve žluté záplavě. Otec v levo má růžové roucho točenicí přepásané, rudý plášť s nádhernou, pozlatitou a drahokamy vykládanou obrubou a zelenou podšívkou, cípy jeho nesou vzadu andělé. Vážnou tvář obkličuje bílý vous, koruna vybíhá v četné ostré hroty a od ní sálá záře, levá ruka spočívá na zlaté kouli, kterou má na klíně.

V pravo sedící Bůh Syn má růžový plášť přes bílou spodní roušku, tělo jest po pás obnaženo, tvář mladistvá, vous a vlas hnědý, četnými gemmami posázená koruna má tvar jakés čepice, v pravici drží velmi dlouhé žezlo.

Otec pravou, Syn levou rukou nesou nad hlavou Panny Marie nádhernou korunu, nad níž Duch sv. v podobě holubice se vznáší. Pod žlutou záplavou, jež nebeské to skupení obkličuje, vybíhají oblaka v pravo i v levo v zastupy andělů, kteří přes hlavy pásy s kříží mají.

Níže zříme v pozadí temnými rysy naznačenou krajinu, z níž vynikají jen kmeny stromů a obrysy hor; v popředí jest otevřený zděný hrob a u něho převrácené máry, přes něž přehozen jest nádherný vyzlacený příkrov s bohatým vzorem; okolo hrobu v živých skupinách druží se apoštolové. V pravo jeden v rouše zeleném kleče opírá se loktem o hrob, na jehož rohu kroupenka stojí, za ním, obličejem do předu jsa obrácen, jiný ve žlutém rouše stojí, třetímu vedle viděti jen vousatou, krásnou hlavu; čtvrtý v popředí červeným rouchem a zeleným pláštěm oděný, má ruce sepnuté a jeho výrazná, vousatá tvář s podívem vzhůru pohlíží. Nesměle pátý v pozadí stojí, má jediný hlavu přikrytou a sice červenou čepicí, sporý, šedivý jeho vlas na čele rovně jest přistřižen, šedivé obočí, vousky pod nosem a kozí brádka patrně prozrazují portrét mistra, malíře. V předu před hrobem klečí sv. Petr s rozepjatýma rukama, hlava s šedivým vlasem a vousem na první pohled se pozná po konventionálním výrazu, roucho jeho jest bílé, zelený, cípatý plášť v zadu silně vyzdvižen. Proti němu na druhé straně hrobu sv. Jan má ruce rovněž rozepjaté, oděn jest šatem červeným a má modrý plášť s vyšíváním, dále se v předu stoje modlí jeden kmet šedivec z knihy, plášť jeho jest červený, vedle něho

jiný v rouše žlutém se zeleným límcem jest černě přepásan, drží kaditelnici a zlatou nádobu na kadidlo, hlava jeho úplně jest odvrácena tak, že viděti jen ryšavý vlas.

Z pozadí ještě jiné tři hlavy prohlédají. Celá tu vyličená skupina jest znamenitou, hlavy jsou charakteristické, postavy velmi živé dobře skupeny, z celého oltáře jediné zde jest patrnou nejen komposice ale sem tam i ruka mistrova, jinak i pozorujeme, že postavy sv. apoštolů, jsouce často tu ojedíněle, tu opět v podobných skupinách malovány, zvláště dobře se tehdejší malířům dařily.

Křídla oltářní mají nyní obrazy pouze na lici, na rubu spatřujeme jen olůvkem načrtnuté studie a písmo, z něhož jméno Mich... jest čitelné; obrázky jsou jako na předešlém oltáři vždy po dvou. V horním díle pravého křídla zříme krajinu s horami, hrady a stromy, vše jest trochu titěrné, architektura pochybená. Panna Maria v růžových šatech a modrém plášti s bílou podšívkou, hlavu majíc zahalenou plenu bílou, přišla navštívit Alžbětu, která ji vyšla vstříc a ji objímá. Alžběta má na hlavě plenu nažloutlou, bílou, trochu namodralou sukni, rudý svrchní šat se zeleným límcem.

Ač obrázek ten jest jen učednickým dílem, přece zasluhuje pozornosti zvláštní; neboť prozrazuje tutéž komposici i ruku, již ovšem znamenitě zdokonalené obdivujeme se na výtečném obraze navštívení Panny Marie, jenž tvoří střed skládaciho oltáře ve chrámě sv. Barborském; snad i podaří se nám konečně vystopovati jmeno a jiná díla tohoto znamenitého učně Michalova.

Níže zobrazeno jest zasnoubení Panny Marie. Spatřujeme vnitřek chrámu s mnohými sloupy, gotickým oknem a galerií, na které zevluje zvědavý divák. Sv. Josef, šedivý stařeček s dosti lysou hlavou, oděn jest rouchem světle fialovým s bílou obrubou, plášť má rudý a podává ruku P. Marii vyobrazené jako nevěstě; šaty její jsou červené se zlatým lemem kolem krku a ramen, rukávy bílé, levice nazdvihuje mírně modrý plášť se žlutou podšívkou. Obličej sv. Panny jest plný, okrouhlý, celá hlava poněkud nakloněna v pravo, světlý vlas skadeřen pod zlatý čepeček, od něhož visí bílý, průhledný závoj. Kněz přesně dle zákona oděný spojuje snoubencům ruce, za ním stojí na svícně voskovic, za sv. pak Josefem zříme muže v zeleném, kožesinou lemovaném rouše a rudé kukli, an drží závitky papíru, za Pannou Marií prohlédá hlava starce a žena, jež má hlavu zahalenou bílou plenu a červený, faldovitý plášť se zelenou podšívkou.

Na křídle levém jest nahoře obětování Páně. Zříme tu veliké schodiště chrámové; se stupňů schází kněz s družinou, Panna Maria, figurka malíčká, prostovlasá v modrém rouše, nese Ježíška, jehož téměř není viděti, a vystupuje na nejnižší schod. Za ní stojí sv. Anna, veliká, ve žlutém rouše a zeleném plášti, pak v levé ruce čapku držící stařec Simeon oděný pláštěm červeným, vyšívaným. Dosti naivně doplňují scenu malé figurky prodavače v modré kazajce a červené kukle i prodavačky v zelené sukni a bílé pleně, kteří sedí v pravo za stolem, na němž jest klec se dvěma černými a jedním bílým holoubětem, dva měšce s penězi, v předu pak nůše s chleby a dva beránci se svázanými nohama.

Pod tím jest vyobrazen útěk do Aegypta. Palmovým a cypřišovým lesem kráčí v předu sv. Josef přes můstek, má střevíce, žluté spodky, růžovou, řemenem přepásanou halenu a brašnu, na hlavě žlutou kuklu, červený plášť vlaje větrem; levicí drží na rameni hůl, pravou rukou vede za otěže oslika, na kterém sedí Panna Maria v zeleném plášti, hlavu má žlutou plenou zavitou a na zádech veliký slaměný širák, v rukou drží Ježíška zavinitého v červené peřince tak, že mu viděti jen hlavu; za oslem viděti jest ještě předek volka, v levém hořejším rohu obrazu prohlédá obloha s andělskými hlavičkami. Obrázek tento vyniká nejen naivním pojetím ale i zvláštní živostí. Ve středním obraze oltáře toho blíže mar spatřujeme podobný monogram jako na předešlém a před ním malé písmě d, což vykládáme: »discipuli Michaelis magistri fecerunt.« I kdyby toho nebylo, jest z obrazů samých možno poznati, že jsou dílem rukou různých, tu více, jinde méně dovedných. Mistr sám patrně ve hlavních rysech vytknul komposici středu, a jak na svém místě jsme se zmínili, zasáhl vlastní rukou v postavy apoštolské, ale celkové provedení obrazu hlavního a malbu na křídlech úplně přenechal tovaryšům a učňům.

Zdá se, že celý oltář pracován byl jaksi na rychlo ku posvěcení chrámu ještě nedokonaného.

Již z bližšího pozorování rozličných tuto prací nabýváme značného poučení o vývoji malířské školy Kutnohorské okolo r. 1500. Mistr Michal byl vyučenec doby starší, umělec dosti znamenitý, neboť komposice jeho v prvním případě jest vábnou, ve druhém vsutku velíkopou; kreslil měkce a správně a ve volení barev výborně se vyznal, sám, jak se zdá, vlivům cizím, německým, podléhal jen poskrovnu, za to však více chápali se vzorků z importovaných rytin jeho žáci, ač ne právě ku prospěchu umění. — V Hoře setkaly se ještě v prvních letech XVI. věku tři směry, a sice stará škola domácí, vzorky německé hlavně dřevorytem rozšiřované, a konečně působení umělce, jenž patrně v Itálii se vzdělal, minime totiž onoho, který vymaloval tak velkolepě kapli Smíškovskou ve chrámě sv. Barborském. V době Vladislavově bylo tu činně mnoho malířův a iluminátorů; výhradně jednostranně, a sice dle německých vzorků, vedli si z nich »řemeslníci« nejslabší, čelnější umělci pracovali samostatně, a řečené tři proudy v dílech jejich více méně splývaly, jak dlouho, zatím nevíme, povíme však, až se nám podaří doplniti posavadní zkušenosti pozorováním usvědčených prací Kutnohorských z polovice XVI. století.

Na sklonku zprávy své litujeme ještě, že není možno některé z obrazů těch přesně fotografovati neb okresliti tak, aby v pravě podobě od kruhů širších mohly býti poznány; platí to zvláště o středu bývalého oltáře hlavního, kde záplavu, duhu a mnohé zajímavé podrobnosti přesně znázorniti není lze, kojíme se však nadějí, že pečlivá naše zádušní správa záhy se o to postará, aby svědomitě opravené staré malby ozdobily důstojně nové oltáře v obnoveném chrámě.

Brantš.

Z Akademie křesťanské.

Zpráva za měsíc září.

I. Vyřizené záležitosti.

Práce kovové. Pozlacení: lunely: pro vp. Heřm. Krenna, kaplana v Rozbčesích u Podmoklů; kalicha: pro vdůst. děkanský úřad v Toužimi; patenky k nemocným: pro vp. Fr. Vyslouzila, kaplana v Broumově, Morava. — Kadi telnice: pro dp. Fr. Lindnera, faráře v Oudřči. — Mešní konvičky: pro vp. Ad. Skřivana, kaplana v Planě. — Cínové nádoby na mytí prstů: pro vdp. Jos. Svobodu, děkana v Turnově.

Rozličné. Křížová cesta: pro sl. patronátní úřad v Brandýse n. L. — Kanonické tabulky: pro dp. Edm. Čejku, faráře v St. Hobjí. — Harmonické zvonky: pro vdp. Ferd. Pokorného, vikáře v Křakově a pro dp. Jana Tschörcha, faráře v Brništi. — Kříže pro školy: pro dp. Maxa Vodrášku, faráře ve Zdicích, pro dp. Václ. Oplta, faráře v Týse u Podmoklů a pro blahorp. Jana Seiferta, nadučitele ve Vtelně. — Kříž velký pro kostel: pro vdp. Jos. Svobodu, děkana v Turnově.

Paramenty. Kasule: černá pro dp. Václ.

Hošťálka, faráře v Oseku u Lipníka na Moravě; bílá a černá pro dp. Aug. Plačka, faráře ve Frýdladě na Moravě; bílá pro dp. Jos. Vlka, katechetu v Třešti na Moravě; bílá pro dp. Jos. Slavíka, faráře v Oužicích; fialová pro vdp. Fr. Moravce, děkana v Ouříněvi; bílá pro vdp. Fr. Černoheuz, děkana v Dobrovici. — Pluvial černý: pro vys. důst. Fr. Bervida, probošta v Dolině v Haliči. — Dalmatiky červené: pro důst. farní úřad v Rosavicích u Podmoklů. — Bursy k nemocným: pro dp. Lohela Schmidta, sekretáře na Strahově a pro dp. Mat. Hagena, faráře ve Volframicích. — Antipendium: pro dp. Jos. Slavíka, faráře v Oužicích. — Korouhve: pro dp. Jos. Hanáka, faráře ve Velkých Štárovicích na Moravě. — Birety: pro dp. dra. E. Knoblocha, faráře u Matky Boží před Týnem v Praze a pro dp. Ferd. Wartera, podpřevora maltéžského kláštera v Praze. — Komži pro kostelníka: pro dp. O. Günthera, faráře ve Šmídeberku.

Prádlo kostelní. Cingula: pro dp. Ferd. Wartera, podpřevora maltéžského kláštera v Praze; pally a korporalia: pro dp. Ad. Glatze, faráře v Liboticích; pally, purifikatoria a ručníčky: pro vys. uroz. paní hraběnkou Wiedersbergovou; cingula, humeralia, plachty oltářní a pokrývky pro dp. Mat. Tancera, faráře v Dubci; cingula pro dp. Jana Kramra, faráře v Mníšku; 3 plachty oltářní, 2 alby, 2 rochetky a 4 rochetky ministrantské pro dp. dra. Ign. Salátu, faráře v Kováni.

II. Nová objednání.

Práce kovové. Pozlacení: gotické monstrance: dp. Jan Prchlý, farář v Horní Bobrovici; ciboria a kalicha: dp. Jos. Šimek, farář ve Žďáru na Moravě a kalicha: dp. Jan Tschörch, administrátor v Brništi. — Lampy gotické i se šňůrami: dp. Karel Lysý, farář v Horní Lhotě na Moravě, vp. Ign. Heyne, kaplan v Chrástavě a dp. Jan Šimek, farář v Čimelicích. — Kaditelnici: dp. Mat. Tancer, farář v Dubci. — Kanonické tabulky: dp. Mat. Tancer, farář v Dubci. — Kropáček: dp. Mat. Tancer, farář v Dubci a d. farní úřad v Poříčanech. — Cínovou nádobku na mytí prstů: dp. Mat. Tancer, farář v Dubci. — Pluvialy: černý, bohatě vyšíváný: dp. Karel Bilčík, farář v Raketnici u Píerova na Moravě; bílý: blahor. paní Doubková v Praze; bílý: dp. E. Domluvil, katecheta ve Val. Meziříčí na Moravě; bílý a černý: dp. Mat. Tancer, farář v Dubci. — Pláštiky na ciborium: zlatem bohatě vyšitý: blahor. sl. Marie Lippe v Seleticích a dp. Mat. Tancer, farář v Dubci. — Antipendium skvostné, zlatem a hedvábím bohatě vyšité: vp. Jos. Kittner, kaplan v Jimramovicích na Moravě. — Komže pro ministranty: dp. Dr. Ignác Salát, farář v Kováni. — Příklad: dp. Dr. Ignác Salát, farář v Kováni.

Příspěvky na votivní obrazy

v karlinském chrámu P. k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

Votivní obraz řádů řeholních. zl. kr.

Přenešeno . . .	738 —
Kanonie Strahovská (k dosavadním 75 zl.):	
Nejmenovaný . . .	10 —
Řád Dominikánský: dp. P. Fr. Pohl, farář u sv. Jiljí v Praze (první splátka) . . .	15 —
Úhrnem .	763 —
Do 2000 schází 1237 zl.	

Votivní obraz český.

Přenešeno . .	723 12
Vel. duchovenstvo vikariátu Libereckého (zasláno vp. Fr. Hladíkem, kaplanem v Česk. Dubě) . . .	14 —
Sbírka dp. P. Votky (k dosavadním 40 zl. 87 kr.) další . . .	5 10
Úhrnem . zl.	742 22
Do 2000 schází 1257 zl. 78 kr.	

Votivní obraz řeholních panen.

Přenešeno .	321 80
Ct. kongregace nejsvět. Srdce Páně na Smíchově (1. splátka) . . .	10 —
Ct. kongregace školních sester (2. splátka) .	20 —
Úhrnem .	351 80
Do 2000 schází 1648 zl. 20 kr.	

Pátý vikariát složil obět svou na památník jubilejní. Vp. Fr. Hladík, kaplan v Č. Dubě, zasílá příspěvek jménem vikariátu Libereckého píše: »Příspěvky věnovány jsou od duchovenstva vikariátu Libereckého, Čechů a Němců, na pastorální konferenci v Rochlici s přáním, aby co nejdříve veškeren náklad na obraz český uhrazen byl.« Šlechetný dar velebného duchovenstva vikariátu Libereckého jest krásným a dojemným důkazem, že katolické duchovenstvo po příkladu a rozkazu Mistra Božského apoštoluje duchem lásky a míru, nikolivě nepřátelství a sváru. Jsmeť učitelé lásky a bratři vespolek. Nás různost jazyka nedělí. Víra svatá nás pojí v jednu rodinu. Holubice s ratolestí olivovou vypuštěna jest s archy Cirkve svaté, a oznamuje všem končinám společné, milené vlasti andělské veselé poselství: »Sláva na vysostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle!« Propast pohlí přivaly potopy a nad krásnou vlastní sklenu se duha míru. Lidé dobré vůle vítají veselou zvěst s radostí a nadšením. Obět duchovenstva vikariátu libereckého zapsal již Hospodin do knihy života. Jest oceněna a bude odplacena měrou stonásobnou. Lze doufati, že veškeré vikariáty skvělého příkladu následovati budou. Všem dárcům s toho srdce upřímné: »Zaplat Pán Bůh!« O další hojné příspěvky pokorně prosí

redaktor.

„Method“ vychází vždy 30. každého měsíce. Předplatné, jež činí poštovní zásilkou na celý rok 2 zl., na půl leta 1 zl., přijímá pouze na jednu z těchto dvou dob administrace v Karlíně, číslo 234. Jen frankované listy se přijímají. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, budtež zasílány F. J. Lehnerovi franco, v Karlíně, č. 234. Reklame zasílány budtež do expedice: Akademie křesťanská v Praze, Řetězová ulice číslo 223.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 10.

V Praze, dne 30. října 1885.

Ročník XI.

OBSAH: »Zodpovídané otázky archaeologické:« O některých památkách velechrámu sv. Víta v Praze. — Z bývalého dekanátu Božešského. — Hvoždany. — Březnice. — Děkanský chrám Nanebevzetí Marie P. v Blatné. — Z Akademie křesťanské. Odbor umělecký. Zpráva za měsíc říjen. — Příspěvky na votivní obrazy v karlinském chrámu P. k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

O některých památkách velechrámu sv. Víta v Praze.*)

Napsal Moric Lüssner, c. k. místodržitelský rada m. s.

II.

Promluviv v čís. 5. toh. ročn. Methoda o některých památkách velechrámu sv. Víta v Praze, nechtěl jsem opominouti zmíniti se také o památkách těch, které z kostela tohoto v poslední době městskému museu v malém parku na Poříčí byly buď zapůjčeny neb darovány, kdež nyní také vystaveny jsou. Z předmětů, v článku onom uvedených, jest nyní v museu městském umístěna krásná bronzová deska Jana Dlaska ze Vchynic a štít Hundekovských. Hned na druhé straně tohoto štítu jest zavěšen:

1. Štít dřevěný, oblý, se znakem pánů Vunšviců, v kterém se spatřuje v poli černém jelen bílý, zpřímený s červenými parohy, jazykem i kopyty; z korunované přílby pak vychází polovice jelena bílého s opaskem červeným, na němž F. II. Jelen jest obrácen k pravé straně. Kolem čteme nápis:

»S. Johanni • Nepomuceno • istud • homgii
• sui • ante • annos • LXXV • primum •
nuncupati • ac • nuper • renovati • monu-
mentum • posuit • familia • Wunschwitziana
• an: MDCCXXI *.«

Schaller v popisu Prahy uvádí nápis ten na str. 183. I, nemluví však ani o štítu, na kterém se nachází, uváděje pouze, že k nád-

hernému pomníku stříbrnému rod Vunšviců dle téhož nápisu mnoho přispěl. Z udání Schallerových aspoň tolik vysvítá, že za jeho času štít ten kděsi u hrobu sv. Jana zavěšen býti musel. Honsátko (Die Metr. K. zu S. Veit, v. J. 1833) však štít ten již nalézt nemohl. Dle uvedeného nápisu ovšem pochybnosti není, že rodina Vunšvicova na okrasu a zvelebení hrobu sv. patrona našeho nikoliv pouze desku uvedenou věnovala, ale i jinak vydatně přispěla; nicméně lze tvrditi s jistotou, že deska již dříve byla zavěšena, než nynější skvostný pomník stříbrný na hrobě sv. Jana postaven byl, jelikož štít pochází z r. 1721, kdežto onen shotoven jest později, rakev pak Ja. Jos. Wirthem ve Vidni teprv r. 1736. Jaký asi byl rodinou Vunšvicovou postavený pomník, na ten čas určití nelze, aniž možno s jistotou říci, co zavdalo podnět, že rodina ta 75 let před r. 1721, tedy r. 1646 úctu svou na jevo dala. Víme jen tolik, že Mathiáš Boh. Vunšvic, narozen r. 1632, byl velikým ctitelům sv. Jana N., zvoliv jej za patrona celého rodu svého, zbudovav v domě svém na koňském trhu kapli ke cti sv. Jana N. a dal slíti bronzovou, vůbec vysoce ctěnou sochu téhož sv. patrona a postaviti na most pražský. Možná, že veliká důvěra k sv. Janu N. pocházela z události, že jeden z baronů Vunšviců prý

*) Viz str. 49. čís. 5.

v Paříži pro zabití páva v Louvru měl býti odpraven a že důvěrou, s kterou ve své tísní se uchýlil k sv. Janu N., osvobozen jest od smrti jemu hrozící (viz Frind: »D. h. Johann v. N.« p. 87). Na zadní straně štítu čtou se pak slova následující:

Nomina:

»Personarum utriusq. sexus quae familiam Wunschwitzianam anno hoc labente 1721 superstites constituebant: Godefridus Daniel Liber Baro de Wunschwitz Dominus in Ronsperg, Wasserau, Bernstein ad Sylvam, ac Inferiore et Medio Kernsalz Familiae senior, qui scutum hoc fieri fecit.

Eiusdem proles:

Ex Maria Francisca Baronissa de Wunschwitz nata Baronissa de Schumann (quae pientissime obiit Pragae 25. Aprilis A. 1720) natae;
Joannes Antonius Cajetanus L. B. d. W. er*)
Joannes Procopius Wilhelmus L. B. de W. duo
Fratres Germani, filii Godofridi Danielis. Johanna Francisca Elisabetha B. de W., Johanna Emanuela Eva B. de W. et Joanna Godefridiana Maria B. de W. Tres sorores germanae filiae Godefridi Danielis.
Franciscus Ignatius L. B. de W. Dominus in Purschau & Uschau, Sac. Caes. Regiaeque Mai. Consiliarius et Judiciorum Aulico-Feudalis et Cameratici Assessor in Regno Bohemiae, Frater germanus Godefridi Danielis, Maria Josepha Barbora B. de W. nata Notthaftiana B. de Weissenstain. Conjux Francisci Ignatij.

Eiusdem Proles:

Joannes Maxmilianus Antonius L. B. d. W. Joannes Josephus Norbertus L. B. d. W. Joannes Joachimus Franciscus L. B. d. W. Tres fratres germani filii Francisci Ignatij. Margerita Maria B. d. W. Johanna Walpurgis Leopoldina B. d. W. & Joanna Maria Josepha B. d. W. Tres sorores germanae filiae Francisci Ignatij. Jacobina Anna B. d. W. subinde dicta Maria Innocentia de spiritu sancto, societatis S. Ursulae, Neo-Pragae Professa, ac nunc eiusdem Conventus

*) Zkrátíl jsem všude opakující se slova »Liber Baro de Wunschwitz a Libra Baronissa de Wunschwitz,« uváděje jen písmena začáteční, ač v originálu titul ten všude jest svědomitě opakován.

Praefecta soror germana Godefridi Danielis et Francisci Ignatii. Sancte Thaumaturge Martyr Joannes Nepomucene protege semper familiam nostram.

*

Jak vysoce si vážila rodina tato S. Jana N., objevuje se i tím, že z 11 dětí bratrů Godefrida a Františka, 10 se jmenovalo prvním jménem křestním Jan neb Johanna. Tito dva bratři pak byli synové uvedeného Matyáše Boh. z Vunšvic, o nichž bližších zpráv se dočítáme v Slov. naučném, dle nichž Gottfrid měl přebohaté sbírky genealogicko-heraldických dát a vyobrazení ve 44 svazcích, které odkázal, zemřev r. 1741, stavům království českého. Ve věcech heraldických a genealogických byl svého času pokládán za autoritu téměř neomylnou. Syn jeho Jan Ant. Cajetan pak r. 1727 vydal genealogické dílo otce svého pod titulem: »Memoriae heraldico-genealogicae majorum suorum. L. B. a W.«

2. V městském museum jest nyní také vystaven bronzový pomník Helferica Gutsulzberského z r. 1585. Deska tato visela před tím na prostředním pilíři kaple sv. Zikmunda v kostele sv. Víta, a jest, jak Ambros zcela správně vyřkl, práce provedená velmi pěkně v slohu starší renaissance. Nápis dlouhý uveřejnil Honsátko (Der Dom zu Prag, p. 149), pročej se na něj odvoláme. Nad nápisem spatřujeme medaillon s vyobrazením vzkříšení Páně a vedle truchlící anděly. Na straně pravé klečí postava mužská, kdežto pole na straně levé jest prázdné; ale dá se dle pozůstalých stop rozeznati, že zde byl upevněn krucifix, který odtržen jest. Pod klečícím mužem erb: 3 malé otýpky obilní, dvě nahoře, jedna dole; nad přílbou dvě křídla orličí; a pod místem, kde odtržen byl kříž, jest znak, totiž 3 mušle v přímé řadě, nad přílbou dvě rozpjatá křídla orličí, na nichž se známky štítu opakují. Dole pod nápisem oblé pole, v němž v prostředku veliký snop obilní a kolem malé otýpky podobné. V obvodu čte se nápis:

De parvis grandis acervus erit.

Delší nadzmněný nápis velebí Helferica co učeného a moudrého muže jakož i znalce mnoha jazyků, který od císařů Ferdinanda I., Maxmiliana II. a Rudolfa II. za rádce použit a do zemí cizích vyslán byl s výsledkem zdárným. — Krásná tato bronzová litina jest 1 m 22 cm vysoká a 1 m 05 cm široká.

3. Destička olověná čtverhraná, 15 1/2 cm

vysoká a 11 cm široká, na staveništi velechrámu vykopaná. Na jedné straně vyryt jest Kristus Pán na kříži, na jehož koncích viděti jest čtvero symbolů evangelických; po stranách kříže stojí Panna Maria a sv. Jan. — Na druhé straně latinský nápis gotickou minuskulí, začínající:

Seqntia Sti ewagely sm Johannem
načež následuje text evangelia s. Jana 19.
25. 26. 27.

Pochází tuším z první pol. 15. století.

4. a 5. Dva stolce z dubového dříví 3 m vysoké a 97 cm široké, jejichž sedátka se dají pozdvihnouti a k nimž dříve vystupovalo se po schodech, které nyní scházejí. Jeden z nich jest stolec královský, druhý pak arcibiskupský a stávaly před tím vedle hlavního oltáře velechrámu, onen v pravo, tento pak v levo. Ozdobnější jest stolec královský. Nahoře pod stříškou do předu nakloněnou vznáší se orlice jednohlavá, která v drápech cosi držela, co nyní schází, snad žezlo a meč, nebo říšské jablko. Stříšku ze stran obou drží postavy en basrelief vyřezávané a sice v pravo S. Václav v brnění a v levo S. Vojtěch s mitrou, berlou, palmou a knihou; oba mají jednu ruku kstříšce pozdvíženou. Nad sedátkem v pozadí jest skupení nástrojů hudebních, jako housle, polní trouba, píšťaly atd. Pod řečenými světi drží stranice sedadla sedící Turci, z každé strany jeden, v polovypuklé práci; před nimi jsou okřídlené hlavy andělské. — Trůn druhý má podobnou stříšku, kterou z každé strany drží klečící anděl, pod nímž jakási hlava vyčnívá. Nad sedátkem v pozadí jest váza s květinami; podle sedadla z každé strany hlava a pod ní anděl; vše vyřezáváno jako na stolci královském práci polovypuklou. Stolce tyto pocházejí z dob Leopolda I, který hned po nastoupení vlády r. 1657 trval málem celý rok v Praze, kde slavně udílel rád zlatého rouna. R. 1673 položil základní kámen k zamýšlenému dostavění velechrámu a zdržoval se v Praze v čas

moru ve Vidni panujícího r. 1679. Zemřel r. 1705.

6. Ne méně důležitá památka jest predella z bývalého hlavního oltáře velechrámu, nyní postavena v druhém patře městského musea. Hořejší její šířka 3 m 92 cm súžuje se dole. V prostředku vidíme prázdný čtverhran, kde tabernaculum upevněno bylo závorou; v pravo obraz sv. Matouše písíciho s andělem za ním, v levo pak sv. ev. Jana, též písíciho, s orlicí. Oba obrazy malovány jsou jen barvou šedou, a nacházejí se vedle nich podobně malované lištny s arabeskami, pak pilířky s ozdobami z lupenů a zvířat polovypuklých a pozlacených. V koncích vykrojených vymalována jest z každé strany černá, jednohlavá orlice se štítem českým a uherským na prsou a s řetězem zlatého rouna. Na štítu leží štítek menší se znamením F. III., což zároveň oznamuje dobu, v níž predella povstala. Úzké postranní plochy predelly (28 cm) jsou ozdobeny zvláště krásnými, ale již necelými malovanými arabeskami, sestavenými z hlav lidských a zvířecích, z květín a lupení atd. I zadní strana predelly jest malovaná; prostředek jest vyplněn větším obrazem olejovým na prkně, představujícím sv. tři krále klanějící se Ježíšku stojícímu na klíně Panny Marie, za kterou stojí sv. Josef; svrchu vznáší se hvězda. Za třemi králi spatřuje se veliké komonstvo. V polích postranních, vykrojených vyniká v levo podobizna mužská, snad malířova a vedle lidé v kroji cizém; pole pravé ukazuje tvary zvířecí, kterých však již dobře rozeznati nelze.

Při konci článku přítomného nemůžeme neupozorniti na tiskovou chybu, která se vloudila do předešlého sepsání o památkách chrámu sv. Vítu na str. 50., kde v náhrobním nápisu Markyty z Frimburka státi mají v závorce na místo »F. F.« znamení »F. F.« tak že by se leta valně porouchaná čísti mohla: 1520. Však i toto čtení není úplně jisté, neb ze slabých stop pozůstalých znamení spíše dalo by se souditi, že se má čísti: MDLXXII t. j. 1532. — Na téže straně má při čís. 7. státi na místě »Poberovic« správně »Poběžovic.«

Z bývalého dekanátu Božeňského:

167. Hvoždany.

Píše Jan Václav Truhlář, kaplan v Netolicích.

Ve Hvoždanech, skoro tři hodiny západně od Březnice vzdálených, stojí farní kostel ku poctivosti sv. Prokopa a Navštivení Panny Marie, který původně pouze sv. Prokopu zasvěcen jsa, roku 1384 mezi farními kostely v dekanátu

Božeňském se objevuje. Toho roku odvedl 19 gr. desátku komoře královské. Prvním známým farářem zdejším jest kněz Mikuláš, po jehož smrti zaujal místo farářské ve Hvoždanech Ondřej, klerik z Bělčic (clericus de Byelczicz), byv sem rytířem Frenclínem

z Obořiště (de Obrzstz) presentován a dne 17. listop. 1371 investován.

Jsa četnými tvrzení okolními obklopen těšil se zajisté kostel hvozďanský hned v prvních dobách mnohým odkazům a darům, tak že již roku 1388 potkáváme se, s jakýmsi Svatoborem ze Smrdákova, jenž jednu kopu grošů, rodiči svými odkázanou, daroval k němu. Podobně byli asi i páni Třemšínští, zároveň Hvozďanami vládnoucí, dobrodinci jeho. — Tak věnoval sem roku 1408 Beneš z Třemšína s manželkou svou Markétou co patron některé rybníky a nemovitosti, začez farář vázán byl, jednoho kněze jinak kaplana při sobě výživou opatřiti. Darování toto stalo se před svědky Jaroslavem z Vranovic, Jindřichem řečeným Hnědcem a Hynkem z Tisovce. Roku 1410 obdržel kostel jednu kopu grošů a lán pole od Jošta z Třemšína, aby duši jeho rodičů a to otce Divíše a matky Ofky v něm bylo vzpomínáno na modlitbách. A r. 1412 uvádí se rytíř Otík z Kladrubec co dárce kopy grošů pro kostel sv. Prokopa ve Hvozďanech.

V dobách husitských byl kostel spravován kněžstvem pod obojí. Bouřemi pozdější třicetileté války, jakož i nastalým na to nedostatkem duchovenstva osiřev, připojen jest co filialní k farnímu kostelu v Bělčicích, při němž setrval až do r. 1785, v tom čase byv od Bělčic zase odloučen a opětně za farní prohlášen.

Od té doby, co kostelík Javorský cis. Josefem II. zrušen, má patrocínium sv. Prokopa a Navštívení Panny Marie. Budova chrámová stojí uprostřed hřbitova na povýšině a dostaneme se k ní z vesnice po několika kamenných schodech. Stavba, provedená ve slohu gotickém, má presbytář sklenutý a loď krytou stropem. Celek jest 32 kroků dlouhý, v presbytáři 7, v lodi 11 kroků široký. Uvnitř stojí čtyři oltáře, z těch hlavní zasvěcen sv. Prokopu a Navštívení Panny Marie, ostatní poboční sv. Václavu, sv. Máří Magdaléně a sv. Anně. Na všech spatřují se obrazy těchto svatých, pouze na hlavním viděti pod obrazem původního patrona sv. Prokopa ve skleněné skříni sochu Matky Boží Javorské, která sem po zrušení stánku svého »na Javorým« i s altare portatile byla přenesena a zároveň se sv. opatem Prokopem patronkou osady hvozďanské se stala. Na toto přenesení dotčené sochy Mariánské upomíná nás dosud mezi lidem udržující se pověst, kterák Panna Maria Javorská, raději trůnivši v kostelíku Javorském než Hvozďanském, několikráte do prvotního sídla svého se byla vrátila.

Na altare portatile hlavního oltáře spatřuje se mimo ne zcela zachovaný nápis na papíru tato poznámka na dřevěné desce: SS. Reliquiae pro Javoren. Ecclesia. Pod tím trochu níže: Ecclesiae Javorensis. Oltář sv. Václava má altare z r. 1761 z dob faráře Angela Hruběše.

Křtitelnice z kamene, dřevěným víkem opatřená, jest bez nápisu.

V podlaze kostelní, hlavně pod hudebním kůrem u hlavních dveří, nalézá se více než dvanácte náhrobníků, které ale na škodu skoro vesměs setřeny jsou. Pouze na jednom s písmem tvaru gotického čteme dosud:

abddormiit in domino 1554 iouannes . . .

Dle znaku (půl koně) snad to některý z Malovců. Pouze náhrobek pod kazatelnou se zachoval a zní následovně:

„ZVZANA . LIPOWSKA . — BOZENA .
RZESAKA . Z KADO - WA . W . 77 . L .
VMRZELA . 8 . — IVNÝ . MEZY .
SEDMAY . A O — SMAV . HODINAV . —
PAN . BVCH . RACZ . DV — SI . GEGI .
MILOSTIW . BITI . —“

Nápis ten čítá osm řádek pod sebou, do tří posledních vpadá kruh, v němž znak Řesanských z Kádova (nebo Lipovských), podobný hvězdě se šesti paprsky.

O této paní víme, že provdána byla za Adama Lipovského z Lipovic, který, přišed takto s ní v držení Starého Smolívce, r. 1637 zemřel.

V kostele hvozďanském pohřben byl též Beneš z Blíživ, nábožný rytíř a poustevník, který někdy na sklonku patnáctého století na vrchu Třemšíně přebýval. Balbín o něm dokládá, že Beneš z rodiny urozené pochodiv do lesů Baštinských se odebral, zde pod dávným hradem Třemšínem sobě poustevnu se zahrádkou zřídil a v ní po 46 let život zbožně trávil. Blaženě dokonav pozemskou pouť svou pochován jest Beneš v kostele hvozďanském, kdež mu také obyvatelé zdejší náhrobek s podobiznou a vypsáním jeho života zřídili, což vše ale při bilení kostela r. 1637 podniknutém neprozřetelně zabíleno a zničeno bylo.

Nedaleko kostela stojí o samotě nízká zděná zvonice se čtyřmi zvony.

Velký jest 3' 6" v průměru široký. Po jedné straně ozdoben jest vypouklým obrazem sv. Prokopa, který drží v jedné ruce opatskou berlu, v druhé svatý kříž.

Nad hlavou světce jest v polokruhu tento nápis:

»DIVE PROCOPI PATRONE RSGNI NOSTRI
LIBERA NOS
AB HOSTE, FAME, ET BELLO.«

Pod obrazem svatého jest jméno litce Vita Dietricha na Novém městě Pražském:

»DIVINO AVXILIO
FYDIT ME VITVS DIETRICH NEO=PRAGAE.
Na druhé straně spatřujeme obraz sv. Václava, a pod ním ve zvláštním věnci:

„Za Duržadu
Waczlawa Bogtecha Swobodi
toho Czaſu DIRECTORA
leta pane 1760.“

Mimo obrazy a nápisy uvedené ozdoben zvon také dvěma palmami, nad kterými ptactvo v povětří se vznáší.

Druhý zvon, známý u lidu pod jménem »robotník«, má v průměru 3' šířky. Čte se na něm kolem hlavy v jedné řádce:

„AVS · DEM · FEVR · PIN · ICH · GE-
FLOSSEN · GEORG · LEHNER · VON ·
REGENSPVRG · DER · HAT · MICH ·
GOSSEN · DA · MAN · ZELD · 1596.“

Pod tímto nápisem zasazeno jest dvánácte obrázků, světců, snad apoštolů. Uprostřed zvonu proveden po jedné straně štítek s kopím nebo šípkou a písmeny A a W, která značí Arnošta Vnitánovského, ježž nám připomíná též nápis, kolem obruby zvonové v jedné řádce se vinoucí a toto hlásající:

„LETA · OD · NAROZENÍ · SINA ·
BOŽIHO · M · D · LXXXVI · TENTO ·
ZWON · ZNOWA · PRZELITEY · GEST ·
AKLADEM · VROZENEGO · PANA · ·
ARNOSTA · WNITANOWSKEHO ·
Z WLCKOWIC · NA · NIHOSSOWICYCH ·
A HWOZDANECH · B · D.“

Štítek zvonový:

Třetí zvon jest poněkud uražen*), a jsa 2' 3" široký, má kolem hlavy nápis ve dvou řádkách:

*) Zvony tyto byly mnou prohlédnuty 6. září 1870.

»DIVVS PROCOPIVS · TARTARA ·

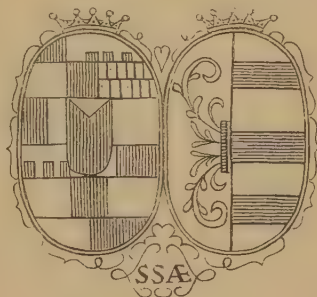
MONSTRA · CIAT · TEMPESTRATES
NOXIAS · DEPELLAT · CITOR · FORTIS.

Po jedné straně jest obraz sv. Prokopa stojícího ve věnci, pod kterýmž věneček menší se zvonkem polovypouklým. Kolem zvonečku jest jméno zvonařovo:

„IOANNES * PRICQVEY.“

Na druhé straně proveden ve zvláštním rámci latinský nápis se znaky hraběcích rodin Küniglů a Černínů, nám hlásající, či nákladem a kdy zvon ten přelit byl. Nápis sám zní:

„TRANSEVSA SAB DOMINATV ILLVS-
TRISSIMORVM PATRONORUM LEOPOLDI
IOSEPHI · S · R · I · COMITIS · KONIGL

L · B · DE ETEMBVRG ET MARIAE ·
IOSEPHAE NATAE COMITI TZERNINIA
NAE IN SLISENBVRG.“

Poslední, dle velikosti čtvrtý, zvon jest nejstarší, měří 1' 9 1/2" šířky, a má mimo obraz nějakého svatého nápis v gotických písmenech, jenž se vine v jedné řádce kolem čepce zvonového. Obsah jeho jest tento:

„Anno · m · decce · septimo · magister ·
bartolomeus · mefecit · “

Jest tudíž z roku 1507.

Někdejší zdejší tvrz, proměněná ve dvůr poplužní, činí součást panství Lnářského. Jak z nápisu na druhém zvonu vysvitá, náležely Hvozďany r. 1596 panu Arnoštovi Vnitánovskému z Vlčkovic. Asi něco přes čtvrt hodiny na východ od Hvozďan zvedá se pahrbek »Javorý« se čtyřmi chatrčemi. Zde stával někdy kostel Navštívení Panny Marie, slavné poutnické místo, který na rozkaz císaře Josefa II. r. 1787 jest zavřen a později od soukromníků koupěn. Chrámové zříceniny, z nichž později dvě chaloupky byly zbudovány, stojí obráceny

k jižnímu srázu kopce, a poskytují dosud z povzdálí malebný pohled jakoby nějakého zříceného hradu. Tři oltáře, hlavní a dva poboční, kazatelna a socha Panny Marie přeneseny byly tehdy do Hvožďan.

Osada celá čítá 3.600 osadníků, patří k vikariatu Blatenskému a stojí pod patronátem sv. p. z Lilgenau, pána na Lnářích, dědice hraběcí rodiny Linkerů z Lutzenwicků. Toho času řídí ji farář Karel Ployhar, rodák Malo-Záblacký, a kaplan Jakub Bozděch, rodák Radonický. Mimo farní obec Hvoždany, které jsou dosti obsáhlé a živé, přifařeny ke kostelu zdejšímu tyto vesnice:

Březí. — Leletice, kdež zřízena v novějších dobách škola. — Metly (u lidu »Metlí« zvaná). — Planin nebo Planiny. — Pozdyně. Zde stávala někdy tvrz. Mezi r. 1439—67 uvádí se Jan Ocásek z Pozdyně. Počátkem 16. století koupil Pozdyni ves s tvrzí pustou a dvorem Jindřich Koubský s Brízy od Vidunův Obyteckých z Obytec a Hvožďan, od kteréž doby zůstala Pozdyně s Hvožďanami spojena, byvši pak konečně s těmito připojena ke zboží Lnářskému. — Roželov s poplužním dvorem arcibiskupa Pražského, který k panství Rožmitálskému náleží. — Starý Smolivec. Zde stojí starý zámek s mešní kaplí Povýšení sv. Kříže a škola. Starý Smolivec, jehož majetníkem jest hr. Boos-Waldek, pán na blízkém Oselci, býval dříve zvláštním statkem, jehož se (jak Orth a Sládek v Topograf. statist. popisu král. Českého uvádějí) po smrti Hylbranta z Resanic králem Jiřím S. Buškovi z Žeberka a z Plané dostalo, proti čemuž ale odpor kladli Přibík z Kádova a z Resanic se svým synem Vintířem a Buškem z Frimburka. V století šestnáctém seděli na Smolívci rytířové Resanští z Kádova, z nichž okolo r. 1572 a 1585 se připomíná Ondřej Resanský z Kádova (Paprocký: O stavu rytířském), po němž se skrze sňatek Zuzany Resanské z Kádova, v kostele Hvoždanském náhrobek mající, téhož statku manželů jejímu Adamovi Lipovskému z Lipovic dostalo, který r. 1637 zemřel. — Tisov, jenž býval zvláštním statkem a původistěm rodiny rytířské. U vsi spatřují se dosud nepatrné zbytky někdejší tvrze. Roku 1412 uvádí se Jindřich Hnědec z Tisového při zřizování druhého kaplanství v Bělčicích. — Vacíkov s dvorem poplužním, který patří k panství Březnickému.

K farnímu obvodu patří také vrch Třemšín, nejvyšší to hora v okolí, 441 v. s. nad hladinu mořskou se vypínající, s něhož překrásná vyhlídka za jasného počasí se navštěvovateli otvírá. Dohlédnouti možno odtud k sv. Hoře nad Příbramí, k Plzni, na straně západní a jižní pase se oko po velebných kopcích a velikánech Šumavských, které jako věnec tu milou vlast, pod nimi rozloženou, obmykají a střehou. Na plochem temeni vrchu stával někdy hrad Třemšín, z jehož zbytků, ohromných to spoust kamení, za vlády arcibiskupa Salma zvláštní stezky, »promenády« byly zřízeny, takže jen násypy některé nám značí místo, kde vlastní hrad stával. Zbytky mohutných valů jsou prý z doby předhistorické. Na hradišti vypíná se dřevěná pyramida, s níž poutník se shlížeti může do dalekého okolí a k západu opodál stojí nepatrná kaplice.

Hrad zdejší býval kolébkou pánů z Třemšína, kteří dle Balbína z rodu Zajíců pochodivše stáli v příbuzenství s pány z Šelmberka, z Valdeka, z Hazmburka a z Rožmitála. Z Třemšínských známi jsou r. 1408 Beneš s manželkou svou Markétou, roku 1410 Jošt, jehož otcem byl Diviš a matkou Ofka. Roku 1458 objevuje se Mikuláš Vepř z Třemšína.

Rod těchto pánů přidržel se v bouřích husitských strany katolické a hlavně byl to Beneš, který bojuje na straně krále Zikmunta dne 1. listopadu 1420 u sv. Pankráce před Vyšehradem padl. Snad proto jest r. 1424 hrad Třemšín Žižkou zbořen, který v téže době Teslínský klášter benediktinský vyvrátil. Jméno »Třemšín« připisuje okolní lid třem zlatým šinům, které prý před dobytím hradu do hradní studně obyvatelstvem hradním byly vrženy. Před lety již prý je jistý člověk ze studně šťastně táhl, ale tu někdo za ním zvolal: »Roželov hoří!«, při čemž tento uleknut se ohlédl. Šiny opět do hlubiny se propadly, nebyvše jemu souzeny. Vrch jest porostlý četným malinovým křovím a vysokým lesem, a do našich dob stávalo zde něco ohromných stromových pařezů co památka někdejšího pralesa. Dosud bývají sempodnikány vycházky z poblížkých dědin a měst Březnice a Rožmitála, které jindy četnějšími a hlučnějšími bývaly.

168. Březnice.

Píše Jan Václav Truhlář, kaplan v Netolicích.

Starobylé okresní město Březnice, mezi nímž a zámek zdejší říčka Vlčava proudí, jest místem dávnověkým, neboť již r. 1045 jmenuje se clo v Březnici. Zde stála také kolébka pánů z Březnice, z nichž známi jsou nám Beneš a bratr jeho Jindřich, r. 1383 a 1388 na soudu zemském zasedající. Jindřich objevuje se tamže i r. 1391 a 1410 (Archiv český). Jich otcem snad jest pan Jaroslav z Březnice, který co patron kostela bubovického svolil r. 1361 k záměně far, učiněné mezi bubovickým plebánem Bohunkem a Ondřejem, farářem v Českém Brodě. Poněvadž však Ondřej dlouho v Bubovicích nepotrval a v záměnu obročí svého s knězem Konrádem v Plánici vešel, stvrzuje pan Jaroslav r. 1369 i Konráda k bubovickému kostelu. R. 1377 byl Jaroslav asi mrtev, neboť v roce tom potvrzují do Bubovic kněze Václava z Kladruhu již bratři Beneš a Heřman, oba z Březnice. Nástupci Václavovu, knězi Jakši, do té doby plebánu blatenskému, dostalo se potvrzení r. 1386 od pana Jindřicha z Březnice, a ten přivěsil pečet svou také k nadaci, kterou r. 1389 ve středu po sv. Jiří, mučedníku Božím, rytíř Markvart z Nestravovic, jinak též z Martinic zvaný, ku kostelu bubovickému byl učinil. O nadaci té bylo již pojednáno při Bubovicích. Podobně objevuje se Jindřich r. 1390, tehdy témuž svému kostelu tři lány lesův věnovav. Zda brzy na to rod březnických pánů, ještě r. 1410, jak nahoře udáno, v listinách přicházející, vyhynul, neznámo, také n snadno přistoupení k tvrzení Balbínovu, dle něhož on jiný rod, pány ze Švihova, za příbuzné s nimi pokládá. To jisto jest, že r. 1397 vystupuje Přibík ze Švihova v historii kostela bubovického ponejprv, kde dává pro týž kostel dvě kopy grošů stálého úroku na své poddané ve vsi Borku vložené, an mezitím aspoň pan Jindřich z Březnice r. 1410 žil a ještě na tvrzi březnické asi seděl. Zdá se tudíž opodstatněno býti ústní podání lidu, že udrževši se do dnes jméno Švihov v lese Drahýšově u poblížké vesnice Hlubíně až na naše časy nám místo tvrze rodiny Švihovských dochovalo, zde že asi ta rodina sídlila, a z ní že snad pochodil i vladyka Švihovský ze Švihova, jenž při zrušení jakéhosi frajmarku na dvory ve vsi Věšíně panu Zdeňku z Rožmitála a na Blatné r. 1526 vedle Mikuláše Strejčovského z Režedl a faráře

Starorožmitálského, ctihodného kněze Václava Hájka z Libočan za svědka se byl postavil. (Pamětní kniha města Rožmitála, str. 190).

Na počátku XV. století spatřujeme Březnici v rukou Půty ze Skály, jemuž polovice městečka a tvrze zdejší přináležela, kdežto polovici druhou vládl Ondřej Huter, držitel hradu Orlíka. O Půtovi zmiňuje se Balbín, že mezi ním a farářem (Staro-)Rožmitálským se ohledně cla stala jakási úmluva (super teloneo decimi fori Oppidi Brzeznicz), a dokládá, kterak hrad čili tvrz březnická téhož času již za místo pevné byla pokládána (Lib. Erect. Vol. VIII. L. 4). Než brzy potom povstala o zboží březnické rozepře mezi Půtou a králem Václavem IV., kterémužto poslednímu Huter polovici svou byl odprodal, a pře tím ukončena, že králi celé Březnice se dostalo, načež on ji roku 1415 Petru Zmrzlikovi ze Svojšína podal v léno.

Petr měl za manželku výtečnou ženu Annu z Frimburka, a zastáváje od r. 1406 úřad nejvyššího mincmistra, byl zároveň držitelem Orlíka, který valně zvelebil. Měl též od krále darovaný dům v Praze, a v tom dály se důležité schůze v husitském hnutí. Poněvadž ale stál v čele nejhorlivějších přívrženců strany podobojí, odejmuta mu brzy po úmrtí krále Václava († 1419) králem Sigmundem hodnost mincmistrovská, již on ale i nadále zastával a konečně 1421 zemřel.

Po smrti Petrově uvázali se tři jeho synové, Jan, Petr a Václav, v držení otcovských statkův, a sídlíce na Orlíce vládli společně svým dědictvím. Jsout to oni tři bratři, kteří v době hnutí husitského vynikli co znamenití mužové váleční pod jménem »Zmrzlicones«. Ale již r. 1422 dne 10. srpna přitáhl Hanuš z Kolovrat a Vilém Švihovský, pánové strany katolické, před Březnici, a tvrze i městečka, dobře valy a pláňkami ohrazeného, dobyli a spálili. Jan, také Janek zvaný, byl nejhorlivějším Táboritou z bratří, účastnil se v tažení Táboritů a Sirotků r. 1429 a 1430 do Mišně, Durynk a Uher, kde hlavně se vyznamenal v krvavé bitce u Grimy v lednu r. 1430. Dvě léta později vypravil se ku konci října s Přibíkem z Klenového a Svojšem ze Zahradky proti nepříteli Táboritů, král. hejtmanu Habartovi Lopatovi z Hrádku, jehož hradu Lopaty také se zmocnil. Ze-

mřel asi okolo r. 1440. Po jeho smrti rozdělili se bratři Petr a Václav Zmrzlíci o statky mezi sebou tak, že Václavu připadla Březnice s Orlíkem a Petru Lnáře s hradem Kašperkem. Václav byl r. 1446 v poselství českém, ku králi německému Bedřichovi III. vyslaném za příčinou vydání mladého krále českého Ladislava Pohrobka, syna někdy krále Albrechtova. Měl také časté pře se sousedem svým Oldřichem z Rožmberka na Zvíkově, ale celkem k opravdivému boji mezi nimi nepřišlo. R. 1457 zemřel Václav a dědici jeho stali se jeho bratrovci Jan, Václav a Jaroslav Zmrzlíci, synové Václavova, bratra Jana. Jan, snad jeden z těchto tří posledních, zemřel dle náhrobního kamenu v bubovickém kostele r. 1483. R. 1504 uvádí se Jaroš (Jaroslav) ze Svojšína, jenž prodal panství Pešíkovi z Komárova. (Popis okr. břez. od Fořta dle Balbín. Mons sacer I. 8.).

Za Ferdinanda I. nacházela se Březnice v držení Petra Malovce z Chejnova. Tento pán, vzav účast na odboji stavů proti králi, musel r. 1547 téměř zapsati v manství své zboží březnické, totiž zámek i městečko Březnici s dvorem, vesnice Bobovice, Volenice, Osly, Pňovice, Bor, Počápy, Martinice, Lhotku, Hučice, Vacíkov, s podacím kostelním v Bobovicích a Březnici a se vším, což by přináleželo k nadepsanému zámku, městu a panství, z čehož králi službu se šesti koni zbrojnými konati měl.

Brzy na to koupil Březnici od komory královské Jiří z Lokšan. Za Ferdinanda I. velice vyniknův, byl Jiří Lokšan mužem velmi vzdělaným a co tajemník králův konal pánu svému mnohé platné služby, tak že stal se konečně i místokancleřem a místosudím v království Českém. Měl za manželku Kateřinu Adlarovnu z Zinnenburka, dceru znamenitého měšťana Jakuba Adlara z města Špýru, vlastní to tetu spanilé Filipíny Velserovny, potomní choti arciknížete Ferdinanda. Když pak Jiří byl zemřel, syna Ferdinanda a dvě dcery, Kateřinu a Virginii, po sobě zanechav, setrvala ovdovělá Kateřina z Lokšan na Březnici, a poskytla na hradě zdejšímu útulku Filipíně Velserovně, která, jak se podobá, zde v lednu r. 1557 tajně uzavřela sňatek svůj s arciknížetem, tehdy náměstkem královského jeho otce. Na zámku březnickém porodila taktéž Filipína dne 15. června 1558 prvního syna, potomního kardinála Ondřeje Rakouského (Andrea d'Austria). Křest byl vykonán v zámku, kmotry byli důvěrníci arciknížete,

Ladislav ze Šternberka na Zelené Hoře, manžel Kateřiny, dcery po Jiřím z Lokšan, dále Josef z Hohenwarthu a bratranec Filipínin Ferdinand z Lokšan. A jak čteme dále, pro zachování sňatku v tajnosti vynesly paní Kateřina z Lokšan i dcera její Kateřina novorozenátko šestého dne ráno o třetí hodině ze zámku a položily je tajně u brány, kde je vrátný najíti musel. Když pak tento přinesl dítě na zámek, přijala je Kateřina z Lokšan za své, což opakovalo se i při potomních dítkách Filipíny na hradě Krivoklátě. Ondřej, na Březnici narozený, stal se později lankrabím Nellenburským a markrabím Burgavským, biskupem brixenským a kostnickým, kardinálem a gubernátorem v Nizozemí. Po něm jakožto zakladateli zove se dosud fort S. André v Bomelu v Nizozemsku. Cestuje po Italii do Neapole, roznemohl se na zpáteční cestě a zemřel, od samého papeže byv zaopatřen svátostmi umírajících, v Římě v noci z 11. na 12. listopad r. 1600. Pohřben jest v římském kostele S. Maria dell' Anima.

Kateřina z Lokšan držela po nějaký čas také město Příbram, jehož obyvatelům ale byla paní nemilostivou a přísnou. Konečně odstěhovala se z Březnice s arciknížetem a Filipínou do Inšpruku a zemřela r. 1580.

Ferdinand z Lokšan, horlivý sluha arciknížete, jehož byl radou a číšníkem a konečně i rytířem zlaté ostruhy se stal, usídlil se posléze na statcích svých Březnici a Tochovicích a dobře je spravoval. On to byl, jenž jméno Lokšanů v Březnici pro budoucnost zachoval založením předměstí židovského, které lid dosud Lokšany nejčastěji »Lukšán« nazývá. R. 1598 získal koupí od Ludmily Lipenské z Koldína ves Martinice za 1250 gr. praž., a zemřel r. 1603 zanechav po sobě syny Adama, Václava, Jiřího a čtyry dcery. Z těchto připadla Březnice Adamovi a Jiřímu, Václavu sousední Tochovice. R. 1615 odstoupil Adam polovici svou manželce své Ludmile, rozené Černínce z Chudenic. Než již stahovaly se mraky nad zemí i nad Březnicí samou. Vypukla bouře stavů českých proti Ferdinandovi II. a téúčastnili se také všichni tři bratři, jmenovitě Adam, horlivý sluha zimního krále Bedřicha. Na útěku králově z Čech spatřujeme i Adama z Lokšan, jenž brzy na to r. 1622 v Sedanu život svůj dokonál, byv stromem naň na cestě náhodou nešťastnou padnuvším smrtelně poraněn. (Skála V. str. 273).

(Pokračování.)

Děkanský chrám Nanebevzetí Marie Panny v Blatné.

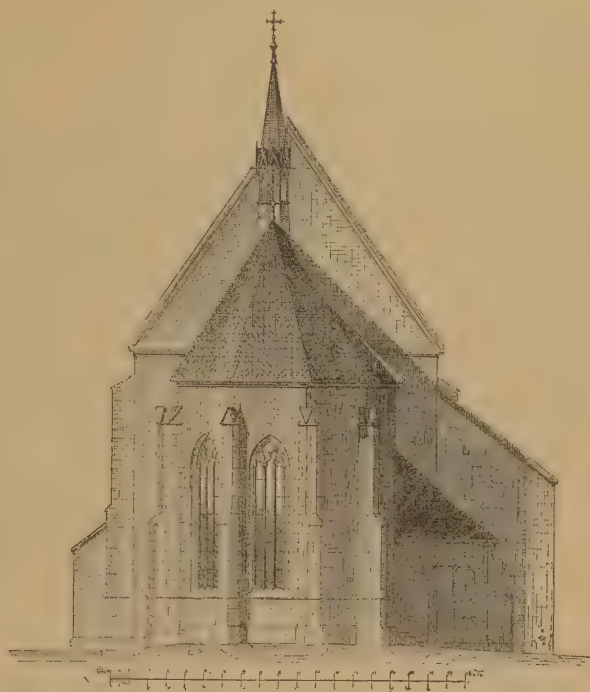
Píše **F. J. Lehner.** (Dokončení.)

O právu podacím dohodnuto se dne 3. července 1720 mezi arcibiskupem pražským Ferdinandem hrab. Kuenburgem a Josefem říšským hrabětem Serenym de Kis-Seren v ten rozum, že při každém uprázdňení vykonával »jus liberae collationis« arcibiskup pražský, čehož kard. Bedřich kníže Schwarzenberg jménem vlastním i nástupců svých se vzdal, postoupiv právo r. 1849 biskup-

skému ordinariátu Budějovickému. — Kostel 9 jiter 612 sáhů polí a luk.

Kaplanství při děkanském kostele zřídila a nadala zbožná paní Marie Alžběta, ovdovělá hraběnka Sereny de Kis-Serenyová rodem hr. Valdšteínová.

Nynější sakristie na straně severní (obr. 1.) jest nejstarší částí chrámu děkanského z doby románské s apsidou, vítězným obloukem a

(Obr. 3.) Kreslil Karel Fiala.

klenbou křížovou. Pouze okna jsou později přeměněna a lomeným obloukem sklenuta.

Chrám sám skládá se z nižšího, staršího choru a vyšší, pozdější budovy dvoulodní. Táhlý chor pěti stranami osmistěnou zakončený má ušlechtilou klenbu hvězdovou se žebry jednoduše profilovanými a vstupuje se do něho třemi schody. Širší, nepravidelně založená síň chrámová rozdělena jest třemi štíhlými sloupy na dvě lodi klenuté bohatou klenbou diamantovou. Do kostela se vchází dvěma portály profilovanými dvěma žlábký, prutem a tvarem hruškovitým. Před jižním portálem sklenuta jest předsíň. Stranu severní přerušuje neuhledný přístavek, v jehož vrchním patře uložena jsou roucha bohoslužebná a náčiní kostelní.

V nitřek (ob. 2.) chrámu působí dojem přímo překvapující jednak ušlechtilými poměry, jednak krásou a bohatostí klenby. Na první pohled se poznává, že budovu kostelní stavěl znamenitý mistr český, vynikající původností i obrazotvorností, byť i jméno jeho známo nebylo.

V choru vystupují na stěnách a v rozích závěrku chorového (ob. 3.) stepilé přípory, ověncené hlavicemi listím a pletivem ozdobenými, z nichž sít žebër klenby hvězdové vzhůru se nese. Na levé straně choru vznáší se od vítězného oblouku kamenný pavlan na odstupněných krákorcích s kružbou z nepodajné žuly vyvedenou tvary pozdní gotiky. Na pavlan vystupuje se šnekem, k němuž

s choru zvláštní dvěře vedou. Druhým vchodem vchází se do sakristie.

Diamantová klenba, charakteristický znak české školy stavitelské, opírá se v prostřed o tři štíhlé sloupy žulové, jimiž kostel na dvě lodě se dělí. (Obr. 3.) Nepravidelně založená osa jejich podmíněna byla bezpochyby zdívem z románské budovy pozůstalým. Kruchta na západní straně s vybíhajícími boky (obr. 2.) jest přístupna schodištěm uvnitř upraveným a odporoučel by se zvláštní vchod šnekem zvenci přistavěným (obr. 1.). Ku docilení přesnosti slohové bylo

by žádoucné, aby i předsíň na jižní straně opatřila se vchodem krásné budově odpovídajícím (obr. 4.). Opěráky choru mají po jednom ústupku a jsou svrchu zakončeny štítky (obr. 3.), které na opěracích lodě se nevyskytují. Okna třemi pruty rozdělená a kružbou ozdobená ukazují pěkné poměry. Nad kruchtou jsou okna rozměrů skromnějších (obr. 4.). Chor i loď jsou kryty střechou strmou. Na střeše choru sedí sanktusník, kterému tuto dostalo se tvaru slohového.

Kostel jest zbudován ze žuly hrubého

(Obr. 4.) Kreslil Karel Fiala.

zrna, která v krajině této se vyskytuje. Na stěnách střídají se vrstvy kamene tesaného s kamením pouze lamaným.

Kdy a kým kostel byl vystavěn, není zaznamenáno. V Trajerově historicko-statistickém popisu diecese Budějovické se dočítáme, že na klenbě (snad na vítězném oblouku) byl zaznamenán letopočet 1444, který při vnitřní obnově ku konci 18. století zabílen jest. Uvádí dál, že kostel byl konsekrován r. 1515 Martinem Opavským z Pohore, biskupem Nikopolským a suffragánem Olomouckým. Václav hrabě z Rozdražova dal jej pak v 17. století vkusem téhož věku okrášlit (!). Doufejme, že nalepené na sloupích hlavice

a nepřislušné liseny na stěnách přestanou krášlit (!) ušlechtilou svatyni, která se řadí mezi nejpěknější chrámy české pozdního slohu gotického.

Ačkoliv oltáře a ostatní vnitřní úprava neodpovídá slohu kostelnímu, nepostrádají přece, zejména práce sochařská, umělecké ceny.

V kostele zachovalo se několik kamenů náhrobních. V choru:

1. Náhrobek Jindřicha Kolovrata, † 1523.
2. »Generosae dominae Esterae de Colovrat uxoris dni Leonis.«
3. Náhrobník s neúplným nápisem:

»Anno dni. MCCCCCXXXV obiit generos
dns. dns. leo de rozmital et de Blathna ...
regni bohemiae ...«

4 »letha od narozeni syna boziho tisicyho
pietisteho ctiri czateho ten ctwrtek ...
umrzela jest urozena pani a pani Katerzina ...

V lodi kostela jest deska bronzová s nápisem:

»Tuto lezy urozeny pan Jan Hugvicz z Biskupovicz leta boziho tisícziho pietisteho
ctrnaczteho.«

Jest zde ještě několik náhrobních kamenů s nápisy nečitelnými. Hraběcí hrobka Rozdražova jest v levo od velkých kostelních vrat s kamenným oltářem, u kterého z nadace čtou se mše svaté. Mrtvola až dosud nesetlela.

Věž kostelní po požáru 13. září 1834 znovu se zbudovala.

Vedle děkanského kostela jest kaple sv. Michaela Archanděla, již za Boží hrob se používá.

Na západní straně věže zámecké jest v prvním patře gotická kaple sv. Ondřeje apoštola, již Václav hrabě z Rozdražova dal obnoviti. Na stropě strany evangelní čte se latinský nápis:

»Anno Dom. 1635 die 16. Octobr. Reverendissimus in Christo Pater et Dnus Dnus Simeon ab Horstein archiepiscopus Trapezuntinus Suffraganeus et Praepositus archi-

epis. Pragensis etc. consecravit hoc altare in honorem b. Mariae † et † S. Andreae Apostoli.« *)

*) Volá se obecně po dějinách umění českého. K dílu jest především třeba spolehlivých nákrešů. Co malý národ jsme ve všem odkázáni na sebe a na obětovnost širších kruhů. Redaktor sbírá zvolna materiál. Šlechtný stavitel velechrámu sv. - Vitského, architekt Mocker, poskytuje obětovně nákresy vlastní, které má. Třeba ovšem součinnosti a pomoci širších kruhů. Redaktor nemá prostředků, aby bylo lze odborníky vysílati svým nákladem na různá místa, kde památky umělecké se vyskytují. Jest odkázán na lásku a obětovnost. Skorem všudy lze dopídití se někoho, kdo by různé předměty umělecké správně nakresliti dovedl. Budiž duchovní správou získán. Redaktor jest pak ochoten, nákresy ve větším měřítku provedené vlastním nákladem reprodukovati, jako učinil tuto s kostelem Blatenským. Když rodák Blatenský, p. Karel Fiala, kreslí kanceláře savitelské v Karlíně, šel do rodiště svého na návštěvu, požádal jej redaktor za nákresy památného chrámu. Žadáný s nevšední ochotou tak učinil. Patronátní úřad snadno by mohl nyní získati od něho velké nákresy pečlivě vyvedené. Kdyby odevšad taková obět se stala, měli bychom brzy potřebný materiál k dějinám uměleckým v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a bylo by odčiněno, co Grueber zavinil. Redaktor vznáší tuto opět prosbu ku všem odborníkům a přátelům umění domácích, aby ráčili laskavě látku uměleckou ze všech oborů snášeti a redaktoru obětovně zasílati. Jinou cestou nedomůžeme se knihy dějin uměleckých vlasti naší. Redaktor život svůj dílu tomu zasvětil a nepřestane usilovati, dokud cíl nebude dosažen. K tomu jest ovšem třeba velké organisace, o čemž pojednáno bude v čísle příštím.

Lehner.

Z Akademie křesťanské.

Zpráva za měsíc říjen.

I. Vyřízené záležitosti.

Práce kovové. Kalichy: pro J. kn. arcibisk. Milost nejd. P. Fr. hrab. Schönborna, pro dp. F. Kunstmüllera, faráře v Nov. Městě na Moravě a pro dp. Jos. Svobodu, faráře v Koběčicích. — Ciborium: pro J. kn. arcib. Milost nejdůst. P. Fr. hraběte Schönborna. — Pozlacení kalichů: pro dp. Fr. Přikryla, faráře v Rudslavicích na Moravě, a pro sl. patronátní úřad v Doupově. — Skvostný pacifikál: pro dp. Ludv. Šprysla, faráře na Král. Vinohradech. — Kaditelnice: pro dp. D. Svobodu, podpřevora milosrdných bratří v Zebrzydovicích v Haliči. — Kropenka: pro vdp. Václava Kühnla, děkana v Trmici. — Kropáček: pro blahorp. Václ. Flossmanna, pekaře v Kladrubech. — Lampa navěčné světlo: pro chrám Páně ve Velkých Pečicích. — Svícny oltářní: pro J. kn. arcib. Milost nejdůst. P. Fr. hraběte Schönborna. — Ostensorium: pro dp. Fr. Blažko, faráře v Noutonicích. — Lustr: pro dp. Jos. Kašpara, faráře v Telecim.

Rozličné. Hlavní oltář sl. c. k. hejtmanství v Slaném pro chrám P. v Tuchlovicích. — Šošky:

sv. Anny pro dp. Fr. Brázu, faráře ve Zruči, P. Marie: pro ctih. školské sestry v Kladně a dvou andělů: pro blahorp. A. Čubu, truhláře a pozlacovače v Přerově na Moravě. — Obrazy oltářní: pro dp. Jar. Markovského, faráře, a pro blahorp. A. Kavaňa, rolníka v Blížkovicích na Moravě; dva obrazy: pro dp. Karla Škodu, vikaristu v Král. Hradci. — Křížová cesta: pro sl. patronátní úřad v Brandýse n. Lab.; Obraz Ukřižovaného na plechu; pro blahorp. Fr. Růža, ředitele spořitelny v Kraslicích. — Harmonické zvonky: pro dp. Jos. Trykara, faráře v Košticích, a pro dp. Fr. Uhla, faráře v Libnici. — Kanonické tabulky: pro dp. Vinc. Švehlu, faráře na Smíchově, a pro dp. Leop. Hrubého, faráře v Kdousově. — Kytky: pro dp. Leop. Hrubého, faráře v Kdousově. — Mešní konvičky: pro dp. Vinc. Švehlu, faráře na Smíchově. — Kříž na rakev: pro dp. Josefa Pazdírka, faráře v Kateřinkách u Opavy. — Kříže školní: pro dp. Fr. Šrámka, kaplana v Čelákovicích.

Paramenty. Kasule: fialová: pro dp. Ant. Špále, faráře v Mirošově; černá: pro dp. Fr. Kořana, ředitele chlapeckého semináře v Praze, a pro dp.

Jiřího Wuschanského, ředitele lužického semináře v Praze. — Pluvialy: bílý skvostný: pro dp. Jana Pospíšila, faráře v Litenčicích na Moravě. — Stoly: pro dp. Šim. Bejvlu, faráře ve Víně, pro dp. Ant. Špále, faráře v Mírošově a pro blahor. paní Apolenii Zeckelovou, obchodnici v Schönwaldě. — Korouhve: dvě červené a dvě zelené: pro dp. Fr. Kunstmüllera, faráře v Nov. Městě na Moravě, a dvě červené: pro dp. Fr. Blažko, faráře v Noutonicích. — Prapor pro školu: pro blahp. Šim. Řídkého, předsedu místní školní rady v Budkově na Moravě. — Skvostný spolkový prapor: pro blahorp. J. Havlenu, inženýra v Čížově. — Antipendium: pro dp. Ant. Špále, faráře v Mírošově. — Záslovka do tabernáku: pro dp. Fr. Hoppe, faráře v Boroticích. — Birety: pro dp. Vikt. Janatschka, faráře v Jeníkově. — Fábory zlatem vyšívané: pro vysokor. paní hraběnkou Nošticovou v Roketnici.

Prádlo kostelní. Cingula: pro chrám P. sv. Klementa v Praze; plachty oltářní: pro blahp. Ant. Wobische, c. k. vojenského účetního oficála v Plevli v Bosně; více alba a rochet pro J. kn. arcibisk. Milost nejd. P. Frant. hraběte Schönborna; alba: pro dp. Jana Kraupnera, faráře v Knihnicích; čtyři rochety a dvě alby: pro chrám P. u sv. Ducha v Praze; alba a ručníky: pro dp. Leop. Hrubého, faráře v Kdousově; devět oltářních plachet: pro chrám P. v Tuchlovicích.

II. Nová objednání.

Práce kovové. Kalichy: dp. Jan Nešpor, farář v Červené Lhotě u Třebíče na Moravě a slav. c. k. hejtmanství ve Slaném pro farní kostel v Tuchlovicích. — Ciborium stříbrné, bohatě emailovými obrázky ozdobené: dp.

Jos. Grmela, kaplan v Štěpánově na Moravě. — Pozlacení v ohni: kalich a ciboria: dp. Jos. Hejna, farář v Drahově, kalicha: sl. c. k. hejtmanství ve Slaném pro farní kostel v Tuchlovicích. — Stříbrnou patenku k nemocným: dp. Fr. Vyplel, koop. ve Vlkovi na Moravě. — Stříbrnou nádobku na sv. olej: dp. Fr. Vyplel, koop. ve Vlkovi na Moravě. — Kaditelnici: dp. Leop. Hrubý, farář v Kdousově, a dp. Jos. Tangel, farář ve Chválenicích. — Kropáčky: dp. Leop. Hrubý, farář v Kdousově, a dp. Jos. Tangel, farář ve Chválenicích. — Svícňů oltářních dvanáct: nejdůstp. generální opat Sigm. Starý na Strahově. — Ostensorium: sl. c. k. hejtmanství ve Slaném pro farní kostel v Tuchlovicích.

Paramenty. Celé ornáty (kasule, dalmatiky a pluvialy): fialový a černý: sl. c. k. místopředsedství pro farní kostel u sv. Ducha v Praze; černý: sl. zádňní úřad v Praze pro chrám P. sv. Františka v Praze. Kasule: bílou a červenou: sl. c. k. místopředsedství pro farní kostel sv. Ducha v Praze a bílou: dp. Goth. Schuppel, farář ve Verneřovicích. — Pluvialy: fialový: sl. c. k. hejtmanství ve Slaném pro chrám P. v Tuchlovicích a dp. Fr. Jiráka, farář na Karlově. — Dalmatiky bílé: dp. Vincenc Švehla, farář na Smíchově. — Plášť na ciborium: dp. Fr. Jiráka, farář na Karlově. — Bursu k nemocným: dp. Fr. Vyplel, koop. ve Vlkovi na Moravě. — Stolu: dp. Leop. Hrubý, farář v Kdousově. — Korouhve čtyři, červené: dp. Leop. Hrubý, farář v Kdousově na Moravě. — Antipendia: dp. Jos. Tangel, farář ve Chválenicích, a dp. Fr. Jiráka, farář na Karlově. — Komže pro ministranta: dp. Leop. Hrubý, farář v Kdousově. — Přikrovy: nejdůstp. generální opat Sigm. Starý na Strahově a dp. Fr. Jiráka, farář na Karlově.

Příspěvky na votivní obrazy

v karlínském chrámu P. k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

Votivní obraz řádů řeholních. zl. kr.

Přenešeno	763 —
Ryt. řád Křižovnícký (k dosavadním 109 zl.) sbírkou vdp. dr. V. Horáka, sekretáře řádu, od vp. J. Ziky, kaplana na Mariánském Chlumu Residence Jesuitská v Praze (k dosavadním 25 zl.) dalších	25
Kongregace Redemptoristů na sv. Hoře (první splátka)	10
Řád Benediktinský: Klášter Rajhradský (k dosavadním 60 zl.): dp. P. Placid Mathon, ředitel papežské knihtiskárny	10
Do 2000 schází 1190 zl. Úhrnem	810 —

Votivní obraz český.

Přenešeno	742 22
Bp. Fr. Micko, c. k. dvorní dodavatel pian v Praze	10
Do 2000 schází 1247 zl. 78 kr. Úhrnem	752 22

Votivní obraz řeholních panen.

Přenešeno	351 80
Ct. kongregace nejsvět. Srdce Páně na Smíchově (1. splátka)	10 —
Upsáno na splátky v pravidelných lhůtách	275 —
Úhrnem	636 80
Do 2000 schází 1363 zl. 20 kr.	

Votivní obraz moravský

Přenešeno	354 85
Vp. Ignác Sauer, farář v Napajedlech	2
Úhrnem	356 85
Do 2000 schází 1635 zl. 15 kr.	

Všem dobrodincům račiž Pán Bůh odplatí životem věčným. Jménem a na oslavu sv. Cyrilla a Methoda za hojné příspěvky prosí redaktor.

 Veškeré dřívější ročníky „Methoda“ má na skladě redakce „Methoda“ v Karlině č. 234.

„Method“ vychází vždy 30. každého měsíce. Předplatné, jež činí poštovní zásilkou na celý rok 2 zl., na půl leta 1 zl., přijímá pouze na jednu z těchto dvou dob administrace v Karlině, číslo 234. Jen frankované listy se přijímají. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, budtež zasílány F. J. Lehnerovi franco, v Karlině, č. 234. Reklamacie zasílány budtež do expedice: Akademie křesťanská v Praze, Řetězová ulice číslo 223.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo II.

V Praze, dne 30. listopadu 1885.

Ročník XI.

OBSAH: Kostel Chraštický a staré malby v něm objevené. — Chrám Matky Boží na Náměti v Hoře Kutné. — Mosaika. — Z Akademie křesťanské, Odbor umělecký. Zpráva za měsíc listopad. — Přispěvky na votivní obrazy v karlínském chrámu Páně k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda,

Kostel Chraštický a staré malby v něm objevené.

Popisuje Dr. J. Kalousek.

Farská ves Chraštice neboli Kraštice stojí na výšině při silnici, která vede z Milína do Mirotic. Jest to ves nepochybně velmi stará, ač nemáme o ní starších zpráv než z druhé polovice 14. století, a ty týkají se kostela tamějšího. Od těchto Chraštic Velikých s kostelem dlužno rozeznávati Chraštický čili Malé Chraštice, ves bez kostela, která stojí asi 10 minut cesty jižně od Velkých Chraštic. V nejstarších pramenech nazývají se obě vsi bez rozdílu stejným jménem, kteréž se píše Chraścicz, Chraścicz, Krassticz, Krasicze, Hrassicze a tomu podobně. Nynějších Chrašticěk týká se listina ze dne 26. listopadu 1260 (v Emlekových Regestech str. 107), kterou králová Markéta, manželka krále Přemysla II., odřiká se té vsi (Crassitz) ve prospěch kláštera Břevnovského, poněvadž ji jemu byla darovala již králová Kunhuta, manželka Václava I. Klášter Břevnovský potom v době předhusitské skutečně držel ves Chrašticěk, dáváje ji spolu s jiným majetkem svým v okolí roztroušeným spravovati ze své vsi Kostelce, kteráž stojí několik hodin cesty jihovýchodně odtud nad pravým břehem Vltavským; svědčí o tom majetku urbář Břevnovský z r. 1406 (Emler, Deset urbářů českých, str. 152 a 182; výklad v Tomkové Dějepise Pražském III. 88).

O Velkých Chrašticích dovídáme se z knih konfirmačních 8. března 1356, že

plebána k tamějšímu kostelu podali tehdáž společně Nedvěd a Držislav syn z Chraštic a Diviš ze blízkých Zalužan. Tři léta později 3. září 1359 dva z těch patronů, Diviš a Držislav, svolili ke směně far, tak že plebán Kunik šel ze Chraštic do Mirovic, a plebán Ondřej z Mirovic do Chraštic. Jest ku podivu, že kromě těchto není v knihách konfirmačních žádných jiných záznamů o fare Chraštické. — Podle Register desátků papežských náležela fara Chraštická k bohatším beneficiím, plativajíc 30 grošů půlletně. Těmž nasvědčuje také okolnost, zmíněná v týchž Registrech r. 1352, že plebán toho roku zemřelý byl děkanem, rozumí se Bozenským, ježto plebanie Chraštická ležela v dekanatě Bozenském.

Dle toho Chraštice měly aspoň již u prostřed 14. věku svůj farský kostel; ale kdy byl vystavěn, o tom nemáme zpráv žádných. V pamětné knize fary Chraštické, kteráž se počala psáti r. 1762, jest sice opsáno z archivu Orlického kus jakési hospodářské zprávy dané 5. ledna 1818 o statku Bušovanském, podle které pan Jaroslav ze Šternberka, dobyv prý dne 14. srpna 1241 skvělého vítězství u Olomouce, postavil mnoho kostelů ke cti Nanebevzetí Panny Marie, a mezi nimi byl prý také kostel Chraštický. Z tohoto pramene nejspíš pochodí udaj v Topografickém věstníku Orthově a Sládkově, že ten kostel založen byl

r. 1241 od Jaroslava ze Šternberka. Avšak dotčené vyprávování z hospodářské zprávy hemží se zjevnými historickými chybami a libovolnými smyšlenkami, kteréž ukazují na zánovní původ; byl ten zápisek složen nejspíš nedlouho před r. 1818 od nějakého chatrného znalce minulosti české, i dlužno mu odepřiti všechnu víru. Udať, že by Jaroslav ze Šternberka byl zakladatelem kostela Chraštického, byl snad vymyšlen z toho popudu, že nad hlavním oltářem, kde nyní asi od r. 1870 je knížecí znak Schwarzenberský, byl dříve znak dřevěný jiný, nyní ztracený, na němž se spatřovala hvězda a ještě prý nějaké jiné znamení. Mezi bývalými držiteli Chraštic, pokud mně jsou povědomi, nenacházejí se Šternberkové.

Nynější kostel Chraštický, zasvěcený na jméno Nanebevzetí P. Marie, jest na západní straně opatřen věží, skrze kterou se do něho vchází. Skládá se z obdélné loďe a z presbyteria rovněž obdélného, kterážto obojí prostora má nyní strop rákosový. Oblouk vítězný, jenž odděluje loď od presbyteria, jest klenutý pás nepravidelné podoby, jehož nyníější šisatá křivka snad vznikla přitesáním někdejšího oblouka gothického. Jinak není uvnitř kostela pozorovati nic starobylého. Podle prvního a nejstaršího zápisu v pamětné knize byl kostel v nyníější podobu uveden a rozšířen r. 1722 od Jana Felixa Chanovského z Chanovic na Kraselově, Němcích atd., jenž jakožto držitel statku Bukovanského byl patronem tohoto kostela. Kolik starého zdiva při té proměně zůstalo a dosud se skrývá pod zánovním zevnějškem, není patrné. Toliko východní strana kostela aspoň zvenčí vždy prozrazovala, že to je stará stavba. Tato východní strana za hlavním oltářem skládá se ze dvou stran šestiúhelníka, tak že úhel těma stranama sevřený nachází se ve hlavní ose kostela. Takovým způsobem zakončují se na východní straně nemnohé kostely gothické, neboť obyčejné zakončení gothického presbyteria skládá se ze tří stran osmiúhelníka. Při východním již dotčeném úhlu, jakož i kde obě šestiúhelníkové strany spojují se s jižnou a severnou zdí presbyteria, jsou zvenčí opěrací pilíře, teda celkem tři; na severním opěracím pilíři dole, kde kus omítky opadlo, jest viděti tesaný kvádr. Všechny tři opěrací pilíře jsou ujímány dvakráte, a to netoliko na jedné straně, nýbrž na všech třech volných stranách, což zdá se ukazovati na veliké stáří, až na 13. století. Okna v obou východních zdech byla až do lonska zazděna, tak že jich zvenčí znamenati nebylo. V kostele

jest presbyterium zakončeno na východní straně jedinou přímou zdí cihelnou, kterou nepochybně vystavěli r. 1722, a to tak, že tato nová zeď se dvěma starými zdmi šestiúhelníkovými tvoří v půdoryse trojúhelník. Do této trojhranné prostoty jde sice za oltářem otvor na způsob dveří, ale že tam světlo zvenčí při zazděných oknech nemohlo, byl docela tmavý a sloužil za skladiště haraburdí.

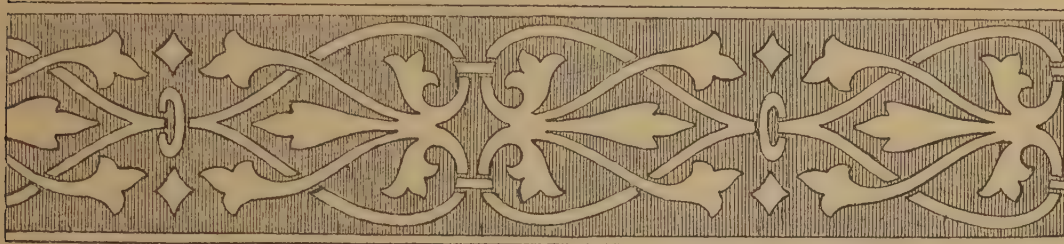
Nynější farář Chraštický, dp. P. Ignác Paták, ohledával jednou se světlem tento tmavý prostor, i shledal, že zazděná okna v obou starých zdích jsou gothická, i že z kouta mezi nimi vyběhá do výšky klenbové žebro. Upozornil na to r. 1884 p. Raimunda Marchettiho, knížecího Schwarzenberského správce staveb, kterýž odloupnuv nožem na staré zdi ve tmavé prostore něco vápenného nátěru, objevil, čeho se nadál, že je tam stará malba. Jeho Jasnost kníže Karel ze Schwarzenberka, k jehož panství Orlickému nyní kostel Chraštický patronátem náleží, dal okna v obou starých zdích vybourati, do prvotního pořádku uvésti a zasklití. V jedné i ve druhé staré zdi objevilo se okno gothické, hodně vyšpaletované, rozdělené kamenným sloupkem ve dvě; každá polovice je nahoře zakončena jeptíškou, a nad nimi jest v kameně prolomen gothický trojlíst. Trojhranná prostota takto zase osvětlená má nad sebou původní starou klenbu, totiž zbytek klenby, která prvotně pnula se na nad celým presbyteriem. Žebro vycházejíc z východního kouta často zpomínaného, vchází nahoře do nové zdi, která odděluje tento prostor od presbyteria. Žebro má profil nejprimitivnější, obdélník se hranami šikmo seřiznutými, i může pocházeti ze 13. věku. Dole končí se žebro jehlanovitě bez ozdob. Pan farář potom pilně odlupoval nožem svrchní vápenný nátěr s obou starých zdí, což z počátku šlo pomalu před se, ale urychlilo a usnadnilo se znamenitě, když dle rady z Prahy obdržené vždy napřed nátěr dřevěným kladívkem zlehka poklepal. Když odkryty byly dolejší části s malými figurami, pozval mne pan farář, dávný můj přítel, abych se přišel podívat na tu vzácnost; byl jsem tam o letošních Svatodušních svátcích, a po sv. Václavě přijel jsem podruhé, když byl odkryt hořejšek s velikými postavami. Odlupování vápenného nátěru jest nyní na obou stěnách ukončeno; mělo-li by se v něm pokračovati, musela by se odbourati napřed dotčená nová zeď, kteráž svými konci přilehá ke starým zdím až po okna, tak že malby, které se nepochybně nacházejí od obou oken k zá-

padu, jsou nyní nepřístupny. Kdyby jasný pan patron rozhodl se, odstraniti onu zánovní zeď, tak aby malby na starých zdích objevené bylo z kostela viděti, musel by se ovšem strhnouti také zbytek staré klenby, který zachoval se nad trojhranným prostorem. Při tom musel by přijíti pryč z kostela veliký a příliš ošklivý obraz, jenž nad hlavním oltářem zakrývá celou onu novou zeď, a byl tam darován před třiceti lety od jakéhos dobromyslného rodáka té osady.

Popíši nyní malby objevené, tak jak se to dá slovy učiniti. Pokrývají celé stěny obou starých zdí, od klenby až k podlaze. Nejdoleji jsou vymalovány opony, v levo rudá, v pravo žlutá, obě jakoby byly vkusně zavěsény v několika místech. Ty opony do-

sahují výšky 177 centimetrů. V oponě na straně levé čili na straně evangelií je ve zdi obdélný výklenek, patrně bývalé sanktuarium, avšak nyní bez dvírek. Na oponě v pravo čili po straně epistol jest jakési jméno, jehož první dvě písmena jsou Ma, v ostatních pěti nebo šesti lze s jistotou přecísti toliko dlouhé s; nejspíš podepsal se tu malíř. Čitelná písmena jsou rázu švabachového, z čehož snad dlužno souditi, že dolejší díl maleb byl obnoven neb opraven asi okolo r. 1600. Nad jednou i druhou oponou běží po celé délce pěkný ornament červenobílý, 20 cm široký; na straně levé je jiný než na pravé, ale oba náležejí do pozdní gotiky, tedy asi k r. 1500; zde jest jejich vyobrazení.

Nad tímto proužkem ornamentovým jest pruh 90 cm vysoký, vyplněný figurkami. Větším dílem jsou ty figurky málo znatelné, některé vytratily se docela, i není snadno dovítí se, co by významovaly osoby v několika skupinách zde vyobrazené. Několik osob má na hlavě klobouk kuželovitý, špičatý, jaký ve středověku museli židé nositi. Dle toho, jakož i dle patrocínia lze souditi, že scény tu vyobrazené jsou výjevy ze života Matky Boží a Krista Pána. Prodeme je se strany levé ku pravé. První osoba, jejíž větší díl je novou zdí zakryt, podává si ruku s druhou osobou. Vedle stojící třetí osoba je obrácena v pravo; u jejích nohou klečí člověk. Tomuto, snad nemocnému, žehná další osoba, majíc hlavu k němu ponakloněnou; snad jest to Kristus.

Následující figura s kloboukem židovským je obrácena opět v pravo, počínajíc novou skupinu; v levé ruce drží žerd, která nahoře se rozšiřuje na způsob klínu, pravici pak drží za hořejší šat vedlejší osobu, snad Krista, jenž má září okolo hlavy a obličej v pravo obrácený. Další figura, snad Jidáš, libá předešlou v ústa. Za Jidášem stojí vojin obrněný, drže v levici štít srdcový, na němž je znamení na způsob krokve, pod ní pak jiné jako osmička nahoře silně otevřená. Dále ke koutu zbývá místo asi pro tři figury, které snad zmizely. Pokračující na pravé stěně, spatřujeme při koutě osobu se září okolo hlavy. Dále muž s prsy obnaženými a židovským kloboukem na hlavě, dívá se v pravo. Tam naproti němu stojí neb sedí žena, která zdvihá pravici, jakoby

mu žehnatí chtěla. Za touto ženou stojí, obrácen k ní zády, poustevník nebo mnich v bílé roucho oděný, jenž hlavu i ruce má k nebi pozdvížen, a to tak, že obličej je téměř ve vodorovné poloze. Dále asi tři figury se vytratily; u prostřední z nich znamenati je klobouk židovský. Konečně nej-dále v pravo blíž nové zdi spatřují se ještě dvě osoby k sobě obrácené; první z nich spíná ruce vzhůru, a má zase židovskou čepici. Osoby v těchto pruzích vymalované mají větším dílem roucha široká, řasnatá. Malování záleží skoro v pouhých konturách; kde by měl býti stín, bývá čára širší, jiného stínování téměř není. Vlasy všechny jsou žlutě natřeny, kromě toho některá místa rouch jsou nabarvena.

Pruhy tyto figurkami vyplněné zakončeny jsou nahoře vodorovným páskem, 6 cm širokým, jenž na levé stěně jest červený, na pravé žlutý, a připadá pod samé okno. Okolo oken jest lem nemnoho širší, vyplněný ornamentem málo znalým. Ostatní plocha vedle oken a nad okny je vyplněna malováním figurálním. A sice na levé stěně v pravo od okna vyobrazen je sv. Václav asi v životní velikosti; v levici drží štít s orlicí a pod ním meč; v pravici praporec. Obličej světcův je bez vousů; hlava je pokryta vojvodským kloboukem a obklopena září. Nad figurou spatřuje se střecha, jakoby onano stála v gothické budce; nad střechou v levo jsou zbytky nápisu, a sice písmena:

.S. WE AV (t. j. S. WENCESLAVS).

Nad oknem jsou zase figury, ač menší; nad pravou polovicí okna a dílem nad sv. Václavem je viděti poutnici, kteráž po balvanech, rozestavených schodovitě nad obloukem okna, vystupuje vzhůru. Proti ní s levé strany nachází se též taková figura, jejíž však největší díl — jako vůbec vše, co je od okna v levo — jest zakryt novou zdí. — Na pravé stěně v levo od okna spatřuje se vyobrazen archanděl Gabriel, v prostřední lidské velikosti. Oděn je v roucho řasnaté, obličej má mladý, okolo hlavy září, křídla zdvihají se vysoko nad ni; anděl drží pravici pozdvíženou jako k žehnání, což však, dle obyčeje malířů středověkých, naznačuje toliko promluvu. Od prsou splyvá mu dolů v podobě esovité bílý pásek, na kterém by mohl býti nápis, ale není po něm stopy.

Nápis je však nad andělem, mezi křídly, a sice čte se tam:

GABE L,

ač z písmena E zbyl toliko hořejšek. Nad andělem viděti je opět poutnici, která hledíc k nebi stoupá po balvanech nad oknem vzhůru. Tyto velké postavy sv. Václava i anděla Gabriela jsou pečlivěji provedeny, než dolejší figurky, obzvláště obličej je jsou hezké, ač ani v nich není mnoho stínování. Malíř musel míti dobrou rutinu, ale maloval rychle. Ostatně kdo ví, pocházejí-li všechny tyto malby z jednoho štětce a z jedné doby; nápisy nad oběma velikými figurami jsou provedeny latinskou majuskulí rázu velmi starého, jenž se počal ve století třináctém, trval ve čtrnáctém, a zanikl v patnáctém.

Malby Chraštické nejsou zrovna díla mistrovská, ale ve mnohých částkách pěkná, všude pak i při nejzběžnější práci jeví dobrý cvik a vkus. Blíží posouzení musím zůstatí povoláním znalecům.*) Tolik jest na jevě, že při veliké vzácnosti starých stěnomaleb, které v naší vlasti ušly zkáze, malby Chraštické zasluhují, aby byly pro budoucnost zachovány a přístupnými učiněny. K tomu cíli musela by se především zbou-rati častopsaná zeď, vystavěná v presbyterii v minulém století; při tom by se nejspíš objevily další malby na obou místech, kde tato zeď přilehá, tuším beze vší vazby, ke starým zdím; na pravé stěně v pravo od okna měla by býti P. Maria, kteréž protějščí anděl přináší poselství, a na levé stěně naproti sv. Václavu najde se snad vyobrazen některý jiný patron český. Pak by bylo potřebí, aby malby byly restaurovány umělcem k tomu způsobilým. Musel by se též postavití nový hlavní oltář, a to nízký, aby za ním bylo viděti staré malby a okna. Pak by v kostele Chraštickém zaskvěla se umělecká památka, jakých máme v Čechách nemnoho. Doufejme, že knížecí patron kostela, jenž se štědrostí u nás říd-kou dává na svém panství Orlickém restaurovati znamenitý hrad Zvíkov, dá také malbám Chraštickým zaskvíti se bývalým leskem, ke cti boží, k níž prvotně učiněny byly, i ke cti umění staročeského.

*) Uctivý dík vyslovuji p. architektu Ant. Baumovi, jenž mi ze znamenitých archaeologických vědomostí svých ochotně mnohým přispěl, zač jsem ho žádal.

Chrám Matky Boží na Náměti v Hoře Kutné.

Popisuje řídítel Jiří Zach.

Požehnání horní, jakým Hora Kutná až do století XVII. oplývala, zjednálo městu tomu přední místo v království tak, že nedjednou v průmyslu, obchodu a umění s královskou Prahou mohlo závoditi. Nebylo tehdy sídla venkovského, jež by výstavností pyšné Hoře mohlo se rovnati, a byť i mnohé stavitelské památky, zejména četné kostely a kaple, v minulém století zrušeny byvše, zkázu vzaly, přece zachovalo se nám tu dosti budov z doby Vladislavovy, jež pro badatele v oboru umění tím jsou zajímavější, že se v nich obrazí umělecká škola místní, která se tu při četných stavbách zajisté po mnohá léta samostatně vyvíjela a koncem XV. století nejvýše dospěla. Zde zříme kus středověkého českého umění, jež i nejprísnejší kritiku obstojí, a jehož nám ani sousedé naši němečtí, kteří každé vynikající dílo kteréhokoli národa osvojovati si uvykli, odepříti nemohou. Proto jest svatou povinností naší těch vzácných památek, jež jsme přes nepřízeň osudu po otcích zdědili, nade vše si vážiti i vždy o to péči míti, aby zkázy nebraly a jako výmluvní minulosti svědkové zachovaly se potomkům.

Díla ta, zvláště pak velechrám svatě panny Barbory, vábí znalce i milovníka umění, a od té doby, kdy rodák zdejší, professor archaeologie J. E. Vocel, v díle »Die mittelalterlichen Kunstdenkmale des österr. Kaiserstaates« r. 1856 ve Stuttgartě vydaném monografii chrámu sv.-Barborského, k níž výtečné ocelorytiny dle kreseb Hieserových jsou připojeny, uveřejnil, přicházejí každoročně poutníci ze krajin dalekých, aby si tuto vynikající stavbu a památné město prohlédli.

Velechrám sv. Barbory jest dílo tak velebné a velikolepé, že pozorovatelé posud jen sem veškerý zřetel svůj obraceli, ostatních též velmi vzácných staveb málo jen si všimajice; jediný architekt Grueber, jenž od c. k. centralní kommisie do Hory vyslán byl, aby restaurační plán kostela sv.-Barborského shotovil, nakreslil při svém asi 12 neděl trvajícím zde pobytu dosti zběžně i ostatní vynikající stavby a uveřejnil Kutnohorská studia svá r. 1861 v »Mittheilungen der k. k. Central-Commission für Erhaltung der Baudenkmale.« Jeho popis byl posud po stránce umělecké hlavním zdrojem, k němuž obraceli se ti, kdož až do nedávna psali o památkách zdejších, a myslíme, že to dosti dlouho bude trvati, než historie na-

šeho umění z tohoto labyrintu bludův a omylů vyběře, zvláště, budou-li se i v nových spisech bez důkladného studia staré vady prostě ohřívati a ovšednělymi kliši dle pochybných výkresův ilustrovati.

I prof. Grueber věnoval největší pozornost chrámu sv.-Barborskému, pro popis pak ostatních staveb nedostávalo se mu ani pramenův ani času; teprve po několika letech shotovil rysy jich dle běžných náčrtkův, a při tom vloudily se mu tak četné nesprávnosti, že některé obrazce sotva skrovně podávají podoby.

Jest tedy povinností naší na základě podrobných studií opravovati a doplňovati nejen kresby nýbrž i mylné popisy stavitelských a uměleckých památek zdejších, a proto obracíme pozornost čtenářstva tenkrát ku nejstaršímu zde založenému chrámu Matky Boží na Náměti.

Při vypisování dějin památné svatyně této užili jsme kromě starých letopisců Dačického, Kořínka a Kapihorského, zakládacích a konfirmačních knih kostela Pražského, posud zachovaných, register kostelníků Námětských a Kaňkovských i četných zpráv, jež pilný badatel v oboru historie místní, p. P. M. Veselský, porůznu uveřejnil; tam pak, kde tito jednotliví poslové starobylosti nestačí, hlásá dějiny své oku znalce výmluvně stavba sama, o níž všim právem užití můžeme vážné v historii umění průpovědi: »Saxa loquuntur«.

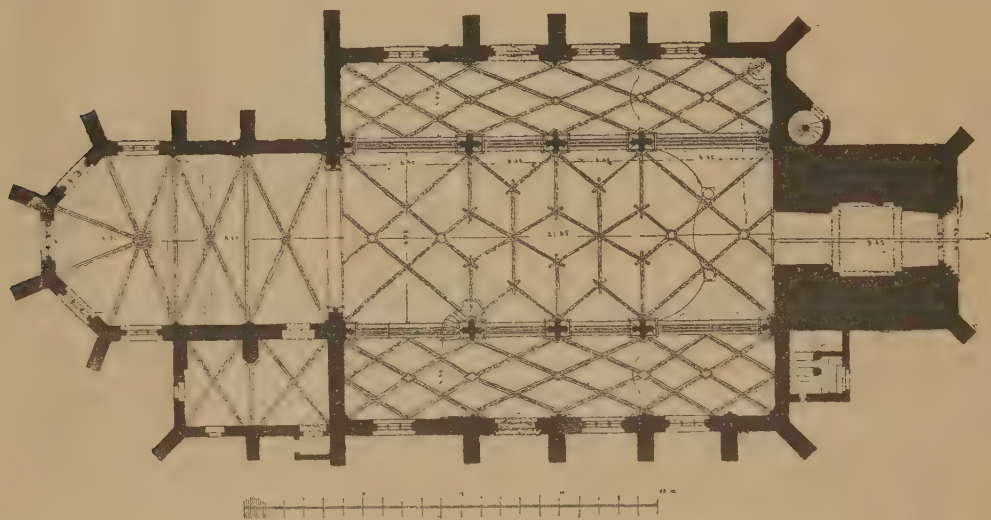
Vítaný a v historických kusech spolehlivý kronikář Kořínek vypravuje v sedmáctém handštánu svých starých pamětí Kutnohorských, kterak o původu chrámu toho »obecná rozprávka jest, že když se na stavení kláštera Sedleckého kamení vozilo, z každého vozu jeden kámen na hromadu se uvrhl, z kteréhožto nametaného kamení ten kostel se vystavěl a jméno Náměť dostal,« avšak hned dále pokračuje: »Ale to se nemůže renovati. Nebo klášter Sedlecký mnohem dříve byl dostavěn, nežli Hory Kutenské se začaly. K víře podobněji mluví, jenžto praví, že blíž toho místa, kde nyní ten Mariánský palác stojí, rudný trh býval; a když na něj kverci (horní nákladníci) rudy vozili nebo nosili, že každý z nich některý handštán v jisté místo povrhl; poněvadž pak na tisíce kverků bývalo, každý den trhový mnoho takových kusů se shledalo a hned erzkaufěřům (rudokupcům) prodalo.

Co se pak za ně peněz utržilo, to do pokladnice zavřeno a od přísežných osob věrně chovalo. Po některém létě, když již hezká suma zrostla, stavení se začalo i šťastně dokonalo. Ale kdy? To nevím.»

Jedno i druhé udání Kořínkovo zasluhuje povšimnutí, námitka pak, kterou první pověst sám vyvrací, není tak závažná, připomeneme-li si, že klášter Sedlecký ku konci XIII. století byl přestavován, což by se i s dobou založení chrámu Matky Boží dobře dalo srovnati, ke druhému podotýkáme, že bývalo starých horníkův obyčejem, tak zvané »kouty«, t. j. zbytky po dovážení rud na trh do koutů smetené, prodávati ve prospěch stavby a ozdoby chrámu, jakož toho nejen zde ale i na Kaňku příklad máme.¹⁾ Vocol a po něm Beneš kla-

dou původ kostela k r. 1300, aniž by udávali důvodů, podobně činí Grueber; kdo však si povšimne zpodní, staré části hrubé věže, kde posud patrný jest sloh přechodní, přesvědčí se, že chrám Matky Boží ku konci XIII. století již stával, a že jest asi nejstarším kostelem osady kutnohorské, která jistě povstala blíže potoka ne bez působení cisterciáků Sedleckých, jichž řád z pravidla kostely ku počtě panny Marie na nebe vzaté zakládal.

Teprve později, když hornictví ku konci XIII. století úžasně zde vzkvétalo, povstalo ve vyšším položení, většinou již na haldách u starých dolů nynější město hořejší, kteréžto když později opevněno bylo, původní osada na čas vně hradeb zůstala.²⁾ Tím odůvodněno jest i mínění naše, že tento

(Obr. 1.) Kreslil říditel Jiří Zach.

původní chrám při obléhání a dobývání Hory od krále německého Albrechta r. 1304 velikou vzal pohromu a potom přestavován byl v rozměrech, jež nyní má.

Jak obyčejně počalo se stavěti od presbyteria, a loď, jak příznaky stavební, o nichž později se zmíníme, patrně dokazují, měla býti delší než nyní jest, podobá se však pravdě, že když se se stavbou až ku hmotným zbytkům původní, staré věže dospělo, upustili podnikatelé od původního plánu a připojili loď šťastně k této věži. Chrám byl již tenkrát jako nyní stejnorodní; neboť v Hoře Kutné a okolí nejen tento způsob stavby ale i první zjevy gothického slohu

ve vlasti naší spatřujeme. Tak jest stejnorodní románská část chrámu Kolínského, která z polovice XIII. století pochází, stejnorodní jest r. 1310 založený chrám sv. Jakuba v Hoře Kutné a tomuto v rozměrech velice podobný, nyní většinou sřícený chrám kláštera Sázavského, jehož zbytky by zvláště důkladného a podrobného studia zasluhovaly; neboť klášter sv.-Prokopský jest místo, kde sloh gothický dříve byl pěstován než v Německu, již v té době, kdy v severní Francii počal se vytvářeti.³⁾

¹⁾ Registra kostelníků Kaňkovských z XVI. století.

²⁾ O tom svědčí i staré haldy v těch místech, jichž perk jest drobný, dlátem tesaný, tedy z doby, kdy prachu ještě neznali.

³⁾ Podali jsme již r. 1872. v Památkách archaeologických pag. 682. popis románského kostelíčka v zastrčené vsi Otrybech nedaleko Sázavy spolu s vyobrazením jeho portálu. Tento, jakož i okno v průčelí pochází jistě z konce XII. století, kdy v klášteře Sázavském umělecky činným byl opat Reginhard »Metensis genere,« jenž asi nový tento směr umělecký přinesl z krajín francouzských,

První písemná zpráva o chrámě Matky Boží v Hoře Kutné zachovala se nám v konfirmačních knihách arcibiskupství pražského, v nichž čteme, že kostel tento »ecclesia S. Mariae« jinak také »ecclesia inferior« t. j. dolejší kostel jmenovaný měl r. 1363 svého faráře, a že byl v něm oltář sv. Jiljí a Prokopa, k němuž na podání Frenzlina a Vincentia, bratrů řečených Bavorů, měšťanů kutnohorských, po vzdání Jindřicha Bartoloměj, kněz ze Švidnice, dne 20. února roku řečeného byl potvrzen. Jiný oltář v témže chrámě byl sv. Václava, při němž dle zakladacích knih arcibiskupství pražského dne 1. července r. 1381 od Anny, vdovy po

Janu Weinrichovi, měšťanu kutnohorském, založeno bylo kaplanství s ročním důchodem 12 kop a sice tak, aby za to dvě mše sv. v témdni, jedna při oltáři sv. Václava u Naměti, druhá ve špitále sv. Kříže, byly slouženy. Nadání to vedlo k jakýmsi sporům s obcí kutnohorskou, jež urovnány jsou 8. srpna 1387 u veřejného notáře Konrada Aumana »de Chaufbuern« v klášteře Skotů ve Vidni (viz Dr. Borový L. erect. p. 312).

Jiné nadání potvrzeno jest dle týchž knih dne 6. července 1407, kdy Klara Toperova z Hory Kutné odkázala k oltáři sv. Petra a Pavla a sv. Justiny v kostele panny

(Obr. 2.) Kreslil řídítel J. Zach.

Marie u Naměti založenému 10 kop gr. č. ročního platu stálého, a to tím způsobem, aby kaplan toho oltáře každý týden čtyry mše sv. sloužil. Kdyby pak někdy kterou zameškal, aby pokaždé faráři sv.-Jakubskému

1 gr. pokuty složil a on zanedbanou mši skrze jiného kaplana nahradil.

Roku 1462 odkázal Jan Malškrubský k zaduší Namětskému čtyři krávy železné,⁴⁾ z nichž po 5 gr. ročního nájmu se platilo

o čemž ostatně formy bezpečně nás poučují. Že naši předkové vždy od Němců se neučili, ale častěji k původním choďvali pramenům, o tom svědčí studia jich ve Vlaších (pozoruj uměleckou činnost v Čechách v době Vladislava I. krále), Francii a jinde, dále povolání Avignonského mistra Viléma biskupem Janem z Dražic a Matěje z Arrasu Karlem IV. V té příčině sami Němci již vyznávají, že si gothického slohu, který v severních krajinách francouzských rychle se vyvíjel, nehrubě všimali, sloh románský dále pěstující. Viz Kugler S. 203.

⁴⁾ Slovo »železná kráva,« jež v pořekadlo přešlo, vysvětlil následující zápis z register Kaňkovských: »Anno 1543. Jan Chlad ze Starého Kolína má dvě krávy zádušní sv. Vavřince na takový způsob, že má z každé platiti libru vosku vždy ke každým svátkům velikonočním, dokudž by je držel s volí panskú a kostelnickú. A když by která kráva měla sjíti buď pro starost neb jakým jiným způsobem, tedy má na to místo jinú mladú osaditi, a tak krávy nemají nikdy od toho záduší sjíti, a ty krávy slovú železné neb liberní.«

a dvě u Leče v Malině, dvě u Jiry v Přitocce byly chovány.

Téhož roku odkázali chrámu: Příba z Křesetic 5 kop gr., Jan Domošický 5 kop gr., Janek šrotýř 5 kop gr., Martin Duchek 2 kopy gr. a Matěj farář položil 10 kop gr. zádušních.

Tento starý chrám trval až do r. 1470, kdy, jak Mikuláš z Prácheňan poznamenal „ve středu v den památky sv. Jakuba apoštola po hodině 17. zapálil hrom kostel Námětský na H. K., od čehož všecek vyhořel.«

Stalo se tak právě v čase, kdy po dlouholetých útrapách náboženských válek a politických převratů myslí čilejší jaly se opět pěstovati umění, kdy zvláště v Hoře Kutné za následujícího panování krále Vladislava při četných stavbách, jež se tu budovaly, dospívala zvláštní škola stavitelská, již v čele stáli bezpochyby mistři Jan a Blažek, majíce mnohé druhy jako Beneše (ne Lounského), Prokopa, Havla.

Poněvadž kostel »vyhořel všecek«, spadlo patrně klenutí v lodích a věž mimo zpodní hmotnou část velikou vzala pohromu, jen presbyterium zůstalo bez hrubších škod.

Farníci Námětsští přistoupili záhy k nové stavbě i přispívali k opravení chrámu, seč byli. Mimo štědré nadání šepmistra Prokopa Adlera z Lošan, jenž dne 4. července roku 1471 k záduší 2 kopy 10 gr. ročního platu na tři týdenní mše u svého oltáře a jiné dvě kopy na víno a jiné potřeby věnoval, připomenouti sluší dar Ondřeje Načeradského ročně po dvou kopách, Ambrože z Laně, hospodáře »u kola« 20 kop gr., erckauféře Ziwalda 2 kop gr., Michky z Tarmarku 5 kop gr., Markěty Ptáčkové 4 kopy grošů; vážený pak horník Mikuláš Libák odkázal v poslední vůli r. 1473 »na sklep k náměti« 6 kop gr. V kostele zatím odstranily se rupy a zbytky staré klenby, zdi se na rychlo opravily, lodi dřevěným stropem přikryly a potom hned, což při podobných stavbách jest dosti neobyčejno, počali stavěti věž, která, jak nápis na římse svědčí, již r. 1490 byla dokonána.

Jakým způsobem osadníci od té doby na stavbu chrámovou peníze opatrovali, o tom poučují nás s dostatek r. 1495 počínající registra kostelnická. Mělti zajisté kostel některé příjmy z dolů Flašar, Mladých Rous, Starých Rous, Zahrady a Klinšmídu; ze Starých Rous bral týdně přes 30, z ostatních sotva po 12 groších.

V neděli a ve svátek konala se prosba čili žebrota v kostele, v postě chodily po osadě poctivé paní s prosbou na kostel,

při čemž vystrojen jim býval od záduší oběd; velikou pak část příjmu tvořily připomenuté již kšaftovní odkazy osadníků a těch, kdož se k Náměti dali pohřbiti,⁵⁾ jakož i připomenuté již různé dary jednotlivcův. Tyto záležely nejednou v nádobí neb rouše kostelním, při penězích pak vymíňovali si dobrodinci velmi často, nač se jich má užití, na př.: 1530. Quasimodo »Od Lukáše Smetany, řezníka, na kazatelnici na vrch 5 kop gr. Roku 1529 mnoho darů věnováno jest výslovně na kostnici a na zvon, na který mnozí i hrubý kov, jako měď, mosaz a podobné, neb i staré mísy a rendlíky dávali.

Z toho patrně vidíme, z jak skrovných prostředkův i velikolepé stavby Kntnohorské povstávaly, neboť i registra kostelníků Kaňkovských z let 1487—1558 podobné příjmy vykazují, a nejednou setkáváme se s darem evangelické vdovy, který chudý havíř, peněz nemaje, obětoval, na př. knoflíček stříbrný, záponku pozlatitou a pod.

Nemovitým jměním kostela byla louka u kláštera Sedleckého za hutmi, kterou roku 1493 Kuba, pekař na Dolejším městě, kostelu poručil, a z níž tehdy pekař Řiha ročního nájmu 40 gr. bílých a za 2 gr. chleba kněžím platil; tolikéž krám řeznický, jež r. 1495 Petra Mantlachová, řeznice, k Matce Boží na Náměti odkázala, a ze kterého se 1 kopa gr. bílých o veliké noci platila; k tomu měl ještě kostel vinici kdes u Neškaredic, ze které Řiha z Kolmarku 8 kop platil.

Z hojného nadání, jež zbožná hornice Anna Míránková ku svému oltáři sv. Petra a Pavla učinila, poručivši mu dědiny Vili-moviček na vydržování kaplana, zbyl po úskocích poručníkův a nepřízní časů chrámu až po naše doby nepatrný důchod.

S těmito dary a příjmy hospodařili kostelníci (t. j. správcové záduší) svědomitě, pokračující zvolna ve stavbě a činíce každoročně před pány řádný počet. Roku 1495 vydláždili kostel cihlami, a mezi tím, co týž jen dřevěným stropem přikrytý a zatím ním nábytkem opatřený zůstával, představovali r. 1497 a 1498 faru. Práci vedl mistr Mikuláš, jenž na svůj oukol týdně 1—3 kopy dostával. Bylať pak v těch letech vydání větší příjmů tak, že musil kostelník pan Bernarth záduší založiti půjčkou, jež se mu potom po několik let splácela.

⁵⁾ Na př. r. 1581. Václav Bodlák z Nových mlýnů odkázal 38 kop. Reg.

R. 1616. Ondřej Michalů, řezník bohatý, zemřel a nestyděl se chudému záduší kostela Námětského poručiti toliko 10 gr. Dač.

R. 1505 stavěl se nový hlavní oltář a tu, buď že staré sanktuarium archou bylo zakryto, aneb že nestačilo pro novou velkou monstranci, již r. 1501 pořídili, bylo třeba nového.

Práce svěřena jest mistru Rejskovi. Týž dostal t. r. dnca. »Si iniquitates« »za tu práci, kterou měl při tom cancellum⁶⁾ 1 1/2 kopy grošů bibales«. Bylo to patrně pouze za náčrtky a dohled na práci, neboť tovaryši jeho po několik neděl dříve mzdu svou dostávali. Viktorin truhlář udělal do sanktuaria almárku za 16 gr., Mikuláš malér ji za 1/2 kopy omaloval, a Hronek zámečník dělal mřížovaná dvířka, na která dostal napřed 3 kopy gr. Bohužel, že nenalzáme v registrech zápiskův o obrazech na arše toho roku shotovené; bylat asi darem soukromým, jenž v účty zapsán nebyl, neboť jen vydání na mensu oltářní a upevnění archy tu čteme.

Pobyty biskupa Filipa Sidonského v Hoře užili farníci ku posvěcení hlavního oltáře, jež se stalo dnca. Exaudi II., dne 5. července r. 1506, i dali biskupovi za práci, již při tom měl, dva zlatá uherská, za něž dal kostelník 1 kopu a 7 gr., a na faře vystrojen jest oběd, k němuž dáno na pomoc faráři 4 kopy 5 gr. a 14 denárů.

Následujícího roku (1507) byl biskup při hodech literátů dne 17. ledna, a v den zvěstování panny Marie sám se pozval k obědu, jenž stál 1 k. 10 gr. a 3 den, k čemuž Jiřík, bakalář z Hloušek, 1 kopou přispěl.

Téhož roku v úterý svatodušní tu biskup biřmoval, při čemž dáno jest za víno a jablka 10 gr. a 3 den.

Teprve r. 1509 počaly se klenouti lodí, kterážto práce plná čtyři léta trvala a a v celku 831 kop, 31 1/2 gr. a 1/2 denáru stála. Hned potom r. 1513 dáno jest z rozkázání pánů Jich Mti. šepmistrů dnca. Suscepimus Blažkovi kameníku 3 k. gr. a Mikuláši parliři 3 k. gr., mistru Benediktovi 2 k. gr. a jeho parliři od sv. Barbory 1 kopa gr.

Při tom není podotknuto, zač jim peníze ty byly dány; ale z předešlého vysvitá, že to byla odměna za mistrné provedení klenby. Že se ku dílu tomu dva mistři spojili, nebudiž nikomu divno, i nebude snad nemístno, podotkneme-li, jakým způsobem se vůbec stavělo. Kostelníci dali udělati plán a za-

platili jej, načež stavěli ve vlastní režii, platíce mistrovi toliko za dohlídku, jemnější práce často objednali u někoho jiného, ku větším pak často dva mistři se spojili. Nejlepší toho příklad máme při stavbě chrámu Kaňkovského, kde »vyměřil krumfešty« Prokop kameník, loď stavěl Beneš a po něm Mikuláš, presbyterium Blažek, sanktuarium a kazatelnu shotovil Rejsek, o věži pracoval Havel a tesař Chlad, zeď pak okolo kostela společně Blažek a Martin Peko stavěli. Z toho jest patrné, jak velice se mylí ti, kdož podobné stavby považovati mohou za dílo jediného mistra, jakž se to až podnes ve všech popisech dalo.

Když bylo klenutí hotovo, počala se dělati posud zachovaná, krásná kazatelnice. A sice přivezen jest r. 1513 od jakéhosi Černého kámen z Prahy.⁷⁾

Černý dostal za to 12 gr., kameníci v Praze na pivo 12 gr. a od fůry dáno jest 3 kopy gr. Práce kameníků zdejších trvala plná tři léta, načež r. 1516 o neděli Jubilate zapláceno jest »od svezení kazatelnice« (patrně z huti do kostela) 8 gr.

Při tom stavěli r. 1516 sakristii, schody na kruchtu a opravovali ledacos ve věži. Po třech letech (r. 1519) koupen byl v Praze za 32 kop orloj, jenž byl umístěn ve zvláštní komůrce nad sklepem pod zvony asi tam, kde nyní městský znak spatřujeme, zřídil pak jej Balcar, hodinář domácí, i dostal za to 21 gr. zpropiti, opravování hodin svěřeno jest Valdíkovi, jenž i jako varhanář znamenité požíval pověsti. Při tom neopomíjeli opatrní kostelníci zaopatřovati stále různé drobnosti a pečovati o to, aby rozdělaná kazatelnice byla ukončena. Neznámý nám jinak mistr Augustin dodělal za 2 kopy gr. obrazy na ní, r. 1520 dáno jest od postavení jejího 1 1/2 kopy gr., Augustinovi za nové dílo 42 gr., základného 1 gr., za olovo 19 gr., od díla želez Hronkovi 1 k. 5 gr. 2 den. a Havlovi kameníku od díla schodů 1/2 k. a 4 gr.

Později dostal Augustin od předělání obrazu na kazatelnici ještě 8 gr., i jest ze všeho, co mu zapláceno bylo, patrné, že nebyl tvůrcem celého díla, než že je snad vytesáním reliéfů dokončil. Malíři Michalovi zavdáno bylo na pozlacení vrchu kazatelnice t. r. 3 1/2 k. gr., ale práce protáhla se až

⁶⁾ »Cancellum« neznamená, jak v kutnohorských příspěvcích k dějinám vzdělanosti české p. 54 a jinde se podotýká, komoru ve věži, kde se chovaly klenoty kostelní, ale vůbec schránu zamřížovanou, zde pak jakož i v reg. Kaňkovských sanktuarium.

⁷⁾ Divíme se velice, jak p. Grueber mohl kazatelnu tu tak vážně vyhlásiti za dílo hrnčířské, kteroužto báji všichni, kdož po něm o chrámu Matky Boží psali, slepě následovali. Patřít k tomu velmi mnoho nerozeznati pálené hlíny od Petřínské opuky, psáti historii uměleckého díla a neznati látky, z níž jest zhotoveno.

do r. 1532. R. 1522 dáno jest za železa ke kazatelnicí 2 1/2 gr.; 1527 za dvěře s pantiky 6 gr., 1532 v pondělí po Třech králích za dvě knihy faingoltu nebo zlata na vrch kazatelnice 3 k. gr. a téhož roku ten pátek po Božím vstoupení Michalčinu tovaryši na 1/2 knihy stříbra 6 gr. na ten vrch kazatelnice, v neděli pak Dns. fortitudo dáno Elišce Michalce malíře od díla vrchu nad

kazatelnicí 2 1/2 kopy 24 gr., jakž řezaná cedula ukazuje, item dáno Beranovi kováři jako na Fučikově místě za železa k témuž vrohu 9 gr. i den.

Zde opět máme důkaz, jak díla umělecká pomalu se vytvářela, neboť stavba té kazatelny trvala neméně než 20 let! Však se během toho času ani jinak nelenilo.

(Pokračování.)

Mosaika.

Matejkův obraz na Velehradě. Dne 4. října připutovala na Velehrad deputace jedenáctičlenná s obrazem Matejkovým a s ní něco lidu polského. Obraz uložili v Cyrilce. O 10. hod. shromážděvše se vzali obraz onen představující ss. Cyrilla a Metoděje a nesli na nosítkách ozdobných z Cyrilky do kostela v průvodu krásném zpívající litanii loretánskou. Obraz uchvacoval napořád oči všeho lidu. Mistrovský štětec Matejkův zobrazil ss. apoštoly naše tak, že jeden z nich ukazuje kříž a druhý knihu sv. evangelia slovanskému lidu; za křížem v pozadí vyniká zvláště Panna Maria čenstochovská, po stranách obou hořící svíce tři. Nad obrazem jsou velká písmena zlatá »C. M.« a pod obrazem opět zlatem napsáno »Slowianom«. Polský kněz dr. Josef Biba, vedoucí průvod, předzpěvoval litanii po polsku, a lid náš odpovídal zároveň s Poláky. Duchovenstvo velehradské čekalo u brány kostelní. Lid seřadil se ve dvě dlouhé řady před kostelem. Prostředkem zvolna postupovali Poláci s obrazem až k oltáři hlavnímu. Tam odevzdal několika příhodnými slovy dr. Biba Matejkův obraz před očima přítomného mistra samého Jana Matejky dp. děkanu velehradskému. Odpovídaje dp. děk. Vykydal neopomněl ovšem díky vzdát mistru Matejkovi, kterýž obětoval svůj obraz národu polskému a vděčný národ obětoval ho Velehradu na památku věčnou. Skromný mistr Matejko stál tu zosobnělá pokora dojat hluboce. Dojati byli všichni Poláci, dojati byli pouťníci tenkrát shromáždění na Velehradě. Na kazatelnu vystoupiv dp. děkan-assessor Výkydal promluvil k lidu na základě sv. evangelia svátečního; nemohl ovšem nepromluvit o mistrovském obraze právě darovaném. Po kázání byla slavná mše sv. sloužena drem Bibou za asistence dra Bl. Jaszowského z Krakova a vp. Fr. Snopka, kooperatora z Velehradu. Po službách Božích mistr Matejko vyšel z kostela, kdež příkladem byl v pobožnosti vroucí, nad míru blažen a celý rozradostněn. Společníci jeho dávno jej neviděli tak veselého. Sotva se pomodlili a svůj úkol vykonali, již odjížděli. Byli pak v deputaci té vedle mistra Jana Matejky Zigm. hr. Cieszkowski, Lud. hr. Debicki, Czesl. hr. Lasocki, Leon kníže Sápicha, dr. Wład, Markiewicz, Platon Kosteckí, dr. Wład, Milkowski, Stanisław Cichoński, vzpomenuť dva kněží a něco lidu polského.

Umění sníženo! Je to obyčejem kočujících umělců pověsnických, že tam kde vtip a umění nedostačuje, brává se útočiště k nestoudnosti a oplzlosti. Že by však i umělci světových měst tuto obvyklou hantýrkou mohli za vzor si vzít, tomu posud nikdo nevětil. Ale skutečnost jest nejlepším důkazem možnosti. Ať vkročíme do kterékoli obrazárny, neb do velkoměstských muzeí, všude shledáváme vedle drahocenných v pravdě prací uměleckých odporné výtvořiny smyslnosti a vilnosti. Vedle nejušlechtlejších obrazů Marie Panny od Rafaela, Murilla, Leonarda atd. vyskytují se vyobrazení Venuše a jiných stud urážejících výjevů. To shledáváme ve Florencii, Neapoli rovně jak v Drážďanech, Mnichově, Vídni, Berlíně atd.

Avšak vracející se vědomí křesťanské a útlejší cit počíná si těchto nestoudných zjevů všimati a ku odstranění nepřístojností pracovati.

V Londýně vydala policie rozkaz, aby nestoudné obrazy, jimiž obecnost mělo býti lákáno a spolu i kaženo, z výkladních oken odstraňovala a přisně trestala těch, kdo by proti zákazu jednali. Naznalat dobře policie londýnská, že obrazy takové jsou jen školou nemravnosti a příčinou mravní kleslosti nižších vrstev lidu.

Před několika roky vystavoval i v Brně známý vídeňský umělec Makart své smysly těla, čili lépe řečeno, své výtvořiny smyslnosti na odív a pamatujeme, jaký nával tu panoval k oněm »nahým krásám.« Tehdy jsme slyšeli málo hlasů káravých neb výstražných. Původce těchto pohoršlivých obrazů jest již v Pánu a známo, že na loži smrtelném odvolal, co pohoršlivého štětcem spáchal.

V Berlíně vyskytl se v poslední době umělec malíř Graef, který též pilně sledoval slěpěji Makartových a obohacoval umění nahými krásami, zvelebován jsa kruhy židovsko-liberálními a bursovními. Čeho však bychom se v protestantsko-židovském Berlíně ani byli neponadáli, to stalo se: sami umělci ostatní podali rázný protest proti necudnostem Graefovým a vyhlásili veřejně, že pěstování smyslnosti nepovažují za úkol umění a že nehodlají v dílech svých uchýliti se od zásad slušnosti a křesťanské mravnosti.

V těchto dnech vystaveny jsou ve Vídni v domě umělců některé obrazy ruského nihilisty a malíře Vereščagina, které nejen že uráží lidský útlocit, ale

mezi nimi jsou zejména dva, které jsou hotovým posměchem na články nejhlavnější nauky křesťanské. Na jednom z nich vyobrazen jest Syn Boží jakožto nejstarší syn rodiny židovské s četnými dítkami a to vyobrazení rouhavě »svatou rodinou« se nazývá! Druhý obraz představuje Božského Vykupitele, jak procitnuv ze smrti »zdánlivě« vykuká z otvoru hrobky ve skále vytesané, máje podobu zcela nedůstojnou a odpuzující, tak že strážníci ulekání dávají se na útěk.

Právem ozývá se proti takovému zneuctění nejctihodnějších předmětů víry křesťanské nejenom katolické časopisectvo, nýbrž také vážný, výstražný hlas kardinála-arcibiskupa vídeňského. Pokusil se velepastýř vídeňský o to, aby pohoršlivé obrazy byly odstraněny, avšak snaha ta nevedla ku cíli, ba spíše ještě zavedla novinářstvu nevěreckému podnět, aby na obrazy ty ještě více upozornilo obecnost, pachťici se po novotách, jež hoví žádosti očí a pýše života. Pročež nejdůst, velepastýř protestuje proti takovému zneuctění víry v katolické Vídni i proti potupě, jakáž se tím páse na Božském Vykupiteli.

S odvahou apoštolskou ozval se velepastýř vídeňský proti rouhavému snížení dvou základních pravd křesťanských a tím spolu též proti nehodnému snížení křesťanského umění.

Jest nám opravdu s podivením, že konservativní vláda katolického Rakouska ani z vlastního popudu, byvši na pohoršení upozorněna, ani k naléhání arcibiskupa nemohla či nechtěla pohoršlivá vyobrazení odstraniti, a že rakouští umělci, kteří přec znáti měli ducha Verešaginova, trpěli vystavení ta-

kové rouhavé malby ve svém domě a ve společnosti ostatních aspoň po více slušnějších výtvorů svých. Směr Verešaginův stal se na Rusi zároveň s jinými příčinami původem nihilismu. Máme snad trpěti, aby s mravním i politickým nihilismem k nám byl zavlečen?

Od těch dob, co prohlášena a žiliberální žurnalistikou rozšířena jest zásada: umění že jest samo sobě účelem, nedbá se při výtvorech umění maličkého i sochařského na ideu či myšlénku a mravnou nebo nemravnou povahu její. — Ba nejnemravnější předměty a děje, jsou-li uměleckou formou opatřeny, předměty přímo bořící víru a mrav s nadšenou se setkávají chválou a oslavou u novinařstva žiliberálního, které vůbec jako na povel ruší to, co dobrého zdědili jsme po předcích.

Hlavní orgán semitů žiliberálních, »Neue freie Presse« a s ní i jiné listy zednářské mnou si zatím radosti ruce, že prý tolik »vzdělaných« (!) lidí a jmenovitě »dám z nejlepších kruhů« (rozuměj židovských) se jenjen valí do domu umělců! Jestli to způsob orgánům semitským zcela přirozený a přiměřený: Národům rakouským zcela přirozený a přiměřený práva národních a politická — a pak předsvědčení křesťanské. Bohužel věří mnozi také křesťané těmto nepřítelům svým nejnebezpečnějším více než samému sv. evangelium.

Škoda též, že, pokud se týče směru protikřesťanského, v umění i písemnictví, tolik našich (!) s »Neue Fr. Presse« a jinými podobnými listy táhnou za jeden provaz, souhlasíce s takovým opovážlivým a rouhavým snižováním umění!

»Hlas.«

Z Akademie křesťanské.

Zpráva za měsíc říjen.

Akademie křesťanská oslavila desítilété trvání své způsobem důstojným. Jeho knížezi Milost, nejdůstojnější pan arcibiskup, František hrabě Schönborn, sloužil v kostele sv. Jiljí slavnou pontifikální mši svatou, při které škola cyrilská zpívala Palestrinovu »Missa brevis«. Ku slavnosti zavítal Jeho Milost, nejdůstojnější pan biskup Brněnský, Dr. František Sal. Bauer, bývalý předseda Akademie křesťanské. Večer konán jest ve dvoraně Svato-Václavské cyrilský koncert, jež oba vrchní pastýřové návštěvou svou poctili. Ku slavnosti významně zvolen jest den sv. Cecílie, obecné patronky hudby posvátné.

I. Vyřizené záležitosti.

Práce kovové. Paténka k nemocným: pro vlbp. Heřm. Jaksche, kaplana v Klášterci. — Lampička: pro dp. Fr. Komárka, děkana v Třešti na Moravě. — Kropáčky: pro dp. Ant. Schwagra, faráře v Kladrubech, a pro sl. patronátní úřad na Smečně. — Mešní konvičky: pro dp. Aug. Wenzla, prof. náboženství v Č. Lípě.

Rozličné. Soška Vzkříšení Páně: pro blahor. paní Tocksteinovou na Vinohradech. — Kříže:

pro dp. Jos. Kučeru, administr. v Bezručicích a pro dp. Václ. Bartoše, kaplana v Benešově. — Farní razítka: pro důst. farní úřad v Kruhu. — Zvonček s pytlíčkem pro kostelníka: pro důst. farní úřad v Starém Městě. — Harmonické zvonky: pro vdůst. děkanský úřad v Měříně a důst. farní úřad ve Stěžerách. — Lucerna k zaopatřování nemocných: pro dp. Václ. Havelku, koop. v Rymářově na Mor. — Pultíky pod mešní knihu: pro důst. farní úřad ve Stěžerách, pro dp. Leop. Derku, faráře v Milonicích a pro dp. Jos. Mergla, kaplana v Praze.

Paramenty. Kasule: černá: pro vys. dp. Dr. Ed. Tersche, kanovníka na Hradčanech; bílá: pro blahor. Jos. Kuchtu, mlynáře v Zámosti, pro dp. Petra Hradkovského, faráře v Nákli u Olomouce a pro dp. Leop. Derku, faráře v Milonicích na Moravě; tři černé a jedna fialová: pro J. Milost Nejdůst. p. biskupa Dra Fr. Bauera v Brně. — Pluvialy: bílý skvostný pro vys. dp. Karla Vorlíčka, arciděkana v Kutné Hoře, pro dp. dra Fr. Sýkoru, administrátora u sv. Haštala v Praze, a pro J. M. nejdůst. pana biskupa dra Fr. Bauera v Brně. — Pláštíky na ciborium: pro blahor. sl. Stinglovou v Praze a pro vlbp. Heřm. Jaksche, kaplana v Klášterci. — Bursy k nemocným: pro vlbp. Heřm. Jaksche, kaplana v Klášterci,

pro blahor. sl. Elisu Hauptmannovou v Praze a pro dp. Petra Hradkovského, faráře v Nákli u Olomouce. — Příkrov: pro nejdůst. pana generálního opata Sigm. Starého na Strahově. — Komže pro kostelníky a ministranty: pro vys. důst. pana Karla Vorlíčka, arciděkana v Kutné Hoře, a pro dp. Jana Pavlika, faráře v Mokrolazcích u Opavy v rak. Slezsku.

Prádlo kostelní. 12 purifikatorií, 3 korporalie a 3 humerale: pro dp. Aug. Wenzla, prof. náboženství v Č. Lípě; cingula: pro vys. dp. Ant. Husáka, děkana v Nymburce a pro dp. Šedivého, faráře v Sudoměřicích.

II. Nová objednání.

Práce kovové. Kalich stříbrný: dp. Jan Kreitz, farář na Hrádku na Moravě. — Pozlacení apostřibření: ciboria: vlbp. Jos. Pohl, kaplan v Č. Kamenici, a pacifikálu dp. Fr. Vaňátko, farář v Radkově. — Kropenku s kropáčem: dp. Martin Zeman, farář v Koryčanech na Moravě. — Oltářní svícny: nejdůst. pan generální opat Sigm. Starý na Strahově; blahor. A. V. Barvitius, architekt v Praze pro křesťanskou kapli na Smíchově. — Mešní konvičky stříbrné: dp. Mart. Zeman,

farář v Koryčanech na Moravě. — Křtitelnicí z karrarského mramoru dle výkresu p. archit. Barvitia na památku tisíciletého jubilea slov. apoštolů Cyrilla a Methoda dp. Aug. Stejskal, farář v Horních Studýnkách u Šildberka na Moravě. — Skvostné missale: důstp. Mart. Pachel, far. a vikář ve Vejprnicích.

Rozlišné. Důkladnou opravu vnitřku kostela sv. Jana v Kutné Hoře dle návrhů a pod vedením p. archit. A. V. Barvitia sl. městská rada v Kutné Hoře.

Paramenty. Celý skvostný ornát, bohatě zlatem vyšitý (kasule, 2 dalmatiky a pluvial) vdp. Fr. Šorejs, děkan v Rožďalovicích. — Kasule: červené: důst. pp. benediktini v Praze; bílou: vys. důstp. Karel Vorlíček, arciděkan v Kutné Hoře; bílou a červenou: dp. Jan Kreitz, farář v Hrádku. — Pluvial nádherný ze zlatého brokátu a zlatem vyšitou garniturou na památku tisíciletého jubilea slov. apošt. Cyrilla a Methoda dp. Aug. Stejskal, farář v Studýnkách na Moravě. — Zlatou a hedvábnou mitru: J. M. nejdůst. pan biskup dr. Fr. Bauer v Brně. — Korouhve: bílé z celohedvábného damasku: dp. Jos. Fischer, děkan ve Volyni. — Skvostný spolkový prapor, zlatem bohatě vyšíván: dp. Jos. Molitor, farář v Chicagu v Americe.

Příspěvky na votivní obrazy

v karlinském chrámu P. k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

Votivní obraz řádů řeholních. zl. kr.

Přenešeno . . .	810 —
Ryt. řád Křižovníků (k dosavadním 111 zl.): vpp. Jan Christ a Jos. Lachout, kaplané u sv. Petra v Praze po 2 zl. 50 kr.	5 —
Kanonie Strahovská (k dosavadním 85 zl.): dp. P. Julius Provazník, farář v Kmetnovsi . . .	4 30
Úhrnem . . .	819 30
Do 2000 schází 1180 zl. 70 kr.	

Votivní obraz český.

Přenešeno . . .	752 22
Nejmenovaný	1 —
Úhrnem . . .	753 22
Do 2000 schází 1246 zl. 78 kr.	

Votivní obraz řeholních panen.

Na hotovosti přenešeno . . .	361 80
Řád Karmelitánek (1. splátku)	3 —
Upsáno na splátky v pravidelných lhůtách . . .	275 —
Úhrnem . . .	639 85
Do 2000 schází 1360 zl. 20 kr.	

Votivní obraz bohoslovců česko-moravských.

Přenešeno . . .	77 30
Cpp. bohoslovci semináře Brněnského (k dosavadním 45 zl.): na 102 zl. pro letošek upsaných	30 —
Upsáno na splátky	72 —
Úhrnem . . .	179 30
Do 2000 schází 1820 zl. 70 kr.	

Votivní obraz moravský zl. kr.

Přenešeno . . .	356 85
Do 2000 schází 1635 zl. 15 kr.	

Votivní obraz krajanů amerických.

Složeno . . .	10 50
Upsáno . . .	25 —
Úhrnem . . .	35 50
Do 2000 schází 1964 zl. 50 kr.	

Jako jarní dešť v drobných sice, za to však hustých kapkách svažuje půdu, tak odevšad scházejí se dárky na dílo jubilejní. Přímou dojemnou jest obětavost nejchudší rodiny, chlouby a naděje Církve a vlasti, — bohoslovců česko-moravských. Na každém z těch darů lpí sebezapření a oběť. Cpp. bohoslovci semináře Brněnského, kteří minulého roku školního složili 45 zl., pro letošek upsali dalších 102 zl., zaslavše prostřednictvím cp. Josefa Horáka I. splátku 30 zl. Neznám slov, jimiž bych vyslovil jim dík a radost z tak šlechetného skutku. Sv. apoštolé naši Cyrill a Method, na jejichž oslavu se skládají, vyprosí příštím dělníkům na vinici vlastním potem štípené hojnost pozhelnání nebeského. Spodobným nadšením sbírají i ostatní semináře dary své. Votivní obraz bohoslovců česko-moravských vypravovatí bude příštím věkům o vzorné obětovnosti nejmladších učníků blahoslavených apoštolů našich.

Za další hojné dary na ostatní obrazy votivní prosí

redaktor.

»Method« vychází vždy 30. každého měsíce. Předplatné, jež činí poštovní zásilkou na celý rok 2 zl., na půl leta 1 zl., přijímá pouze na jednu z těchto dvou dob administrace v Karlíně, číslo 234. Jen frankované listy se přijímají. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány F. J. Lehnerovi franco, v Karlíně, č. 234. Reklamače zasílány buďtež do expedice: Akademie křesťanská v Praze, Řetězová ulice číslo 223.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

Ferdinand J. Lehner.

Číslo 12.

V Praze, dne 30. prosince 1885.

Ročník XI.

OBSAH: Z bývalého dekanátu Božeňského. Březnice. — Chrám Matky Boží na Náměti v Hoře Kutné. — Z Akademie křesťanské, Odbor umělecký. Zpráva za měsíc prosinec. — Pozvání ku předplacení.

Z bývalého dekanátu Božeňského:

168. Březnice.

Píše Jan V. Truhlář, kaplan v Netolicích. (Pokračování.)

Po útěku svém jest Adam z Lokšan dne 16. dubna 1621 odsouzen hrdla, cti i statků, do klatby dán a jméno jeho na šibenici přibito. Statkův pozemských neza-
nechal, toliko skvosty a svršky, ty k ru-
kousm král. fisku ujaty. Mezi nimi byl též
zlatý kříž s orlem a zlatá stužka na krk,
obé diamanty vykládané, které Adam skrze
žida svého Eliáše Presnice a Rabi Salomena
Puriaka za 1100 kop míš. zastavil. Bratřím
jeho Václavu a Jiřímu statky vítězem pro
vzpouru jsou v plen vzaty, tak že ztratil
Jiří polovici statku Březnice, a to půl
zámku a městečka s pivovarem a dvorem
poplužním, vsi Bobovice, Počáply, Velenice,
Pňovice, Mířetín a Bor s poplužním dvo-
rem, a Václav polovici statku Tochovického,
totiž městys Tochovice s dvorem popluž-
ním, vsi Ostrov, Vrančice, Kletice, Hoři-
čany (nyní Hořejany), Stará Voda, Hořap-
sko (Horyčabsko, nyní Horčábsko), Lisovice,
Vostýn (nyní Osly) a Vacíkov. Majetek Ji-
řího prodán r. 1623 za 22.558 kop míš.
od komory české král. prokurátorovi Přibí-
kovi Jeníškovi z Újezda, též tak majetek
Václavův za 23.381 kop míš., k čemuž týž
pán Přibík i druhou polovici statku břez-
nického od vdovy po Adamovi Lokšanovi
za 32.000 kop. míš. koupil a vše v celek
spojil.

Že zabráni i s přechmatem se dalo, vi-

díme při polovici Jiřího z Lokšan, kde pro-
dána omylem ves Bor s dvorem a příslu-
šenstvím. Poněvadž této manželka Jiřího
Anna, rozená ze Stríteže, r. 1616 od man-
žela za 4000 kop m. byla koupila, jest jí od
téhož r. 1623 zase zpět navracena, a teprve
r. 1642 ji za 5000 kop míš. Přibík z Újezda
od syna téže paní Adama koupil získal.
Však ani Václav ani Jiří neobdrželi ničehož
za ponechanou jim polovici; neboť statky
jejich byly zadluženy nad cenu trhovou.
(Dějiny konfiskací v Čechách od Bílka.)
Václav z Lokšan žil ještě roku 1654, toho
času zůstával i bratr jeho Jiří na domě
v Březnici, a dcera jeho Romana z Lokšan,
vstoupivši do kláštera u sv. Jiří na hradě
Pražském, připomíná se ještě r. 1712, jsouc
zároveň této starobylé a původně ze Slezska
pocházející rodiny posledním potomkem.
Lokšanové užívali ve znaku štítu na čtvero
rozděleného, v jehož horní pravé a dolní
levé modré části spatřovalo se půl orlice a
půl lilie, obě barvy bílé, části horní levá a
dolní pravá rozčtvrceny byly barvou žlutou
a červenou.

Při tehdejších konfiskacích Přibík z Úje-
zda valně získal. Již r. 1621 koupil v Praze
dům u zlaté hvězdy, Benjamina Fruweinovi
z Podolí odejmutý, za 1900 kop míš., jenom
1250 zl. zaplativ. Ostatek jest mu později
darován. Téhož roku postoupen mu dům

v Novém městě pražském na ulici Mikulandovic ležící, a před tím Vilému Kaplíři ze Sulevic patřící, v ceně 1500 kop míš. místo náhrady za škody v čas vzpoury mu učiněné. Dům ten prodal pak roku 1630 Hynkovi Žďárskému. Ku panství březnickému přikoupil roku 1623 vsi Plškovice, Rastely a Sochovice, které odejmuty byvše Mikuláši Šicovi z Drahenic, jemu jsou za odhadní cenu 2325 kop míš. tehdež postoupeny. V témže roce postoupeny mu od komory královské vesnice Tětětice, Oujezdec a Habartice, obci Klatovské patřící. Ale poněvadž obec dotčená na mizinu takřka byla uvedena událostmi tehdejšími, jsou ji mnohé statky i tyto r. 1629 opět vráceny. Však rok na to odprodala tatáž, peněz k zapravení vojenských daní a zadržených berní na nejvšs jsouc potřebna, Příbíkovi uvedené tři vsi s horami a lesy Hůrka, Hora, Hutě a v Jelení Hoře řečenými za 11.000 zl. rýn., a r. 1641 zapsala mu v dluhu 2.000 kop míš. statek Luby s příslušenstvím. (Bílek: Dějiny konfiskací.)

Příbíkem z Újezda, nejvyšším písařem v král. Českém, nastala v Březnici velká proměna. K vůli ujmouti se katolického náboženství ve zdejší krajině založil tento pán v Březnici kollej jesuitskou s nádherným chrámem. Za manželku měl Ludmilu z Talmberka. V té době dal Příbík s manželkou také opravití farní kostel v Bubovicích, kam od nejstarších dob Březnice stále příslušela, a učiniv s ní k němu nová nadání, přenechal nad ním právo podací rektorům jesuitů březnických. Přičinil též, že témuž řádu svěřena i svatá Hora u Příbrami. V jeho rodu zůstala Březnice po úplné století. Příbík zemřel dne 25. března 1651 a odpočívá v kostele březnického kláštera, statky své odkázav před tím bratrovci svému Příbíkovi II. Jeníškovi z Újezda. R. 1655 dne 21. ledna zemřel jesuita Jiří Ferus, rodák Plzeňský, horlivý a přísný to kazatel, který působil na obrácení se Prachatických ku víře katolické, po svém navracení se do Březnice tu zemřel a dle vůle Příbíkovi po jeho boku mu v kryptě klášterního chrámu uložen byl.

Posledním z Jeníšků z Újezda byl svob. pán Jan Josef z Újezda, který r. 1726 bezdětek zemřel, Březnici a ostatní své statky hraběcí rodině Krakovských z Kolovrat odkázav s tou podmínkou, aby i ona k znaku svému znak jeho přibrala a k jménu z Kolovrat jméno svobodných pánů z Újezda připojovala. Rodina hrabat Krakovských z Kolovrat, proslulá starobylostí, láskou ku víře a vlasti, vládla Březnici po půl druhá sta let.

Hrabě Vilém Albrecht byl místokancléřem, od r. 1734 nejvyšším kancléřem a zemřel 21. dubna 1738. Starší jeho syn Prokop na Hradišti, jsa nejvyšším sudím zemským, měl tři syny Josefa Marii, Jana Nep. Karla, potomního maršálka a komandujícího generála v Čechách, a Aloise Josefa, jenž stav se r. 1811 biskupem Královéhradeckým i důstojností arcibiskupa Pražského dostoupil. Z těchto Josef Maria na Hradišti zdědil r. 1784 po smrti vdovy otcova bratra Jana Nep. i Březnici. Po jeho smrti r. 1829 nastoupil v držení obou panství šlechtyn vlastním a bývalý kurator i dobrodinec Matice české hr. Jan Nep. Karel r. 1795 zrozený, zdědiv po dědu Petrovi hr. Morzinovi r. 1815 statek Merklinský. Památka muže toho svou zlatou duší, láskou k národu a řidkou zbožností vynikajícího nevymizí hned tak v okolí zdejších. Pamatujeme se dobře, kterak pán ten vznešený, jedno oko páskou zakryté maje, po celé doby v chrámech Božích březnickém a často i bubovickém na kolenou strávil, pobožností svou mnohého ze svých sluhů zahanbuje, žádá »suplika«, od lidu chudého mu podaná, nebyla oslyšána a všude mu žehnáno, zato celé okolí žal naplnil, když dne 26. června 1872 ve svém paláci v Praze vydechl svou šlechtyn duši. Tělo jeho spočívá v Rychnově nad Kněžnou. Jím vyhynula také jedna větev hr. Krakovských z Kolovrat. Statky své Březnici, Hradiště a Merklín odkázal zesnulý hrabě rodu hrabat Palfy, z Erdödy s přisvojením příjmí sv. pánů z Újezda, a spravuje je nyní hr. Eduard Palfy ve prospěch dědice nezletilého svého syna Jana.

Město samo má velmi příjemný zevnějšek. Skládá se z vlastního města, z předměstí čili ulic Bubovické, Poříčské též Rožmitálské zvané, Hučické, Písecké, kde také »u řeky« se říká, a kteráž ulice neb předměstí původně Medolán slula, ze židovského města, zvaného Lukšan (Lokšany), do něhož se vchází obloukovitou brankou z náměstí, a konečně z tak řečených »Valů«, hořejších a dolních, dvou to dlouhých ulic, celou jižní stranu města od ulice bubovické až k řece obmykajících. Celek doplňují domy »na drahách«, zámek s příslušenstvím a v sousedství jeho rozkládající se nádraží při dráze Rakovnicko-Protivínské.

Dějiny zámku jsou zároveň dějinami města. Město má znak od r. 1441 dva korunované orly, ani v zobáčích věnec nesou, pod tím spatřují se tři příčné trámce. Dle nápisu na prostředním zvonu, r. 1829 přelitém, Březnice r. 1506 shořela nepochybně úplně. Ferdinand z Lokšan, pán na Březnici,

udělil městu práva samostatnosti a pivovaru r. 1570, v téměř roce založiv zde i zvláštní město pro židy. Samostatnosti této pozbyla Březnice odporem svým r. 1618, až Přibík Jeníšek, působením Jesuitův obyvatele napraviv a ku katolickému vyznání je obrátiv, jim práva ona na novo udělil. Jeníšek daroval též r. 1650 jesuitům zdejším 22.000 zl., začez oni koupili pro sebe statek Petrovice a popluží Xaverov (někdy »Duby« zvané), první později za poblížký Starosedlecký Hrádek si vyměnivše.

Ve válce třicetileté vzalo město velkou škodu jak od lidu Mansfeldova tak i od Švédův, ale oživelo zase zřízením zde kláštera jezuitského. Založením kláštera, zbudováním velkolepého chrámu, zřízením gymnasia r. 1654, na němž prvním prefektem a profesorem byl Jan Metitius, rozproudil se zde nepoznaný dosud život, v kostele obývány stkvělé slavnosti a ty vábily Březničany, stále do Bubovic přifařené, četná studující mládež, z níž i mnoho šlechtických synů kniha gymnasia, dosud v Březnici uschovaná, nám podává, to vše bylo ku prospěchu města.

Sotva že vystavěn klášterní kostel, přibyl Březnici chrámek druhý. Na ušetření před morem, který zde a v okolí r. 1642 strašně byl řádl, dala městská obec na svůj náklad zbudovati za samým městem k jihozápadu kostelíček sv. Rocha a zřídila při něm zároveň hřbitov. Sem dojížděl pak farář bubovický k pohřbům.

Osud, který r. 1773 zastihl četné kláštery, neušetřil ani jesuitův březnických. V téměř roce jest řád jich zrušen a do budovy kláštera zdejšího dáno vojsko. Proto dosud severní části bývalého kláštera, kde nyní úřady se nalézají, lid říká »v kasárnách«. Kostel osířel a zůstali při něm tři kněží z bývalého řádu, aby aspoň v Březnici mše sv. čteny a školy obsluhovány býti mohly. Dne 22. dubna 1775 nařízeno nejvyšším dekretem dvorním, aby všechny někdejší jezuitské kostely přiděleny byly k nejbližším farním chrámům, a tak stal se kostel zdejší filiálním bubovického, v jehož farnosti stál. Dá se souditi, že snadno bylo zapomínati městu na dřívější boho-

službu klášterní, že rádo bylo by vidělo míti doma zvláštního duchovního správce, music se všim do Bubovic docházeti. V Březnici stála také již za dob jesuitů farní škola pro celý bubovický farní okršlek, ježto u farního chrámu školy nebylo, škola ta i po odchodu jesuitů v Březnici zůstala a učitel co ředitel kůru docházel stále do Bubovic v neděle a svátky, k pohřbům a farním obřadům za 20 zl. stří. ročně, jak dne 18. října 1667 farář Bubovický Václav Filomela složením kapitálu 500 zl. rýn. se byl o to postaral. Plat ten za faráře bubovického Jos. Krejčího přešel na učitele bubovického r. 1858. Proto žádalo město brzy za kněze čtvrtého, nedlouho na to za přenesení bubovické fary do Březnice (jak svědčí o tom obšírně novější pam. kniha bubovická), a dosáhlo vyslyšení. Novým dekretem ze dne 13. prosince 1786 nařízeno přesídliti se bubovickému faráři Chládkovi, který co bývalý jezuita valně asi k tomu pomáhal, do Březnice, a odchod jeho skutečně 12. září 1788. Tak rokem tímto Březnice, postrádavši od nejstarších dob samostatné duchovní správy, stala se místem farním. Připojeny sem pozemky u Bubovic a Tochovic ležící a staré matriky bubovické rovněž sem přeneseny. U prastarého, a na slávu bohatého farního kostela bubovického zřízena pouze lokalie, zahrnujíc v sebe šest vesnic a něco jednot, které za dob našich dosud činí farnost bubovickou, k novému kostelu farnímu v Březnici přiděleny město a vesnice Přední a Zadní Poříčí, Bor, Dobrá Voda, Martinice a Počáplý, a co filiálka kostel v Tochovicích se všemi k němu obcemi příslušícími. Od zřízení fary čítá Březnice šest farářův, a tito jsou: Chládek, Vacovský, jenž r. 1834 v noci násilně zabit, Šembera, Ullrich, Hynek a Tomáš Petrželka. Jest zde mimo faráře také kooperator, katecheta a zámecký kaplan.

Město zastiženo často pohromami, roku 1821 shořel »Lukšán«, tehdy vystavěna nově synagoga r. 1725 postavená, r. 1832 zuřila zde cholera a pro zachvácené touto nákazou zřízen na poblížké Stráži hřbitov, na nějž dosud kříž, tam stojící, upomíná.

(Pokračování.)

Chrám Matky Boží na Náměti v Hoře Kutné.

Popisuje ředitel Jiří Zach. (Pokračování.)

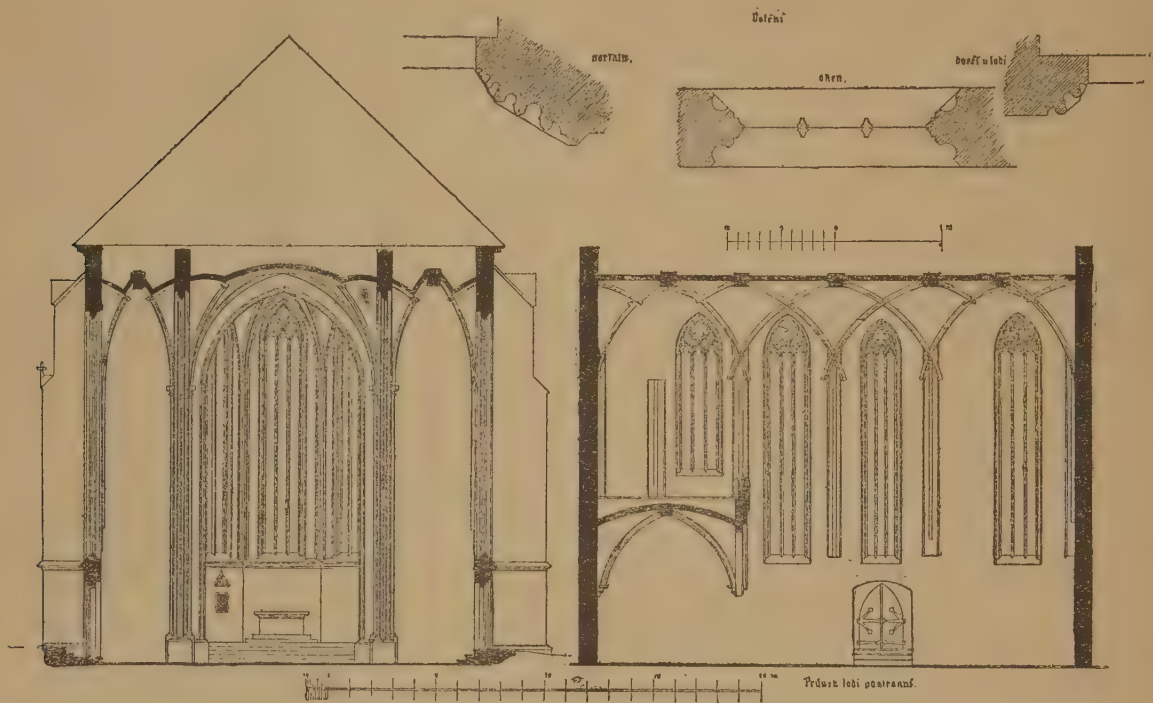
R. 1521 opraviti dali kostelníci věž, 1526 faru a 1528 kostnici. Příjmy v těch letech byly dosti značné, tak že nejen potřeby

kostelní, roucha, knihy, nebesa, korouhve a jiné hojně se opatrovaly ale i r. 1534 ve středu před sv. Filipem a Jakubem z roz-

kázání pánů šepmistrů z plné rady půjčeno ku sv. p. Barboře na zvonici 20 kop gr.¹⁾ Pozoruhodno jest věru, jakou péči věnovali osadníci tenkrát zvonům. Jak z Námětských tak i Kaňkovských register se do- vídáme, byly zvony stále opravovány, špatné stloukány a přelévány. Tak r. 1529 přelil Ptáček zvon, kterým se sezvánělo na Rorate, po dvou letech přelil jiný, r. pak 1534 koupen jest u Jiříka Klabala konváře zvon 18centový, za který dáno jest od centnéře díla po 1 kopě a za cín, co k danému kovu přidal po 3 1/2 gr. za libru.

Týž Klabal předělal po roce tři 39 liber vážící svícny na »jiná dva novým dílem po vlasku« (první zmínky o renaissanci zde), jež vážily 40 1/2 libry, dáno pak jest mu za přelítí 1 1/2 groše a co přidal 4 1/2 groše po libře.

Špice věže a stanové střechy kostelní byly tehdy již porouchány i potřebovaly opravy. Z Hory, kde se na počátku XVI. století tolik mědi dobývalo, poslán jest roku 1534 jakýs Valenta do Prahy o měděné plechy,²⁾ ale nezjednal ničeho, a proto poslán byl až do Vratislavi Jan Tobolář, aby

(Obr. 3.) Kreslil řídítel Jiří Zach.

koupil 1 1/2 centnéře plechů měděných k po- bití těch špicí na věži za 5 kop a 15 gr. Týž skutečně počátkem roku následujícího z Vratislavské centnéře plechu po 3 kopách a 19 gr. koupil. Za dovoz z Vratislavi dáno jest Jakubovi Ptáčkovi od míle po půl gr. od centnéře až do Hradce, v Hradci Králové od váhy a pomahání na vůz i s vozu 5 den., od centnéře těch plechů z Hradce do Hory v míli po 5 den., i činilo toho všeho Ptáčkovi půl kopy a 1 gr. Plechy ty

dovezli do Čáslavi Havlovi kotláři, aby je rozkoval, aby víc než o polovici tenší byly, ale ten jim je předělal tak, že nemohli z nich nic foremného dělati, však je potom přece kovář r. 1536 na špic hamroval i dostal za to s Bartošem zlatníkem 4 groše. Potom špice zbarvili, aby jich nekazilo po- větrí, a spolu Jíra z Lázně sám druhý šindelovou střechu kostelní opravil.

Roku 1537 opraven jest kříž nad ko- stelem, korouhvičky na věži, ve vížce nad kůrem zavěšen zvonec a ke kazatelnici při-

¹⁾ V jak smutných poměrech byla v poslední době stavby pokladnice sv. Barbořská, poznáváme i z toho, že z chudického záduší Kaňkovského r. 1532 »dalo se pomoci na sv. Barboru, když krov stavěli, 6 1/2 kopy 10 gr.

²⁾ Jaké »obchody« se s mědí v Hoře dobývanou děly, o tom nás nejlépe může poučiti zajímavá pře v registrech výpovědí a ortelů soudu horního z roku 1513.

kována řimsa. Ani na knihy kostelní nebylo zapomenuto. Již roku 1508 koupili kostelníci nový žaltář pergamenový za 9 kop, imprimovaný mšál za 2 kopy a opět o jarmarce dva mšály imprimované za 2½ k. 20 gr.³⁾ Roku 1517 dali za český kancional po Skřivánkovi, poslu panském, 2 k. 15 gr., roku 1518. za agendu 18 gr., 1519. od napsání »Radujme se« do knih Kropáčkovi 2 gr., od napsání prvního listu žaltáře a od iluminování slova 20 gr. Roku 1521 od opravování gradualu a převázání antifonáře i žaltáře 20 gr. Roku 1522 děkanovi na mšál 8 kop. a opět 3 kopy gr., za kancional český s pašijemi a s lamentacemi od Bartošky šrotýřky 1½ k. 20 gr.; r. 1537. bakaláři Koláčnickovi od »notování Jubilate, Laudes a jiných kancí vánočních a za tři sexterny regalu papíru 54 gr.;« r. 1538. témuž Koláčnickovi od notování antifon a responsorií k velikému pátku a květné neděli 6 gr. Takové sváteční zpěvy notovaly se později skoro každoročně. R. 1549. dáno jest inligatorovi do Čáslavi od vázání žaltáře a za nové klausury k témuž 30 gr., a opět 1574. do Čáslavi introligatorovi dáno od převazování gradualu a za nové klausury a za mcsaz okolo obíjení a za kůži svinskou 3 kopy 40 gr., r. 1575. Johannesovi z Benátek, že »Patrem«⁴⁾ dvoje notoval velikonoční, dáno 3 gr. i den.

Mezi tím však nezůstala stavba chrámová prosta pohrom. Roku 1545. porouchalo krupobití s povětřím střechy na šneku a na kostele tak, že byly i s makovicemi opět opravovány, ještě větší však nehoda přikvapila v pondělí před novým létem (t. j. 31. prosince) r. 1555., kdy po 8. hodině v noci strhlo se povětří veliké a hromobití a zapálilo po vrchu věž Námětskou u kostela Matky Boží na Horách Kutných velmi pěknou, tak že všechna vyhořela a zvonové se slili.⁵⁾ Chrám byl šťastně uhájeno a ku opravě vyhořelé věže přikročilo se bez meškání.

Z usnešení šepmistrův a starších obecních dáno jest k tomu zdarma dříví z obecních lesův, a pan Rafael, minciř, jenž dlouhá léta byl kostelníkem, založil záduší 3 kopy.

Již r. 1557. postaven jest na věž krov

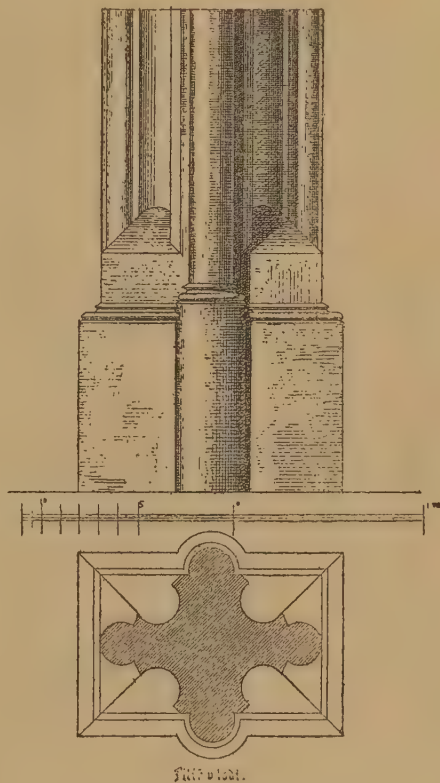
³⁾ Vozili tenkrát mšály po jarmarcích jako naši českou literaturu před rokem 1848.

⁴⁾ »Patrem« nazývali staří mešní »Credo,« neboť zpěváci, pokračující od intonace kněžovy, slovy »Patrem omnipotentem« počínali.

⁵⁾ Podrobné líčení požáru toho z register kostela Námětského vzaté najde laskavý čtenář ve »Průvodci« p. P. M. Veselského, str. 32.

nový, baňatý, nepěkný, což patrně svědčí, jak rychle po zavedení renaissance dobrý vkus u nás klesal. Konvář Rafael Klabal ulil ze staré zvonoviny dva nové zvony, které r. 1556. vytáhli na věž, kde od té doby bydlí též hlásný, jehož tam dříve nebývalo.

Týmž časem opouštějí nás i vzácná registra kostelní, zůstávajíce badatele při vypisování dějin chrámových milosti některých letopisců místních, z jichž sporých zpráv málo potěšitelného jsme mohli vybrati.

(Obr. 4.) Kreslil řídící Jiří Zach.

Kapihorský poznamenal, že r. 1571. lupiči, mříže vylomivše, do chrámu Matky Boží na Náměti se vloupali a všechny klenoty, jež se tam nalézaly, pokradli.

Zprávu tu musíme obmeziti tak, že, jak v pokladně ve věži od kostelníka některého hrudkou jest poznamenané,⁶⁾ vloupali se zloději do sakristie a pobrali některé z klenotů, které pro všední potřebu se tam nalézaly. Hlavní skříše pokladů bývala ve věži nad předsíní kostelní, a aby laskavý čtenář mohl si utvořiti pojem bohatství kostelů Kutno-

⁶⁾ 1571.....zloději.....z dolejší kaply.....

horských v té době, jakož i o štedrosti a zbožné mysli obyvatelstva, klademe tuto doslovně z registér kostelních vyňatý inventář:

»L. od porodu blahosl. Panny Syna Božího Pána Ježíše 1515. z žádáné zbytečnosti ale pro uvarování škod, nesená i lidských outrží, uznávše skutečný nedostatek na váze v klenotích od stříbra, snažnou pilností je znova převáživše, též i jiné potřeby kostelní spatřivše záduší kostela Matky Boží u Náměti, jakož již v sobě jsou, podpisují se, a to za správce téhož záduší poutivého pana faráře kněze Vítu a kostelníkův urozeného pana Jana z Prachňan a opatrných Jiřího Bakkaláře někdy písaře Čáslavského a Ondřeje truhláře.

Kalichové s jich literami a vahami podpisují se:

A 3 hřivny 6 lotů pozlacený, B 3 1/2 hř. 3 l. pozlacený, C 2 1/2 hř. 3 l. pozlacený, D 2 1/2 hř. pozlacený, E 2 hř. pozlac., F 8 hř. 4 l. s čípkem nepozlaceným, G 2 1/2 hř. 1 l. nepozlac., H 3 1/2 hř. 2 l. nepozlac., I 2 hř. 5 l. nepozlac., K 2 1/2 hř. 3 1/2 l. nepozl., L 2 hř. 1 1/2 l. nepozl., M 2 hř. 1 l. nepozl., N 2 hř. 19 l. nepozl. O 1 1/2 hř. 6 l.; P 2 hř. 1 1/2 l. nepozl., Q 1 1/2 hř. nepozl., R 2 hř. 8 1/2 l. nepozl., S 2 hř. 2 l. nepozl., T 2 hř. 5 l. nepozl., X 1 1/2 hř. 6 l. nepozlac., Y 2 hř. nepozl., Z 1 1/2 hř. 3 l. nepozl., AA 1 1/2 hř. 1 1/2 l. nepozl., CC 2 a půl hř. a půl l. nepozl., paní Elšky Jandové, BB kalich k nemocným dali jsme předělati, váží 2 1/2 hř. 5 1/2 l.; DD vnitř pozlacený váží 1 hř. 6 l., dán 1517., EE váží 1 hř. 6 a půl l., dala jej paní Kateř. Kapounka na rathouze před pány F. II. ante Egidii anno 1518, na tom kalichu Jan vyrytý; FF vnitř pozlacený váží 2 hř. 3 l., dán od Blažka, muže Hubáckové Kateřiny, na rathouze před pány ve středu o středopostí 1519, a k tomu též dali lžičku stříbrnou, váží 3 čtvrtce.

Jiní klenotové od stříbra bez liter s vahami. Puška pozlacená od paní Kateřiny Kapounky 1 a půl hř. 1 l., puška rytá cum facie Domini 1 1/2 hř. 6 l., puška cum resurrectione Domini 1 hř. 3 loty, puška cum quattuor evangelistis nepozl., 1 hř. 6 l., puška hladká 1 hř. 4 1/2 l., kříž s svátostmi pozlacený 1 1/2 hř. 1 a půl l., dva koflíčky, 9 lotů váží malý, lžičky dvě pozlacené a dvě nepozlacené.

Monštranci veliká 36 hřiven,⁸⁾ monštranci

⁷⁾ Daroval ji slovutný Michal příjmím Pregl, spoluměštěnín v H. K. r. 1503., odkázav podobnou k vysokému kostelu a třetí s kalichem k svatě Barboře.

⁸⁾ Stála celkem 92 1/2 kopy 8 gr. i objednána jest

malá 14 hřiven 2 l.⁹⁾ Puška cum Agno Dei 10 a půl l., dala ji paní Kateřina Kapounka na rathouze před pány F. II. ante Egidii 1517. a k tomu dala lžičku stříbrnou, na té pušce Jan vyrytý.

FF. Anno dni. 1519. F. IV. post Galli Svatek zvoník dal kalich zlatý, svršek i patena zlatá, kromě spodek stříbrný pozlatitý, váží 3 hřivny 4 a půl l., dal jej mocně, jakož toho na rathouze zápis šíře ukazuje.

Ornátové a jiné roucho: ornát zlatohlavový a umerál perlový se vši přípravou a k němu 2 dalmatky též zlatohlavové; or. temný brunatný a umerál perlový se vši přípravou; or. černý damaškový a přípravou; or. červený aksamitový s př.; ornát červený aksamitový s květy a př.; or. zelený aksamitový s květy s př.; or. brunatný s křížem zeleným s př.; or. z polouatlasí s př. or. samarytánový s p.; or. bílý taffatový s př.; or. červený s květy bílými s př.; or. bílý damaškový bez př.; or. černý harassový bez př.; or. černý aksamitový s př.; nový brunatný s př.; or. nový červený aksamitový bez květů s př.; or. červený paní Miránkové oltáře, atlasový s perlovým umeralem a př.; or. černý harassavý s bílým křížem bez přípravy; or. zelený nový aksamitový s umeralem perlovým s př.; or. bílý damaškový nový a umer. s literami stříbrnými pozlacenými s př.; or. černý nový atlasový s př.; or. tykytový barvy lvové s př.; dalmatky 2 brunatné aksamitové se vši přípravou. Item or. zlatohlavový s perlovým křížem, s vomíralem perlovým i se vši přípravou nebožky paní Elšky Jandové; or. červený damaškový s př. od Jiříka Bakaláře Čáslavského; or. bílý damaškový dán za nebožtíka kněze Matěje ze špitála od p. Jana Štolara. Item dán ornát nový k záduší z polouatlasí zeleného f. VI. ante Assumpt. Mariae 1518.

Kápě černá aksamitová se zlatohlavovým kaplérém s per.; kápě červená aksamitová s květy bílými; kápě modrá damaš. zlá; kápě kamchová též zlá.

Palle pod monštranci jedna červená zlatohlavová, druhá zelená aksamitová, třetí černá aksamitová, čtvrtá bílého a modr. aksamitu, pátá damašku brunatného s per., vnově koupená dam. brunatného, ježto se mění, jedna

r. 1501. přičiněním faráře kněze Ambrože, jenž vybral na ni od dobrodinců 56 a půl k. gr., ostatní doplatilo záduší. Dělal ji zlatník Michal i dostal od práce od každé hřivny 1 kopu 4 gr., celkem 38 kop 24 gr., za beryl dána jest 1 kopa. Týž Michal dělal r. 1499. kalich, jenž vážil 4 hř. 1 a půl l., dali mu naň starý kalich, jenž vážil 2 hř. 2 loty, za stříbro pak, co přidal, pozlacení, kameny a dílo 13 k. 29. gr.

⁹⁾ Stála 20 kop 52 gr. a byla koupena r. 1505.

palle červeného aksamitu zlatými pruhami od Jandové, p. z atlasu s pruhami daná od Jiríka Bakaláře Čáslavského k oltáři Jandové, p. pod monštranci zelená atlasová.

Feflikův šest bílých, sedmý zelený, osmý bílý s pruhami žlutými tkanými.

Mštěnec jeden pod kalichy a druhý na patu pod monštranci.

Pendile 2 staré a 4 nové, kus jeden taffatový a jiné 4 staré, z nich 2 od oltáře paní Miránkové a 2 od oltáře paní Jandové, kortinka taffatová, na ní namalovaná »Anuntia:« a »Misericordia« dána od p. Štolara za nebožtíka kněze Matěje ze špitálu.

Ubrusů na oltáře 20, palle zelená na velký oltář, item na oltář Bernartův, jedna taffatu smíšeného na oltář havířský nová merhovaná, na oltář Jandové nová damašková zlaté barvy, na oltář Miránkové jedna taffetová smíšených barev, druhá cendelínová smíšených barev, na oltář Alderky taffatová nová smíšených barev, na oltář Hrbkův taffatová smíšených barev, ubrus nový od paní Kapounky kmentový s čermolkami. Koltra vyšívaná zelená ku hrobu božimu, druhá zelená a červená, třetí stará zelená, čtvrtá malá pruhatá, pátá veliká s květy vytkaná soukená vnově koupená, kolter plátěných malovaných devět. — Nebesa zelená taffatová.

Mšálův velikých i malých imprimovaných šest, na pergameně psaní tři, specialník jeden, biblí na papíru imprimovaná, vita

Christi, postila Gwilhelmi, gradual na pergameně, antifonář na papíru jeden, žaltáře tři na pergameně, item kancionál lamentací český s veršemi postními, item kancionál český pro laiky od Pavla perkministra z Jičínského dvoru, item agenda imprimovaná v nově koupěná, item viatik pergamenový, poručený od nebožtíka Matouše mydláře. — Svícňův velikých i malých mosazných 22 a cínových 15; kaditelnice 2, zvoncův 9, konve k vínu 3, jedno polupintí, dvě štoudy, ampulí 14.

Farhof.¹⁰⁾ Mis devět cínových velikých, tři malé horčičné konve dvě po dvou pintách, jiné dvě každá v pintu a jiné dvě každá v půl pinty. Talěrův cínových v pouzdře 12 a bez pouzdra 6, kotlíky tři, ložních šatův dvě lože, ubrusy dva, měděnice jedna a umývadlo cínové, hrnec měděný k vodě hřetí.

(Toto jest připsáno): GG. Léta Páně od narození Syna Božího 1531 den sv. Tomáše, apoštola Páně dal pan Mikuláš Bartošů za šeffmistrství svého kalich stříbrný, kterýž váží 25 lotů a jest na něm znamení svrchu psané, na patě léta a štítek páně Mikulášů a to podle kšaftu Markety Sladky....

Dálo se toto dání na rathouze přede všemi pány, a k tomu dva svícny cínové novým dílem po vlasku a váží 31 lib.

¹⁰⁾ Veškeren nábytek na faře byl zádušní.

(Pokračování.)

Z Akademie křesťanské.

Zpráva za měsíc prosinec.

I. Vyřizené záležitosti.

Práce kovové. Kalich skvostný: pro dp. Ad. Pažouta, faráře ve Velimi, věnovaný na památku od občanů Velimských. — Ciborium: pro dp. Mart. Hausala, faráře v Pasohlávkách na Moravě. — Pozlacení v ohni, kalichů: pro dp. M. Kubička, b. vikáře v Česticích, pro blahor. p. Ferdinanda Markgrafa, kostelníka v Jachymově, pro dp. Vinc. Macka, faráře v Pan. Dubenkách, pro dp. F. Tschörnera, faráře v Gruntu, pro dp. Jana Čížmáře, faráře v Šilberku a pro dp. Jana Mikulce, faráře v Tvrdonicích; monstrance: pro dp. A. Florianu, faráře ve Žďánici; ciboria: pro dp. F. Harnu, faráře ve Chvalkovcích u Olomouce. — Patenka stříbrná k nemocným: pro dp. Fr. Dr. Böhmu, faráře ve Stráži. — Kaditelnice: pro dp. V. Neumanna, faráře v Bohdalu a pro dp. Jana Koudelu, faráře v Jemnici na Moravě. — Kropenky: pro vdůst. děkanský úřad v Nov. Bydžově, pro důst. farní úřad v Klecanech a pro dp. Jos. Nováka, faráře v Kněžici. — Kropáček: pro dp. Jos. Bukovského, faráře v Horkách. — Svícny oltářní: 12 kusů pro dp. Jana Macka,

faráře v Samšíně a 4 pro dp. Ant. Prušu, faráře v Panském Týnci — Lampy oltářní: pro dp. Jana Noska, faráře v Nekoři a pro dp. Fr. Keše, faráře v Soběchleších. — Mešní konvičky: pro dp. Jana Macka, faráře v Samšíně, pro dp. Jana Mikulce, faráře v Tvrdonicích a pro dp. Ad. Pažouta, faráře ve Velimi. — Nádobka na mytí prstů: pro dp. Jos. Bukovského, faráře v Horce. — Nástroj na pečení hostií: pro dp. Jana Macka, faráře v Samšíně. — Lucerna k zaopatřování nemocných: pro dp. Ant. Florianu, faráře ve Žďánici.

Rozličné. Kříž na rakev: pro dp. Václava Oplta, faráře v Tyse. — Pultíky pod missal: pro dp. Jos. Charvátu, administr. v Kování, pro dp. V. Oplta, faráře v Tyse, pro dp. Jana Koudelu, faráře v Jemnici a pro dp. Fr. Nováka, faráře v Jaseně. — Zvonky harmonické: pro dp. Jana Macka, faráře v Samšíně, pro dp. Václ. Oplta, faráře v Tyse, pro dp. Fr. Zuklina, faráře v Růžovsi, pro dp. Al. Wolfa, faráře ve Valči, pro dp. Dr. Fr. Böhmu, faráře ve Stráži, pro dp. Fr. Růžičku, faráře ve Stráži, pro dp. Jana Mléocha, kaplana v Křelově, pro blahor.

p. Jos. Pribische, kostelníka v Rynovicích, pro dp. Fr. Mikana, administr. ve Fryšavě a pro dp. Ad. Pažouta, faráře ve Velimi. — Kříž na stěnu: pro dp. Jos. Nováka, administr. v Šumvaldě.

Paramenty. Celé ornáty (kasule, dalmatiky a pluvíal): černý pro chrám Páně sv. Františka v Praze, objednan od sl. zádušního úřadu; bílé: pro veldp. Fil. Burgersteina, děkana v Benešově, a pro veldp. Karla Kerku, děkana v Libochovicích. — Kasule: černá pro dp. V. Neumanna, faráře v Bohdale; červená: pro vysokor. paní baronku z Eisensteinu v Praze; bílá a červená: pro vysokor. paní hraběnkou Lažanskou v Praze; zelená: pro vysokor. paní hraběnkou Brühlou v Pförtenu v Sasku; zelená a fialová: pro vdp. Fil. Burgersteina, děkana v Benešově; černá: pro dp. Jana Mikulce, faráře v Tvrdonicích; dvě bílé a černá: pro vdp. Karla Kerku, děkana v Libochovicích; bílá: pro dp. Hynka Grünvalda, faráře v Bezdědicích. — Pluvíaly: bílý pro chrám P. sv. Jindřicha, objednan od sl. zádušního úřadu; červený skvostný: pro vdůst. děkanský úřad v Nov. Bydžově; fialový: pro vdp. Karla Kerku, děkana v Libochovicích. — Štoly: dvě vyššívané, 3 fialové a 1 černá: pro vdůst. děkanský úřad v Nov. Bydžově; bílá: pro dp. Jana Mikulce, faráře v Tvrdonicích a fialová: pro blahor. sl. Stinglovou v Praze. — Pláštiky na ciborium; pro ctih. Albžbětinky v Praze a pro dp. Jana Mikulce, faráře Tvrdonicích. Bursy k nemocným: pro dp. Jana Žáčka, faráře ve Hvozdně, pro vysokor. pí. hraběnkou Lažanskou v Praze a pro blahor. paní K. Řimsovou v Příboře na Moravě. — Vela: pro dp. Jos. Charvát, administr. v Kování, pro dp. Antonína Dolenského, faráře v Žerčici a pro dp. Ad. Pažouta, faráře ve Velimi. — Antependia: fialové: pro Jeho knížecí Milost, nejdůst. pana arcibiskupa hraběte Fr. Schönborna a pro dp. Jos. Jišu, faráře v Šebířově. — Rukavičky pontifikální, zlatem vyšité: pro ctih. klášter Nejsvět. Srdce Pana Ježíše na Smíchově. — Korouhve: pro dp. Al. Spálenského, kaplana v Krasilově, pro dp. Fr. Siegl, faráře v Nečetině. — Birety: pro ctih. školské sestry v Nov. Bydžově a pro dp. Hynka Švancaru,

faráře v Lánech. — Komže pro ministranty: pro dp. Dra. Fr. Böhma, faráře ve Stráži, pro vdp. Jos. Němečka, děkana v Loukově a pro ctihodný křížov. sester ve Stibře. — Polštáře oltářní: pro vdůst. děkanský úřad v Nov. Bydžově, pro dp. Fr. Urbáška, faráře v Citově. — Polštáře s povlaky fialové a červené barvy na faldistorium: pro Jeho knížecí Milost, nejdůst. pana arcibiskupa hraběte Fr. Schönborna. — Koberec na stupeň oltářní: pro dp. Jana Žáčka, faráře ve Hvozdně.

Prádlo kostelní. Rochety a alby: pro blahor. pí. Ernestinu Aichovou v Měcholupcech, pro důst. děkanský úřad v Nov. Bydžově a pro dp. Ochela missionáře v Liebenwerdě v Sasku. — Cingula: pro dp. Hynka Grünvalda, faráře v Bezdědicích, pro vdp. Fr. Černohouze, děkana v Dobrovici a pro dp. Ad. Pažouta, faráře ve Velimi.

II. Nová objednání.

Třinádobky na sv. oleje pohromadě stříbrné a pozlacené: Jeho knížecí Milost nejdůstojn. pan arcibiskup hrabě Fr. Schönborn. — Ostensorium: důst. p. Hynek Švancara, farář v Lánech.

Rozličné. Tři oltářní obrazy: vdp. M. Kubíček, b. vikář v Česticích.

Paramenty. Kasule: fialovou, bohatě vyšitou a zelenou: dp. Jos. Král, farář v Lobodíci; zelenou a červenou: dp. Jos. Grmela, farář v Dol. Štěpánově u Olomouce; bílou a červenou: dp. Ad. Pažout, farář ve Velimi. — Pluvíaly: bílý a červený: dp. Ad. Pažout, farář ve Velimi; fialový: dp. Mart. Benák, farář v Záhoří. — Štolu červenou, bohatě zlatem vyšitou: blahr. pí. K. Řimsová v Příboře na Moravě. — Korouhev: vdp. Fr. Emma, vikář ve Volenici. — Příkrov skvostný: sl. kníž. patronátní úřad v Litomyšli. — Vložky do missálů: dp. Ferd. Harna, farář ve Chvalkovicích u Olomouce, vdůst. děkanský úřad v Nov. Bydžově a dp. Josef Charvát, administr. v Kování.

Pozvání ku předplacení.

„METHOD“

ročník XII.

vycházeti bude jako dosud každého měsíce. Aby počet předplatitelů se nezmenšil, nýbrž vzrostl, záleží na věrných přátelích »Methoda,« jakož i všech, kdož o rozkvět umění církevního pečují. Poroučuje rozšíření listu přízní jejich, prosím zároveň za popisy a nákresy nejznamenitějších památek z veškerých oborů umění výtvarného, zejména též moravských obecně dosud méně známých. Jako v Čechách jest i na Moravě uložen bohatý poklad. Dlužno jej vyzvednouti a z něho se těšiti a těžiti.

Lehner.

 Veškeré dřívější ročníky »Methoda« má na skladě redakce »Methoda« v Karlině č. 234.

»Method« vychází vždy 30. každého měsíce. Předplatné, jež činí poštovní zásilkou na celý rok 2 zl., na půl leta 1 zl., přijímá pouze na jednu z těchto dvou dob administrace v Karlině, číslo 234. Jen frankované listy se přijímají. Rukopisy redakci zaslané nevracejí se. Dopisy, týkající se redakce, buďtež zasílány F. J. Lehnerovi franco, v Karlině, č. 234. Reklamační zásílky buďtež do expeditce: Akademie křesťanská v Praze, Řetězová ulice číslo 223.

Nákladem vydavatelovým, — Knihtiskárna »Politiky« v Praze.

REJSTŘÍK
věcný a jmenný k „Methodu.“

Ročník I.—X.

Spořádal

ANTONÍN WÜNSCH.

Rejstřík věcný.

Hvězdičkou ku stránce přidanou udává se vyobrazení.

A.

Abakus II. 55*, 66, 68*.
Akademie křesťanská I. 13, 29, 45, 54, II. 10, III. 25, 133, IV. 44, 126, V. 6, 14, 41, 114, VI. 7, 21, 56, 71, VII. 34, 45, VIII. 55, 103, IX. 55, 86, X. 43. —
Ambona I. 70.
Apsis I. 23*, 39*, III. 15.
Arcosolium I. 18.
Architrav II. 56* (dorský), II. 67* (ionský).
Archivolta II. 92*.
Arkáda III. 16, 18*.
Attika II. 81*.
Audientes II. 42.

B.

Balustráda IX. 89.
Basilika I. 23* (původ a podoba).
» klenutá III. 44*.
» pilířová III. 17*.
» pilířová klenutá IX. 22*.
» sloupová III. 16*.
» sloupová klenutá IX. 29*.
» sloupová s plochým stropem IX. 21*.
» starokřesťanská II. 91*.
Bema I. 39*.
Bible olomúcká I. 26.

C.

Ciborium I. 49.
Církev — po domech I. 14.
» v katakombách I. 16.
» v basilikách I. 21.
Confessio I. 41, 48.
Concha, viz apsis.
Consistentes II. 42.
Cubicula I. 17*.

Č.

Čtverec křížový III. 14*.
Čtverlíst VI. 92*.

D.

Deska krycí got. VI. 67*.
Diakonikon II. 140.
Drobnomalba česká I. 26, 27.
Dřít dorský II. 55*; ionský 65*; římský 79; románský III. 68*; renaissanční IX. 79*.
Dvěře renaissanční IX. 89.

E.

Echinus II. 55*, 66*.
Empora III. 30*.
Epitafia VII. 143.

F.

Façada II. 102.
Feston IX. 127.
Fiala II. 41, VII. 59*.
Flentes II. 42.

G.

Galerie IV. 9.
Gazophylakium II. 43.
Geison II. 56*, 67*.
Graduale Německo-Brodské III. 20.

Gurta, viz pás.
Gynaecium II. 140.
Hlavice dor. II. 55*, ion. 66*, kor. 67*, řim. 79*, rom. III. 69*, krychl. č. kostk. III. 69*, přech. V. 41*, got. VI. 66*, ren. IX. 78*, flor. IX. 78*, Hudba posvátná I. 10, 69.
Hyperoion I. 14.

Ch.

Chernoboxeston II. 41.
Chór v basilice I. 38*.
» gotický VII. 7*.
» románský IV. 8.
Chrám antický I. 21.
» židovský I. 22.
Chrám gotické jednolodní VI. 102*.
» » dvojlodní VI. 115*.
» » trojlodní VI. 116*.
» » pětিলodní VI. 138*.
» » stejnolodní VII. 18*.
Chříč VII. 43*.

I.

Intarsie IX. 126.
Inventura památek uměl. a archaeol. IV. 89.

J.

Jeptiška VI. 92*.

K.

Kajícníci II. 42.
Kalich akademie křesť. II. 94*.
» Husinecký IV. 35.
Kalvarie VIII. 12.
Kancionál křížovnícký IV. 139.
Kapky II. 56*.
Kaple románská kulatá IV. 34*.
» románské a přechodní dvojaté V. 109*.
Karnis III. 92*.
Katakomby I. 16* (původ).
Kladení základů XI. 47.
Kladi dorské II. 56*; ion. 67*; korint. 68; řim. 80
Kláštery středověké I. 1.
Klenba III. 45*, IV. 77* (vývin).
» gotická VI. 68*; křížová IX. 90; longo-bardská III. 45*; románská III. 45*; síťová IV. 77*; valená III. 45, IX. 90; zrcadlová IX. 90.
Kniha modlitební pro princeznu Stefanii VII. 48.
Komposita II. 80*.
Korouhve k průvodům I. 34.
Kosina VI. 74.
Kostely románské malé a různotvárné IV. 29*.
Krabole VII. 59*.
Krakorec V. 65*.
Krk sloupu II. 35*.
Kružba VI. 92*.
Krypta I. 48, III. 29*.
Kuple II. 128, renaiss. VIII. 101*, IX. 90.
Kůr kněžský III. 14*, kůr pro zpěváky I. 53*.
Kytka křížová VII. 59*.

L.

Lectorium VI. 102.
Lisena III. 136*, 137*.
Loď chrámová I. 38*, 78, 79, loď křížová III. 14*.

M.

Madonna VIII. 9*, 21*, 30*, IX. 106, 128.
Malby miniaturní I. 27.
Malířství v Čechách I. 46.
Martyria I. 41.
Matronaeum I. 80.
Metopa II. 56*.
Metula II. 56*.
Missály staročeské V. 37.
Missál prachatický V. 52.
Monstrance akademická III. 105, VI. 7*.
Mosaika IX. 136.
Museum věd a umění I. 9, m. křesťanské IV. 38.
Musica sacra I. 69.

N.

Náběžník II. 128, III. 121*.
Narthex II. 41.
Niello IX. 126.

O.

Oblouk gotický VI. 67*, oblouk lomený IV. 56, 57*, oblouk lomený ostrý (lancetový) VI. 8*, oblouk lomený prohnutý VI. 19*, oblouk lomený tupý VI. 18*, oblouk lomený zvýšený VI. 19*, oblouk opěrací VII. 43*, oblouk stejnoramenný VI. 19*, oblouk třírohý VI. 19*, oblouk tudorský VI. 19*, oblouk vítězný I. 23, 70.
Okno gotické VI. 90*, VII. 18*, okno přechodní IV. 137*, V. 3*, okno renaiss. IX. 89, okno románské III. 121*.
Oltář I. 41 (význam a původ), 52.
Opěrák VI. 18*.
Ornamentace gotická VII. 127, ornamentace přechodní V. 4*, ornamentace renaiss. IX. 126, ornamentace románská III. 92*.

P.

Pásky podélné III. 48, pásky příčné III. 46, 48.
Patka II. 65*, 79, III. 68*, patka attická II. 65*, patka attická obrácená III. 92*.
Pendentif VIII. 119.
Peristeron I. 52*.
P-tilist VI. 92*.
Píedestal II. 79*.
Pieta II. 9*.
Pilastr II. 79, III. 46.
Pilíř románský III. 48*, pilíř složitý IV. 65*, pilíř gotický VI. 32*, pilíř opěrací VII. 41*, pilíř renaissanční IX. 78.
Plamen VI. 92*.
Podnoží gotické VI. 33*.
Polosloup II. 79.
Polychromie V. 65, polychromie gotická VII. 9.
Portál románský III. 112*—114*, IV. 7*, portál přechodní IV. 103*, portál gotický VII. 80*.
Pout' za uměním II. 105, 117, pout' římská III. 61.
Prothasis II. 140.
Provázky II. 55*.
Průčelí gotické VII. 117, průčelí renaiss. IX. 53*.
Prutoví VI. 92*.
Předsíň chrámová II. 41.
Přilba III. 137.
Přípora VI. 32*.
Půdorys románské bas. III. 15*, 16*, 45*, půdorys gotický VI. 102*, 115*, 138*.
Pult pamětihodný ku psaní VI. 143

R.

Relief IX. 126.
Relikviář pro princeznu Stefanií VII. 48.

Renaissance VIII. 85*.
Prvorenaissance VIII. 87*.
Renaissance rozkvětá VIII. 87*.
Rotunda II. 142.
Roucha bohoslužebná III. 85.
Rustica VIII. 87.
Růžice III. 124*, VI. 92, VII. 59*.

Ř.

Římsa románská III. 137*, římsa přechodní* V. 3, římsa gotická VII. 59*, římsa krycí III. 92*, římsa náběžníková III. 93*.

S.

Sakristie II. 43.
Senatorium I. 80.
Sgraffita IX. 126.
Sima II. 56*, 67*.
Sloh dorský II. 55*, sloh ionský II. 65*, sloh římský II. 77*, sloh byzant. II. 125*, sloh románský I. 46, III. 8*, sloh přechodní IV. 55*, 103*, sloh gotický I. 46, VI. 2, 18*, sloh »quattrocento« VIII. 87, sloh »cinquecento« VIII. 87, sloh barokní VIII. 87.
Sloup dorský II. 55*, sloup ionský II. 66*, sloup korintský II. 67*, sloup románský III. 16*, sloup římský II. 79*.
Spěra VI. 18.
Stavby renaiss. centrální VIII. 100*, 119*.
» » obdélné IX. 21*.
» » podélné VIII. 100*.
Strážcové památek staroř. V. 1.
» umění křesť. V. 25.
Strop kasetový IX. 90*.
» renaiss. IX. 90.
» římský IX. 90*.
» trámový III. 30*.
Substrati II. 42.
Světlotisk typografický X. 139
Svorník IV. 60*.
Symbolika I. 10, 18.

Š.

Štít gotický VII. 116, štít renaissanční IX. 89.

T.

Tambour VIII. 101*.
Tribuna, viz apsis.
Tribunal, viz bema.
Triforium VI. 74*.
Triglyfy II. 56*.
Trojlist VI. 92*.
Tympanon III. 113*.

U.

Umění architektonické I. 10, umění české I. 45, umění křesťanské II. 103.

V.

Večeřadlo I. 15.
Věž románská III. 29*, 112*, 136*, věž gotická VII. 117*.
Vlys dorský II. 56*, vlys ionský II. 67*, vlys obloukový rom. III. 137*.
Voluty II. 66*.

Z.

Zvonice renaissanční IX. 70.

Ž.

Žebra klenbová IV. 59*, VI. 68*.

Rejstřík jmenný.

A.

Aegypt: Hroby nalezené VIII. 108.
Pyramidy VII. 24.
Albrechtice: Filiální chrám VI. 109.
Aldašin: Filiální chrám.
Altenburg-Deutsch: Kaple rom. (pohled) IV. 34*.
Ambros A. W. I. 15.
Arnošt z Pardubic IV. 60, VI. 45.
Athény: Akropolis X. 139.
Nálezy ant. VII. 108.
Socha Athény VII. 23.

B.

Barvitijs Ant. III. 134, IV. 63, V. 5, VI. 20, 104, VIII. 61*, 103, IX. 7, 111, X. 8.
Batagli Giov. VIII. 102.
Bauer Dr. Fr., biskup brn. VIII. 72*, 74, 75, 105.
Baum Ant. III. 135, IV. 10, 61, V. 6, VI. 21, 123.
Bejchory: Chrám sv. Bartoloměje V. 43.
Benátky: Chrám S. Maria de Miracoli (hlavice) IX. 78*.
Chrám sv. Marka VI. 36.
» del Redemtore (průčelí) IX. 54*.
» s. Salvator (půdorys, průřez) IX. 32*.
Renaissance IX. 30.
Benediktini VI. 34, 49, 63, 75, VII. 54.
B. Beuronští I. 169.
B. v Emauzích V. 121, VI. 3, 23, 33, VII. 11.
Beneš z Loun VIII. 88.
Benvenuti Giov. IX. 29.
Beuron (klášter) I. 1, 69.
de Beys Mariette VII. 24.
Běchovice: Fara IV. 81.
Bělá: Farní chrám VII. 29.
Bělčice: Farní chrám X. 49.
Bělčice: Fara IV. 146.
Bělovský VI. 41.
Běstovice: Filiální chrám IX. 92.
Blatná: Děkaný chrám VI. 116* (půdorys).
Bohdaneč: Kaple hřbitovní VII. 17.
Kostel farní VII. 25.
Bocheř: Nový chrám II. 70.
Boke: Basilika (část vnitřku) III. 49*.
Boleslav Stará:
Krypta kostelní (vnitřek) III. 28*, (hlavice) 69*.
Borek (v Berounsku): Filiální chrám IX. 76.
Borgognone Ambr. IX. 53.
Bozeň: Bývalý dekanát X. 49.
Božejov: Farní chrám VII. 76.
Börzsöny: Kaple sv. Štěpána (vlýs oblouk.) III. 138*.
Bramante VIII. 130.
Bravantice (Slezsko): Farní chrám IX. 133, X. 1.
Briky V. 95.
Brno: Chrám sv. Jakuba III. 76 V. 94.
Chrám sv. Petra (kathedrála) III. 140, IV. 1, 18, 119, VI. 34.
Výstava kostelních předmětů X. 130, přednáška F. J. Lehnery 137.
Brod Německý: Graduale Pavla Mělnického III. 20.
Brod Vyšší: Okna chrámová VI. 90*, 92*, žebro 68*.
Brunellesco VIII. 86, 101, IX. 21.
Březi: Fara IV. 116.
Bubovice: Chrám Páně X. 53, 61, 85.
Butovice: Farní chrám X. 98.
Bydžov Nový: Farní chrám X. 37.
Býšť: Farní chrám VI. 98.

C.

Canevali Marc. IX. 112.
Cisterciáci VI. 116.
Cistercianky VI. 35.
Cividale:
Kostel kněžny Peltrudy (vnitřek) III. 47*, IV. 33*, (půdorys) IV. 32*.
Crema:
Maria della Croce (průsek, pohled) VIII. 101*, 102*.
Sv. Cyrill VII. 97.
Cyrillo-Methodějský kříž VII. 107.
Cyrillo-Methodějské památky VII. 20.

Č.

Čapek V. 6.
Čáslav: Farní chrám II. 69.
Výstava starožitností r. 1880. VI. 70.
Čechy: Památky slohu rom. I. 46.
Památky slohu gotického I. 46.
Čermák IV. 83.
Čiňoves: Farní chrám III. 143, IV. 61.
Bývalá plebánie IX. 93.

D.

Dašice: Farní chrám, fara, radnice VI. 28.
Děčín: Chrám sv. Václava IV. 117.
Dlugoš VI. 40.
Dobřeň: Filiální chrám VIII. 127.
Dobříčany: Bývalá plebánie IX. 93.
Donato San VI. 36, 84.
Dorčan II. 54.
Z Dražic Jan VI. 38.
Dříteč (Dřítč): Farní chrám VI. 98.

E.

Echternach: Basilika (arkády) III. 18*.

F.

Falleri: Katakomy VI. 60.
Ferrara: S. Francesco (půdorys) IX. 30*, (vnitřek) 31*.
da Fiesole Giov. Angel. I. 2.
Florence: Capella de Pazzi (pohled) VIII. 119*.
Chrám degli Angeli (půdorys) VIII. 100*.
Chrám S. Croce (obložení stěn) IX. 79*.
Dóm (průčelí) VI. 24*, (řez podélný) VIII. 140*.
S. Lorenzo (půdorys) IX. 21*.
S. Maria del Fiore (průčelí) IX. 140*.
S. Maria Novella (průčelí) IX. 54*.
Fontana Domen. VIII. 141.
Francie: Klenoty korunovačn. VII. 24.
Františkáni VIII. 26.
Führich I. 2, II. 29, 30, VI. 106, F. legenda o sv. Vendelinu VII. 130, F. výstava I. 31, 74.

G.

Gallus Martinus VI. 41.
Gossz (Štýrsko): Chrámový portál VII. 83*.
Greiner Ulr. I. 12, 35.

H.

Hellich Josef II. 38, 136, III. 37*, 38 (životopis), 72, 135, V. 6, VI. 1, 21.
Hemže: Filiální chrám IX. 91.
Hildesheim:
Chrám sv. Michala (arkády) III. 17*, (půdorys) 46*.
Holár Václ. V. 130.

Holice: Farní chrám VI. 87.
 Honbice: Filiální chrám VIII. 95.
 Hora Buková: Kostel sv. Kateřiny IV. 53.
 Hora Kutná: Dvůr vláský VII. 12.
 Chrám arciděků sv. Jakuba (pilíř) VI. 31*, (půdorys) 117*, (průřez) VII. 18*, (žebro) VI. 68*, IX. 83.
 Chrám sv. Barbory (oblouk opěr) VII. 41*, (okna) VI. 91*, 92*, (pilíře) VI. 32*, 33* (pilíř opěr.) VII. 41*, (pohledy) VII. 70*, 140*, (půdorys) VI. 139*, (triforium) VI. 74*, (žebro) 68*, VI. 140, VII. 30, 41, 42, 44, VIII. 37, IX. 45, 57, 83, X. 46.
 Chrám Nanebevzetí P. Marie (okna) VI. 73*, (pilíře) 33*, (průsek) VII. 19*, (půdorys) VI. 118*.
 Chrám Nejsv. Trojice (průsek) VII. 19*, (půdorys) VI. 118*, IX. 83.
 »Vocel«, sbor archaeologický IV. 27, VI. 106, VII. 30, VIII. 57, IX. 57, X. 46.
 Hostinné: Chrám P. Marie VII. 129.
 Chrám Nejsv. Trojice (pohled, půdorys) VII. 129*.
 Hostovice: Chrám a zvonice VI. 30.
 Hoštice: Fara IV. 82.
 Hradčany: viz Praha.
 Hradec Jindřichův: Freska z doby Karla IV. VII. 71.
 Kaple zámecká sv. Ducha VIII. 7.
 » hradní bílé paní VIII. 7.
 » sv. Víta VIII. 8.
 Kostel sv. Alžběty VIII. 6.
 » farní P. Marie VII. 133.
 » sv. Jana Křt VII. 135.
 » sv. Jakuba VIII. 3.
 » sv. Kateřiny VII. 136.
 » sv. Máří Magd. VIII. 4.
 » sv. Václava VIII. 5.
 » Nejsv. Trojice VIII. 1.
 Řády církevní VIII. 19.
 Špitály VIII. 5—16.
 Hradec Králové: Chrám sv. Ducha I. 26.
 Hrádek (v Čáslavsku): Bývalá plebanie X. 20.
 Hradiště (u Jaroměře): Český Betlem IX. 22
 Chrám (hlavice) V. 40*, (krákorec) 65*, (ornamenty) 40*, (žebra) IV. 59*.
 Hradiště (u Blovice): Zámek V. 44.
 Hradiště Uherské:
 Město, farní chrám, bývalá jesuit. kolej V. 138,
 bývalý chrám sv. Jiří, klášter a chrám řádu sv. Františka, kaple sv. Alžběty, sochy a kaple, pohřebiště a chrám P. Marie u Mařatic: VI. 8—12.
 Hudlice: Nový chrám II. 135.
 Hulín: Portál chrámový III. 114*.
 Husinec: Fara IV. 117.
 Obnova farního chrámu V. 91.
 Kalich, věnovaný Sv. Otcem Piem IX. IV. 35.

Ch.

Chàroneum: Antická socha VI. 96.
 Cheb: Dvojitá kaple V. 121*.
 Věžní okno III. 121*.
 Chlum (u Král. Hradce): Kostelík VI. 27.
 Chlumim — Klumín: B. plebanie a farní chrám IX. 93.
 Choceň nad Orlicí: Popis města a chrámu VII. 58, 61.
 Bývalá plebanie IX. 91.
 Chotoviny: Fara IV. 81.
 Chroustovice: Farní chrám VIII. 109.
 Chrudim: Děkaný chrám VI. 93.
 Chvalšiny: Farní chrám VI. 13.
 Chvojno Vysoké: Farní chrám VI. 97.
 Chynov: Fara VI. 141.

I.

Innichen: Pilíře z basiliky IV. 66*.

J.

Jáchymov:
 Nový kostel III. 1* (půdorys, řez podélný), vnitřek baptisteria III. 90*.
 Sz. Ják (Uhry):
 Basilika (hlavice) III. 70*, 71*, (ornament.) III. 94*, (portál) IV. 103*, (řimsa) V. 4*, (vlysy oblouk.) III. 138*.
 Sv. Jakub (u Kutné Hory):
 Chrám (hlavice) III. 70*, (pohled) IV. 9*, (portál) III. 114*, (půdorys) IV. 21*.
 Jamnitzer Václ. VI. 60.
 Jan Lucemburský VI. 38.
 Jandt I. 80.
 Jenšovice: Farní chrám VIII. 110.
 Z Jenštýna Jan VI. 39.
 Jesuité V. 140, VIII. 4, 27.
 Jezbořice: Farní chrám VII. 137.
 Jimramov: Městys s farním chrámem VIII. 113, 114, 120.
 Kaple sv. Matouše a sv. Anny 122.
 Jince: Filiální chrám X. 99.
 Jirsík Val. IX. 13.
 Jončan II. 54.
 Josefov: Bývalá plebanie IX. 101.

K.

Kajov: Farní chrám VI. 125, 133.
 Kairo: Škola archaeol. VII. 108.
 Kalousek Dr. J. VI. 41.
 Sv. Kámen: Poutní chrám IX. 64, 73.
 Kaňk: Kostel sv. Vavřince VI. 103* (půdorys).
 Kapucini II. 117, III. 54.
 Karel IV. VI. 38.
 Karlín:
 Basilika (dvěře) V. 22, (okna fig.) X. 104*, X. 73,
 Jednota pro vyzdobení chrámu X. 118.
 Karlsburg: Krákorec v basilice V. 66*.
 Kladruby: Farní chrám VII. 39.
 Klarisky IX. 65.
 Klinkovice: Farní chrám IX. 52, 61.
 Hřbitovní chrám 63.
 Klosterneuburg: Krákorec v chrámu V. 67*.
 Kluky: Farní chrám VIII. 111.
 Kněžice: Filiální chrám VIII. 137.
 Kočí: Filiální chrám VIII. 83, 89.
 Kojetice: Farní chrám VII. 1.
 Kojice: Filiální chrám III. 89.
 Kolín:
 Děkaný chrám (hlavice) V. 39*, 40*, (okno) VI. 91*, (pilíř hlavní) 31*, (pilíř kaple) 31*, IX. 84.
 Kolín nad Rýnem:
 Chrám P. Marie Kapitol. (půdorys) III. 46*.
 Velechrám VI. 24, 96, 108, 132.
 Komárov: Chrám VI. 30.
 Konstantin I. 15.
 Konstantinopolis: Chrám sv. Ireny (půdorys) II. 141*.
 Chrám sv. Sergia a Baccha (půdorys) II. 138*.
 Chrám sv. Sofie (půdorys a řez podélný) II. 139*.
 Korouhev: Farní chrám VI. 35.
 Staré zvony IV. 69.
 Kosmas VI. 37, 40.
 Kovanice: Býv. plebanie IX. 102.
 Tvrz s kostelem V. 93.
 Krakov: Kaple ve Vavělu VII. 23.
 Kranner Jos. V. 63.
 Krema:
 Chrám S. Maria della Croce (podél, řez, pohled) VIII. 101*.
 Krumlov: Inventář IV. 10, 23, 43.
 Kři u Hradiska: Bývalá plebanie IX. 93.
 Křivoklát: Hrad II. 124.
 Křižovníci X. 65.
 Kumenile: Filiální chrám X. 134.

Kunětice: Farní chrám VI. 110.
Kunětický zámek: Kaple VI. 111.
Kyšperk: Obraz sv. Václava II. 85.
Strop jezbářský v kostele sv. Václava II. 59.

L.

Lány na Důlky: Farní chrám VII. 7.
Laziště: Fara IV. 116.
Lébeny:
Chrám (pilíř) IV. 65*, (průřezy) 56*, 57*, (půdorys) III. 45*.
Lev XIII.: Munificence VI. 36.
Lhota, malíř VII. 38.
Lhota Nová (u Třebonína): Kostelík X. 3.
Liberec: Věž arcid. chrámu VI. 34.
Libštát: Farní chrám VIII. 132.
Limberk: Kostelík IV. 68.
Líšeň (u Brna): Městys VII. 95, 109.
Litoměřice: Obraz Pavla Veronesského VI. 23.
Věž katedrály VII. 9.
Lohel Jan VI. 43.
Lochenice: Farní chrám VIII. 135.
Londýn: Britické museum VI. 96, 143.
Lucianus I. 15.
Sv. Lukáš VIII. 9, 21.
Lübke W. I. 10.

M.

Mader J. VII. 118.
Maderna C. IX. 5.
Madonna sv. Lukáše VIII. 9*, 21*, 30*.
Madonny Raphaelovy IX. 106, 128.
Madrid: Výstava uměl. VI. 143.
Maixner VII. 32, VIII. 58, IX. 8, X. 9, X. 117.
Makart VII. 24, IX. 141, X. 119.
Markovice: Filiální chrám VIII. 91.
Matejko X. 119.
Maulbron: Krákorec chrámový V. 67*.
Sv. Method, viz sv. Cyrill.
Metličany: Farní chrám X. 4, 16.
Mičov: Farní chrám VIII. 133.
Michel Angelo I. 61*, 71, II. 6, III. 79, VIII. 131, 140.
Michelsberg: Portál kostelní III. 113*.
Mikulovice: Farní chrám VII. 124.
Mílán: Chrám s. Lorenzo (půdorys) II. 127*.
Chrám Maria della Grazia (pohled) IX. 69*.
Milevsko:
Chrám (kūr kněž.) VII. 9*, (pohled) VII. 128*, (půdorys) VI. 103*, (sloupec věžní) III. 70*.
Milosrdní bratři IX. 23.
Minorité VII. 85, 88, VIII. 25, X. 29.
Místek (Morava):
Pomníky zbožnosti křesťanské X. 101, 109, 122.
Mnichov: Uměl. výstava r. 1879, VI. 48.
Mocker III. 134, V. 5, VI. 20, 34, 35, 42, 47, 105, VIII. 40, IX. 7, 57, 87, X. 8, 68, 115.
Modřany: Ves s farním chrámem V. 19.
Bývalá plebánie X. 93.
Mohelnice:
Chrám (pohled, půdorys, řez příčn.) IV. 22*.
Monte Cassino VI. 64.
Moravany: Farní chrám VI. 26.
Munkacsy X. 119.
Murillo Bartol. VIII. 45*, 70, 105.
Münzberger III. 135, V. 6, VI. 21.
Mýto Vysoké: Kostel sv. Vavřince I. 26.

N.

Náchod:
Chrám sv. Vavřince (půdorys) VI. 102*, VII. 140, 141.
Nazaret: Cisařský oltář VI. 132.
Nedeliště: Farní chrám IX. 27.
Nechvalice: Ves s farním chrámem V. 16.
Zvon Brikey-ho V. 95.

Nemotice: Ves s farním chrámem V. 44.
New-York: Katedrála sv. Patrika V. 87.
Nezamyslice: Tabernakl X. 32, 28*.
Němečtí rytířové VIII. 19, 64.
Nymburk: Hlavice z chrámu VI. 67*.

O.

Obratany: Fara VI. 141.
Olešnice Košťalovská: Fil. chrám VIII. 129.
Olomouc: Bible I. 26.
Okno bývalého paláce vojvodského III. 122*.
Olympie: Nálezy VI. 36, 60.
Osice: Farní chrám VI. 112.
Oskobrhý: Býv. plebánie X. 19.
Ostřetín: Filiální chrám VI. 86.
Ostřihom: Poklad chrámový VI. 24.
Oubislavice: Farní chrám V. 11.
Oujezdec: Filiální chrám V. 11.
Bývalá plebánie X. 30.
Ouval: Farní chrám V. 18.
Ovčáry: Ves s farním chrámem V. 19.
Bývalá plebánie IX. 103.
Ovenec: Bývalá plebánie IX. 123.
Owerbeck I. 2.

P.

Palladio IX. 55.
Pardubice: Děkanský chrám VII. 67, 73.
Filiální chrám P. Marie VII. 86.
Hřbitovní chrám VII. 120.
Kláster (bývalý) a chrám VII. 84, 88.
Veřejné kaple a sochy VIII. 112.
Zámek a zámecká kaple VII. 114.
Pardubičky: Filiální chrám VII. 53.
Paříž: Církevní umění na svět. výst. r. 1878. V. 103.
Museum Thiérs VII. 23.
Pavie: Certosa (část průčelí) IX. 53*.
Dóm (půdorys) IX. 22*.
Pecold IX. 23.
Pergamon VI. 60.
Pernini IX. 5.
Perugino IX. 36.
Peruzzi VIII. 130.
Pětikostel: Balustráda III. 124*.
Pischelsdorf: Staré malby VI. 36.
Pius IX. III. 63, IV. 17, 35.
Plasy: Bývalý klášter V. 47.
Platěnice: Filiální chrám VI. 86.
Plzeň: Chrám arciděk. VI. 47, 105.
Chrám sv. Mikuláše VI. 71.
Museum městské VII. 84.
Pněv: Bývalá plebánie X. 19.
Podlažice: Bývalá benedikt. klášter VII. 54.
Podulšany: Filiální chrám VI. 113.
Podvinec: Dvojitá kaple V. 109*, III. 136*.
Police: Portál chrámový IV. 104*.
Pouchobrody: Fil. chrám VIII. 90.
Poříčany: Ves s farním chrámem V. 115, 127.
Pozořice: Městys s farním chrámem IX. 118.
Praha: Brána pražská V. 105.
Dům čís. 42—II.: Malba na omítce ze XIV. století III. 31.
Dvorana katolická II. 123.
Emausy, viz Benediktini.
Chrám sv. Havla: Bývalé klenoty IX. 1.
Chrám sv. Jindřicha VI. 47, zvonice V. 140.
Chrám sv. Mikuláše: Zápisní kniha kostelníků III. 51.
Chrám sv. Petra III. 126, X. 64*, 80*.
Chrám sv. Uršuly IX. 111.
Chrám sv. Vojtěcha II. 17, 32, kaple mariánská IX. 23.
Karlovy: Hlavice VI. 67*, 68*, pilíř 31*, presbytář VII. 7*, půdorys VI. 104*, žebro 68*.

Karolinum: Arkýř VII. 12.
 Klášter sv. Anežky VII. 36, 47.
 Klášter sv. Anny (zrušený) X. 97.
 Klášter křižovnický: Kanceliál IV. 139.
 Missály staročeské V. 37.
 Klášter trinitářský (bývalý) VI. 59.
 Museum české IX. 84.
 Museum městské VI. 47.
 Památník Jungmannův IV. 65.
 Pomníky a památky náboženské X. 25, 53, 78, 94.
 Starom, radnice: Arkýř VI. 34, Staré malby VII. 21.
 Věž VI. 47.
 Socha Bruncvikova X. 118.
 Socha P. Marie na náměstí starom. X. 9.
 Socha sv. Václava V. 95.
 Týn: Portál VII. 80*.
 Půdorys VI. 116*.
 Věž VII. 117*.
 Věž mostecká malostranská VI. 23 (oprava).
 Věž mostecká staroměstská V. 21 (obnovení).
 Věž vodárny starom. IV. 119, VII. 21.
 Výstava církevní I. 2, 3.
 Hradčany: Belveder VIII. 39.
 Chrám sv. Jiří (hlavice) III. 69*, (krypta) 29*, (okno) 121*, (půdorys) 16*, (řez pod.) 36*, (vnitřek) 29*, IX. 35.
 Historické výpisky VIII. 28 z prastarých kalendářů.
 Chrám sv. Víta V. 141, VI. 39, 91*, (okna) VII. 43*, (opěrací pilíř a oblouk) VII. 69*, (pohled pod.) VI. 138*, (půdorys) VIII. 25, IX. 82.
 Hrob a ostatky sv. Vojtěcha VI. 37*.
 Kaple arcibiskupská IX. 33.
 Kaple Mariánská IX. 32.
 Kaple Martinická VIII. 35.
 Mosaika IX. 137.
 Poklad chrámový II. 3*, 21*, 35*, 44*, 54*, 69*, 81*, 113*, 129*, III. 6*, 50.
 Věž X. 71.
 Inventář ze XIV. století VI. 53.
 Jednota ku dostavění chrámu sv. Víta I. 27, VI. 68, 80, VII. 106, IX. 9, 41, X. 70, 82.
 Probošství VI. 105.
 Strahov: Kostel sv. Rocha I. 26, VII. 72.
 Vyšehrad: Campo santo III. 142.
 Chrámeček sv. Martina IV. 113, VI. 121.
 Knihovna kapitolní VI. 94, 106.
 Prachatice: Staroř. missál V. 52.
 Staroř. nálezy VI. 71.
 Probluz: Farní chrám IX. 49.
 Prokop Aug. VI. 130, IX. 16.
 Protivany: Stará fara VI. 93.
 Průcha K. Dr. IX. 32.
 Přelouč: Farní chrám VII. 37.
 Hřbitovní kaple VII. 6.
 Pílm: Zámecká kaple.

R.

Radhošť: Farní chrám VIII. 110.
 Raffael Santi I. 2, IX. 35, 104, 128, X. 32, 39, (Disputa), 41* (Škola Athénská), 57*.
 Rakovník: Děkanství VIII. 77, Hřbitov VIII. 67.
 Chrám sv. Bartoloměje VI. 61, VIII. 49, 63, (pohled) X. 135*, (průčelí) 136*, (průřezy) 116*, 128*, (půdorys) 115*.
 Inventář chrámových věcí IX. 14.
 Památky archaeol. VIII. 28.
 Bývalá plebánie IX. 102.
 Ratibořice: Fara VI. 20.
 Ravenna: Chrám sv. Apollináře (část vnitřku) II. 103*.
 Chrám sv. Vitale (hlavice) II. 127*, (průřez) 138*, (půdorys) 137*.
 Rojek Jan V. 11, 23.
 Roketnice: Ves s farním chrámem V. 45.

Ronov: Filiální chrám VIII. 138.
 Hradní kaple (bývalá) X. 93.
 Rosice: Farní chrám VI. 136.
 Roudnice: Hlavice z chrámu VI. 67*.
 Roveň: Farní chrám VI. 85.
 Rubens VI. 24.
 Rudolf II. V. 83.

Ř.

Řecko: Činnost archaeol. X. 139.
 Řečany: Románský chrám VII. 13* (půdorys).
 Authentika VII. 103.
 Ředice: Filiální chrám VI. 69.
 Řím: Basilika S. Giovanni in Laterano X. 130.
 Basilika sv. Klimenta (půdorys) I. 40*, (kůř zpěv) 53*.
 Basilika S. Maria v Cosmedinu (věž) II. 102*.
 Basilika S. Maria Maggiore VIII. 10, 21.
 Basilika sv. Pavla (půdorys) I. 24*.
 Basilika sv. Petra VIII. 130*, 140*, IX. 5*.
 Basilika S. Prassede (část vnitřku) II. 92*.
 Bibliotheka Vittorio Emanuele VI. 143.
 Brána Titova II. 78*.
 Collegium Bohemicum X. 12.
 Hospic český I. 26.
 Katakomy I. 16, VI. 143, X. 23.
 Katakomy sv. Anežky (půdorys) I. 17*, 19*.
 Laterán I. 14.
 Museum Kircherianum VI. 144.
 Obraz sv. Václava VI. 46.
 Poklady uměl. spáleny VI. 24.
 Pomník Pia IX. VI. 143.
 Vatikán: Archivy V. 82, 131.
 Kaple Sixtinská IV. 39.
 Knihovna VI. 24.
 Sloup Trajanův IX. 140.
 Zbytky uměl. vykopané VI. 24.

S.

da Sangallo Antonio VIII. 131.
 da Sangallo Guiliano VIII. 130.
 Sázava: Klášter sv. Prokopa VI. 23, IX. 139.
 Sekava: Basilika (arkády) III. 17*, (okno) 24*, (pilíře) 93*, (půdorys) 16*, (vlys obl.) 137*, (hlavice) III. 69*, 70*, 71*, (krákorec) V. 67*.
 Selmice: Filiální chrám VII. 28.
 Semín: Filiální chrám VII. 28.
 Sendražice: Farní chrám VIII. 136.
 Sequens Frt. II. 39, III. 135, V. 6, VI. 21, 22, 34, VIII. 35, IX. 8, 87, X. 9.
 Sezemice: Chrám VI. 99.
 Schliemann V. 83, VI. 143.
 Schmidt IX. 45.
 Schönborn hr. Frant., biskup IX. 109*.
 Dary ke konsekraci věn. X. 30*.
 Schwarzenberg, kardinál IX. 85*.
 Kněžské druhotiny IX. 86, 97.
 Dary jubilejní IX. 88*, 99*, 123*, 134*, X. 5*, 20*.
 Sidoň Ferd. VIII. 48.
 Skořenice: Farní chrám IX. 92.
 Slavoňov: Dřevěný kostel X. 18.
 Slepotice (u Pardubic): Chrám VI. 51.
 Smíchov:
 Basilika sv. Václava VI. 47, 82, 104, 131, X. 107.
 Solnice: Farní chrám VII. 91.
 Solnohrad: Křižová chodba sv. Petra III. 123*.
 Vrch Kapucinský II. 117, III. 54.
 Speyer: Basilika (pohled) IV. 8*, (půdorys) III. 49*.
 Spythněv II. VI. 38.
 Sruby: Filiální chrám IX. 92.
 Stěžery: Farní chrám IX. 20, 37.
 Stodůlky: Ves s farním chrámem IV. 29, 41.
 Stráž: Chrám sv. Václava IV. 145, V. 7.

Stusyně: Stará fara VI. 93.
Suchdol: Farní chrám VIII. 125.
Sverts Jan VI. 21.
Světi: Farní chrám VI. 27.

Š.

Šanov: Nový goth. chrám III. 97, (pohled) 100*.
Šeiner K. VI. 34.
Šestlice: Farní chrám X. 91.
Šimek L. III. 135, 136, IV. 63, V. 6, VI. 21, 34, IX. 8, X. 9.
ze Škvorče Volfram, arcib. VI. 39.
Špork hrabě Fr. IX. 22.
Štokholm: České rukopisy IV. 84, 95.
Šurda rytíř Ant. VI. 34.
Švarzach: Vnitřek chrámu III. 15*.

T.

Templáři IV. 29, VIII. 19.
Tintoretto IV. 24.
Tromice:
Chrám (pohledy) IV. 7*, (půdorys) III. 45*, (průčelí) III. 113*, (řez-podél.) III. 50*.
Tišnov: Předklášteří VI. 35.
Tišňovice:
Chrám (hlavice) V. 67*, (krákorec) 65*, (ornamentika) V. 5*, 39*, (pilíř) IV. 67*, (pohled ze zadu) 92*, (průseky) 93*, (sloupek) 65*, (žebra) 59*.
de Togni Aristid X. 130.
Trau: Obloukový vlys z chrámu III. 136*.
Trogir:
Chrám (hlavice) II. 105*, (okno) V. 3*, (pohled) IV. 32*, (pilíř) IV. 66*, (průřez) 58*.
Trojovice: Fil. chrám VIII. 94.
z Trotiny Zbyněk I. 27.
Třebešov Velký: Fil. chrám IX. 38.
Třebíč:
Chrám IV. 77*, 78*, (hlavice) V. 39*, (ornam.) 4* (portál) IV. 105*.
Třebosice: Chrám VI. 137.
Tuln: Sloupofadí z basiliky IV. 137*.
Tvarožná: Nový chrám VI. 129, IX. 17* (vnitřek).
Týn Karlův:
Tabernakl v kapli Mariánské VII. 141, 142*.
Týnec Hrochův: Farní chrám VIII. 95, 97.
Týnec nad Labem: Farní chrám VII. 49.
Hřbitovní chrám VII. 52.
Týniště: Farní chrám IX. 25.

U.

Ubislavice: Bývalá plebánie IX. 104.
Uhersko: Farní chrám VIII. 99.

Újezd Horní: Ves s farním chrámem V. 45.
Újezdec (u Bělčic): Kostelík X. 52.
Uršulinky IX. 111.

V.

Vejvanovice: Farní chrám VIII. 81.
Velehrad VII. 97, IX. 139.
Kaple Cyrillka VII. 98*.
Kaple sv. Jana N. VII. 102.
Velelíby: Úprava chrámu III. 130.
Velny: Filiální chrám VI. 87.
Vereščagin VI. 108.
Verona: Hlavice z chrámu S. Benedetto II. 104*.
Krypta kostela S. Fermo III. 29*.
Vlys obloub. kostela S. Zeno III. 137*.
Včelaz: Část vnitřku basiliky III. 49*.
Věžná: Fara VI. 142.
Videň: Chrám sv. Štěpána (portál) VII. 82*, IX. 45.
Kazatelna Kapistránova VI. 24.
Jednota pro dostavění VI. 84.
Chrám votivní V. 49, (vnitřek) V. 99*.
Musea dvorní VI. 107.
Palác soudní VI. 143.
Vidice: Filiální chrám VIII. 93.
Viktring: Portál chrámový III. 113*.
da Vinci Leonardo I. 2, VII. 23.
Vocel Jan Er. I. 10.
Vodňany: Svěcení kříže věžního II. 118.
Vranov: Fara VI. 53.
Všestary: Farní chrám IX. 19.
Vysoká (u Kutné Hory): Filiální chrám VIII. 126.
Vyšehrad, viz Praha.
Wachsmann VI. 34.
Sv. Wolfgang: Sloup chrámový III. 72*.

Z.

Záběhllice: Bývalá plebánie IX. 92.
Záboř: Chrám (ornam.) III. 93*, (portál) 115*.
Zach J. VI. 34.
Zálesí: Chrám a plebánie IX. 94.
Zámorsk: Farní chrám VIII. 92.
Zbraslav: Hlavní oltář chrámu sv. Havla II. 107.
Klenoty klášterní IV. 60.
Zvíkov: Hlavice V. 39.

Ž.

Ždánice: Farní chrám VII. 5.
Žehuň: Ves s farním chrámem V. 44.
Žehušice: Filiální chrám X. 132.
Želivo: Kostel a klášter V. 10.
Žichlink: Ves s farním chrámem V. 46.
Živanice: Filiální chrám VII. 27.
Životice: Starožitné malby IX. 95.

